

Załącznik

do uchwały Nr 252/3407/22

Zarządu Województwa Lubuskiego

z dnia 15 marca 2022 r.

PROJEKT PROGRAMU REGIONALNEGO

Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

marzec 2022

Projekt Programu wersja 3.

Kod CCI	2021PL16FFPR004
Tytuł w języku angielskim	European Funds for Lubuskie 2021-2027
Tytuł w języku (językach) narodowym (narodowych)	Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027
Wersja	3.0 (SFC2021 v. 1.0)
Pierwszy rok	2021
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	01/01/2021
Kwalifikowalny do	31/12/2029
Nr decyzji Komisji	
Data decyzji Komisji	
Nr decyzji zmieniającej państwa członkowskiego	
Data wejścia w życie decyzji zmieniającej państwa członkowskiego	
Przesunięcie inne niż istotne (art. 24 ust. 5 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów)	Nie
Regiony NUTS objęte programem (nie dotyczy EFMRA)	NUTS 2 Lubuskie NUTS 3 Gorzowski NUTS 3 Zielonogórski
Dany fundusz(e)	☒ EFRR
	☐ Fundusz Spójności
	☒ EFS+
	☐ FST
	☐ EFMRA
Program	☐ w ramach celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” wyłącznie dla regionów najbardziej oddalonych

Zawartość

Spis skrótów	7
1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne	9
2. Priorytety	42
2.1 Priorytety inne niż pomoc techniczna	42
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)	42
2.1.1 Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka	42
2.1.1.1 Cel Szczegółowy (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	42
2.1.1.2 Cel Szczegółowy (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	47
2.1.1.3 Cel Szczegółowy (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	54
2.1.1.4 Cel Szczegółowy (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	60
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	65
2.1.2 Priorytet 2. Zielone lubuskie	65
2.1.2.1 Cel Szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	65
2.1.2.2 Cel Szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	71
2.1.2.3 Cel Szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	76
2.1.2.4 Cel Szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	80
2.1.2.5 Cel Szczegółowy (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	84
2.1.2.6 Cel Szczegółowy (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	87
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej	

transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej.....	91
2.1.3 Priorytet 3. Mobilność miejska.....	91
2.1.3.1 Cel Szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	91
Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego).....	96
2.1.4 Priorytet 4. Transport.....	96
2.1.4.1 Cel Szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	96
Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego).....	101
2.1.5 Priorytet 5. Infrastruktura społeczna	101
2.1.5.1 Cel Szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.....	101
2.1.5.2 Cel Szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne [Cel Szczegółowy (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii)].	105
2.1.5.3 Cel Szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej..	110
2.1.5.4 Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	113
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)	118
2.1.6 Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy	118
2.1.6.1 Cel Szczegółowy (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w	

niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej.....	118
2.1.6.2 Cel Szczegółowy (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	122
2.1.6 Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja.....	127
2.1.6.3 Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.....	127
2.1.6.4 Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	134
2.1.6 Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne	138
2.1.6.5 Cel Szczegółowy (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	138
2.1.6.6 Cel Szczegółowy (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów.....	142
2.1.6.7 Cel Szczegółowy (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	145
2.1.6.8 Cel Szczegółowy (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	151
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)	157
2.1.7 Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność.....	157
2.1.7.1 Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się	

dorostych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.....	157
2.1.7.2 Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	161
2.1.7.3 Cel Szczegółowy (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	164
2.1.7.4 Cel Szczegółowy (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	168
Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego).....	174
2.1.8 Priorytet 8. Lokalne lubuskie	174
2.1.8.1 Cel Szczegółowy (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	174
2.1.8.2 Cel Szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.....	178
2.2 Priorytety dotyczące pomocy technicznej zgodnie z art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów	182
2.2.1 Priorytet pomocy technicznej – EFRR (zgodnie z art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów).....	182
2.2.1 Priorytet pomocy technicznej – EFS+	186
3. Plan finansowy.....	190
4. Warunki podstawowe	192
5. Instytucje programu	229
6. Partnerstwo (wstępna propozycja zapisów, proces przygotowania projektu programu nie został zakończony).....	230
7. Komunikacja i widoczność.....	234
8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami.....	236

Spis skrótów

AOS – Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna
AOTMiT - Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji
BUR – Baza Usług Rozwojowych
B+R – badania i rozwój
CP – Cel Polityki
cs/CS – cel szczegółowy
CeZ – Centrum e-Zdrowia
CSR – zalecenia inwestycyjne dla Polski
EFTA - (ang. European Free Trade Association) Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
EPC – Ekwiwalent Pełnego Czasu Pracy
EURES – (ang. European Employment Services) Europejskie Służby Zatrudnienia
GGK – Główny Geodeta Kraju
GUS – Główny Urząd Statystyczny
IK EFS – Instytucja Koordynująca EFS
IIT – Inne Instrumenty Terytorialne
IOB – Instytucje Otoczenia Biznesu
IT – technologie informacyjne
IZ – Instytucja Zarządzająca
JST – Jednostki Samorządu Terytorialnego
KE – Komisja Europejska
KPEIK - Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030
KPOŚK – Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych
KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego
LGD – Lokalne Grupy Działania
MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
MZ – Ministerstwo Zdrowia
OSI – Obszary Strategicznej Interwencji
OSP – ochotnicza straż pożarna
OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
OWP – Ośrodki Wspierania Przedsiębiorczości
OZE – odnawialne źródła energii
PES – podmioty ekonomii społecznej
PKB – Produkt Krajowy Brutto
POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna
PPO – Proces Przedsiębiorczego Odkrywania
PS – Polityka Spójności
PSZ – Publiczne Służby Zatrudnienia
PSZOK – Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
PT – Pomoc Techniczna
RPRT WL 2030 – Regionalny Plan Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030
RIS – Regionalne Inteligentne Specjalizacje
RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
RP – program regionalny
SOR – Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju
SRWL – Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego
SUERMB – Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego

TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa
TIK – Technologie informacyjno-komunikacyjne
UE – Unia Europejska
UMWL – Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze
UP – Umowa Partnerstwa
URE – Urząd Regulacji Energetyki
Wb – wartość bazowa
WLKW – Wspólna Lista Kluczowych Wskaźników
ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
A2C – współpraca administracji z klientem
B2C – współpraca biznesu z klientem

1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. a) ppkt (i)–(viii) i (x) oraz art. 22 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/1060 (zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów”)

Program regionalny Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 (FEWL 21-27) został przygotowany w oparciu o zapisy art. 21 i 22 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów). Interwencja funduszy unijnych w ramach FEWL 21-27 jest regionalną odpowiedzią na cele Komisji Europejskiej ujęte w pakiecie legislacyjnym dla okresu programowania 2021-2027. Proces projektowania Programu uwzględnił wytyczne KE dla Polski określone w załączniku D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019 (Country Report – Poland 2019) oraz w Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020.

Logika interwencji, poza uwzględnieniem oczekiwań KE, konsumuje najważniejsze cele krajowe zdefiniowane na poziomie dokumentów strategicznych i planistycznych, w tym przede wszystkim Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR), a także z wizją rozwoju przedstawioną w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR).

Przede wszystkim jednak Program, łącząc w sobie cele i wyzwania stawiane przez KE, dokumenty szczebla krajowego z kierunkami rozwoju zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL 2030), uwzględniając deficyty regionu i opierając się na jego potencjałach, daje realne narzędzie realizacji wsparcia odpowiadającego na potrzeby regionu i jego mieszkańców.

FEWL 21-27 jest programem dwufunduszowym, w ramach którego interwencja będzie realizowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wsparcie programu obejmie działania zdefiniowane w 5 celach polityki (CP) dla polityki spójności na lata 2021-2027, tj.

- CP (1) – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej
- CP (2) – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej
- CP (3) – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności
- CP (4) – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych
- CP(5) – Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

Zakres interwencji w celach polityki wynika z opisu celów szczegółowych określonych w rozporządzeniach kierunkowych dotyczących EFRR, EFS+ i włączonych do FEWL 21-27.

Zakres wsparcia uwzględnia w sposób szczególny wymiar terytorialny, który odpowiada na wyzwania poszczególnych obszarów strategicznej interwencji (OSI) zdefiniowanych w dokumentach strategicznych.

Logika interwencji

SRWL 2030 identyfikuje szereg wyzwań w poszczególnych obszarach: społecznym, gospodarczym, przestrzennym czy zarządzania rozwojem. Wyzwania te powiązane z odpowiadającą im interwencją możliwą do podjęcia w ramach celów polityki na poziomie FEWL 21-27. **Biorąc pod uwagę możliwy zakres interwencji niniejszego Programu oraz alokację programu, wsparcie w ramach FEWL 21-27 będzie mogło stanowić odpowiedź jedynie na część wyzwań diagnozowanych na poziomie SRWL 2030.**

Sfera społeczna

Wyzwanie 1. Przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym: • działania na rzecz zwiększenia dzietności, skuteczna polityka prorodzinna; • rozwój polityki młodzieżowej, ukierunkowanej na zwiększenie atrakcyjności województwa dla tej grupy wiekowej; • aktywizacja osób starszych na rynku pracy i w życiu społecznym; • przeciwdziałanie emigracji z regionu, w szczególności powstrzymanie odpływu młodzieży; • efektywna polityka imigracyjna.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie realizacja interwencji w ramach CP4, gdzie środki EFRR i EFS+ będą wzmacniały wizerunek regionu, jako miejsca atrakcyjnego dla mieszkańców oraz do zamieszkania (ciekawa oferta edukacyjna odpowiadająca potrzebom rynku pracy, programy profilaktyki zdrowotnej i usługi społeczne odpowiadające na potrzeby mieszkańców, działania na rzecz imigrantów), podnosząc jego konkurencyjność i przeciwdziałając niepożądanym skutkom zjawisk demograficznych.

Wyzwanie 2. Wysokiej jakości usługi publiczne i włączenie społeczne: • kreowanie atrakcyjnej oferty kształcenia, na wszystkich poziomach edukacji oraz odpowiedni rozwój infrastruktury; • wzmocnienie e-edukacji na wszystkich szczeblach nauczania; • wzrost dostępności do wychowania przedszkolnego i opieki nad najmłodszymi dziećmi; • kreowanie postaw sprzyjających uczeniu się przez całe życie; • integracja społeczna osób wykluczonych oraz imigrantów; • rozwój infrastruktury społecznej i jednostek reintegracji społeczno-zawodowej; • wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie; • dostosowanie opieki zdrowotnej i usług medycznych do potrzeb seniorów - starzejącego się społeczeństwa (w tym rozwój i modernizacja infrastruktury); • poprawa dostępu do wysokiej jakości usług medycznych oraz skuteczna profilaktyka (przeciwdziałanie chorobom cywilizacyjnym); • rozwój infrastruktury i usług kulturalnych oraz popularyzacja dziedzictwa kulturowego i efektywniejsze wykorzystanie go w ramach rozwoju turystyki kulturowej; • promocja i tworzenie infrastruktury oraz oferty sportowo – rekreacyjnej dla aktywnego i zdrowego stylu życia; • wdrożenie działań niwelujących negatywne skutki sytuacji kryzysowych (klęski żywiołowe, epidemie i in.) w sferze usług społecznych.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie realizacja interwencji w ramach CP4, gdzie zarówno środki EFRR, jak i EFS+ będą kierowane na działania zmierzające do rozwoju i wzrostu jakości i dostępności usług społecznych, edukacyjnych i zdrowotnych. Wspólna interwencja CP4 i CP5 będzie skierowana na wspieranie inicjatywy w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego.

Wyzwanie 3. Aktywni mieszkańcy: • wzmocnienie i wzrost kapitału społecznego poprzez stymulowanie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; • rozwój działalności organizacji III sektora; • kreowanie silnych więzi wspólnoty regionalnej, budowanie poczucia tożsamości lubuskiej; • budowanie zaufania mieszkańców do instytucji publicznych.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie realizacja interwencji głównie w ramach CP5, gdzie wsparcie będzie dedykowane przede wszystkim w oparciu o strategie lokalne i inicjatywy oddolne w możliwie najsilniejszym stopniu angażujące lokalne społeczności.

Strefa gospodarcza

Wyzwanie 4. Budowa gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz rozwój regionalnych specjalizacji: • rozwój obszaru innowacyjności w obrębie regionalnych inteligentnych specjalizacji; • wzmocnienie koordynacji działań podmiotów działających w obszarze innowacji; • rozwój usług proinnowacyjnych

oraz kreowanie i wspieranie regionalnych ośrodków innowacyjności; • sieciowanie współpracy pomiędzy sektorem B+R a biznesem oraz wzrost komercjalizacji badań; • wsparcie sektora akademickiego, w szczególności w obszarach tematycznych regionalnych inteligentnych specjalizacji; • internacjonalizacja podmiotów gospodarczych, w tym klastrów, IOB, placówek badawczo-rozwojowych, systemowe wsparcie usług na rzecz potencjału umiędzynarodowienia i aktywności międzynarodowej; • rozwój kształcenia odpowiadającego potrzebom rynku pracy; • zwiększenie uczestnictwa w kształceniu ustawicznym; • działania na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego; • poprawa zasobu miejsc pracy i zwiększenia aktywności zawodowej, zapewnienia wykwalifikowanych kadr; • rozbudowa infrastruktury turystycznej, szczególnie o wysokich standardach oraz o dużej liczbie odwiedzających; • rozwój gospodarstw ekologicznych i produktów regionalnych (m.in.: wina, miody, ryby, sery); • wsparcie i rozwój lokalnych rynków wysokiej jakości żywności; • tworzenie i wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie realizacja interwencji w ramach CP1, która skupi się na 3 filarach: innowacyjności (B+R+I), wsparciu rozwoju przedsiębiorstw (w tym internacjonalizacji, promocji gospodarczej, stwarzaniu warunków do rozwoju, w tym inkubacja, tereny inwestycyjne, wsparcie konkurencyjności lubuskiej przedsiębiorczości) w powiązaniu z inteligentnymi specjalizacjami regionu (w tym promowanie postaw innowacyjnych) oraz cyfryzacji zarówno w obszarze usług publicznych, jak i przedsiębiorczości.

Wyzwanie 5. Zielona gospodarka i zrównoważony rozwój zasobami naturalnymi: • wypromowanie, upowszechnienie i konsekwentne wprowadzanie gospodarki obiegu zamkniętego; • przejście na gospodarkę niskoemisyjną; • zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, w tym CO₂ i innych pyłów oraz gazów do powietrza, jako element proekologicznej restrukturyzacji gospodarki regionalnej; • większa efektywność wykorzystania energii; • wykorzystanie potencjału energetycznego OZE; • zrównoważone wykorzystanie lokalnych surowców naturalnych; • rozwój zrównoważonej konsumpcji i produkcji; • promowanie nowoczesnych i inteligentnych rozwiązań technologicznych przyjaznych środowisku naturalnemu; • efektywne gospodarowanie wodą i odpadami przemysłowymi; • rozwój turystyki pakietowej, wykorzystującej potencjały i położenie województwa.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie realizacja interwencji w ramach CP2. Wsparcie w ramach tego CP będzie kierowane horyzontalnie na działania zmierzające do poprawy środowiska i zatrzymania jego degradacji, poprzez wspieranie efektywności energetycznej, dążenie do gospodarki o obiegu zamkniętym i wspieranie rozwoju energii odnawialnej. Dodatkowo, interwencja CP2 będzie skupiona na poprawie gospodarki wodnej i odpadowej, a także na zielonych rozwiązaniach w miastach (transport, tereny zielone) czy zachowaniu i ochronie przyrody i bioróżnorodności. Uzupełniająco działania w zakresie innowacji na rzecz zielonej gospodarki będą realizowane w CP1, a w wymiarze lokalnym – jako element interwencji CP5.

Sfera przestrzenna

Wyzwanie 6. Spójność przestrzenna – rozwój miast i obszarów wiejskich: • zintegrowany rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich i ośrodków subregionalnych; • wzmocnienie funkcji i roli ośrodków wojewódzkich, wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, w rozwoju społeczno-gospodarczym kraju; • zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych w ośrodkach subregionalnych i lokalnych; • wsparcie procesów ukierunkowanych na rozwój gospodarczy w ośrodkach miejskich i na obszarach wiejskich; • wprowadzanie rozwiązań typu smart city i smart village; • racjonalna polityka przestrzenna w miastach, zapobieganie niekontrolowanej suburbanizacji; • rewitalizacja obszarów zdegradowanych w gminach miejskich i wiejskich; • wspieranie przyjaznych środowisku form mobilności; • powiązania transportowe, w szczególności ośrodków miejskich z otaczającymi je ośrodkami wiejskimi, wspierające ich rozwój; • rozwój partnerskiej współpracy międzygminnej.

Szczególne znaczenie w kontekście tego wyzwania będzie miało szerokie zastosowanie wsparcia w ujęciu terytorialnym, w tym poprzez zastosowanie instrumentów terytorialnych dedykowanych OSI zdefiniowanym na poziomie KSRR i SRWL 2030.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie głównie połączona realizacja interwencji w ramach CP4 i CP5, ale również CP1 i CP2.

Wymiar społeczny spójności przestrzennej zostanie osiągnięty poprzez celowane wsparcie w ramach CP4 w działaniach związanych między innymi z dostępnością i jakością usług zdrowotnych, społecznych i edukacji, natomiast interwencja CP1 zapewni odpowiedź na poszerzenie oferty i dostępności e-usług społecznych.

Wsparcie mobilności miejskiej i w obszarach funkcjonalnych miast zapewni interwencja zaplanowana w ramach CP2.

Promowanie powiązań wewnątrzregionalnych (międzygminnych, synergii potencjałów miast i ich obszarów funkcjonalnych) będzie szczególnie istotne dla interwencji w ramach CP5 (w tym w obszarze rewitalizacji czy kultury).

Wyzwanie 7. Wzmocnienie dostępności i bezpieczeństwa sieci komunikacyjnych, teleinformatycznych i energetycznych:

• wzmocnienie sieci drogowej o brakujące elementy infrastruktury drogowej, w szczególności obwodnice i mosty, poprawa stanu technicznego dróg o znaczeniu regionalnym oraz dużej części dróg lokalnych; • rozbudowa i modernizacja oraz dalsze inwestycje w sieć kolejową, stworzenie oferty kolejowej dla mniejszych miejscowości, ale również wzrost liczby połączeń dalekobieżnych i transgranicznych; • zintegrowany rozwój sieci dróg rowerowych w regionie, rozbudowa ciągów pieszo-rowerowych na obszarach miejskich i wiejskich, umożliwiających bezpieczny ruch; • rozwój i promocja publicznego transportu zbiorowego w szczególności na obszarach wiejskich, trudnodostępnych, peryferyjnych; • umiędzynarodowienie Portu Lotniczego Zielona Góra w Babimoście, zwiększenie liczby i kierunków krajowych i zagranicznych połączeń lotniczych oraz poprawa jego dostępności komunikacyjnej poprzez rozbudowę dojazdowej sieci drogowej i kolejowej; • odbudowa transportu wodnego na potrzeby transportu multimodalnego oraz turystyki wodnej; • zwiększenie dostępności infrastruktury teleinformatycznej, w szczególności szybkiego internetu; • modernizacja i rozwój sieci energetycznych na rzecz zapewnienia ciągłości dostaw energii elektrycznej, paliw gazowych oraz ciepła systemowego, a także infrastruktury ciepłowniczej, w tym źródeł ciepła opalanych gazem ziemnym i biogazem.

Działania na rzecz spójności przestrzennej w jej wymiarze infrastrukturalnym zostaną zaadresowane w ramach CP3 (spójna i włączająca sieć transportowa w regionie). CP2 odpowiada zaś na wyzwania związane ze wspieraniem sieci ciepłowniczych oraz budowy ścieżek rowerowych w miastach.

Wyzwanie 8. Poprawa stanu środowiska naturalnego: • dalszy rozwój i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w szczególności na obszarach wiejskich; • przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych, w tym ekstremalnych zjawisk pogodowych; • rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury na obszarach zurbanizowanych; • poprawa gospodarki odpadami; • zapobieganie powodziom i suszom; • zwiększenie retencji oraz zagospodarowanie wód opadowych; • edukacja ekologiczna i kształtowanie postaw prośrodowiskowych; • efektywna ochrona bioróżnorodności i ekosystemów oraz zwierząt.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie realizacja interwencji w ramach CP2 poprzez wsparcie gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej czy podejmowanie działań na rzecz uodpornienia na zmiany klimatu i zapobieganie jego skutkom (zapobieganie uszczelniania gruntów na obszarach miejskich, czy retencjonowanie i gospodarowanie wodami opadowymi). CP2 to również wsparcie działań z zakresu ochrony przyrody i bioróżnorodności.

Sfera zarządzania rozwojem regionu

Wyzwanie 9. Sprawne zarządzanie rozwojem regionalnym: • intensyfikacja współpracy jednostek samorządu terytorialnego w celu skuteczniejszego i efektywniejszego świadczenia usług publicznych; • rozwój e-administracji i e-usług; • dostarczanie wysokiej jakości usług publicznych na poziomie

lokalnym i regionalnym, współdziałanie na rzecz bardzo dobrej dostępności i stworzenia szerokiej oferty usług publicznych w małych ośrodkach miejskich i na obszarach wiejskich; • wzmocnienie roli i integracji systemów zarządzania strategicznego oraz planowania przestrzennego na poziomie regionalnym i lokalnym; • rozwój instrumentów terytorialnych (w tym ZIT, RLKS, „Porozumienia Terytorialne”) oraz rozwój współdziałania partnerskiego, w tym w obszarach strategicznej interwencji; • stymulowanie, zachęcanie lubuskich beneficjentów do pozyskiwania funduszy unijnych z programów regionalnych, krajowych i zarządzanych centralnie przez KE; • efektywne, prorozwojowe gospodarowanie finansami publicznymi w dobie kryzysu związanego z COVID-19.

Odpowiedź na to wyzwanie ma charakter horyzontalny w kontekście planowanego w ramach FEWL 21-27 wsparcia. Racjonalne zaplanowanie środków Programu i silne powiązanie kierunków ich wydatkowania z celami rozwojowymi regionu, pozwoli wzmocnić efekt synergii wszystkich podejmowanych przez region działań w celu realizacji założeń SRWL 2030.

Wyzwanie 10. Aktywna współpraca na forum krajowym i międzynarodowym: • wzrost roli województwa w kształtowaniu współpracy międzyregionalnej; • wzrost znaczenia Biura Województwa Lubuskiego w Brukseli, aktywny udział w europejskich sieciach współpracy, konieczność aktywniejszej współpracy jednostek samorządu terytorialnego z BWL w Brukseli; • intensyfikacja współpracy transgranicznej przy zaangażowaniu Euroregionów w nowej perspektywie UE po 2020 r.; • aktywna współpraca terytorialna samorządów na forum regionalnym i krajowym; • promocja gospodarcza regionu mająca na celu pozyskanie kapitału, w tym zagranicznego; • podniesienie poziomu atrakcyjności inwestycyjnej regionu; • promocja na forum krajowym i międzynarodowym, wzmacniająca wizerunek województwa otwartego i przyjaznego zarówno dla turystów, jak i potencjalnych nowych mieszkańców; • spójna promocja regionu - stworzenie zintegrowanego systemu promocji województwa uwzględniającego poszczególne kluczowe obszary rozwoju, w tym gospodarkę, turystykę, kulturę itp.; • wykreowanie silnej marki regionu rozpoznawalnej na arenie europejskiej.

Odpowiedzią na to wyzwanie będzie interwencja zaplanowana w ramach CP1 w zakresie promocji gospodarczej regionu, w tym umiędzynarodowienia oferty województwa. Ponadto, zacieśnienie współpracy na granicy Polsko-Niemieckiej w regionie daje możliwość podejmowania projektów o charakterze transgranicznym i bliźniaczym (w stosunku do inicjatyw realizowanych po stronie niemieckiej), a także zapewnienie komplementarności do interwencji w ramach INTERREG.

W ramach FEWL 21-27 promowane będą inicjatywy partnerskiej współpracy, co sprzyjać będzie podejmowaniu takich działań przez lubuskie JST.

Pandemia - nowe wyzwania

Wyzwanie 11. Zwalczanie skutków pandemii COVID-19 oraz zapobieganie epidemiom: • stałe doposażanie podmiotów leczniczych oraz wsparcie kadry medycznej, zgodnie z potrzebami; • wsparcie dla przedsiębiorców, których dotknęły obostrzenia związane z epidemią; • różnego rodzaju pomoc finansowa i rzeczowa dla gospodarstw domowych; • rozwój infrastruktury, systemów informatycznych i cyfryzacji usług publicznych, umożliwiających korzystanie z nich on-line w domu; • prowadzenie działań edukacyjnych związanych z chorobami zakaźnymi, w różnych grupach wiekowych; • wypracowanie i wdrożenie systemu i procedur szybkiego reagowania na pojawiające się zagrożenia związane z chorobami zakaźnymi.

Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wynikające ze skutków pandemii COVID-19 będą miały charakter pośredni i będą realizowane poprzez inicjatywy komplementarne i uzupełniające w stosunku do interwencji w ramach instrumentu REACT-EU realizowanego w perspektywie na lata 2014-2020 oraz innych instrumentów wdrażanych na poziomie krajowym i obejmą wszystkie CP w ramach Programu.

Strategie makroregionalne i strategie UE dla regionu Morza Bałtyckiego

Z uwagi na położenie geograficzne województwa lubuskiego, realizacja FEWL 21-27, będzie miała pośredni wpływ na osiągnięcie celów określonych na poziomie Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego (SUERMB). Należy jednocześnie wskazać, iż przez zbieżność celów SUERMB i Programu, nie wpływ realizacji FEWL 21-27 nie będzie neutralny i będzie przyczyniać się do osiągnięcia założeń SUERMB. Strategia wskazuje na trzy cele, w tym:

1. Ochrona morza – wkład FEWL 21-27 dla tego obszaru, to przede wszystkim interwencja w ramach Priorytetu 2., w tym w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarowania odpadami, wsparcia i ochrony bioróżnorodności oraz działań na rzecz przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatu i ochrony środowiska.
2. Wzrost integracji regionu – wsparcie celów Strategii przy udziale Priorytetu 3., FEWL 21-27 po przez poprawę warunków transportowych.
3. Wzrost dobrobytu – cel wspierany głównie przez Priorytet 1. FEWL 21-27 w zakresie rozwoju innowacji i przedsiębiorczości, ale również w ramach Priorytetu 5. ukierunkowanego na rynek pracy, edukację oraz usługi społeczne i włączenie społeczne.

Potrzeby inwestycyjne, komplementarność i synergia z innymi formami wsparcia

Zapisy programu zapewniają zgodność jego interwencji z treścią Umowy Partnerstwa, która wraz z tzw. linią demarkacyjną i zapisami Kontraktu Programowego określa podział wsparcia pomiędzy programami w Polsce. Wsparcie programu będzie miało charakter komplementarny względem innych programów oraz instrumentów wsparcia w okresie 2021-2027, jak również wewnątrz programu, pomiędzy funduszami EFRR i EFS, jak również z już zrealizowanymi przedsięwzięciami w kolejnych okresach programowania.

Komplementarność jest ważnym elementem nie tylko programowania, ale również wdrażania i monitorowania, której wybrane komponenty będą elementem oceny przy wyborze projektów oraz przedmiotem monitorowania i ewaluacji.

Instrumenty finansowe

W ramach FEWL 21-27 przewiduje się wykorzystanie instrumentów zwrotnych, które co do zasady będą ukierunkowane na finansowanie przedsięwzięć generujących przychody. Działanie takie ma na celu zwiększyć efektywność wydatkowania środków publicznych oraz umożliwić zbudowanie podstaw finansowania inwestycji rozwojowych. Dodatkowym celem finansowania zwrotnego jest wzmocnienie finansowe podmiotów ubiegających się o takie wsparcie oraz ich potencjału rozwojowego, które nie byłoby możliwe bez takiego rodzaju pomocy.

Tryb wyboru projektów

Podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny, dodatkowo w ramach programu planuje się wykorzystanie trybu pozakonkursowego dla projektów określonych w Kontrakcie Programowym oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, zgodnie z przepisami ustawy wdrożeniowej. Wszystkie operacje wybrane do wsparcia będą musiały spełniać kryteria wyboru określone przez Komitet Monitorujący Program.

Wyzwania wskazane w zaleceniach UE i strategiach krajowych i regionalnych

Wyzwania zidentyfikowane w zaleceniach UE

Wyzwania dla Polski na perspektywę 2021-2027 zostały określone przez KE i przyjęte przez Radę UE w zaleceniach z dnia 5 czerwca 2019¹ oraz Zaleceniach z dnia 20 maja 2020 r. Natomiast szczegółowe

¹ Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2019 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r.; COM(2019) 521 final

priorytety inwestycyjne w poszczególnych obszarach zostały zidentyfikowane w Załączniku D do Sprawozdania Krajowego z lutego 2019 oraz lutego 2020²

Wsparcie zaplanowane w ramach niniejszego programu odpowiada na wyzwania zawarte w ww. dokumentach.

Europejski Zielony Ład

Działania zaplanowane w programie będą wspierać, w zależności od obszaru interwencji, odpowiednie procesy:

- związane z badaniami i rozwojem, pobudzając wprowadzanie innowacji w regionie, w szczególności w obszarach Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji;
- związane z przechodzeniem na czystą, przystępną cenowo i bezpieczną energię, gospodarkę obiegu zamkniętego, na zrównoważoną i inteligentną mobilność, ochronę i odbudowę ekosystemów i bioróżnorodności, a także transformację w kierunku osiągnięcia neutralności klimatycznej;
- związane z transformacją regionalnego systemu transportowego w kierunku czystego i efektywnego oraz o zmniejszającej się presji na środowisko;
- związane z nabywaniem umiejętności pozwalających uzyskać zatrudnienie w nowych i przechodzących transformację sektorach, a także z uzyskaniem możliwości zmiany kwalifikacji;
- związane z działaniami pozwalającymi na wzmocnienie i wykorzystanie wewnętrznych potencjałów regionu w celu budowy silniejszej i odpornej na kryzysy lokalnej gospodarki i społeczności.

Europejski Filary Praw Socjalnych

Zmiana klimatu, wyzwania związane z ochroną środowiska, cyfryzacja, globalizacja i tendencje demograficzne szybko zmieniają codzienne życie mieszkańców regionu. Identyfikowane kryzysy ostatnich lat oraz obecna, trudna do zdiagnozowania sytuacja sprawiają, iż mieszkańcy regionu narażeni są na dalsze drastyczne zmiany związane z miejscami pracy, edukacją, gospodarką, systemami opieki społecznej i zdrowotnej. Planowane interwencje w ramach programu są zgodne z zasadami i prawami wskazanymi w Europejskim Filarze Praw Socjalnych, w ramach trzech rozdziałów wg. kategorii: (I): równe szanse i dostęp do zatrudnienia; (II) uczciwe warunki pracy; (III) ochrona socjalna i integracja społeczna.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

Szerokie spektrum działań planowanych do realizacji w programie wpisuje się w cele szczegółowe Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, w szczególności: interwencja CP 1 – cel szczegółowy SOR I oraz III; interwencja CP 2 – cel szczegółowy SOR II i III; interwencja CP 3 – cel szczegółowy SOR II i III, interwencja CP 4 – cel szczegółowy SOR II; interwencja CP 5 – cel szczegółowy SOR II.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 i dokumenty branżowe

Interwencja zaplanowana w programie wynika z wyzwań zidentyfikowanych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

Program został przygotowany w oparciu o regionalne dokumenty branżowe, w tym przede wszystkim:

- Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego do roku 2030 (PRI 2030)
- RPRT WL 2030 – Regionalny Plan Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030 (projekt)
- Program ochrony środowiska dla województwa lubuskiego
- Aktualizacja Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami wraz z Planem Inwestycyjnym w zakresie odpadów komunalnych (AWPGO)

² Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 - SWD(2019) 1020 final oraz Sprawozdanie krajowe – Polska 2020 - SWD(2020) 520 final

- Strategia Energetyki Województwa Lubuskiego (SEWL 2013) wraz z Analizą stanu realizacji Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego
- Program ochrony powietrza dla strefy lubuskiej
- Lubuski Program Ochrony Zdrowia 2030 (projekt)

Do projektowania interwencji wykorzystane zostały przede wszystkim analizy diagnostyczne, które zostały przygotowane na potrzeby ww. dokumentów.

W przypadku projektowania interwencji EFS+ wykorzystana została *Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego*.

Wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych i zarządzania oraz środków upraszczających

Województwo odznacza się bardzo dużym doświadczeniem we wdrażaniu środków UE na poziomie regionalnym, począwszy od programów przedakcesyjnych po interwencję perspektyw finansowych UE 2007-2013, 2014-2020. W obecnym programie kontynuowane będą działania ukierunkowane na utrzymanie i zwiększanie zdolności instytucji systemu wdrażania programu oraz rozbudowywania potencjału zdolności administracyjnej w obszarach, w których planuje się zastosowanie uproszczeń.

Doświadczenie z realizacji poprzednich programów wykorzystane będzie do ulepszenia procesu monitorowania i wyciągania wniosków z procesów służących wdrażaniu interwencji funduszy UE w regionie. Współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi oraz partnerami społeczeństwa obywatelskiego w realizacji programu przyczyni się do lepszej efektywności podejmowanych działań.

Podobnie jak w perspektywie finansowej 2014-2020 wprowadzanie uproszczeń koncentrować się będzie, m.in. na działaniach związanych z wyborem projektów, kontrolą, monitoringiem i sprawozdawczością oraz rozliczaniem projektów.

Zintegrowane podejście w odpowiedzi na wyzwania demograficzne

Analiza zmian struktury populacji wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa, wyrażający się m.in. rosnącym udziałem ludności w wieku nieprodukcyjnym w populacji ogółem, przy spadku udziału ludności w wieku produkcyjnym. W 2020 r. w grupie osób 65 lat i więcej było 183 556 mieszkańców (więcej o 5 583 osoby w stosunku do roku 2019), co stanowiło ponad 18% ogółu ludności województwa. Pesymistyczna prognoza demograficzna województwa – starzenie się wspólnoty regionalnej – nie różni się istotnie od ogólnopolskich procesów demograficznych.

Cała interwencja programu będzie ukierunkowana na realizację działań uwzględniających potrzeby regionu wywołane zmianami demograficznymi. W szczególności będą to działania ukierunkowane na:

- tworzenie jakościowych, nowoczesnych miejsc pracy,
- podniesienie ilości i jakości oferowanych usług społecznych – opiekuńczych, edukacyjnych, zdrowotnych, integracyjnych.
- prace w obszarze badań i rozwoju mające na celu lepsze i sprawniejsze funkcjonowanie osób starszych w życiu codziennym.
- większą konkurencyjność przedsiębiorstw, co może przyczynić się do zmniejszenia tempa migracji osób młodych z regionu.
- polepszenie jakości środowiska i w kierunku ograniczania zmian klimatu, co może przełożyć się na lepszą jakość życia mieszkańców regionu.
- poprawę bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie transportu oraz w celu poprawy jakości usług transportowych, tak potrzebnych starzającemu się społeczeństwu.

Najważniejsze wnioski z dotychczasowych doświadczeń

CP 1

- Rozwój regionalnej gospodarki w oparciu o Inteligentne Specjalizacje został zapoczątkowany w perspektywie 2014-2020, jednak proces ten przebiega powoli, w tym kontekście identyfikuje się ograniczoną skłonność do współpracy (głównie sektora nauki z przedsiębiorstwami).
- Pozytywne efekty projektów grantowych dla MŚP - typu „bon na innowacje”. Projekty z jednej strony wpływają na rozwój postaw proinnowacyjnych w firmach, z drugiej natomiast tworzą trwale relacje pomiędzy przedsiębiorstwami, a ośrodkami badawczymi.

CP 2

- Dotychczasowe wdrażanie interwencji skierowanej na poprawę efektywności energetycznej, głównie w sektorze publicznym, pozytywnie wpływa na środowisko i niweluje czynniki wpływające na zamiany klimatu.
- Pozytywne efekty wsparcia w obszarze OZE.
- Dotychczasowe wdrażanie interwencji skierowanej na rozwój transportu publicznego pozytywnie wpływa na środowisko i niweluje czynniki wpływające na zamiany klimatu.

CP 3

- Przygotowanie Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego, jako wypełnienie warunku podstawowego, pozwoliło określić strategiczne inwestycje na drodze do uzyskania efektywnej, wewnątrzregionanej siatki połączeń, w szczególności z uwzględnieniem systemu osadniczego regionu.
- Planowanie inwestycji w zakresie infrastruktury transportowej w oparciu o dokument (wypełniający warunek wstępny), pozwoliło na sprawną realizację projektów, odpowiednie rozplanowanie ich w czasie, zabezpieczenie środków, rozliczenie.
- Realizacja przedsięwzięć w tym obszarze pozwoliła wskazać zakres interwencji, gdzie region może efektywnie realizować politykę rozwoju.

CP 4

- Pozytywne efekty wdrażania interwencji skierowanej do obszaru edukacji, szczególnie zawodowej. Wdrażanie interwencji w tym zakresie jest dobrym przykładem współdziałania dwóch funduszy (równoległe były realizowane wiązki projektów w ramach EFRR i EFS), co pozwoliło przyspieszyć zmiany w obszarze kształcenia zawodowego.
- Pozytywne efekty interwencji wdrażanej w obszarze infrastruktury społecznej, zdrowotnej oraz działań dotyczących włączenia społecznego, w szczególności w kontekście zmian demograficznych.

CP 5

- Pozytywne doświadczenia we wdrażaniu zintegrowanych inwestycji terytorialnych. Instrumenty terytorialne powinny być nadal rozwijane, a planowane do realizacji powinny być takie projekty, w których współpraca jest autentyczną wartością, a nie takie, które równie dobrze mogłyby być realizowane przez pojedyncze gminy. Instrumenty terytorialne powinny być kierowane na rozwiązywanie problemów oraz wzmacnianie potencjałów wspólnych dla całego obszaru funkcjonalnego/obszaru partnerstwa.

Ponadto, w obszarze wdrażania programu wykorzystane zostaną dotychczasowe doświadczenia wynikające z realizacji RPO-L2020, w szczególności związane z formułowaniem kryteriów wyboru przedsięwzięć, procesem naboru projektów, wsparciem beneficjentów w realizacji projektów. Na potrzeby wsparcia wymiaru terytorialnego będzie również wykorzystywane doświadczenie z realizacji RPO-L2020 we wdrażaniu ZIT, dalszy rozwój tej formuły, a także doświadczenia innych

regionów w zakresie realizacji RLKS na poziomie programu regionalnego (lubuskie nie ma własnych doświadczeń w tym zakresie).

Doświadczenia płynące z realizacji IF w regionie w latach 2014-2020, w tym w zakresie systemu wdrażania, progowych wartości alokacji w poszczególnych obszarach przeznaczonych na pożyczki, pozwala z większą pewnością podejść do planowania tego obszaru w nowym Programie.

Struktura Programu

Alokacja programu (na podstawie projektu UP)	100% EUR 861 468 297,00 EUR	w tym 74,9% EFRR 645 506 882,00 EUR
		w tym 25,1% EFS 215 961 415,00 EUR
Koncentracja tematyczna (na podstawie ustaleń MFIPR)	Cel polityki 1 (EFRR)	min. 14,84%
	Cel polityki 2 (EFRR)	min. 33,23%
	Cel polityki 4 (EFS)	min. 27,87% na włączenie społeczne

Cel polityki (CP)	Priorytet	Cel szczegółowy (CS)	Fundusz	Planowana alokacja ³
1 - Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (CP 1)	1. Nowoczesna gospodarka	(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	EFRR	28 737 049,50
		(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych		19 158 033,00
		(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne		38 316 066,00
		(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości		9 579 016,50
		razem CP1		95 790 165,00
2 - Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej	2. Zielone lubuskie	(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	EFRR	64 359 582,00
		(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju		21 453 194,00
		(iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego		17 162 555,20
		(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej		21 453 194,00
		(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej		10 726 597,00

³ Ostateczna kwota na PT jest w trakcie ustalania, projekcja finansowa we wszystkich CP ma charakter wstępny i będzie podlegała aktualizacji.

transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej (CP 2)		(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia		15 017 235,80
	3. Mobilność miejska	(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	EFRR	64 359 582,00
		razem CP2		214 531 940,00
3 - Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (CP 3)	4. Transport	(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	EFRR	121 646 307,00
		razem CP3		121 646 307,00
4 - Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (CP 4)	5. Infrastruktura społeczna	(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	EFRR	14 727 892,90
		(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne		14 727 892,90
		(iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS realizowany, jako komponent CS (iii)		
		(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej		46 287 663,40
		(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych		8 415 938,80

		razem CP4 EFRR		84 159 388,00
4 - Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (CP 4)	6. Wsparcie obywateli - rynek pracy	(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społeczne	EFS+	26 942 625,32
		(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia		28 952 959,67
	6. Wsparcie obywateli - edukacja	(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami		60 602 723,17
		(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		10 085 328,88
	6. Wsparcie obywateli - włączenie społeczne	(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji		35 792 241,48
		(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów		1 844 533,58
		(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		18 030 552,15

		(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci		11 999 999,75
4 - Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (CP 4)	7. RLKS	(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami		3 500 000,00
		(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej		1 500 000,00
		(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		2 300 767,42
		(l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci		5 699 232,58
		razem CP4 EFS		207 250 964,00
5 - Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (CP 5)	8. Lokalne Lubuskie	(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	EFRR	72 467 216,50
		(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie		31 057 378,50
		razem CP5		103 524 595,00
n/d	9. Pomoc techniczna (EFRR)	n/d	EFRR	25 854 487,00

	10. Pomoc techniczna (EFS+)	n/d	EFS+	8 710 451,00
		razem PT		34 564 938,00
razem EFRR				645 506 882,00
razem EFS				215 961 415,00
razem FEWL 21-27				861 468 297,00

Tabela 1 Uzasadnienie wyboru celów i interwencji

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (podsumowanie)
1 Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	(i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	<p>Diagnoza przygotowana na potrzeby aktualizacji PRI 2030 wskazuje na następujące dane:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ogólny udział nakładów na B+R w PKB regionu jest ciągle bardzo niski (dla 2018 r. 0,48%). Odnotowuje się duży wzrost z 0,14% w 2002 roku, czy 0,2% w 2016 r. Udział sektora przedsiębiorstw w nakładach na B+R ogółem w regionie jest wyższy niż średnio w kraju (w 2018 r. wyniósł 76,4%, wobec zaledwie ok. 40% w latach 2006-2012). Oznacza to obecność nowoczesnych, pracujących nad przełomowymi wdrożeniami firm w regionie, które przeznaczają na działalność B+R swoje środki. Nakłady na B+R na mieszkańca, ze względu na niski poziom nakładów na B+R szczególnie w sektorze szkolnictwa wyższego, w stosunku do średniej krajowej, plasują region na przedostatnim miejscu w kraju. Zmiana tej sytuacji pozostaje wyzwaniem regionu w prowadzeniu polityki innowacyjnej. Efektami nakładów na badania i rozwój są m.in. zgłoszenia wynalazków do Urzędu Patentowego RP. Produktywność nakładów na B+R w lubuskim według tego wskaźnika jest wysoka i wyniosła 0,28 zgłoszenia na 1 mln zł nakładów na B+R – 5. miejsce w kraju (w regionach o wyższym ogólnym poziomie nakładów na B+R, np. warszawskim stołecznym, zaledwie 0,06 zgłoszenia). Podmioty lubuskie są w stanie wykonać projekty badawczo-rozwojowe taniej i w sposób przynoszący efekty w postaci opracowania wynalazków niż w bogatszych województwach. Produktywność biznesowych nakładów na B+R: na 1 mln zł nakładów na B+R w biznesie przypadają 0,25 zgłoszenia przez przedsiębiorstwa do UPRP – 4. miejsce w Polsce (w warszawskim stołecznym 33 mln zł nakładów na B+R zrealizowanych w sektorze przedsiębiorstw). Przedsiębiorstwa w województwie lubuskim są bardziej skuteczne i oszczędne przy realizacji projektów B+R (mogą one dotyczyć mniej przełomowych rozwiązań). Świadczy to o wysokim potencjale ludzkim i organizacyjnym przedsiębiorstw i innych podmiotów w zakresie realizacji projektów badawczo-rozwojowych.

		<p>W związku z powyższym konieczne jest dalsze wsparcie dla wzrostu działalności B+R przedsiębiorstw (własnej lub w konsorcjach) i uczelni oraz rozszerzanie grupy podmiotów zaangażowanych w działalność B+R w ramach polityki inteligentnych specjalizacji. Identyfikuje się konieczność kierowania wsparcia na rozwój infrastruktury B+R (przedsiębiorstw i publicznej).</p>
	(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	<ul style="list-style-type: none"> Zgodnie z regionalnymi dokumentami strategicznymi województwo lubuskie należy do grupy województw, których mieszkańcy najczęściej korzystają z komputera oraz Internetu. Jednocześnie wciąż niewiele osób używa Internetu w celu kontaktowania się z organami administracji publicznej. Zgodnie z danymi GUS odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną na koniec 2019 r. wyniósł 32,8%. W 2020 r. odsetek osób w wieku 16–74 lata korzystających z usług administracji publicznej przez Internet wynosił już 41,9%, a w ciągu ostatnich 12 miesięcy wzrósł do 47,5%, tj. o 5,6 p. proc. Wzrost wskaźnika wynika głównie z sytuacji pandemicznej i z ograniczenia bezpośrednich kontaktów, również w administracji. Zmiana ta pokazuje, iż e-usługi publiczne spotykają się z coraz większym zainteresowaniem, pozytywny trend powinien również spotkać się ze zwiększeniem rodzaju e-usług oraz udoskonalania już istniejących. <p>W odpowiedzi na powyższe istotna jest interwencja ukierunkowana na: obywatela (wykluczenie cyfrowe, platformy e-usług publicznych, udostępnienie zasobów administracji podlegających JST), infrastrukturę (cyberbezpieczeństwo, dane przestrzenne), e-zdrowie (TIK w podmiotach leczniczych, nowoczesne technologie w systemie ochrony zdrowia, telemedycyna, sztuczna inteligencja, zarządzanie procesami, infrastruktura IT) oraz przedsiębiorstwa (wdrożenie technologii TIK, również w powiązaniu z CS1i i CS1iii).</p>
	(iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	<ul style="list-style-type: none"> Udział nakładów na innowacje w Produkcie Regionalnym Brutto w regionie wyniósł w 2018 r. 0,97% (średnio w Polsce 1,72%) i był niższy, podobnie jak w kraju, niż w latach 2015-2017, ale w regionie wyższy niż w okresie 2010-2014. W 2018 r. luka w tym wskaźniku między Polską a lubuskim się powiększyła w porównaniu z latami 2015-2017. Oznacza to, że gospodarka regionu jest w mniejszym stopniu oparta na innowacyjności niż średnio w kraju. Wyniki te są jednak znacznie lepsze niż w zakresie udziału nakładów na badania i rozwój w PKB. Na przestrzeni lat 2006-2019 udział firm innowacyjnych w województwie lubuskim był nieznacznie niższy niż średnio w Polsce. Przy czym zmiany odsetka przedsiębiorstw innowacyjnych generalnie odzwierciedlają tendencję krajową. W województwie lubuskim, tak jak średnio w Polsce, najniższy jest odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, zarówno w przemyśle jak i ogółem w grupie podmiotów małych, a najwyższy wśród dużych firm. Mimo, że start upy są często źródłem przełomowych innowacji to permanentne procesy innowacyjne łatwiej są realizowane w dużych podmiotach posiadających odpowiednie zasoby.

		<ul style="list-style-type: none"> Większość przychodów ze sprzedaży produktów w regionie (66,6% w 2017 r.) stanowiły przychody z eksportu, co świadczy o międzynarodowej konkurencyjności przedsiębiorstw innowacyjnych w lubuskim. <p>W regionie widać dychotomię innowacyjności (obecność innowacyjnych firm, często większych i bardziej zaawansowanych technologicznie, które jednocześnie są konkurencyjne międzynarodowo oraz słabą innowacyjność ogółu przedsiębiorstw, a szczególnie małych). Innowacyjność małych podmiotów można pobudzić przez rozwój i promowanie start upów, albo przez wsparcie innowacji transformujących i przyrostowych - udoskonalających. Tutaj ważne będą działania edukacyjne, w zakresie audytu technologicznego i nakierowane na agregację małych firm w większe podmioty dla pracy nad innowacyjnymi rozwiązaniami.</p> <p>Kluczowe zatem dla rozwoju sektora MŚP będzie dalsze wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP, rozwój innowacji w MSP poprzez wdrożenie wyników prac B+R, rozwój startupów, kompleksowe doradztwo dla MŚP, dalsza promocja gospodarki regionalnej, w tym wsparcia internacjonalizacji MŚP, wsparcia JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora.</p>
	(iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> Wśród przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie w latach 2014-2017 w ramach działalności innowacyjnej współpracowało 24,1% przedsiębiorstw przemysłowych (28,7% średnio w kraju). Jednak już w latach 2017-2019 województwo lubuskie cechowało się jednym z najwyższych w kraju odsetkiem przedsiębiorstw innowacyjnych współpracujących w systemie innowacyjnym, choć w skali województwa był to podobny udział jak w poprzednich latach i wyniósł 26,7%. 16,7% podmiotów innowacyjnych współpracowało z zewnętrznymi podmiotami w regionie na polu działalności B+R (przeciętna dla kraju 13%). Oznacza to, że w województwie jest grupa świadomych, innowacyjnych firm, które zdają sobie sprawę z konieczności łączenia różnych zasobów i wiedzy dla sukcesu na polu innowacji. W ujęciu ogółu przedsiębiorstw w regionie, zarówno odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych, jak i odsetek współpracujących w procesie innowacyjnym jest niższy niż średnio w kraju. Według diagnozy dla potrzeb SRWL 2030 szczególnie słaba w regionie jest współpraca przedsiębiorstw z nauką. Można ją pobudzić przez tworzenie instytucji typu parki technologiczne, ale także przez rozwój usług opartych na wiedzy, które podobnie pełnią rolę pośrednika między uczelniami a przedsiębiorstwami. <p>Identyfikując duże potrzeby w tym obszarze, zarząd regionu już w roku 2018 przyjął dokument pn. „Kierunki rozwoju szkolnictwa wyższego w województwie lubuskim do roku 2030”, który definiuje wśród kierunków strategicznych również kierunek dotyczący komercjalizacji badań i wzmocnienia współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Działania podejmowane w ramach realizacji tego kierunku wymagają poszerzenia, a przede wszystkim podjęcia aktywnych form animacji po stronie regionu zmierzających do rozwoju innowacji, szczególnie w obszarach inteligentnych specjalizacji.</p>

		<p>W powyższym kontekście istotne będzie wspieranie działań skierowanych na: regionalne agendy badawcze, realizację nowych kierunków badań, sieciowanie uczelni, klastry i usługi klastrów oraz zwiększanie potencjału IOB, jako czynników zwiększających efektywność systemu innowacji. Szczególnie istotna w tym wymiarze będzie rola samorządu regionalnego, który realizuje politykę rozwoju, w tym skierowaną na rozwój innowacji.</p>
<p>CP2 Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa, dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki w obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p>	<p>(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Z uwagi na rosnące ceny energii, konieczne jest podjęcie działań ograniczających jej zużycie. Średnia cena sprzedaży energii elektrycznej na rynku konkurencyjnym w Polsce wzrosła z poziomu 163,58 zł/MWh w 2014 roku do 252,69 zł/MWh w 2020 r. (strateg.stat.gov.pl). • W regionie istnieje duży potencjał do redukcji zużycia energii przez infrastrukturę publiczną. • Regionalnym problemem jest energochłonności gospodarki, mieszkalnictwa. Lubuskie jest jednym z trzech województw o najmniejszej liczbie budynków poddanych termomodernizacji w latach 2010-2016 (badanie GUS „Opracowanie metodologii i przeprowadzenie badania skali działań termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych wielomieszkaniowych w celu poprawy ich energochłonności oraz ocena potrzeb i planowanych działań w tym kierunku”, Warszawa 2018). • Lubuskie posiada obszary o złej jakości powietrza. Główną przyczyną występujących w regionie wysokich i podwyższonych stężeń zanieczyszczeń (zwłaszcza pyłu PM10) jest tzw. niska emisja. Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych (<i>Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim. Raport wojewódzki za rok 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze, Zielona Góra, 2021</i>). • Identyfikowane jest w regionie wśród mieszkańców oraz instytucji ubóstwo energetyczne. Stopa ubóstwa energetycznego dla województwa lubuskiego w 2016 roku kształtowała się na poziomie 15,7 %, co na tle pozostałych regionów jest wynikiem średnim (źr. Zjawisko ubóstwa energetycznego w Polsce, w tym ze szczególnym uwzględnieniem zamieszkujących w domach jednorodzinnych, IBS RESEARCH REPORT 02/2018). <p>Odpowiedzią na powyższe jest planowana interwencja w obszarach: efektywność energetyczna: mikro i małych przedsiębiorstw, budynków użyteczności publicznej (w tym budowa budynków pasywnych) i budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą źródeł ciepła, systemy ciepłownicze, oświetlenie. uliczne</p>
	<p>(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Z danych Urzędu Regulacji Energetyki (URE) wynika, że na terenie województwa lubuskiego zlokalizowane są koncesjonowane instalacje wykorzystujące odnawialne źródła energii o łącznej mocy zainstalowanej 333 MW (stan na 2019 r.). • W porównaniu z rokiem 2012 nastąpił wzrost mocy zainstalowanej o ok. 150 MW (83%).

		<ul style="list-style-type: none"> • Zgodnie z przeprowadzoną analizą (<i>Analiza stanu realizacji Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego, czerwiec 2018 r.</i>) spodziewany jest dalszy wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie woj. lubuskiego. • Przewiduje się, że największy przyrost może nastąpić w wykorzystaniu: energii słonecznej (fotowoltaika, kolektory słoneczne), pomp ciepła – energia geotermalna. • Podobnie jak w okresie programowania 2014-2020, zasadnym jest kompleksowe podejście do tematyki OZE uwzględniające sferę wytwórczą/produkcyjną oraz dystrybucję energii. • Analiza danych statystycznych wskazuje, iż udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w roku 2020 r. w regionie wyniósł 22,5%, co stanowi 9. wynik w kraju. Jest to wynik powyżej średniej krajowej, która wynosi 17,86%, jednak wyraźnie niższy od liderów w produkcji energii z OZE, czyli województw: warmińsko-mazurskiego (87,09%), podlaskiego (79,83%), zachodniopomorskie (58,46%), pomorskiego (56,57%), czy kujawsko-pomorskiego (45,41%) (na podstawie URE). • W ramach Analizy stanu realizacji Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego (2018 r.) przeprowadzono analizę SWOT, której wyniki, w obrębie celu szczegółowego 4. Rozwój niematerialnych zasobów energetyki województwa, wskazują wśród szans rozwojowych m.in. organizację klastrów energii. <p>Dlatego też wspierana będzie budowa i rozbudowa instalacji OZE. Ze względu na pozytywny wpływ na środowisko związany z redukcją emisji będzie stanowić odpowiedź na zrównoważoną transformację energetyczną w kierunku gospodarki bezemisyjnej, zgodnie z polityką zrównoważonego rozwoju. Ponadto przejście na czystą energię jest istotne z uwagi na duży kapitał przyrodniczy regionu i potrzebę jego zachowania.</p>
	<p>(iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumenty branżowe w zakresie klimatu wskazują, że skutki katastrof naturalnych będą się nasilały i będą coraz bardziej odczuwalne. • Najważniejsze prognozowane oddziaływanie dla obszaru Europy Środkowo-Wschodniej obejmuje: częstsze ekstrema temperatury, większą intensywność opadów mogącą powodować powodzie o każdej porze roku, wzrost częstotliwości i intensywności huraganów, a także częstsze występowanie susz oraz związanych z tym strat w produkcji rolnej i zwiększonego ryzyka pożarów. Coraz częściej będzie można zaobserwować silne wiatry, a nawet towarzyszące im incydentalne trąby powietrzne i wyładowania atmosferyczne, które mogą znacząco wpłynąć m.in. na rolnictwo, budownictwo oraz infrastrukturę energetyczną i transportową. • Region jest zagrożony możliwością wystąpienia ekstremalnych zdarzeń związanych ze zmianami klimatu. W ostatnich dziesięcioleciach wyraźnie zaobserwowano w Polsce wzrost częstości opadów intensywnych, przekładający się na wzrost zagrożenia powodziowego, erozji wodnej i osuwisk.

		<ul style="list-style-type: none"> • Jednocześnie obserwowany jest wzrost liczby dni bez opadu. • W województwie lubuskim występują obszary o stosunkowo dużym potencjale zagrożenia powodziowego, szczególnie są to obszary położone wzdłuż Odry, oraz jej dopływów – Nysy Łużyckiej i Bobru (Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry). • Region jest jednym z najbardziej zagrożonych suszą w kraju oraz identyfikuje się duże zagrożenie występowania porywistych wiatrów i nawałnych deszczy (<i>Polityka ekologiczna państwa 2030</i>). • Tereny zurbanizowane zagrożone są oddziaływaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych, w tym nawałnych deszczy, powodzi, porywistych wiatrów (patrz <i>Miejskie Plany Adaptacji</i>). <p>Uwzględniając powyższe, ważna jest kontynuacja wsparcia w zakresie adaptacji do zmian klimatu, gospodarowania wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych, budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy, małej retencji, systemów ostrzegania, systemów ratownictwa, czy edukacji w zakresie zmian klimatu.</p>
	(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	<ul style="list-style-type: none"> • Zgodnie z wykazem przedsięwzięć dla aglomeracji $\geq 2\ 000$ RLM do VI aktualizacji KPOŚK 11 aglomeracji w województwie nie wykazuje pełnej zgodności z ww. dyrektywą, w tym 1 znajdująca się w przedziale 10-15 tys. RLM oraz 10 w przedziale 2-10 tys. RLM. • W równice terytorialne (miasto-wieś) w dostępie do oczyszczalni ścieków, na niekorzyść terenów wiejskich (94,8% mieszkańców miast, i 44,7% mieszkańców obszarów wiejskich – dane za 2019 r.). • Odsetek ludności w regionie korzystającej z oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów osiągnął w 2019 r. 73,1% ogólnej liczby mieszkańców (średnia krajowa wyniosła 85%). • Długość sieci kanalizacyjnej w województwie w 2019 r. wynosiła 4.511,5 km i od 2012 r. zwiększyła się o ponad 1300 km. Korzystało z niej w 2019 r. 74,4% mieszkańców. W tym zakresie również obserwowana jest dysproporcja miasto – wieś (w przypadku miast 91,7% mieszkańców jest przyłączonych do sieci - w przypadku wsi tylko 42,2%). • Wiele gmin dofinansowuje zadania polegające na budowie przydomowych oczyszczalni ścieków, szczególnie tam, gdzie niemożliwe lub nieoptyczne jest podłączenie do zbiorczej kanalizacji. Według danych GUS w 2019 r. w województwie lubuskim funkcjonowało 8 344 takich oczyszczalni. • Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w woj. lubuskim wyniósł w 2020 r. 74,7%. • Sieci wodociągowe w Polsce, a w tym także w województwie lubuskim są często przestarzałe i nieszczelne (straty wody) - <i>Program inwestycyjny w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.</i> • Stan gospodarki ściekowej znacząco wpływa na stan zanieczyszczenia wód na terenie regionu. Ogólna ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczenia,

		<p>odprowadzanych do wód lub do ziemi w województwie w 2019 r. wyniosła 2,7 dam³ na km², z czego 97,20% wymagało oczyszczania biologicznego, chemicznego i z podwyższonym usuwaniem biogenów.</p> <p>Nadal istotnym obszarem interwencji pozostaje gospodarka wodno-ściekowa (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, zagospodarowanie osadów ściekowych) w ramach KPOŚK, ale również inwestycje w oczyszczanie ścieków poza KPOŚK (rozproszony system osadniczy w regionie), infrastruktura niezbędna do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia oraz na terenach poza aglomeracjami.</p>
	<p>(vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • System gospodarowania odpadami w Polsce nadal osiąga niezadowalające wyniki, jeżeli chodzi o recykling i odzysk odpadów. Obrazują to dane statystyczne: <ul style="list-style-type: none"> ➤ notowany jest ciągły wzrost masy odpadów zebranych w ciągu roku. Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca na terenie województwa lubuskiego rosła od 2015 r. i w 2019 r. wyniosła 380 kg, a w roku 2020 już 386 kg, co stawia region na 3 miejscu w kraju (Diagnoza strategiczna 2019 r. UMWL). • Region notuje niezadowalające wskaźniki dotyczące recyklingu i odzysku odpadów <ul style="list-style-type: none"> ➤ Na terenie woj. lubuskiego zebrano w 2018 r. łącznie 406 949,80 Mg (1 Mg=1 tona) odpadów komunalnych łącznie, z czego wg GUS masa odpadów przeznaczonych do recyklingu wyniosła 71 687, 3 t (<i>Plan gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020-2026 wraz z planem inwestycyjnym</i>, dane GUS); <p>Dalszego wsparcia wymagają działania na rzecz przekształcania gospodarki w kierunku gospodarki zasobooszczędnej, poprzez gospodarkę odpadami komunalnymi, selektywne zbieranie odpadów – PSZOK, recykling odpadów – gospodarki energooszczędnej, rekultywacji, w tym remediację terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą, edukacji w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym.</p>
	<p>(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>Lubuskie posiada duży kapitał przyrodniczy, jednakże wymaga on dodatkowego wsparcia w celu ochrony, zapobiegania degradacji i zachowania dla przyszłych pokoleń.</p> <ul style="list-style-type: none"> • W regionie znajduje się 8 parków krajobrazowych o łącznej powierzchni 77 750,6 ha, z czego w 3 rezerwach udział obszarów NATURA 2000 wynosi prawie 100 % powierzchni, w 4 około 45-70% powierzchni, w 1 niecałe 10% powierzchni. • W regionie znajduje się 67 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 4 040,37 ha. • W regionie znajduje się 38 obszarów chronionego krajobrazu o powierzchni około 200 000 ha. • Region potrzebuje rozwoju zielonej infrastruktury, w szczególności na terenach zurbanizowanych, co pozytywnie wpłynie na niwelowanie skutków zmian klimatycznych. • W regionie wsparcia wymagają działania w zakresie ochrony bioróżnorodności biologicznej. • Procesy urbanizacyjne na przestrzeni lat pozbawiły obszary miejskie naturalnych siedlisk dla różnych gatunków roślin i zwierząt lub stworzyły zagrożenie dla ich funkcjonowania.

		W związku z powyższym interwencja w programie zostanie skierowana na wsparcie parków krajobrazowych i rezerwatów, opracowania dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych, tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki.
	(viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Mobilność miejska w dalszym ciągu jest dużym źródłem zagęszczenia ruchu i emisji zanieczyszczeń. • Znaczącym czynnikiem (obok tzw. niskiej emisji) wpływającym na podniesienie poziomu koncentracji substancji zanieczyszczających w powietrzu jest indywidualna komunikacja samochodowa (<i>Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim. Raport wojewódzki za rok 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze, Zielona Góra, 2021</i>) • Z uwagi na wielkość ośrodków miejskich, lubuskie miasta cechuje jednak umiarkowany, oczekiwany wzrost popytu na usługi transportu publicznego. Temu zjawisku sprzyja utrzymująca się sytuacja kryzysowa wywołana pandemią COVID-19. Biorąc pod uwagę całe województwo i wielkość lubuskich miast, należy wskazać, iż organizacje usług transportowych podejmują się największe ośrodki (miasta wojewódzkie), które mają dobrze rozwinięte sieci połączeń i włączają w sieć również swoje obszary funkcjonalne. <p>Dlatego wyzwaniem w regionie pozostaje budowa zrównoważonego transportu w miastach, tzn. uwzględniającego nisko i zeroemisyjny zbiorowy transport publiczny, rowerowy i ruch pieszych, a przez to zwiększenie atrakcyjności przewozów transportu publicznego w miastach i na terenie obszarów.</p>
CP3 Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	(ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Diagnoza sieci transportowej zawarta w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku (SRWL) wskazuje, że sieć dróg w regionie jest stosunkowo równomiernie rozłożona. • Sieć dróg wojewódzkich regionu lubuskiego ma długość ponad 1 510,1 km (w zarządzie ZDW – stan na koniec 2020 r.). • Na koniec 2020 r. sieć dróg wojewódzkich Lubuskiego tworzyło 65 dróg wojewódzkich, o długości od 0,5 km do 100 km⁴. • Na 100 km² powierzchni województwa przypadało 111,9 km⁵ dróg publicznych o twardej nawierzchni. • Pod względem gęstości sieci dróg publicznych o twardej nawierzchni, województwo lubuskie znajdowało się na trzynastym miejscu w kraju.

⁴ Wykaz dróg wojewódzkich w administracji Zarządu Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze, 2021 r.

⁵ Transport – wyniki działalności w 2019 r. GUS, Warszawa, Szczecin 2020 r.

		<ul style="list-style-type: none"> • Zakończono najważniejsze inwestycje dotyczące autostrady A2 oraz drogi ekspresowej S3. Dla pełnego wykorzystania tych atutów konieczna jest m.in. rozbudowa i modernizacja istniejącej infrastruktury transportowej o charakterze regionalnym. <p>Województwo lubuskie jest stosunkowo dobrze skomunikowanym regionem. Jakość infrastruktury transportowej stale rośnie, niemniej nowoczesna sieć transportowa w województwie lubuskim dopiero się tworzy i nie stanowi jeszcze spójnej całości. Nadal diagnozuje się znaczne potrzeby w tym zakresie. Szczególnie dotyczy to infrastruktury drogowej, co wymaga dalszych nakładów i inwestycji. Obecny stan sieci transportowej nie spełnia wymagań stawianych nowoczesnemu systemowi transportowemu, w tym również brak jest dostosowania sieci drogowej do dopuszczalnego nacisku pojedynczej osi do 11,5 t.</p>
<p>CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFRR)</p>	<p>(ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Mimo następującej poprawy, województwo cechuje zróżnicowany przestrzennie dostęp do przedszkoli. • Liczba przedszkoli (ze specjalnymi) w regionie - 496 przy liczbie dzieci 35 780, (średnio 72,1 osób na placówkę przy średniej krajowej 63,7). • Problemem w dalszym ciągu jest uczestnictwo dzieci w wieku czterech lat i starszych w edukacji przedszkolnej głównie na obszarach wiejskich, gdzie w 2018r. oferowano jedynie 67% a w 2020 r. 67,7% potrzebnych miejsc w tej grupie wiekowej⁶. • W roku szkolnym 2019/20 funkcjonowało 359 szkół podstawowych, w tym 185 szkół na wsi. Liczba uczniów zwiększyła się o 0,6% w porównaniu z rokiem szkolnym 2018/19. Do szkół na wsi uczęszczało 26,4% ogółu uczniów szkół podstawowych. • Na 1 szkołę podstawową przypadało średnio 227 uczniów (w miastach liczba ta wyniosła 345 uczniów i była prawie trzy razy większa niż na wsi - 116 uczniów). • W roku szkolnym 2019/20 sieć szkół zawodowych tworzyły: 53 szkoły branżowe I stopnia, 56 techników, 19 szkół specjalnych przysposabiających do pracy oraz 3 szkoły artystyczne ogólnokształcące dające uprawnienia zawodowe. 81,7% szkół zawodowych była prowadzona przez JST. • Udział uczniów branżowych szkół I stopnia w ogólnej liczbie uczniów szkół ponadpodstawowych wynosi 65,1 %. W szkołach branżowych I stopnia uczyło się 6,1 tys. osób, tj. o 40,8% więcej niż w roku szkolnym 2018/19, z czego 95,5% uczyło się w szkołach ogólnodostępnych, a 4,5% w szkołach specjalnych. • Analizując dane z ostatnich zauważa się, wzrost zainteresowania nauką w szkołach zawodowych, co może świadczyć o odbudowie kształcenia zawodowego.

⁶ Jedną z rekomendacji z badania *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 (2018)* również wskazywała na potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi na edukację przedszkolną na terenach wiejskich.

		<p>Dla tego obszaru najważniejsza będzie interwencja na wsparcie przedszkoli (infrastruktura i wyposażenie), szkół podstawowych i ponadpodstawowych (wyposażenie specjalistyczne i pomoce dydaktyczne, infrastruktura sportowa (o ile służy zajęciom dydaktycznym) lub wyposażenie w nowoczesny sprzęt ICT i materiały dydaktyczne), infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół, wyższych szkół zawodowych oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne.</p>
	<p>(iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przyrost ludn. w grupie 65+ o ponad 62% (z 178 tys. osób w 2019 r. do 289 tys. w 2050 r.). Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi - 26,2 w 2019 r. (wzrost od 2012 r. o 8,6 p. proc). <p>Konieczne jest zapewnienie infrastruktury społ. do świadczenia usług społ. w środowisku lokalnym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • System całodobowych usług opiekuńczych opiera się, na opiece przez rodzinę, na usługach DPS – 23 podmioty oraz ośrodków wsparcia – 8 podmiotów, w tym 3 całodobowe. • łącznie na koniec 2020 r. w DPS przebywało 2113 mieszkańców (124 miejsca były wolne). • W 2020 r. z 496 miejsc w 21 Dziennych Domach Pomocy skorzystało 508 os.
	<p>(iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS realizowany, jako komponent CS (iii)</p>	<p>Konieczne jest wsparcie przekształcania instytucji całodobowych w zasób mieszkaniowy, o ile nie przyczynia się do segregacji mieszkańców i prowadzi do włączenia ich do społeczności.</p> <ul style="list-style-type: none"> • W 2021 roku - 40 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym pogotowia opiekuńcze, rodzinne domy dziecka, domy dziecka (łączna liczba miejsc – 503). • L. rodzin zastępczych to 1 344, obejmujących wsparciem 2 184 dzieci (dane za 2020 r.). <p>Należy zatem, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, realizować założenia deinstytucjonalizacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • W regionie w 2019 r. było 812 osób w kryzysie bezdomności. • Nieefektywna pomoc mieszkaniowa (ograniczony dostęp do mieszkań komunalnych, głównie w mniejszych miejscowościach, dostęp do usług mieszkaniowych dedykowanych osobom bezdomnym). • Niskie dochody lub ich brak oraz problemy po stronie osób w kryzysie bezdomności. • W 2020 r. działało 9 noclegowni (534 korzystających) oraz 3 schroniska (95 korzystających), brak schronisk z usługami opiekuńczymi. • W 2020 roku w województwie funkcjonowało 49 mieszkań chronionych (treningowe i wspierane) - 123 miejsca. <p>Konieczne jest inwestowanie w infrastrukturę zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania o charakterze chronionym, treningowym, wspomagającym) lub na mieszkania socjalne, również, jako infrastruktura na potrzeby realizacji usług integracyjnych dla obywateli państw trzecich.</p>

		<p>W regionie niewystarczająco rozwinięta jest baza podmiotów reintegracyjnych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami, uniemożliwiających im podjęcie zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Obecnie funkcjonują tylko dwa zakłady aktywności zawodowej, które oferują ponad 40 miejsc.</p>
	<p>(v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Na obszar zdrowia silnie wpływa sytuacja demograficzna (starzenie się społeczeństwa, nadumieralność mężczyzn, brak zastępowalności pokoleń, malejąca liczba kobiet w wieku rozrodczym, spadek dzietności, zmniejszenie liczby urodzeń, większa liczba zgonów niż urodzeń żywych, wydłużanie się przeciętnego trwania życia). • Główne problemy zdrowotne w regionie: choroby układu krążenia, w szczególności choroba niedokrwienna serca i udar oraz nowotwory (zwłaszcza nowotwór złośliwy tchawicy, oskrzeli i płuc). Od 2019 roku rośnie także znaczenie cukrzycy pod względem liczby lat życia w niesprawności. • Deficyt kadry medycznej (duży udział osób w wieku emerytalnym właściwie we wszystkich specjalizacjach). • Najmniej psychiatrów, przypadających na 10 tys. osób małoletnich jest w skali kraju - lubuskie (0,16). • Głównym problemem POZ jest deficyt kadry - luka pokoleniowa lekarzy, co zagraża ograniczeniem dostępności do lekarzy POZ zwłaszcza na terenach wiejskich oraz w jednoosobowych praktykach lekarskich. <p>Lubuski Program ochrony Zdrowia 2030 definiuje słabe strony obszaru ochrony zdrowia:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Deficyt kadry medycznej. Liczba personelu medycznego, w szczególności lekarzy i pielęgniarek, jest niższa niż średnia krajowa. 2. Ograniczony dostęp do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i specjalistycznych usług medycznych. 3. Ograniczona dostępność do świadczeń z zakresu: chirurgii klatki piersiowej, pediatrii i specjalistyki dziecięcej, rehabilitacji, diabetologii, hematologii, okulistyki, ortopedii, traumatologii narządu ruchu, geriatry, endokrynologii, chirurgii stomatologicznej, chirurgii szczękowotwarzowej, nocnej i świątecznej opieki stomatologicznej, pielęgniarstwa i usług opiekuńczych, a także badań w neonatologii. 4. Wzrost zobowiązań podmiotów leczniczych. 5. Zużycie aparatury i sprzętu medycznego. 6. Niski potencjał klinicznych ośrodków naukowo-badawczych. 7. Niedostateczna liczba laboratoriów. 8. Migracje pacjentów do ośrodków położonych poza województwem lubuskim.

		Nadal niezbędne jest utrzymanie wsparcia dla regionalnej bazy szpitalnej, infrastruktury innych podmiotów leczniczych, w tym m.in. wsparcie infrastruktury podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej.
	(vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	<ul style="list-style-type: none"> • Lubuskie ma zróżnicowaną tożsamość kulturową (osiedlenie się po II wojnie światowej ludzi o różnym pochodzeniu), co jest bardzo istotne w kontekście zmian cywilizacyjnych XXI. wieku. • Region bogaty w zabytki (z uwagi na różnorodną przeszłość krain historyczno-geograficznych wchodzących w skład województwa, obserwuje się odmienność form architektonicznych i rozwiązań artystycznych). • Liczba zabytków z terenu województwa lubuskiego wynosi: 4.609 zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (7. miejsce w kraju), 6.681 zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków oraz 549 zabytków archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków). • W regionie znajduje się: 17 muzeów z oddziałami, 2 teatry, 2 filharmonie, 2,4 biblioteki publiczne na 10 tysięcy mieszkańców. • województwo lubuskie jest organem założycielskim dla 9 instytucji kultury o znaczeniu regionalnym. <p>Dla zachowania i popularyzacji dziedzictwa kulturowego istnieje potrzeba stałego wsparcia oraz większego inwestowania w infrastrukturę kulturalną.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Województwo lubuskie posiada wyjątkowe walory przyrodniczo – historyczne, dotychczas nie w pełni docenione. Liczne jeziora, doliny rzek i niewielkie, lecz malownicze wzniesienia, kształtują krajobraz kultury regionu. • Lubuskie, posiada niski wskaźnik wykorzystania bazy noclegowej, • Mała ilość wysokiej jakości infrastruktury turystycznej jest wciąż jedną z barier rozwoju tej branży. • Konieczne jest tworzenie atrakcji zachęcających turystów do odwiedzenia regionu. <p>Niezbędne, w powyższym kontekście, jest wspieranie obiektów dziedzictwa kulturowego, zachowanie i modernizacja, konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, infrastruktury kultury i do prowadzenia działalności kulturalnej, turystycznych szlaków tematycznych i produktów turystycznych, innowacyjnych produktów kultury i turystyki.</p>
CP4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (EFS+)	(a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie	<ul style="list-style-type: none"> • Wskaźnik zatrudnienia ludności w wieku 15-64 lata wyniósł w 2020 r. 67,8% i był niższy niż średnia w kraju – 68,7%. • Liczba ludności aktywnej zawodowo wyniosła w 2020 r. 433 tys. osób, w tym 188 tys. to kobiety a 19,9 tys. to osoby z niepełnosprawnością. • Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2020 r. wyniosła 6,3% (kraj – 6,3%) i była wyższa od wykazanej w 2019 r. – 4,9%.

	<p>gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W 2020 r. w dalszym ciągu występowało zróżnicowanie skali bezrobocia w poszczególnych powiatach np. w powiecie ślubickim 3,7%, gorzowskim 5,3%, międzyrzeckim 10,1% a strzelecko-drezdeneckim 10,4%. • W województwie występują problemy strukturalne przejawiające się wysokimi udziałami poszczególnych grup w strukturze bezrobocia. W przypadku osób długotrwale bezrobotnych ich liczba w 2020 r. wynosiła ponad 7 tys., co było wzrostem w stosunku do 2019 r. – 5,5 tys. Podobną sytuację odnotowujemy w przypadku kobiet, gdzie ich liczba wśród osób bezrobotnych malała w latach 2012-2019 (z poziomu 31,6 tys. do 10,8 tys.), jednak w 2020 r. ich udział w liczbie bezrobotnych uległ zwiększeniu do poziomu 13,4 tys. • Osoby młode stanowią jedną z najliczniejszych grup wśród osób bezrobotnych. O ile procentowy udział osób młodych w stosunku do ogółu bezrobotnych utrzymuje się na zbliżonym poziomie (ok. 25%), o tyle od końca XII 2019 r. do końca II 2021 r. nastąpił wzrost liczby tych osób z 4 688 do 6 181. • Na przestrzeni ostatnich lat sytuacja osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia nie uległa znaczącej poprawie. Wciąż osoby starsze stanowią wysoki odsetek wśród osób bezrobotnych. W 2018 – 28,7%, a na koniec 2019 r. – 28,5%. O ile procentowy udział osób starszych w stosunku do ogółu bezrobotnych zmniejszył się o ok. 2 pp. – 25,9%, o tyle nastąpił znaczny wzrost liczbowy z 5 276 osób w XII 2019 r. do 6 411 osób w II 2021 r. <p>W odpowiedzi na powyższe planowane jest wsparcie kompleksowej aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy, zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, w tym dotacje na samozatrudnienie oraz działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy.</p>
	<p>(d) Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W 2018 r. województwo zajmowało 2. miejsce pod względem najwyższego wskaźnika zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1000 zatrudnionych (104,2 w lubuskim, 77,2 w kraju). • Blisko 30% chorób zawodowych stwierdzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną w regionie dotyczy: przewlekłych chorób układu ruchu i obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy. • Silnie obciążony stan zdrowia w związku ze sposobem wykonywania pracy stwierdzono u 94,7% osób z 444 tys. aktywnych zawodowo – w szczeg. w obrębie układu ruchu, jak i obwodowego układu nerwowego, najczęściej u osób w wieku 30-39 lat i 50-54 lata. • Kobiety wykazują większy udział w chorobach układu ruchu, jak i obwodowego układu nerwowego niż mężczyźni. Wg PPZ bóle dolnej partii kręgosłupa występują u mężczyzn 21,2%, u kobiet 28,4%; bóle karku: M 13% K21%; bóle pleców: M 12,9% , K 19,6%. • Na nadciśnienie tętnicze zapada rocznie w lubuskim 15,4 tys. osób, a choruje 28%. • W 2016 r. tylko 54% lubuskich pracodawców jest zadowolonych z kompetencji swoich pracowników 41% oceniło jako dosyć zadowolające, ale wymagające doszkolenia.

		<ul style="list-style-type: none"> • Analiza informacji z projektów wspartych w ramach RPO-L2020 wskazuje, iż pracodawcy cenią rolę inwestowania w kapitał ludzki. Większość badanych firm (92%) deklaruje, iż jej pracownicy korzystają ze szkoleń i doradztwa. Firmy najchętniej korzystają ze szkoleń w całości (22%) lub częściowo (59,3%) dofinansowanych. Analiza wskazuje też na bariery udziału przedsiębiorstw w doszkalanii: za wysokie koszty (42%), brak czasu (37%), brak odpowiedniej oferty na rynku (24,4%). <p>W świetle powyższego, ważne jest podjęcie działań zmierzających do możliwie długiego utrzymania pracownika w aktywności zawodowej (profilaktyka, bony na badania, ergonomia miejsca pracy, programy rehabilitacji, w tym rehabilitacja umożliwiająca powrót do pracy); podnoszenie kompetencji i wiedzy pracownika oraz kadry zarządzającej, wsparcie pracodawców we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, w tym pracy zdalnej.</p> <p>Również bardzo ważnym obszarem jest realizacja działań obejmujących outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn niedotyczących pracownika.</p>
	<p>(f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Problemem regionu w dalszym ciągu jest uczestnictwo dzieci w wieku czterech lat i starszych w edukacji przedszkolnej szczególnie na obszarach wiejskich, na których zgodnie z danymi GUS w 2018r. oferowano jedynie 67% a w 2020 r. 67,7% potrzebnych miejsc w tej grupie wiekowej⁷. • Wciąż obserwuje się w województwie niską zdawalność egzaminów wśród uczniów lubuskich placówek. W 2020 r. w przypadku egzaminów ośmioklasisty średni wynik z polskiego to około 56,5% (13 miejsce w kraju), z matematyki 42% (15 miejsce w kraju), z angielskiego 53% (10 miejsce w kraju) a z niemieckiego na 43% (11 miejsce w kraju). • zdawalność egzaminów maturalnych w latach 2012-2018 utrzymywała się na stałym poziomie powyżej średniej krajowej, natomiast w 2019 r. i 2020 r. spadła poniżej średniej wynosząc 79,5% (80,5% średnia krajowa). W 2020 r. tendencja spadkowa była kontynuowana – 72,2% (średnia krajowa 74%). • Wskaźnik dotyczący młodzieży niekontynuującej nauki w województwie stale rośnie: w 2019 r. wyniósł 5,2%, natomiast w 2020 r. 5,4%. • Nadal identyfikowany jest problem dopasowania do wymogów rynku kierunków kształcenia zawodowego, na co również wskazuje rosnąca lista zawodów deficytowych. <p>Interwencja powinna obejmować: upowszechnienie wychowania przedszkolnego; wzrost dostępności i jakości kształcenia ogólnego; rozwój kompetencji kluczowych i kompetencji</p>

⁷ Jedną z rekomendacji z badania *Ewaluacja działań podejmowanych na rzecz edukacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 (2018)* również wskazywała na potrzebę zwrócenia szczególnej uwagi na edukację przedszkolną na terenach wiejskich.

		<p>przyszłości; budowanie efektywnego systemu formalnego kształcenia zawodowego oraz wsparcie w procesie edukacji poprzez podniesienie i rozwój kompetencji nauczycieli.</p>
	<p>(g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W województwie w 2018 r. spośród wszystkich osób w wieku 25-64 lat tylko 3,7% zadeklarowało uczestnictwo w kształceniu lub szkoleniu. W 2019 r. wskaźnik ten spadł do 3% (średnia dla kraju to 4,8%). W 2020 r. w dalszym ciągu odnotowywany był spadek i niski poziom tego wskaźnika – 2,7%. • Potrzeba ciągłego podnoszenia kwalifikacji i kompetencji przez osoby dorosłe, wymagana z uwagi na zmiany w gospodarce i pojawiające się nowe potrzeby rynku pracy. • Ograniczona oferta kształcenia dla osób starszych, o niskich kwalifikacjach oraz dla osób z niepełnosprawnościami. <p>Odpowiadając na powyższe, zaplanowano interwencję dedykowaną wsparciu kształcenia ustawicznego, włączenia cyfrowego (poza BUR) – podstawowe kompetencje cyfrowe oraz podnoszenie kompetencji i umiejętności cyfrowych społeczeństwa; lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (aktywizacja osób starszych, o niskich kwalifikacjach czy osób z niepełnosprawnościami).</p>
	<p>(h) Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymujący się problem ubóstwa i wykluczenia wśród mieszkańców regionu, w 2020 r. wskaźnik osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wyniósł 17,3%. • W przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w województwie funkcjonuje 3,8 szt. centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej i warsztatów terapii zajęciowej (szczególnie widoczny jest problem w przypadku zakładów aktywności zawodowej w regionie działają jedynie 2 takie podmioty). • W województwie odnotowano wzrost wskaźnika osób biernych zawodowo wg BAEL, który w 2019 r. wynosił 45% natomiast w 2020 r. 45,2%. • Mimo poprawy sytuacji ekonomicznej części mieszkańców regionu, odnotowuje się cały czas dość wysoki poziom wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym (tj. odsetek osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa – 50% średnich wydatków) – w 2019 r. było to 10,5%. • Jak wskazuje badanie potrzeb finansowych i pozafinansowych w sektorze ekonomii społecznej oraz usług społecznych i zdrowotnych, 2020 r., ważnym czynnikiem rozwoju PES są usługi pozafinansowe. Korzysta z nich 93% nowych i 60% istniejących PS oraz 39% PES. Dla PES najważniejsze są szkolenia dotyczące sektora ekonomii społecznej, doradztwo specjalistyczne, szkolenia zawodowe oraz pomoc w pozyskaniu finansowania. <p>Niezbędna jest kontynuacja działań ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem oraz osób biernych (instrumenty aktywnej integracji), a także podejmowanie inicjatyw na rzecz budowania trwałych miejsc pracy w</p>

		<p>gospodarce społecznej (usługi wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych).</p>
	<p>(i) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rosnąca liczba migrantów zarobkowych na koniec 2019 r. w województwie lubuskim pracowało ponad 23,5 tys. cudzoziemców (zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych). W porównaniu z rokiem 2018 r. było ich więcej o ponad 1,5 tys. osób, • Na koniec grudnia 2020 r. w rejestrach powiatowych urzędów pracy odnotowano 78 bezrobotnych cudzoziemców (więcej o 30 osób niż w roku poprzednim), w tym 51 kobiet. W okresie 12 miesięcy 2020 r. w powiatowych urzędach pracy zarejestrowano ogółem 140 osób nieposiadających polskiego obywatelstwa, z kolei 68 osób podjęło zatrudnienie. • Konieczność podjęcia działań integracyjnych, które mogą przynieść korzyści dla migrantów, jak i lokalnej społeczności oraz gospodarki regionu. • Brak atrakcyjnej oferty wsparcia skierowanej do migrantów, która umożliwi im podjęcie pracy w zawodach odpowiadających ich umiejętnościom i doświadczeniu. • W kontekście sytuacji w Ukrainie, spodziewany jest znaczny wzrost liczby emigrantów, potrzebujących kompleksowego wsparcia zawodowego, psychologicznego, działań integracyjnych, świadomościowych zapobiegających aktom agresji. <p>W związku z powyższym konieczne jest wspieranie migrantów zarobkowych w procesie integracji na rynku pracy, przygotowanie oferty usług dla cudzoziemców i osób z ich otoczenia, które pozwolą im na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie (m.in. kursy językowe, szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej).</p>
	<p>(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gwałtowny wzrost grupy osób starszych, w wieku powyżej 65 lat. Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wynosił w 2019 r. 26,2%. • Osoby w wieku 65 lat i więcej stanowił w 2019 r. ponad 17% Lubuszan. • W 2020 r. wzrosła liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej z 2 261 w 2019 do 2 314 w 2020 r. • W województwie wsparcie w obszarze usług społecznych jest oparte o instytucje – 2020 roku funkcjonowało 23 domów pomocy społecznej, które dysponowały ponad 2,3 tys. miejscami; ponadto w rejestrach wpisanych jest 8 ośrodków wsparcia, w tym 3 zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekłe chorym lub osobom w podeszłym wieku. • Na zbliżonym poziomie od kilku lat utrzymuje się wskaźnik dotyczący liczby osób korzystających z usług opiekuńczych, w 2020 r. było to 3 339 osób. • W województwie funkcjonuje stosunkowo nieduża baza mieszkań chronionych – 49 szt. (123 miejsca). • Brak w regionie dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych. • Wsparcia szkoleniowego wymagają kadry świadczące usługi społeczne, tak aby mogły także świadczyć usługi w społeczności lokalnej.

	systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	<p>W odpowiedzi na powyższe koniecznym jest wspieranie rozwoju usług asystenckich i opiekuńczych oraz wspierających osoby starsze i osoby z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania; rozwoju usług mieszkalnictwa o charakterze chronionym i/lub wspomaganym, nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, usług interwencji kryzysowej oraz usług w zakresie przeciwdziałania przemocy.</p> <p>Interwencją zostaną objęte również: tworzenie centrów usług społecznych, czy wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych oraz regionalne programy zdrowotne.</p>
	(I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	<ul style="list-style-type: none"> • W województwie występuje wysoki wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (w 2019 r. wyniósł 381 na 10 tys. ludności wobec 314 średnio w kraju). • W 2020 r. 25 356 gospodarstw domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej. • W regionie funkcjonuje stosunkowo nieduża baza mieszkań chronionych – 49 szt. (123 miejsca); wśród tych prowadzonych przez gminę tylko 4 (spadek w stosunku do 2019 r. o 1 szt.) skierowane były do osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze. • W 2020 r. w stosunku do 2019 r. odnotowano wzrost zapotrzebowania na terapię rodzinną, z której skorzystało około 1 tys. osób (w 2019 r. około 200 osób). • W 2020 r. w województwie funkcjonowało 36 placówek opiekuńczo-wychowawczych; liczba miejsc w tych placówkach – 509 (spadek w stosunku do 2019 r. – 33 placówki na 538 miejsc); w placówkach przebywało ogółem 459 dzieci (w 2019 r. – 521 dzieci). • W 2020 r. funkcjonowało tylko 14 rodzinnych domów dziecka, w których wsparciem objętych było 106 dzieci. • Zgodnie z danymi z badania krajowego w 2019 r. w województwie było 812 osób w kryzysie bezdomności; natomiast w 2020 r. udzielono już 1 167 świadczeń z tytułu bezdomności (na podstawie danych z oceny zasobów pomocy społecznej). <p>W nawiązaniu do powyższego, interwencja zostanie skierowana na wsparcie dla rodzin, w szczególności tych wychowujących dzieci i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej; wsparcie dla rodzin adopcyjnych w regionie, czy usługi wsparcia dla dzieci i młodzieży przebywających w różnego rodzaju instytucjach całodobowych.</p> <p>Interwencja dotyczyć będzie również aktywizacji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, usług wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym.</p> <p>Jednym z komponentów wsparcia dla tego CS będzie również rozwój społeczności lokalnej oraz wsparcie partnerów społecznych.</p>
CP5 Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu	(i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu	<ul style="list-style-type: none"> • KE raporcie <i>Europejski semestr 2019</i> wskazuje na wyzwania, z jakimi będą musiały się zmierzyć miasta, w tym spadek liczby dużych przedsiębiorstw, które mają siedzibę w mniejszych

<p>zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych</p>	<p>społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p>	<p>miastach, wyludnianie się miast, starzejące się społeczeństwo czy dostęp do usług publicznych. Problemy te powinny być rozwiązywane z udziałem mieszkańców.</p> <ul style="list-style-type: none"> • UP wskazuje, iż istotą realizacji przedmiotowego Celu jest zwiększenie wpływu wspólnot lokalnych na kształt działań nakierowanych na rozwój terytoriów i rozwiązywanie ich problemów w oparciu o endogeniczne potencjały. • Mimo ciągłych i dużych nakładów finansowych istnieje potrzeba wsparcia słabszych ośrodków, co wynika również z utrzymującego się w Polsce znacznego zróżnicowania wewnątrzregionalnego. • Wskazuje się na konieczność realizacji przygotowanych na poziomie ponadlokalnym i lokalnym strategii ukierunkowanych na zmiany strukturalne danego obszaru. • Strategie stanowiące podstawę realizacji interwencji w ramach przedmiotowego celu powinny w zintegrowany i kompleksowy sposób odpowiadać na potrzeby społeczności lokalnych i wykorzystywać potencjały danych terytoriów. • Dla planowania rozwoju miast istotne jest uwzględnienie powiązań funkcjonalnych, gdyż nie jest możliwy rozwój miast bez konsekwencji dla najbliższego otoczenia. Wsparcie zatem powinno zostać tak zaplanowane, aby wzmacniać pozytywne skutki rozwoju ośrodków miejskich. <p>Wsparcie w przedmiotowym CS skierowane będzie tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) - miast wojewódzkich i subregionalnych i ich obszarów funkcjonalnych, czyli obszarów wskazanych w SRWL 2030 do których w szczególnym stopniu należy kierować interwencję publiczną.</p> <p>W rozwoju miast, w tym w województwie lubuskim definiuje się następujące problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • niekontrolowana suburbanizacja największych miast, • problemy demograficzne miast i obszarów miejskich (starzejące się społeczeństwo, wyludnianie się miast) • obumieranie centralnych dzielnic miast, • potrzeba przygotowania ośrodków miejskich do zmian klimatu, • problemy z przestrzenią miejską atrakcyjną dla mieszkańców, • brak terenów atrakcyjnych gospodarczo na obszarach miejskich. <p>Interwencja CS będzie odpowiadała przede wszystkim potrzebom społeczności wyrażonym w strategiach terytorialnych.</p>
	<p>(ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Raport <i>Europejski semestr 2019</i> i UP wskazują, iż niezbędnym celem dla wzmocnienia obszarów innych niż miejskie jest wzmocnienie powiązań pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi oraz łagodzenie skutków zmian demograficznych i ubóstwa, zwłaszcza na obszarach wiejskich. • Wciąż występują pogłębiające się różnice rozwojowe między obszarami miejskimi i wiejskimi.

	<p>naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ośrodki lokalne zostały określone w SRWL 2030 jako OSI i pełnią ważną rolę w uzupełnieniu oferty miast wojewódzkich i subregionalnych, koncentrując funkcje w zakresie gospodarki, dostępu do usług publicznych, istotnych dla mieszkańców miast, jak i otaczających je obszarów wiejskich. • Promowaną formą realizacji polityki rozwoju ośrodków lokalnych i powiązanych z nimi obszarów o charakterze wiejskim powinno być zawiązywanie partnerstw. • O istocie obszarów wiejskich w kontekście rozwoju województwa lubuskiego świadczy również wyodrębnienie ich na poziomie SRWL 2030 jako OSI. Obszary wiejskie w województwie lubuskim podzielić można według różnic w uwarunkowaniach rozwoju na: obszary wiejskie położone w obszarach funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich i subregionalnych, obszary wiejskie znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz obszary wiejskie o utrudnionych warunkach rozwojowych. • Analizy regionalne wykazują dość duże zróżnicowanie sytuacji lubuskich gmin obejmujących obszary wiejskie (w zakresie demografii, sytuacji społecznej i gospodarczej), wobec czego interwencja powinna odpowiadać na specyficzne problemy w poszczególnych gminach. <p>Głównym źródłem finansowania działań na rzecz obszarów wiejskich będzie nadal program rozwoju obszarów wiejskich, a wsparcie w ramach programu regionalnego będzie miało charakter uzupełniający i realizowany z poszanowaniem demarkacji między funduszami.</p> <p>Wsparcie CS będzie odpowiadało potrzebom wynikającym z tzw. strategii terytorialnych, w tym między innymi w obszarach: odnowy wsi (budowanie tożsamości lokalnej i zachowanie wiejskiego dziedzictwa kulturowego i krajobrazu), zagospodarowania przestrzeni publicznych, w tym rozwój przestrzeni dla mieszkańców, turystyki i rekreacji, zabytków ruchomych i digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego.</p>
--	---	--

2. Priorytety

Podstawa prawna: art. 22 ust. 2 i art. 22 ust. 3 lit. c) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

2.1 Priorytety inne niż pomoc techniczna

Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)

2.1.1 Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.1.1 Cel Szczegółowy (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2.1.1.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Analiza dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym oraz przeprowadzone diagnozy stanu innowacyjności województwa lubuskiego w ramach Programu Rozwoju Innowacji pozwalają wysnuć następujące wnioski:

- poziom innowacyjności regionu mierzony tylko wskaźnikami dotyczącymi sfery B+R jest niski, a jego wzrost dość wolny,
- czynniki prezentujące się niekorzystnie, nawet w stosunku do innych polskich regionów, to wydatki na działalność badawczo-rozwojową w sektorze publicznym, udział innowacyjnych MŚP w populacji małych i średnich przedsiębiorstw, udział innowacyjnych MŚP współpracujących w zakresie innowacji, zgłoszenia patentowe do Europejskiego Biura Patentowego na miliard PLN PKB,
- czynnikiem poprawiającym pozycję regionu są wskaźniki niezwiązane z działalnością B+R, takie jak produktywność i innowacyjność przedsiębiorstw,
- nieco wyższe wyniki w zakresie konkurencyjności lubuskiego na tle innych regionów osiągnięto w dziale infrastruktura, wydajność rynku pracy i gotowość technologiczna.

Istotne znaczenie dla rozwoju województwa w sferze gospodarczej ma wykorzystanie innowacji oraz wyników badań B+R w generowaniu wartości dodanej przedsiębiorstw (m.in. wzrost efektywności i produktywności) i budowaniu potencjału lubuskich MŚP. W tym przypadku, ważne jest także inwestowanie w wartości niematerialne i prawne, które związane są bezpośrednio z działalnością badawczą lub wykorzystaniem wyników prac badawczo-rozwojowych.

Z uwagi na powyższe, poprawa krajowej i międzynarodowej pozycji konkurencyjnej i wzrost poziomu innowacyjności regionu, wymaga systematycznych i konsekwentnych działań, skoncentrowanych przede wszystkim na niwelowaniu przyczyn doprowadzających do niskiej pozycji regionu na tle kraju i regionów Europy. Proponowane rozwiązania, na których należy skupić interwencję w obszarze przedmiotowego celu szczegółowego, to m.in:

- wsparcie działalności B+R podmiotów publicznych, głównie uczelni,
- wspieranie działalności badawczej i innowacyjnej w MŚP, w tym tworzenie sieci współpracy i kooperacji również z jednostkami B+R,
- inwestycje w środki trwałe w MŚP bezpośrednio związane z działalnością badawczą i innowacyjną oraz zakup aparatury specjalistycznej niezbędnej do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych,
- inwestycje w wartości niematerialne i prawne w MŚP bezpośrednio związane z działalnością badawczą i innowacyjną,
- rozwój proinnowacyjnych usług świadczonych przez IOB oraz jednostki badawcze dla MŚP,
- włączenie w procesy innowacyjne dużych przedsiębiorstw, co może się przełożyć na rozwój MŚP w dziedzinach B+R i kooperację między przedsiębiorstwami.

Ponadto, w obszarze organizacji badawczych wyzwaniem jest zwiększenie zarówno interdyscyplinarności badań i transferu technologii, jak i znaczenia inteligentnych specjalizacji w procesie koncentracji wsparcia publicznego na wybranych obszarach. Interwencja planowana w celu szczegółowym (i) będzie realizowana wyłącznie w ramach Inteligentnych Specjalizacji Regionu. Specjalizacje będą wyznacznikiem dla zakresu i kierunku planowanych przedsięwzięć. Uzupełniająco wspierane będą projekty w ramach obszarów mających istotne znaczenie dla rozwoju poszczególnych obszarów województwa zidentyfikowane na poziomie Programu Rozwoju Innowacji lub w procesie jego monitorowania i prowadzonego procesu przedsiębiorczego odkrywania.

Ważne jest również, aby istniejąca infrastruktura badawcza, która była finansowana w okresie programowania UE 2007-2013 oraz 2014-2020, w dalszym ciągu odpowiadała potrzebom MŚP i procesom B+R. Należy mieć na uwadze, iż aby mogła ona być efektywnie wykorzystywana w ciągle zmieniających się warunkach i w korespondencji do rozwoju nauki i techniki, należy zadbać o umożliwienie ciągłego udoskonalania aparatury na rzecz prowadzonych badań. Wsparcie w tym zakresie przełoży się na wzmocnienie kooperacji i powiązań przedsiębiorstw, uczelni oraz podmiotów B+R. Jak podaje UP wzrost innowacyjności przedsiębiorstw utrudniają wciąż słabe powiązania między przedsiębiorstwami a organizacjami badawczymi. Wyzwaniem pozostaje wsparcie całego procesu inicjowania, tworzenia, rozwoju i wdrażania innowacji, w szczególności prac B+R+I przedsiębiorstw. Dlatego też realizacja przedmiotowego Celu będzie silnie skorelowana z wdrażaniem cs iv.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi (projekty kompleksowe, w tym infrastruktura B+R, prace B+R, uzyskanie i ochrona własności intelektualnej, komponent wdrożeniowy); kompetencje jako możliwy element projektu.
- Inwestycje w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw w ramach kompleksowego projektu lub jako oddzielny projekt, kompetencje jako możliwy element projektu.
- Budowanie potencjału regionu w zakresie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi w formule: a) Wspólnych Przedsięwzięć, b) InnoRegioLab. Udział we wspólnych przedsięwzięciach (opracowanie i organizacja konkursu finansowanego z RP, ew. finansowanie łączone program krajowy + program regionalny). Udział w projekcie InnoRegioLab – jako uczestnicy.
- Rozwój proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorstw realizowanych przez akredytowane podmioty, m. in. ośrodki badawcze, ośrodki innowacji, IOB, w tym komercyjne, świadczone w

systemie popytowym, w tym w formie bonów. Podmioty świadczące usługi – akredytacja na poziomie krajowym.

- Wsparcie rozwoju klastrów poprzez usługi klastrów (w uproszczonej formie wsparcia z zachowaniem formuły popytowej, np. bonów dla przedsiębiorstw).
- Rozwój publicznej infrastruktury organizacji badawczych spoza Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej (o wysokim potencjale badawczym), jako projekty służące realizacji agendy badawczej, której zakres jest zgodny z regionalną inteligentną specjalizacją, uzgodnione w ramach kontraktu programowego – realizacja badań musi być ukierunkowana na komercjalizację i współpracę z przedsiębiorstwami (kompetencje⁸ i cyfryzacja jako możliwy element projektu).

Zakup aparatury specjalistycznej niezbędnej do prowadzenia prac badawczo-rozwojowych, uzupełniającej w stosunku do posiadanych zasobów, tylko jako element kompleksowego projektu B+R.

Główne typy beneficjentów

- przedsiębiorstwa,
- partnerstwa przedsiębiorstw, klastry,
- partnerstwa przedsiębiorstw z jednostkami naukowymi,
- Instytucje Otoczenia Biznesu prowadzące działalność B+R, pozostałe IOB – jako partnerzy w projektach,
- jednostki naukowe, instytuty badawcze, ośrodki badawcze,
- uczelnie/szkoły wyższe oraz ich spółki celowe,
- partnerstwa podmiotów leczniczych z jednostkami naukowymi/uczelniami
- spółki komunalne.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa, organizacje badawcze, pracowniczki i pracownicy wspartych podmiotów objęci komponentem szkoleniowym.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i

⁸ kompetencje (doskonalenie kompetencji pracowników i osób zarządzających (związanych z pracami B+R), zdobywanie przez nich nowych umiejętności oraz wiedzy, a także nabywanie kwalifikacji rozumiane jako formalne potwierdzenie posiadanych kompetencji w szczególności z zakresu obszarów inteligentnej specjalizacji, przedsiębiorczości, transferu technologii, zarządzania innowacjami, ekoprojektowania, a także kompetencji niezbędnych do obsługi infrastruktury badawczej sfinansowanej w ramach kompleksowego projektu)

zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (i) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w zakresie rozwoju publicznej infrastruktury organizacji badawczych, wsparcia działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi. W systemie wdrażania CS (i) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny (wykorzystane mogą być m.in. takie instrumenty jak: kryteria premiujące projekty uwzględniające komponent transgraniczny, typy interwencji z obowiązkowym komponentem transgranicznym (w zależności od potrzeb), specjalne konkursy dla projektów zawierających komponent transgraniczny).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (i) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Z uwagi na bardzo wysoki poziom ryzyka przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach przedmiotowego celu nie planuje się korzystać z instrumentów finansowych. Projekty badawczo-rozwojowe same w sobie nie są bezpośrednio ukierunkowane na osiągnięcie terminowych zysków (istnieje również trudność w oszacowaniu potencjalnych przychodów z projektów), a dodatkowo obarczone są ryzykiem niepowodzenia. Przedsięwzięcia te wymagają dużego nakładu czasu i pracy, niejednokrotnie zaangażowanie to ponoszone jest kosztem ograniczenia podstawowej działalności. Ponadto dostęp przedsiębiorstw do finansowania działalności B+R oraz innowacyjnej nadal pozostaje wyzwaniem, gdyż takie finansowanie nie jest w pełni zapewnione przez sektor finansowy i bankowy. Dotacja jest formą zachęty dla podmiotu do podjęcia działań w zakresie B+R, które w regionie nie są wystarczająco powszechne. W lubuskim istnieje konieczność dalszego pobudzania rozwoju sfery B+R, a tylko dotacyjna forma finansowania jest akceptowalną przez podmioty, biorąc pod uwagę ryzyka tego rodzaju działalności.

Ponadto ograniczeniem, które jest istotne przy planowaniu instrumentów zwrotnych we wskazanych w przedmiotowym celu obszarach interwencji programu, są trudności ze znalezieniem właściwych pośredników finansowych, w tym zaangażowaniem przez nich wkładu własnego do IF. Duże ryzyko inwestycji, brak doświadczonych pośredników finansowych udzielających wsparcia zwrotnego w zakresie trudnej interwencji programu naraża IZ na ryzyko braku efektywności wsparcia. Dodatkowo zastosowanie wyższych opłat za zarządzenia w formie zachęty dla potencjalnych pośredników finansowych może skutkować tym, iż efektywność realizowanego wsparcia może być taka sama lub mniejsza niż w przypadku dotacji.

2.1.1.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
1	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa	4	21
1	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 02	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	przedsiębiorstwa	4	21

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
1	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym dotacje, instrumenty finansowe)	euro	0	2019	15 805 377,23	Projekt/ Monitoring	

2.1.1.1.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	001	80 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	002	2 400 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	003	45 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	004	2 000 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	006	175 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	008	300 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	009	0,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	010	10 000 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	011	2 000 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	012	1 000 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	020	10 000 000,00

1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	021	0,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	024	437 049,50
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	028	50 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	029	200 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	030	50 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	01	28 737 049,50

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	33	28 737 049,50

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(i)	03	28 737 049,50

2.1.1.2 Cel Szczegółowy (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

2.1.1.2.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Działania podejmowane w tym obszarze będą odpowiadały na wyzwania Agendy Cyfrowej Unii Europejskiej oraz prowadziły do przekształcania gospodarki regionalnej w kierunku gospodarki 4.0.

Biorąc pod uwagę przedstawione dane oraz problemy i potrzeby, które są wskazane zarówno w dokumentach opracowanych na szczeblu UE, jak i krajowym i regionalnym, zasadne jest zaplanowanie interwencji, która pozwoli na zaspokojenie zdiagnozowanych potrzeb i przyczyni się do osiągnięcia celów wynikających z zdiagnozowanych problemów w obszarze cyfryzacji zarówno w zakresie funkcjonowania mieszkańców regionu, e-usług, jak i działania lubuskich przedsiębiorców.

Oferta samorządów w zakresie dostępu do zasobów i informacji powinna być rozwijana i odbywać się poprzez e-usługi lub aplikacje webowe. W dalszym ciągu komunikowanie się mieszkańca z organami lokalnej administracji jest niewystarczające, często wymaga bezpośredniego kontaktu z instytucją. Rozwój e-usług, wymiany informacji pomiędzy mieszkańcem a instytucją publiczną, a także pomiędzy instytucjami może zostać ułatwiony, a przede wszystkim przyspieszony, poprzez rozwój i zwiększenie jakości e-usług. Znaczącym utrudnieniem w działalności instytucji na szczeblu lokalnym jest również brak możliwości korzystania z informacji, danych, które są w posiadaniu innych podmiotów. Działania związane z budową e-usług, systemu wymiany danych potrzebne są w samych samorządach, ale również w jednostkach im podległych (instytucjach kultury, szkołach, podmiotach opieki nad dziećmi i innych). Automatyzacja procesów, możliwość komunikacji mieszkańca i uzyskiwania informacji od jednostki samorządu sprzyja budowie zaufania do administracji i obniża koszty jej działalności.

Powszechne wykorzystanie Internetu i dostęp do danych publicznych oraz e-usług wymusza realizację odpowiednich działań związanych z bezpieczeństwem danych. Dlatego też planowane działania ukierunkowane będą na zwiększanie kompetencji w zakresie cyberbezpieczeństwa, rozwijanie świadomości społecznej w obszarze cyberhigieny.

Dalszych inwestycji wymaga rozwój e-usług w obszarze zdrowia. Pozytywne efekty realizacji działań w zakresie budowy i rozwoju usług e-zdrowia, przemawiają za kontynuacją wsparcia tego obszaru cyfryzacji. Zmniejszenie kosztów funkcjonowania instytucji, dostęp i wymiana informacji poprawiają jakość opieki zdrowotnej. W przypadku starzejącego się społeczeństwa przynosi to wymierne korzyści, prowadzące do podniesienia jakości opieki medycznej. Ponadto kryzys w obszarze zdrowia, wywołany pandemią choroby COVID-19, pokazał liczne problemy i trudności związane z opieką zdrowotną i możliwościami uzyskania wsparcia przez mieszkańców w obszarze ochrony zdrowia. Planowana interwencja będzie odpowiedzią na te problemy, planuje się m.in. rozwój systemu usług w zakresie e-zdrowia (konieczne zachowanie komplementarności/interoperacyjności projektów JST do krajowych platform e-zdrowia (MZ/CeZ)) oraz informatyzację jednostek funkcjonujących w systemie ochrony zdrowia. Działania te powinny zoptymalizować i zwiększyć efektywność opieki zdrowotnej.

Wsparcie dla przedsiębiorców powinno mieć na celu upowszechnienie zastosowania TIK, które doprowadzi do ich rozwoju i wzrostu efektywności działań MŚP również w obszarach cyfryzacji, zwiększy zasięg działalności przedsiębiorstw oraz znacznie ułatwi współpracę między przedsiębiorstwami i klientami. Nowoczesne kanały komunikacji, automatyzacja wielu procesów i dystrybucji przyczynią się do zwiększenia konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw. Regionalne dokumenty strategiczne oraz obecna sytuacja gospodarcza wskazują, iż lubuskie MŚP powinny zwiększyć konkurencyjność, a w dobie pandemii powinny wypełniać nisze w łańcuchach dostaw, wdrażać nowe technologie oraz szukać nowych rynków zbytu w kraju i za granicą. Wsparcie procesu cyfryzacji przedsiębiorstw, zwiększenie wykorzystania najnowszych osiągnięć technologicznych i organizacyjnych przez lubuskie MŚP, przyczyni się do wzrostu potencjałów tych przedsiębiorstw oraz wpłynie na konkurencyjność całej gospodarki regionu. Pozwoli również na zwiększenie niezależności od wahań popytu na lokalnych rynkach zbytu. Ponadto, w obliczu obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej wywołanej rozwojem choroby COVID-19 przedsiębiorcy, także działający w tradycyjnych gałęziach gospodarki, będą zmuszeni coraz bardziej stawać się przedsiębiorstwami cyfrowymi. Z uwagi na ryzyko kolejnych kryzysów, ale też konieczności sprostania konkurencji, przedsiębiorstwa chcące odnieść sukces w nowych warunkach będą potrzebowały dojrzałości cyfrowej, reagowania na potrzeby klientów, którzy już są w sieci cyfrowej. Dlatego też niezbędne jest zaplanowanie interwencji, która będzie odpowiadać na potrzeby lubuskich MŚP.

Główne działania planowane do realizacji

Dla obywatela:

- Aktywizacja osób wykluczonych cyfrowo – budowanie popytu obywateli na wykorzystywanie e-usług publicznych.
- Rozwój elektronicznej administracji w samorządach - platformy e-usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego, w tym infrastruktura.
- Tworzenie, standaryzacja i aktualizacja cyfrowych e-usług i referencyjnych zasobów cyfrowych, a także infrastruktury do ich realizacji.
- Aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego) w administracji samorządowej i jednostkach jej podległych.
- Udostępnienie zasobów naukowych, kulturowych i administracji podlegających JST.
- Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego istotnych dla sprawnego funkcjonowania współczesnej administracji samorządowej.

Usługi w zakresie e-zdrowia:

- Rozwój systemu usług w zakresie e-zdrowia (z uwzględnieniem standardów wypracowanych na poziomie krajowym).
- Wdrażanie TIK w podmiotach leczniczych innych niż na poziomie krajowym.
- Cyfryzacja procesów back-office (działania związane z prawidłowym działaniem podmiotu m. in. obieg dokumentów, obsługa księgowo-finansowa, prawna, informatyczna, jak i zarządzanie kadrami, etc.).
- Zwiększenie poziomu wykorzystania nowoczesnych technologii w systemie ochrony zdrowia – pilotażowe wdrożenie w POZ na poziomie regionalnym.
- Rozwój telemedycyny – projekty pilotażowe (wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu telemedycyny).
- Zastosowanie sztucznej inteligencji – projekty regionalne.
- Poprawa dojrzałości cyfrowej placówek medycznych (infrastruktura IT, kompetencje cyfrowe oraz cyberbezpieczeństwo). Działania zapewniające interoperacyjność rozwiązań centralnych z istniejącymi i tworzonymi rozwiązaniami regionalnymi i lokalnymi. Doposażanie podmiotów leczniczych – wyposażenie podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające integrację z centralną architekturą informatyczną e-zdrowia.

Dla przedsiębiorstw:

- Wdrożenie dostępnych technologii TIK w przedsiębiorstwach, w tym m. in. min. procesy wewnętrznej informatyzacji, modernizacja wspomagająca bieżącą działalność firm (B2E – ang. Business to Employee) oraz w relacjach a klientem (B2C– ang. Business to Consumer), przedsięwzięcia z zakresu cyberbezpieczeństwa, nowe rozwiązania oparte na robotyzacji, automatyzacji, itd.) oraz w zakresie możliwości wprowadzenia optymalizacji w sposobie wytwarzania produktów lub świadczenia usług opartych o przemysł 4.0 oraz wsparcie produktów i usług opartych na technologiach cyfrowych.

Wsparcie technologii cyfrowych możliwe do realizacji również jako element projektów z zakresu B+R w CS (i) lub w CS (iii).

Ponadto finansowane będą:

- Projekty wzmacniające bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym i lokalnym.
- Rozwój infrastruktury danych przestrzennych – projekty z zakresu cyfryzacji powiatowego i wojewódzkiego zasobu geodezji (wymagana opinia Głównego Geodety Kraju). Projekty z zakresu infrastruktury informacji przestrzennej leżącej w zakresie kompetencji JST (bez opinii GGK).

Działania w przedmiotowym Celu będą komplementarne do interwencji podejmowanej z poziomu krajowego.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia oraz inne podmioty spoza sektora finansów publicznych,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- spółki komunalne,
- instytucje kultury,
- pozostałe jednostki sektora finansów publicznych,
- podmioty lecznicze działające w publicznym systemie zdrowia,
- przedsiębiorstwa (MŚP),
- partnerstwa/zrzeszenia MŚP,
- IOB.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkanki i mieszkańcy województwa, przedsiębiorstwa, JST, podmioty lecznicze, pracowniczki i pracownicy wspartych podmiotów objęci komponentem szkoleniowym.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich
3. IIT – partnerstwa międzygminne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi)

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji oraz instrumentów finansowych - pożyczki.

Dotacje:

- W finansowaniu przedsięwzięć skierowanych na potrzeby obywateli, związanych z aktywizacją osób wykluczonych cyfrowo, platformami e-usług publicznych szczebla regionalnego i lokalnego, udostępnianiem zasobów naukowych i kulturowych i administracji JST zastosowane będzie wsparcie w formie dotacji. W przypadku przedmiotowych działań co do zasady nie generują one przychodów i nie występują korzyści ekonomiczne. Przedsięwzięcia te nie mają bezpośredniego potencjału komercyjnego, nie generują bezpośrednio zysków, ani oszczędności. Ewentualny strumień oszczędności jest znikomy i nie uzasadnia zwrotnych form wsparcia.
- Przedsięwzięcia z zakresu tworzenia aplikacji w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego) w administracji samorządowej i jednostkach jej podległych, będą finansowane w formie dotacyjnej. Co do zasady nie generują one przychodów, a także oszczędności dla podmiotu. Przedsięwzięcia tego rodzaju nie przynoszą korzyści ekonomicznych. Aplikacje przedmiotowego rodzaju nie mają potencjału komercyjnego i nie generują bezpośrednich zysków. Ewentualny strumień oszczędności jest znikomy i nie uzasadnia zwrotnych form wsparcia.
- Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego istotnych dla sprawnego funkcjonowania współczesnej administracji samorządowej realizowane będzie poprzez finansowanie dotacyjne. Działania z przedmiotowego zakresu nie są generują korzyści ekonomicznych i nie są realizowane w celach komercyjnych. Rozwój kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego wpływa na wzrost potencjału instytucji, jakości oferowanych usług, które mają charakter publiczny i służą mieszkańcom. Ewentualny strumień oszczędności jest znikomy i nie uzasadnia zwrotnych form wsparcia.
- W finansowaniu przedsięwzięć wzmacniających bezpieczeństwo świadczenia e-usług lub systemów informatycznych poprzez budowę lub modernizację istniejących systemów o zasięgu regionalnym i lokalnym, a także związanych z rozwojem infrastruktury danych przestrzennych - projekty z zakresu cyfryzacji powiatowego i wojewódzkiego zasobu geodezji zastosowane będzie wsparcie w formie dotacji. Również w tym przypadku, projekty co do zasady nie generują przychodów i nie występuje generowanie korzyści ekonomicznych. Dodatkowo przedsięwzięcia te nie mają bezpośredniego potencjału komercyjnego.
- Przedsięwzięcia z zakresu rozwoju usług w obszarze e-zdrowia i wdrażania TIK w podmiotach leczniczych (innych niż na poziomie krajowym), cyfryzacja procesów back-office, rozwój telemedycyny (projekty pilotażowe), zastosowanie sztucznej inteligencji (projekty regionalne), zwiększenie poziomu wykorzystania nowoczesnych technologii w systemie ochrony zdrowia (pilotażowe wdrożenie w POZ na poziomie regionalnym) oraz poprawa dojrzałości cyfrowej placówek medycznych i wyposażanie podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające integrację z centralną architekturą informatyczną e-zdrowia zostaną objęte wsparciem bezzwrotnym. Działania w przedmiotowych obszarach wsparcia co do zasady nie generują korzyści ekonomicznych. Ponadto ukierunkowane są na podnoszenie jakości usług w sektorze zdrowia, ich efektywności i dostępności dla mieszkańców i nie ma uzasadnienia zastosowania innych form wsparcia. Dodatkowo bardzo trudno oszacować potencjalne przychody,

nie mówiąc już o oszczędnościach z tytułu ich realizacji. Realizacja tego typu interwencji ma na celu korzyść społeczną i często wiąże się z obciążeniem finansowym projektodawcy. Ponadto ograniczeniem, które jest istotne przy planowaniu instrumentów zwrotnych we wskazanych powyżej obszarach interwencji programu są trudności ze znalezieniem właściwych pośredników finansowych, w tym zaangażowaniem przez nich wkładu własnego do IF. Publiczny charakter inwestycji, niekomercyjne działania samorządów terytorialnych, służb ochrony zdrowia, brak doświadczonych pośredników finansowych udzielających wsparcia zwrotnego w ramach przedmiotowej interwencji programu naraża IZ na ryzyko braku efektywności wsparcia. Dodatkowo zastosowanie wyższych opłat za zarządzenia w formie zachęty dla potencjalnych pośredników finansowych może skutkować tym, iż efektywność wsparcia może być taka sama lub mniejsza niż w przypadku dotacji.

Instrumenty Finansowe:

- Przedsięwzięcia skierowane do MŚP, polegające na wdrożeniu dostępnych technologii TIK w przedsiębiorstwach będą finansowane poprzez zwrotne formy wsparcia. Działania z przedmiotowego zakresu ukierunkowane są przede wszystkim na przedsięwzięcia generujące przychody i oszczędności, które są możliwe do określenia. Ryzyko inwestycyjne w tego rodzaju przedsięwzięciach jest niewielkie. Ponadto celem wsparcia jest ograniczenie tzw. luki finansowej (zapewnienie dostępu do finansowania MŚP) oraz stworzenie zachęt do inwestowania w ważnych obszarach gospodarki regionu, poprzez atrakcyjniejsze niż finansowanie komercyjne warunki pożyczki. Przedsiębiorcy co do zasady nie rezygnują z inwestycji w technologie informacyjno-komunikacyjne przy braku dotacji na ten cel.

2.1.1.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
1	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 14	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	Szt.	0	12

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
1	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 11	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	Użytkownicy/rok	0	2019	33 000	Projekt/ Monitoring	

2.1.1.2.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	013	2 900 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	016	12 193 524,75
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	019	4 064 508,25

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	01	16 268 033,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	03	2 890 000,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	03	2 682 124,62
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	18	574 740,99
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	20	574 740,99
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	33	15 326 426,40

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(ii)	03	19 158 033,00

2.1.1.3 Cel Szczegółowy (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

2.1.1.3.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Planowana interwencja ma na celu wzmocnienie konkurencyjności lubuskich przedsiębiorstw. Działania zaplanowane w ramach celu szczegółowego mają przyczynić się do rozwoju lubuskiej gospodarki i osiągnięcia wyzwań określonych w regionalnej strategii rozwoju oraz Programie Rozwoju Innowacji.

Wsparcie lubuskiej przedsiębiorczości powinno być prowadzone m.in. poprzez podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępu do zewnętrznych środków finansowych i rynków, biznesowego know-how oraz zdolności do podnoszenia jakości łańcucha wartości. Istotnym działaniem będzie pomoc w rozwoju nowych przedsiębiorstw, które od samego początku swojej działalności powinny stać się innowacyjne.

Pomoc skierowana do nowo powstałych przedsiębiorstw skoncentrowana jest na specjalistycznym doradztwie i możliwości zasilenia kapitałem. Istotnym problemem nowopowstałych przedsiębiorstw ukierunkowanych na rozwój innowacyjnych produktów, usług jest dostęp do kapitału. Wsparcie ich na etapie rozwoju i ekspansji ma ogromne znaczenie dla pobudzenia wzrostu innowacji w regionie oraz osiągnięcia trwałej zmiany w tym zakresie.

Działania podejmowane w tym celu szczegółowym powinny przyczynić się do budowy inteligentnych, innowacyjnych przedsiębiorstw, z perspektywą rozwoju i tworzenia miejsc pracy. Istniejące przedsiębiorstwa powinny uzyskać możliwość rozwoju opartego o specjalistyczne doradztwo, internacjonalizację (ekspansję na rynki zagraniczne), tworzenie innowacyjnej oferty, wspartej działaniami w obszarze B+R. Lubuskie znajduje się na 11 miejscu w kraju pod względem atrakcyjności inwestycyjnej. Doradztwo dla przedsiębiorstw, promocja gospodarcza regionu pozwolą na zmianę sytuacji nowych i istniejących przedsiębiorstw w regionie. Dlatego też planowane są działania związane z promowaniem regionalnej gospodarki oraz przedsiębiorstw poprzez ich udział w targach i misjach oraz działania pozwalające na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej regionu m.in. poprzez modernizację i budowę infrastruktury biznesowej, terenów inwestycyjnych oraz poprawy warunków i lepszej jakości usług obsługi inwestorów.

Przy wyborze przedsięwzięć realizowanych w ramach przedmiotowego celu preferowane będą projekty wpisujące się w zdiagnozowane obszary inteligentnych specjalizacji.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP.
- Wdrożenie wyników prac B+R i innowacji przez MŚP – bez poprzedzającego etapu prac B+R (projekty kompleksowe dotyczącego działalności B+R będą realizowane w CS (i)).
- Wsparcie dla nowo powstałych przedsiębiorstw, w tym: platformy startowe, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju, wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości, usługi w zakresie akceleracji świadczone przez inkubatory.
- Doradztwo dla MŚP, możliwe jako odrębny projekt lub element projektu kompleksowego.
- Promocja gospodarki regionalnej, w tym wsparcie internacjonalizacji MŚP oraz promocji eksportu (wydarzenia gospodarcze inne niż realizowane na poziomie krajowym oraz inne niż Polskie Mosty Technologiczne).

- Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora, w tym na rzecz powstawania terenów inwestycyjnych, infrastruktury biznesowej (w tym m. in.: hale, magazyny, przestrzeń produkcyjna).

Główne typy beneficjentów

- przedsiębiorstwa,
- partnerstwa/zrzeszenia MŚP,
- konsorcja/porozumienia przedsiębiorstw i uczelni wyższych oraz ich spółek celowych,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- uczelnie/szkoły wyższe oraz ich spółki celowe,
- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, spółki komunalne.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkanki i mieszkańcy regionu, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, grupy przedsiębiorstw i porozumień MMŚP z innymi podmiotami, JST, Instytucje Otoczenia Biznesu, inwestorzy i przyszli inwestorzy, pracownicy i pracownicy wspartych podmiotów objęci komponentem szkoleniowym.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich
3. IIT – partnerstwa międzygminne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (iii) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w zakresie działań związanych z promocją gospodarki regionalnej, w tym wsparcie internacjonalizacji MŚP oraz promocji eksportu. W systemie wdrażania CS (iii) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny (wykorzystane mogą być m.in. takie instrumenty jak: kryteria premiujące projekty uwzględniające komponent transgraniczny, typy interwencji z obowiązkowym komponentem transgranicznym (w zależności od potrzeb), specjalne konkursy dla projektów zawierających komponent transgraniczny).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji oraz instrumentów finansowych – pożyczek. Wsparcie skierowane do przedsiębiorców ukierunkowane jest przede wszystkim na przedsięwzięcia generujące przychody. Celem wsparcia jest ograniczenie tzw. luki finansowej (zapewnienie dostępu do finansowania MŚP) oraz stworzenie zachęt do inwestowania w obszarach ważnych dla rozwoju lubuskiego.

Dotacje:

- Przedsięwzięcia ukierunkowane na wsparcie dla nowopowstałych przedsiębiorstw, w tym: platformy startowe, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju, wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości, usługi w zakresie akceleracji świadczone przez inkubatory, a także doradztwo dla MŚP (możliwe jako odrębny projekt lub element projektu kompleksowego) finansowane będą w formie dotacyjnej. Przedsięwzięcia powyższe nie są nastawione na osiąganie zysków. Rentowność tego rodzaju przedsięwzięć jest bardzo niska. Generowane przychody i oszczędności są pośrednim efektem projektów z zakresu nabycia ww. usług. Korzystanie z nich przez przedsiębiorstwa powinno przełożyć się na wzrost ich konkurencyjności i produktywności, jednakże efekty w postaci oszczędności, przychodów lub zysków mogą pojawić się dopiero w dłuższej perspektywie czasowej, a ostateczne efekty przedmiotowych usług, również te ekonomiczne, są trudne do oszacowania. Ponadto ich osiągnięcie wymaga dodatkowych nakładów związanych z ich wdrożeniem i realizacją kolejnych inwestycji. Podmioty podejmujące się działań w przedmiotowym zakresie to podmioty nie działające dla zysku lub przekazujące zyski na realizację celów statutowych. Podstawą ich działania jest wspieranie nowych, młodych podmiotów, doradztwo przedsiębiorcom, co z założenia nie generuje przychodów pozwalających na funkcjonowanie na rynkowych zasadach. Dodatkowo problemem jest uzyskanie odpowiedniej masy krytycznej dla realizacji instrumentu zwrotnego dedykowanego tego rodzaju podmiotom. Duże znaczenie w systemie realizacji wsparcia zwrotnego dedykowanego IOB ma potencjał pośredników finansowych, którego brak. Wyższe opłaty za zarządzanie tego rodzaju instrumentem niwelują efektywność ekonomiczną wsparcia, w przypadku, gdy finansowana będzie poprzez instrumenty zwrotne
- Przedsięwzięcia związane ze wsparciem JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora, w tym wsparcie na rzecz terenów inwestycyjnych, infrastruktury biznesowej (w tym m. in.: hale, magazyny, przestrzeń produkcyjna) finansowane będzie poprzez dotacje. Działania JST w zakresie tworzenia warunków dla rozwoju przedsiębiorczości co do zasady, ze względu na charakter będą finansowane poprzez dotacje. Są to działania mające na celu pobudzenie potencjału gospodarczego i poprawy warunków gospodarczych. Działania te nie generują oszczędności i przychodów, a ich efektem ma być zwiększenie liczby podmiotów gospodarczych, poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora. Z kolei działania samorządów na rzecz terenów inwestycyjnych i infrastruktury biznesowej realizowane są przede wszystkim w celu zmiany niekorzystnej sytuacji gospodarczej na ich terenie. Inwestycje prowadzone w celu stworzenia atrakcyjnych miejsc do

inwestowania ma przyczynić się w dłuższej perspektywie do powstania nowych miejsc pracy i działania nowych przedsiębiorstw. Realizacja tego typu przedsięwzięć jest złożona i wymaga wysokich kosztów, natomiast okres zwrotu z inwestycji jest bardzo długi, na co nie są gotowi pośrednicy finansowi działający w obszarze dystrybucji instrumentów finansowych. JST realizuje działania w przedmiotowym zakresie w celu poprawy warunków inwestycyjnych i gospodarczych na swoim terenie. Dlatego efekty w postaci przychodów z przedmiotowej działalności nie są generowane bezpośrednio do budżetu JST. Przedsięwzięcia z zakresu wsparcia terenów inwestycyjnych, infrastruktury biznesowej będą miały charakter jednostkowy, czyli nie wygenerują odpowiedniej masy krytycznej, a to nie przełoży się na odpowiednią organizację systemu wsparcia zwrotnego oraz może generować wysokie koszty zarządzania tego rodzaju instrumentem zwrotnym.

- Wdrożenie prac B+R i innowacji przez MŚP - bez poprzedzającego etapu prac B+R (projekty kompleksowe dotyczącego działalności B+R będą realizowane w CS (i)) będzie finansowane poprzez wsparcie dotacyjne. Co do zasady przedsięwzięcia w przedmiotowym zakresie są obciążone relatywnie wysokim ryzykiem realizacji (porównując do przedsięwzięć inwestycyjnych MŚP), cechują się dużą niepewnością co do uzyskania zwrotów z nakładów na wdrożenie wyników prac B+R. Przedmiotowa interwencja jest obszarem działania przedsiębiorstw, który wpisuje się strategiczne działania samorządu województwa na rzecz wzrostu nakładów na innowacje i działalność innowacyjną regionu. Dodatkowo system wsparcia w przedmiotowym zakresie powinien zachęcać przedsiębiorców do podejmowania ryzyka i wysiłku na rzecz podnoszenia innowacyjności przedsiębiorstw, jak i działalności w zakresie prac B+R i wdrożeń. Z kolei region powinien stymulować działania w zakresie rozwoju inteligentnych specjalizacji, które są potencjałami wzrostu w regionie. Dodatkowo bardzo trudno oszacować korzyści ekonomiczne związane z realizacją tego rodzaju przedsięwzięć. Odległe w czasie, potencjalne przychody zniechęcają zarówno przedsiębiorstwa do korzystania ze wsparcia zwrotnego, jak i pośredników finansowych do angażowania się tego rodzaju finansowanie. Dodatkowo poziom ryzyka identyfikowanego na etapie podejmowania decyzji o rozpoczęciu badań w wielu przypadkach powstrzymuje przedsiębiorców przed aktywnością w przedmiotowym obszarze. W konsekwencji zamiast działań B+R, firmy wybierają bezpieczniejsze, mniej ryzykowne sposoby na poprawę swojej konkurencyjności. Zaletą wsparcia dotacyjnego w szeroko rozumianym obszarze B+R jest wywieranie efektu zachęty znacznie silniejszego niż w przypadku zastosowania instrumentów zwrotnych, co przełoży się na silny impuls rozwojowy dla lubuskiej gospodarki. Wsparcie dotacyjne ma działanie silnie motywujące z punktu widzenia przedsiębiorców do inicjowania działalności B+R.

- Przedsięwzięcia związane z promocją gospodarki regionalnej będą finansowane w formie dotacji. Będą to działania zmierzające do pobudzenia potencjału gospodarczego regionu. Projekty nie będą nastawione na zysk. Nie będą także generować przychodów. Działania samorządu województwa w przedmiotowym zakresie mają na celu poprawę warunków funkcjonowania przedsiębiorstw, zwiększenie ich potencjału do rozwoju. Nie będzie przekładało się to na osiągnięcie zwrotu z inwestycji realizowanych przez samorząd w przedmiotowym obszarze.

Ponadto ograniczeniem, które jest istotne przy planowaniu instrumentów zwrotnych we wskazanych powyżej obszarach interwencji programu są trudności ze znalezieniem właściwych pośredników finansowych, w tym zaangażowaniem przez nich wkładu własnego do IF. Niekomercyjny charakter przedsięwzięć, odległe w czasie i niepewne przychody, brak doświadczonych pośredników finansowych udzielających wsparcia zwrotnego w ramach przedmiotowej interwencji programu naraża IZ na ryzyko braku efektywności wsparcia. Dodatkowo zastosowanie wyższych opłat za zarządzania w formie zachęty dla potencjalnych pośredników finansowych może skutkować tym, iż efektywność wsparcia będzie taka sama lub mniejsza niż w przypadku dotacji.

Instrumenty Finansowe:

- Internacjonalizacja MŚP realizowana przez indywidualne przedsiębiorstwa będzie finansowana poprzez instrumenty finansowe. Działania w przedmiotowym obszarze powinny generować dla

przedsiębiorców określone korzyści w postaci zwiększenia potencjału eksportowego, zwiększenia przychodów związanych z ekspansją na rynki zagraniczne lub eksportem dóbr i usług. Dlatego też, ten obszar działania przedsiębiorstw posiada potencjał do zastosowania instrumentów finansowych.

- Instrumenty finansowe będą miały zastosowanie do przedsięwzięć związanych ze wsparciem rozwoju i konkurencyjności MŚP zakresie budowy, rozbudowy lub odtworzenia infrastruktury przedsiębiorstw, mających na celu utrzymanie lub zwiększenie zdolności produkcyjnych, które charakteryzują się niewielkim ryzykiem inwestycyjnym i małym potencjałem innowacyjnym, natomiast dużym potencjałem do generowania przychodów.

2.1.1.3.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 01	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	przedsiębiorstwa	7	169
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 02	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	przedsiębiorstwa	2	10
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 03	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	przedsiębiorstwa	0	104
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 04	Przedsiębiorstwa otrzymujące wsparcie niefinansowe	przedsiębiorstwa	5	55

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
1	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 02	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym dotacje, instrumenty finansowe)	euro	0	2019	16 859 069,04	Projekt/ Monitoring	

2.1.1.3.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	001	2 500 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	002	6 094 819,80
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	006	2 500 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	020	0,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	021	12 065 285,28

1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	023	7 008 551,02
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	024	5 397 409,90
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	025	2 500 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	026	50 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	027	0,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	028	0,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	029	150 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	030	50 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	01	26 756 066,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	03	11 560 000,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	03	2 682 124,62
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	18	574 740,99
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	20	574 740,99
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	33	34 484 459,40

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iii)	03	38 316 066,00

2.1.1.4 Cel Szczegółowy (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości

2.1.1.4.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Zidentyfikowanie i ciągłe weryfikowanie regionalnych inteligentnych specjalizacji ma na celu ukierunkowanie inwestycji na badania, rozwój i innowacyjność (B+R+I) w obszarach o największym regionalnym potencjale innowacyjnym i konkurencyjnym. Realizacja polityki wspierania innowacyjności, a w szczególności inteligentnych specjalizacji regionalnych, wymaga stałego rozwoju umiejętności oraz kompetencji kapitału ludzkiego.

W województwie lubuskim pomimo prowadzonego wsparcia w zakresie podniesienia innowacyjności MŚP, współpracy przedsiębiorstw z uczelniami i jednostkami B+R, konieczne są dalsze działania służące animowaniu środowisk naukowych i B+R oraz MŚP w celu współpracy na rzecz rozwijania nowych kierunków badań, poszukiwania kolejnych specjalizacji regionalnych lub wyznaczania nowych.

Ponadto barierą rozwoju potencjałów innowacyjnych mogą być m.in. niewystarczająco rozwinięte powiązania między środowiskiem naukowym a przedsiębiorstwami. Bariery te mogą wynikać z m.in. w niewystarczającej koordynacji działań i instrumentów wsparcia, w niewystarczającej współpracy podmiotów na różnych szczeblach, niedoskonałych procedurach oceny innowacji.

Wobec takich wyzwań zasadne jest wprowadzenie instrumentów wspomagających rozwój innowacyjności w oparciu o łączenie potencjałów przedsiębiorców oraz uczelni wyższych w postaci regionalnych/ponadregionalnych agend badawczych, identyfikacji nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych w ramach procesu przedsiębiorczego odkrywania oraz sieciowania w ramach Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji.

W ramach przedmiotowego CS kontynuowany będzie proces przedsiębiorczego odkrywania na rzecz inteligentnych specjalizacji, pozwalający na koncentrację zasobów w obszarach i technologiach o potencjalnie najwyższym społecznym i ekonomicznym zwrocie z inwestycji, przy jak najniższych kosztach środowiskowych. Niezbędne są przy tym dalsze działania na rzecz wypracowania efektywnych mechanizmów zaangażowania w proces przedsiębiorczego odkrywania przedsiębiorców, a także zwiększenie interdyscyplinarności projektów badawczych i wdrożeniowych.

Ogromne znaczenie w rozwoju innowacji w regionie ma dalsze wspieranie działalności IOB, w tym ośrodków innowacji, które poprzez swoją działalność wzmacniają rozwój innowacji w regionie i odpowiadają na zapotrzebowanie na nowoczesne rozwiązania produkcyjne lub procesowe w przedsiębiorstwach (interwencja programu nie będzie skierowana na finansowanie bieżących kosztów operacyjnych). Kolejnym ważnym aspektem budowania potencjału innowacyjnego regionu są stypendia naukowe i granty badawcze, oraz wspieranie realizacji regionalnych agend badawczych. Inwestowanie w kompetencje osób oraz projekty badawcze pozwoli na zbudowanie silnych podstaw dla lubuskich innowacji.

Konieczne jest także wspieranie inicjatyw pozwalających na aplikowanie do programów Komisji Europejskiej. Lubuskie plasuje się na 13 miejscu w kraju pod względem wielkości otrzymanego wsparcia z programu Horyzont 2020. Podobnie, istotne jest wspieranie przedsięwzięć, które mimo pozytywnej oceny nie otrzymały dofinansowania w ramach programu Horyzont 2020. Jest to jeden ze sposobów wspierania działalności innowacyjnej w regionie.

Mając na uwadze powyższe, wsparcia wymagają działania integrujące/sieciujące środowisko pracujące na rzecz rozwoju innowacji. Identyfikacja nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych w tzw. procesie przedsiębiorczego odkrywania, w który zaangażowane są

przedsiębiorstwa, jednostki naukowe i organizacje pozarządowe, instytucje otoczenia biznesu oraz administracja warunkuje efektywniejszy i szybszy rozwój innowacji w regionie. Dzięki takiej współpracy możliwe będzie wypracowanie przedsięwzięć służących nowym badaniom B+R i rozwojowi innowacji.

Projekty w przedmiotowym CS muszą być powiązane z obszarami Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji województwa lubuskiego oraz obszarami mającymi istotne znaczenie dla rozwoju poszczególnych obszarów województwa zidentyfikowanymi na poziomie Programu Rozwoju Innowacji i innych strategii/programów regionalnych lub w procesie ich monitorowania i prowadzonego procesu przedsiębiorczego odkrywania. Projekty wypracowane w ramach niniejszego celu będą stanowiły podstawę do efektywnej realizacji pozostałych celów szczegółowych w Priorytecie 1., szczególnie w celu i (głównie w zakresie pobudzenia nakładów B+R w podmiotach publicznych).

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie realizacji regionalnych agend badawczych, umożliwiających finansowanie badań naukowych - we współpracy z poziomem krajowym w ramach wspólnych przedsięwzięć.
- Identyfikacja nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych oraz budowa potencjału regionalnych systemów innowacji w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania – rozwój Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji.
- Rozwój umiejętności i kompetencji na rzecz inteligentnych specjalizacji, w tym sieciowanie uczelni, IOB, przedsiębiorstw, szkół zawodowych, samorządów, w tym współpraca zespołów badawczych - w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania (PPO) na poziomie RIS lub kompleksowego projektu w zakresie budowania potencjału regionu (również w zakresie aplikowania do programów Komisji Europejskiej m.in. dodatkowe wsparcie dla projektów ważnych z perspektywy regionalnej, działania o charakterze „miękkim”, np. poprzez organizację warsztatów i upowszechnianie dobrych praktyk zachęcających do aplikowania).
- Wsparcie potencjału klastrów załączkowych (z wyjątkiem umiędzynarodowienia i potencjału infrastrukturalnego) oraz wzrostowych regionalnych w związku z nową usługą oraz w celu ich akredytacji.
- Budowa potencjału IOB działających w obszarze RIS, w tym ośrodków innowacji (infrastruktura, zasoby, kompetencje). Wsparcie jako element projektu z zakresu wzmacniania potencjału regionu w zakresie B+R, w tym budowania ekosystemu innowacji (beneficjent: samorząd woj.). W ramach przedmiotowego typu projektu możliwe jest uzyskanie wsparcia przez podmioty nie posiadające akredytacji krajowej lub chcących ją uzyskać.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- instytucje świadczące usługi w zakresie B+R,
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- konsorcja/porozumienia przedsiębiorstw i instytucji świadczących usługi w zakresie B+R,
- uczelnie/szkoły wyższe oraz ich spółki celowe,
- partnerstwa/zrzeszenia MŚP, klastry.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) pkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkańki i mieszkańcy województwa, przedsiębiorstwa, grupy przedsiębiorstw, Instytucje Otoczenia Biznesu, klastry, Samorząd Województwa, pracowniczki i pracownicy wspartych podmiotów objęci komponentem szkoleniowym.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi)

W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (iv) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w zakresie działań na rzecz rozwoju lubuskich inteligentnych specjalizacji. W systemie wdrażania CS (iv) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny (wykorzystane mogą być m.in. takie instrumenty jak: kryteria premiujące projekty uwzględniające komponent transgraniczny, typy interwencji z obligatoryjnym komponentem transgranicznym (w zależności od potrzeb), specjalne konkursy dla projektów zawierających komponent transgraniczny).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Z uwagi na bardzo wysoki poziom ryzyka przedsięwzięć planowanych do realizacji w ramach przedmiotowego celu nie planuje się korzystać z instrumentów finansowych. Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach przedmiotowego celu szczegółowego same w sobie nie są bezpośrednio ukierunkowane na osiągnięcie terminowych zysków, a dodatkowo obciążone są ryzykiem niepowodzenia.

Przedsięwzięcia te wymagają dużego nakładu czasu i pracy, a potencjalne przychody mogą pojawić się w odległej perspektywie czasowej. Dotacja jest formą zachęty dla podmiotów do podjęcia współpracy na rzecz działań w zakresie B+R, animowania działań na rzecz innowacyjności regionu, realizacji procesu przedsiębiorczego odkrywania, które w regionie nie są dość powszechne. W lubuskim istnieje konieczność dalszego pobudzania rozwoju innowacji, a tylko dotacyjna forma

finansowania jest akceptowalną przez podmioty, biorąc pod uwagę ryzyka tego rodzaju działalności oraz potencjalne przychody.

Przedsięwzięcia w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne, w tym wzmocnienie ekosystemu innowacji.

Zaletą wsparcia dotacyjnego w szeroko rozumianym obszarze B+R jest wywieranie efektu zachęty znacznie silniejszego niż w przypadku zastosowania instrumentów zwrotnych, co przełoży się na silny impuls rozwojowy dla lubuskiej gospodarki. Wsparcie dotacyjne ma działanie silnie motywujące z punktu widzenia przedsiębiorczości do inicjowania działalności B+R.

Ponadto ograniczeniem, które jest istotne przy planowaniu instrumentów zwrotnych we wskazanych w przedmiotowym celu obszarach interwencji programu są trudności ze znalezieniem właściwych pośredników finansowych, w tym zaangażowaniem przez nich wkładu własnego do IF. Duże ryzyko inwestycji, brak doświadczonych pośredników finansowych udzielających wsparcia zwrotnego w zakresie trudniej i skomplikowanej interwencji programu naraża IZ na ryzyko braku efektywności wsparcia. Dodatkowo zastosowanie wyższych opłat za zarządzenia w formie zachęty dla potencjalnych pośredników finansowych może skutkować tym, iż efektywność wsparcia może być taka sama lub mniejsza niż w przypadku dotacji.

2.1.1.4.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
1	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 016	Udział podmiotów instytucjonalnych w procesie przedsiębiorczego odkrywania	szt.	0	20

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
1	1(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 098	Pracownicy MŚP kończący szkolenia w zakresie rozwoju umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości (według rodzaju umiejętności: techniczne, zarządzanie, przedsiębiorczość, ekologiczne, inne)	osoby	0	2019	35	Projekt/ Monitoring	

2.1.1.4.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	010	300 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	012	300 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	020	4 200 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	023	200 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	024	2 913 213,20
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	026	600 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	027	100 000,00
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	028	857 901,65
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	029	107 901,65

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	01	9 579 016,50

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	33	9 579 016,50

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
1	EFRR	Słabiej rozwinięty	1(iv)	03	9 579 016,50

Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej

2.1.2 Priorytet 2. Zielone lubuskie

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.2.1 Cel Szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

2.1.2.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Zakres interwencji przedmiotowego Celu powinien doprowadzić do ograniczenia zużycie energii. W ramach działań zmniejszających zapotrzebowanie na energię przewiduje się wsparcie projektów polegających na zwiększeniu efektywności energetycznej w sektorze MŚP, obiektów publicznych oraz mieszkalnictwa wielorodzinnego.

Inwestycje w sektorze MŚP w regionie mają w znaczący sposób przyczyniać się do dalszego spadku energochłonności gospodarki (obserwowany jest stały wzrost zapotrzebowania na energię przez MŚP w związku z napływem do regionu kolejnych inwestorów). Najważniejszym celem interwencji jest zmniejszenie zapotrzebowania na wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła, poprzez zastosowanie energooszczędnych technologii, wprowadzanie systemów zarządzania energią czy zmiany systemów wytwarzania i wykorzystywania energii. Inwestycje przedsiębiorstw w przedmiotowym CP będą z założenia związane ze zwiększeniem efektywności energetycznej procesu produkcyjnego (np. inwestycja w bardziej oszczędne maszyny/urządzenia, czy też całe linie technologiczne), na podstawie audytów energetycznych.

Duży potencjał w zakresie dążenia do oszczędności paliw i energii mają inwestycje w sektorze publicznym, realizujące z jednej strony działania określone w Krajowym Planie Działań na rzecz efektywności energetycznej, z drugiej wynikające z zobowiązania sektora publicznego do pełnienia wzorcowej roli w oszczędnym gospodarowaniu energią. Dlatego też projekty związane z poprawą efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej będą kluczowymi na drodze do ograniczania zużycia energii elektrycznej m.in. w miastach. Innym istotnym obszarem działalności samorządów, który ma znaczący wpływ na poprawę efektywności energetycznej jest oświetlenie (*Raport o stanie polskich miast Niskoemisyjność i efektywność energetyczna*, Obserwatorium Polityki Miejskiej, Instytut Rozwoju Miast 2017). W związku z powyższym planuje się wsparcie inwestycji z zakresu modernizacji oświetlenia w kierunku instalacji energooszczędnych, które dodatkowo

przyczynią się do redukcji emisji gazów cieplarnianych, w pełni wpisując tym samym zaplanowaną interwencję w ramy polityki klimatyczno-energetycznej UE 2030.

Ponadto, jak wynika z *Analizy stanu realizacji Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego* największy udział w ogólnym zapotrzebowaniu na ciepło ma budownictwo mieszkaniowe – około 66% (2 670 MW) w zapotrzebowaniu mocy i 61% w zużyciu energii, dlatego także w tym obszarze wskazanym jest wsparcie inwestycji służących wzrostowi efektywności energetycznej.

W przypadku braku możliwości wykonania podłączeń do sieci ciepłowniczej/braku uzasadnienia ekonomicznego na danym terenie, przewiduje się wsparcie zaspokajania potrzeb ciepłych przez niskoemisyjne źródła indywidualne.

Wsparciu powinny podlegać nie tylko inwestycje, które mają największy wpływ na poprawę efektywności energetycznej, ale również wpływające na poprawę stanu powietrza czy zmniejszenie zjawiska ubóstwa energetycznego. Dlatego też ważnym elementem poprawy efektywności energetycznej oraz wykorzystania OZE jest prowadzenie działań promocyjnych, doradczych oraz edukacyjnych. Zmiana świadomości mieszkańców wpływa na potrzeby inwestycyjne w zakresie efektywności energetycznej. Dodatkowo zmniejsza się koszt funkcjonowania infrastruktury, co przekłada się na poprawę wskaźników ekonomicznych zarówno przedsiębiorstw, jak i instytucji publicznych oraz samych mieszkańców. W związku z powyższym zaplanowano wsparcie przedsięwzięć w obszarze edukacji na rzecz efektywności energetycznej, jako komplementarnych dla zaplanowanej interwencji o charakterze inwestycyjnym.

W tym kontekście oraz w szeroko rozumianej interwencji CS, istotne są inwestycje z zakresu budowy świadomości z korzyści jakie daje zastosowanie efektywnych rozwiązań zarówno w procesie budowy, jak i eksploatacji budynków. Dlatego też w ramach CS przewidziano możliwość realizacji przedsięwzięć dotyczących budowy modelowych publicznych budynków pasywnych, które będą realizowane, jako pilotaż dla promowania i upowszechniania wykorzystania OZE, nowoczesnych rozwiązań technicznych dla minimalizowania wpływu eksploatacji budynków na środowisko. Projekty w tym obszarze będą dotyczyły tylko kontynuacji interwencji podjętej w perspektywie 2014-2020.

Główne działania planowane do realizacji

- Poprawa efektywności energetycznej mikro i małych przedsiębiorstw (wraz z audytem), w tym instalacja urządzeń OZE.
- Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w budynkach publicznych, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane, budynków użyteczności publicznej niezwiązanych z administracją rządową – w tym realizacja inwestycji polegających na budowie budynków pasywnych.
- Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki spółdzielni mieszkaniowych oraz innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa (np. wspólnoty mieszkaniowe, TBS, budynki komunalne).
- Modernizacja oświetlenia ulicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych.

Elementem powyższych typów interwencji mogą być działania związane z promocją oraz podnoszeniem świadomości na temat efektywności energetycznej i wykorzystania OZE.

Główne typy beneficjentów

- przedsiębiorstwa (MŚP);
- spółki komunalne ;

- grupy producentów rolnych;
- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną
- podmioty publiczne, których właścicielem jest JST lub współwłaścicielem jest samorząd województwa lub dla których podmiotem założycielskim jest JST;
- dostawcy usług energetycznych w rozumieniu dyrektywy 2012/27/UE, realizujący inwestycje w oparciu o art. 2 pkt 27 dyrektywy 2012/27/UE w formie (EPC Energy Performance Contracting) umów o poprawę efektywności energetycznej, o ile zakres projektu jest zgodny na rzecz podmiotów publicznych na terenie objętym RP;
- uczestnicy Partnerstw Publiczno-Prywatnych realizujący w ramach projektów hybrydowych usługi energetyczne (w rozumieniu dyrektywy 2012/27/UE) na rzecz podmiotów publicznych na terenie objętym RP;
- organizacje pozarządowe,
- właściciele/zarządcy wielorodzinnych budynków mieszkaniowych.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Właściciele, mieszkańcy, korzystający z budynków i infrastruktury objętej wsparciem.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie przewiduje się zastosowania instrumentów terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji Celu przewiduje się wykorzystać zarówno wsparcie dotacyjne jak i instrumenty finansowe – pożyczki.

Instrumenty Finansowe:

- W finansowaniu przedsięwzięć z zakresu poprawy efektywności energetycznej w MŚP (wraz z audytem) wraz z instalacją urządzeń OZE zastosowanie będą miały instrumenty zwrotne. Planuje się zastosowanie pożyczek jak również łączonych form finansowania – pożyczek i dopłat/umorzeń/dotacji. Z uwagi na charakter tego rodzaju przedsięwzięć możliwe jest wyliczenie stopy zwrotu inwestycji. Ponadto z uwagi na rosnące ceny energii, oszczędności generowane przy tego rodzaju przedsięwzięciach umożliwiają powstanie oszczędności i sfinansowanie instrumentu zwrotnego. Efektywności energetycznej często towarzyszy oszczędność zasobowa. To może prowadzić do obniżenia kosztochłonności produkcji lub usług, przez co przedsiębiorstwo staje się bardziej konkurencyjne na rynku. Planuje się wdrożenie instrumentu, który przewiduje umorzenia części pożyczanego kapitału, co pozwoli na większą elastyczność wsparcia oraz osiągnięcie lepszych efektów ekologicznych przedsięwzięć finansowanych w ten sposób. Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, optymalną formą wsparcia w obszarze efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach powinny być przede wszystkim instrumenty finansowe, głównie pożyczki, z określonym komponentem bezzwrotnym w formie:
 - umorzenia/rabatu kapitałowego (jego wysokość może być ustalona na późniejszym etapie),
 - dotacji na wsparcie techniczne: na przygotowanie ex ante projektu lub audytów energetycznych,
 - dopłat do odsetek (jednakże możliwe wyłącznie w części wkładu prywatnego).
- Przedsięwzięcia z zakresu poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa (np. wspólnoty mieszkaniowe, TBS) będą finansowane poprzez instrumenty zwrotne. Są to inwestycje, które generują oszczędności, wobec tego mają potencjał do zastosowania wsparcia dłużnego. Połączenie instrumentu finansowego (pożyczki) i dotacji (częściowego umorzenia kapitału) umożliwi skonstruowanie produktów atrakcyjnych dla inwestorów. Możliwe będzie zastosowanie różnych poziomów umorzenia, min. w zależności od osiągniętego efektu energetycznego, lokalizacji przedsięwzięcia. Zastosowanie przedmiotowych umorzeń, pozwoli na skrócenie okresu zwrotu kosztów inwestycji, a jej poziom będzie uzależniony od osiągniętych efektów oszczędności energetycznej i redukcji CO₂ w wyniku realizacji przedsięwzięcia w stosunku do stanu wyjściowego.

Dotacje:

- Przedsięwzięcia z zakresu poprawy efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa - budynki komunalne. Tego rodzaju przedsięwzięcia wspierane będą poprzez finansowanie dotacyjne. . Tego rodzaju budynki cechują się niską efektywnością energetyczną, a jednocześnie w większości użytkowane są przez osoby o niskich dochodach. Finansowanie dotacyjne pozwoli uniknąć ryzyka przerzucania kosztów działań termomodernizacyjnych na użytkowników mieszkań komunalnych, a tym samym ograniczy się ryzyko występowania ubóstwa energetycznego. Ponadto argumentem przemawiającym za charakterem bezzwrotnym wsparcia jest relatywnie długi okres zwrotu z inwestycji. Jednocześnie z uwagi na trudności z zastosowaniem IF w budynkach komunalnych, przeznaczonych na mieszkania socjalne, proponuje się wspieranie ich termomodernizacji w formie dotacji. Ponadto

budynki komunalne w często są budynkami zabytkowymi lub są włączone pod ochronę konserwatorską, co dodatkowo zwiększa koszty prac termomodernizacyjnych. Dodatkowo budynki zabytkowe lub włączone pod ochronę konserwatorską mają ograniczone możliwości przeprowadzenia kompleksowej i głębokiej termomodernizacji, co ogranicza potencjał do generowania oszczędności takich inwestycji. Ponadto dość często wykorzystuje się w nich tradycyjne sposoby ogrzewania, a wsparcie dotacyjne może wzmocnić zachętę do zmiany źródeł ciepła, co przełoży się na poprawę jakości powietrza.

- Przedsięwzięcia związane z poprawą efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w budynkach publicznych, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane, budynków użyteczności publicznej niezwiązanych z administracją rządową – w tym realizacja inwestycji polegających na budowie budynków pasywnych, będą finansowane poprzez wsparcie dotacyjne. Z uwagi na niedoinwestowanie tego rodzaju infrastruktury, duży potencjał do obniżenia strat energii i uzyskania oszczędności wpływających na kondycję finansową podmiotów będących ich właścicielami – samorządów terytorialnych i podmiotów im podległych zasadne jest wspieranie tego rodzaju inwestycji poprzez wsparcie dotacyjne. Sytuacja budżetowa JST i ryzyko braku zainteresowania inną, niż dotacja formą finansowania przedsięwzięć może spowodować, iż realizacja przedmiotowego zakresu interwencji może nie zostać w ogóle zrealizowana. Za dotacyjną formą finansowania przemawia fakt, iż utrzymanie budynków użyteczności publicznej jest finansowane ze środków publicznych i inwestycje w te budynki nie są traktowane priorytetowo przy decyzjach podmiotów publicznych dotyczących wydatków publicznych. Ponadto w zasobie publicznym znajduje się znaczna część budynków zabytkowych, będących pod ochroną konserwatorską, wiele budynków w tym zasobie pełni także istotne funkcje publiczne, np. szkoły, szpitale, ośrodki kultury, itp.
- Inwestycje z zakresu modernizacji oświetlenia ulicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych finansowane będą poprzez dotacje. Z uwagi na niedoinwestowanie tego rodzaju infrastruktury, duży potencjał do uzyskania oszczędności wpływających na kondycję finansową samorządów terytorialnych i zarządzających tego rodzaju infrastrukturą zasadne jest wspieranie tego rodzaju inwestycji poprzez wsparcie dotacyjne. Jednakże z przedsięwzięcia z przedmiotowego zakresu nie wygenerują odpowiedniej masy krytycznej, uwzględniając planowaną alokację środków na to działanie. Nie przełoży się to na odpowiednia organizację systemu wsparcia zwrotnego oraz może generować wysokie koszty zarządzania tego rodzaju instrumentem zwrotnym.

Ponadto ograniczeniem, które jest istotne przy planowaniu instrumentów zwrotnych we wskazanym w przedmiotowym celu obszarze interwencji programu są trudności ze znalezieniem właściwych pośredników finansowych, w tym zaangażowaniem przez nich wkładu własnego do IF. Pośrednicy finansowi muszą skalkulować szacunkowe zainteresowanie ofertą przez ostatecznych odbiorców w lubuskim, uwzględnić również koszty związane z obsługą długoterminowych pożyczek (co wynika z charakteru przedsięwzięć w ramach CS), w proponowanej opłacie za zarządzanie, dlatego też ostatecznie koszty obsługi IF mogą być nieproporcjonalne do ostatecznych efektów.

2.1.2.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 19	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m2	0	28 000

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
2	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	Tony równoważnika CO2/rok	4 013,28	2019	2 530	Projekt/ Monitoring	

2.1.1.4.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	038	7 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	040	2 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	041	11 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	042	3 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	043	13 500 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	044	22 287 665,60
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	045	5 571 916,40

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	01	44 359 582,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	03	17 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	05	3 000 000,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	33	64 359 582,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	03	64 359 582,00

2.1.2.2 Cel Szczegółowy (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.1.2.2.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Mając na uwadze uwarunkowania regionalne, jak i potrzebę osiągnięcia celów klimatycznych strategii Europa 2020 (jak podano w *Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020* Polska znajduje się poniżej orientacyjnego poziomu prowadzącego do osiągnięcia odnośnych celów zgodnie z unijnymi ramami energetycznymi i klimatycznymi na 2020 r. i KE zaleca intensyfikację postępów m.in. w obszarze OZE), w przedmiotowym Celu zaplanowano interwencję zarówno w obszarze wytwarzania energii elektrycznej, jak i ciepła z odnawialnych źródeł energii wraz z instalacjami do magazynowania energii i ciepła, działającymi na potrzeby danego źródła OZE. Dodatkowo w celu wspierania wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych zaplanowano interwencję w zakresie wsparcia budowy lub przebudowy sieci umożliwiających odbiór energii z OZE.

Główne działania planowane do realizacji

- Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia elektryczna:
 - wiatr: poniżej do 5 MWe,
 - biomasa: poniżej do 5 MWe,
 - biogaz: poniżej do 0,5 MWe,
 - woda: poniżej do 5 MWe,
 - promieniowanie słoneczne: do 1 MWe.

Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu.

Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie energetyczne oraz projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym.

- Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia cieplna:
 - biomasa: poniżej 5 MWth,
 - promieniowanie słoneczne: do 1 MWth,
 - geotermia: poniżej 2 MWth,
 - biogaz: do 0,5 MWth.

Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu.

Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym.

Główne typy beneficjentów

- Przedsiębiorstwa (MŚP),
- Jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia
- Spółki komunalne;
- Właściciele/zarządcy wielorodzinnych budynków mieszkaniowych;
- Klastry energii;
- Spółdzielnie energetyczne;
- Partnerstwa podmiotów.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Właściciele oraz korzystający z infrastruktury objętej wsparciem, a także odbiorcy wyprodukowanej energii ze źródeł odnawialnych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premijące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich
3. IIT – partnerstwa międzygminne
4. Obszary wiejskie.

Planowane jest kierunkowe wsparcie dla obszarów wiejskich.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji Celu przewiduje się wykorzystać zarówno wsparcie w formie pożyczek jak i dotacji.

Instrumenty Finansowe:

- Przedsięwzięcia związane z budową i rozbudową odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci realizowane przez przedsiębiorstwa, właścicieli/zarządców wielorodzinnych budynków mieszkaniowych oraz klastry energii i spółdzielnie energetyczne finansowane będą poprzez instrumenty zwrotne. Potencjał rozwoju tego rodzaju przedsięwzięć, przyszłość polityki klimatycznej oraz wzrost cen energii powodują, iż inwestycje w przedmiotowym zakresie są opłacalne. Co do zasady projekty z zakresu OZE są finansowo wykonalne, a przedsięwzięcia generują oszczędności i przychody, co daje potencjał do spłaty zobowiązań finansowych. Możliwość umorzenia części kapitału umożliwi skonstruowanie produktów finansowych atrakcyjnych dla inwestorów prywatnych – wsparcie będzie bardziej atrakcyjne niż oferta komercyjna. Produkty mieszane umożliwią także większą elastyczność wsparcia (np. różnicowanie wielkości umorzenia w zależności od osiągniętych efektów ekologicznych).
- Inwestycje z zakresu budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE realizowane przez przedsiębiorstwa, właścicieli/zarządców wielorodzinnych budynków mieszkaniowych oraz klastry energii i spółdzielnie energetyczne będą finansowane poprzez instrumenty dłużne. Potencjał rozwoju tego rodzaju przedsięwzięć, przyszłość polityki klimatycznej oraz wzrost cen energii powodują, iż inwestycje w przedmiotowym zakresie są opłacalne. Co do zasady projekty z zakresu OZE są finansowo wykonalne, a przedsięwzięcia generują oszczędności i przychody, co daje potencjał do spłaty zobowiązań finansowych. Możliwość umorzenia części kapitału umożliwi skonstruowanie produktów finansowych atrakcyjnych dla inwestorów prywatnych – wsparcie będzie bardziej atrakcyjne niż oferta komercyjna. Produkty mieszane umożliwią także większą elastyczność wsparcia (np. różnicowanie wielkości umorzenia w zależności od osiągniętych efektów ekologicznych).

Dotacje:

- Przedsięwzięcia związane z budową i rozbudową odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci realizowane przez podmioty publiczne (JST, ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne) finansowane będą poprzez dotacje. Tego rodzaju inwestycje realizowane przez wyżej wskazane podmioty nie są realizowane w celu generowania przychodów, ale na użytek własny, w celu zaspokojenia własnych potrzeb i świadczenia usług mieszkańcom. W przypadku podmiotów publicznych, wiąże się to z ograniczeniem kosztów funkcjonowania budynków publicznych. Z uwagi na konieczność ograniczania kosztów funkcjonowania budynków zarządzanych przez ww. podmioty, potencjał do generowania oszczędności wpływających na kondycję finansową podmiotów będących ich właścicielami zasadne jest wspieranie tego rodzaju inwestycji poprzez wsparcie dotacyjne. Niższe koszty funkcjonowania pozwalają na podniesienie jakości usług oferowanych przez podmioty

publiczne, zwiększenie ich potencjałów oraz pozwolą na zmniejszenie kosztów działalności, które ostatecznie pokrywane są przez mieszkańców. Dodatkowo działania w przedmiotowym zakresie, finansowane poprzez dotacje, umożliwią ograniczenie energochłonności infrastruktury publicznej.

- Inwestycje z zakresu budowy i rozbudowy odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE realizowane przez podmioty publiczne (JST, ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne) finansowane będą poprzez dotacje. Tego rodzaju inwestycje realizowane przez wyżej wskazane podmioty nie są realizowane w celu generowania przychodów, ale na użytek własny, w celu zaspokojenia własnych potrzeb i świadczenia usług mieszkańcom. W przypadku podmiotów publicznych, wiąże się to z ograniczeniem kosztów funkcjonowania budynków publicznych. Z uwagi na konieczność ograniczania kosztów funkcjonowania budynków zarządzanych przez ww. podmioty, potencjał do generowania oszczędności wpływających na kondycję finansową podmiotów będących ich właścicielami zasadne jest wspieranie tego rodzaju inwestycji poprzez wsparcie dotacyjne. Niższe koszty funkcjonowania pozwalają na podniesienie jakości usług oferowanych przez podmioty publiczne, zwiększenie ich potencjałów oraz pozwolą na zmniejszenie kosztów działalności, które ostatecznie pokrywane są przez mieszkańców. Dodatkowo działania w przedmiotowym zakresie, finansowane poprzez dotacje, umożliwią ograniczenie energochłonności infrastruktury publicznej.

Ponadto ograniczeniem, które jest istotne przy planowaniu instrumentów zwrotnych we wskazanym w przedmiotowym celu obszarze interwencji programu są trudności ze znalezieniem właściwych pośredników finansowych, w tym zaangażowaniem przez nich wkładu własnego do IF. Pośrednicy finansowi muszą skalkulować szacunkowe zainteresowanie ofertą przez ostatecznych odbiorców w lubuskim, uwzględnić również koszty związane z obsługą długoterminowych pożyczek (co wynika z charakteru przedsięwzięć w ramach CS) termomodernizacyjnych, w proponowanej opłacie za zarządzanie, dlatego też ostatecznie koszty obsługi IF mogą być nieproporcjonalne do ostatecznych efektów.

2.1.2.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 22	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	0	19

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
2	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 32	Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii	MW	0	2019	19	Projekt/ Monitoring	

2.1.2.2.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	047	3 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	048	16 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	049	760 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	050	785 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	052	908 194,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	01	11 893 194,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	03	8 160 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	05	1 400 000,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	03	6 435 958,20
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	18	2 145 319,40
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	20	2 145 319,40
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	33	10 726 597,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(i)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(ii)	03	21 453 194,00

2.1.2.3 Cel Szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.2.3.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W przedmiotowym Celu planuje się kontynuację interwencji realizowanej w perspektywie 2014-2020.

Zmieniający się klimat i położenie regionu oraz rozwój obszarów miejskich powodują, iż na terenie całego województwa występują czasowe zagrożenia niebezpiecznymi zjawiskami, w tym głównie suszą i powodzią.

Wsparcie zostanie skierowane na dalsze rozwijanie systemów ratownictwa.

Interwencją objęte zostaną przedsięwzięcia mające na celu wyposażenie służb prowadzących akcje ratownicze w specjalistyczny sprzęt ratowniczy oraz sprzęt do usuwania skutków zjawisk katastrofalnych, co wpłynie na zwiększenie możliwości odpowiedniego reagowania na skutki niekorzystnych zjawisk pogodowych.

Ponadto, wsparcie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące rozwoju potencjału służb publicznych – rozwój monitoringu środowiskowego, systemów wczesnego reagowania (ostrzegania) i prognozowania zagrożeń związanych z wystąpieniem zjawisk meteorologicznych oraz hydrologicznych wywołanych zmianami klimatu.

Mając na uwadze uwarunkowania regionu, przewiduje się wspieranie zadań inwestycyjnych, związanych z budową i modernizacją urządzeń przeciwpowodziowych i obiektów małej retencji w celu ograniczania skutków powodzi, a także przeciwdziałania skutkom suszy. Projekty w tym obszarze powinny dążyć do wykorzystywania naturalnych mechanizmów ekosystemowych.

Pomoc będzie skierowana na budowę infrastruktury niezbędnej dla minimalizacji możliwości wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz likwidacji ich skutków.

Wsparcie otrzymają także przedsięwzięcia z zakresu adaptacji do skutków zmian klimatycznych miast. Działania ukierunkowane będą na zarządzanie wodami opadowymi/roztopowymi na obszarach zurbanizowanych poprzez różne formy retencji i rozwój infrastruktury zieleni, rozwój zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych, ograniczenie zajmowania gruntów oraz zasklepiania gleby. Wdrożenie planów adaptacji miast do zmiany klimatu, obok interwencji w obszarze ochrony przed klęskami żywiołowymi i zapobiegania im, wymienione zostało, jako priorytetowy obszar inwestycyjny we wnioskach dla Polski zawartych w *Sprawozdaniu krajowym – Polska 2019*.

Obok wsparcia inwestycyjnego projektów w obszarze adaptacji do zmian klimatu planuje się wsparcie projektów o charakterze edukacyjnym w tym obszarze, w szczególności dotyczących wód i efektywnego zarządzania wodami opadowymi/roztopowymi. Polska należy bowiem do jednych z uboższych krajów w UE pod względem zasobności w wodę, dlatego tak ważne jest racjonalne jej wykorzystanie i podejmowanie działań świadomościowych w tym obszarze.

Wspierane inwestycje, nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000.

Główne działania planowane do realizacji

- Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu. Wdrażanie działań dla miast i miejscowości o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców/ km², w tym dla miast nieposiadających planów adaptacji. Projekty polegające m. in. na gospodarowaniu wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych.
- Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu dla miast i miejscowości miast o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców/ km².
- Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy - projekty o charakterze regionalnym i lokalnym wynikające z potrzeb JST i uzgodnione przez nie z ministrem właściwym ds. gospodarki wodnej i ministrem właściwym ds. klimatu i środowiska.
- Wspieranie małej retencji (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) - wsparcie projektów realizowanych przez podmioty inne niż podlegające/ nadzorowane przez administrację centralną.
- Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego – w obrębie jednego województwa.
- Rozwijanie systemów ratownictwa (zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych). Projekty Ochotniczej Straży Pożarnej i w uzasadnionych przypadkach Państwowej Straży Pożarnej oraz projekty jednostek innych niż zakres jednostek ochrony przeciwpożarowej, np. działających w obszarze ratownictwa wodnego.
- Edukacja w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, również jako element powyższych projektów.

Główne typy beneficjentów

- Państwowa Straż Pożarna;
- Ochotnicza Straż Pożarna;
- Związek Ochotniczych Straży Pożarnych RP;
- Jednostki samorządu terytorialnego (JST) odpowiedzialne za realizację zadań z zakresu ochrony przed powodzią i innymi katastrofami, ich związki, stowarzyszenia i porozumienia;
- Spółki komunalne,
- spółki wodne;
- Wody Polskie;
- Podmioty uprawnione do wykonywania ratownictwa wodnego, na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw wewnętrznych, w tym Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Lubuskiego;
- jednostki organizacyjne Lasów Państwowych.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkanki i mieszkańcy regionu, użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury oraz zasobów środowiska, odbiorcy szkoleń.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek

lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich
3. IIT – partnerstwa międzygminne
4. Obszary wiejskie.

Planowane jest kierunkowe wsparcie dla obszarów wiejskich.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (iv) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w obszarze rozwijania nowoczesnych systemów ratownictwa. W systemie wdrażania CS (iv) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny (wykorzystane mogą być m.in. takie instrumenty jak: kryteria premiujące projekty uwzględniające komponent transgraniczny, typy interwencji z obligatoryjnym komponentem transgranicznym (w zależności od potrzeb), specjalne konkursy dla projektów zawierających komponent transgraniczny).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedsięwzięcia z przystosowania się do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku związanego z klęskami żywiołowymi i katastrofami same w sobie nie są bezpośrednio ukierunkowane na osiągnięcie terminowych zysków (istnieje również trudność w oszacowaniu potencjalnych przychodów z projektów). Dodatkowo przedsięwzięcia te nie mają bezpośredniego potencjału komercyjnego, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne.

2.1.2.3.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 26	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	0	11
2	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 41	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	Szt.	0	18

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
2	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 35	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przeciwpowodziowej	osoby	0	2019	201 429	Projekt/ Monitoring	
2	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 36	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	0	2019	302 000	Projekt/ Monitoring	

2.1.2.3.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	058	5 350 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	059	5 260 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	060	5 240 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	061	1 312 555,20

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	01	17 162 555,20

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	03	6 178 519,88
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	18	343 251,10
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	20	343 251,10
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	33	10 297 533,12

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(iv)	03	17 162 555,20

2.1.2.4 Cel Szczegółowy (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej

2.1.2.4.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W ramach przedmiotowego celu szczegółowego wsparcie uzyskają przede wszystkim inwestycje w sieci kanalizacyjne na terenach objętych Krajowym Programem Oczyszczalnia Ścieków Komunalnych.

Analiza stanu realizacji KPOŚK wskazuje, że w dalszym ciągu część lubuskich aglomeracji nie spełnia wymogów dyrektywy ściekowej. Dotyczą one stopnia skanalizowania, wydajności oczyszczalni ścieków w aglomeracjach, standardów oczyszczania ścieków.

Zgodnie z *Wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych dla aglomeracji ≥ 2 000 RLM* do VI aktualizacji KPOŚK 11 aglomeracji w województwie nie wykazuje pełnej zgodności z ww. dyrektywą, w tym 1 znajdująca się w przedziale 10-15 tys. RLM oraz 10 w przedziale 2-10 tys. RLM.

Ponadto w uzasadnionych przypadkach, jako uzupełnienie sieci kanalizacyjnej, dopuszczalne będzie wsparcie budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków, które pozwolą na osiągnięcie pełnej zgodności aglomeracji wskazanych w KPOŚK z wymogami Dyrektywy ściekowej. Z uwagi na powyżej wskazane dysproporcje w zakresie rozwoju infrastruktury na obszarach miejskich i wiejskich, wsparcie będzie realizowane komplementarnie i uzupełniająco do interwencji finansowanej ze środków EFROW.

W uzasadnionych przypadkach oraz mając na uwadze priorytetyzację w obszarze gospodarki ściekowej, przewiduje się także wsparcie budowy i modernizacji linii wodociągowych, w tym systemów zaopatrzenia w wodę, ujęć i stacji uzdatniania wody. Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia w zakresie wydajnych (inteligentnych) sieci wodociągowych, pozwalające na

efektywne wykorzystanie wody m.in. poprzez wykorzystanie systemów pomiaru zużycia wody czy monitorujących straty sieciowe.

Obszarem interwencji objęte zostaną przedsięwzięcia z zakresu systemów odbioru ścieków komunalnych, budowy i modernizacji oczyszczalni ścieków lub poprawy parametrów istniejących instalacji w celu dostosowania ich do obowiązujących norm.

W miarę budowy sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, sukcesywnie wzrasta ilość wytwarzanych komunalnych osadów ściekowych. Dlatego też przewiduje się wsparcie jako elementów projektów działań z zakresu zagospodarowania osadów ściekowych m.in. poprzez budowę instalacji odwadniania i kompostowania osadów ściekowych na oczyszczalniach ścieków.

Główne działania planowane do realizacji

- Projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, osady ściekowe) w ramach KPOŚK - przedsięwzięcia w ramach aglomeracji 2-15 tys. RLM (wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej) oraz miejscowości lub obszarów poniżej 2 tys. RLM.
- Systemy oczyszczania ścieków poza KPOŚK.
- Modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia w uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu przypadkach - projekty gmin o liczbie ludności nie większej niż 15 tys. mieszkańców.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST) i ich związki, stowarzyszenia i porozumienia;
- Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną;
- Spółki komunalne;
- Przedsiębiorstwa (MŚP).

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkanki i mieszkańcy województwa, właściciele nieruchomości, instytucje, przedsiębiorstwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W

przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie przewiduje się zastosowania instrumentów terytorialnych.

Z uwagi na fakt, iż zarówno w obszarze gospodarki ściekowej, jak i poprawy efektywności wykorzystania wody pitnej dokumenty krajowe (KPOŚK oraz Program inwestycyjny w zakresie poprawy jakości i ograniczania strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi) wraz linią demarkacyjną określają między innymi obszary, do których powinna być kierowana interwencja, w ramach:

- gospodarki ściekowej wsparciem zostaną objęte w pierwszej kolejności aglomeracje ściekowe o wielkości od 2 do 10 tys. RLM, następnie aglomeracje poniżej 2 tys. RLM oraz inwestycje poza aglomeracjami.
- zaopatrzenia w wodę w gminach do 15 tys. mieszkańców.

Preferencją zostaną objęte inwestycje na obszarach wiejskich dla przedsięwzięć z zakresu gospodarki ściekowej poza KPOŚK oraz dla przedsięwzięć z zakresu gospodarki wodnej.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Interwencja określona w celu szczegółowym sama w sobie nie jest bezpośrednio ukierunkowana na osiągnięcie terminowych zysków (istnieje również trudność w oszacowaniu potencjalnych przychodów z projektów). Dodatkowo przedsięwzięcia te nie mają bezpośredniego potencjału komercyjnego. Ponadto, co jest bardzo istotne przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne.

2.1.2.4.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 31	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	0	24,39

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
2	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 42	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	0	2019	2 570	Projekt/ Monitoring	

2.1.2.4.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	062	6 890 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	064	4 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	065	8 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	066	2 563 194,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	01	21 453 194,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	33	21 453 194,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(v)	03	21 453 194,00

2.1.2.5 Cel Szczegółowy (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.2.5.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W przedmiotowym celu wsparciem objęte zostaną przede wszystkim przedsięwzięcia dotyczące rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi oraz systemów produkcji, które generują mniej odpadów lub prowadzą do wytworzenia większej ilości produktów przy mniejszych nakładach surowców (optymalizacja wykorzystania wszystkich zasobów zgodnie z koncepcją gospodarki zasobooszczędnej).

Zmiany zachodzące w regionie wymuszają także podjęcie działań związanych z rekultywacją terenów, odzyskaniem terenów zdegradowanych. Jest to ważny element przywracania wysokiej jakości kapitału przyrodniczego w regionie.

Inwestycje te powinny wpisywać się w koncepcję przechodzenia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, zapewniając tym samym zintegrowane podejście, zgodne z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych oraz dorobku prawnego UE, tj. zapobieganie powstawaniu - przygotowanie do ponownego - użycia recykling - inne metody odzysku (m.in. odzysk energii) - unieszkodliwianie.

Główne działania planowane do realizacji

- Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami – wsparcie dla instalacji poniżej 12 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- Systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK) – PSZOK obsługujący poniżej 20 tys. mieszkańców lub inwestycja poniżej 2 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- Projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii, wsparcie poniżej 8 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- Projekty z zakresu GOZ realizowane przez przedsiębiorstwa.
- Edukacja w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym - kompleksowy element większego projektu lub w formie samodzielnych projektów pod warunkiem zachowania komplementarności z poziomem krajowym i zastosowaniem mechanizmów zapobiegających podwójnemu finansowaniu projektów.
- Rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą – projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa.
- Projekty z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne (przemysłowe, azbest, kreozot).

Główne typy beneficjentów

- Jednostki samorządu terytorialnego (JST) i ich związki, stowarzyszenia i porozumienia;
- Jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną;
- Spółki komunalne;
- Przedsiębiorstwa (MŚP);
- Organizacje pozarządowe.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Mieszkańki i mieszkańcy województwa, właściciele nieruchomości, instytucje, przedsiębiorstwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie przewiduje się zastosowania instrumentów terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Interwencja określona w celu szczegółowym sama w sobie nie jest bezpośrednio ukierunkowana na osiągnięcie terminowych zysków (istnieje również trudność w oszacowaniu potencjalnych przychodów z projektów).

Obszary wsparcia w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne i środowiskowe.

2.1.2.5.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	EUR	0	2 354 506,78

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
2	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 103	Odpady zbierane selektywnie	Tony/rok	0	2019	1 290	Projekt/ Monitoring	

2.1.2.5.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	067	5 500 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	068	800 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	071	126 597,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	072	1 000 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	073	300 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	074	500 000,00
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	075	2 500 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	01	10 726 597,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	33	10 726 597,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vi)	03	10 726 597,00

2.1.2.6 Cel Szczegółowy (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.2.6.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Województwo lubuskie posiada istotny kapitał przyrodniczy (lasy, akweny, rzeki oraz liczne obszary chronionego krajobrazu), co niewątpliwie przyczynia się do dobrej jakości życia jego mieszkańców. Jakość kapitału przyrodniczego w miastach odbiega od standardu, jaki można zdiagnozować na pozostałych obszarach w regionie. SRWL 2030 wskazuje, że konieczne jest wspieranie przedmiotowych obszarów w celu ich ochrony, zapobiegania degradacji, zachowania dla przyszłych pokoleń.

Intensywny rozwój miast, obszarów zamieszkałych przez ludzi nie sprzyja, a nawet często zagraża środowisku naturalnemu. Szczególnie jest to widoczne na terenach silnie zurbanizowanych.

Mieszkańcy potrzebują rozwoju zielonej infrastruktury, zarówno na obszarach miejskich, jak i poza obszarami zurbanizowanymi. Potrzeby w zakresie możliwości odpoczynku, ochrony przed hałasem, tworzenia parków (w tym parków kieszonkowych), zielonych terenów rekreacyjnych, gdzie zachowana jest naturalna nieprzetworzona przyroda, pozwalają utrzymać wysoką jakość życia, zmniejszyć skutki zmieniającego się klimatu. Działania w tym zakresie pozytywnie wpływają również na bioróżnorodność oraz poprawę jakości powietrza czy obniżenie temperatury (szczególnie w okresach letnich) w zwartej miejskiej zabudowie.

Kapitał przyrodniczy ma istotny wpływ na stan środowiska w regionie, jednakże należy mieć także na uwadze, że jest on również motorem napędowym regionalnej turystyki, co dodatkowo podkreśla wagę pomocy w tym obszarze.

Główne działania planowane do realizacji

W obszarze ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury i krajobrazu wspierane będą projekty, których celem będzie zachowanie i poprawa stanu gatunków i siedlisk oraz ochrona ekosystemów, a także ochrona i przywracanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych w szczególności na obszarach objętych różnymi formami ochrony przyrody oraz terenach zurbanizowanych.

- Wsparcie parków krajobrazowych oraz rezerwatów, które nie pokrywają się z obszarami Natura 2000.
- Opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych - parki krajobrazowe i rezerваты (nie pokrywające się z obszarami Natura 2000).

- Projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki.
- Projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, również jako element powyższych projektów, - wsparcie dla projektów wpisujących się w cele strategii regionalnych.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST) i ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- spółki komunalne,
- organizacje pozarządowe,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- państwowe jednostki budżetowe realizujące zadania z zakresu monitoringu środowiska,
- uczelnie/szkoły wyższe oraz ich spółki celowe,
- jednostki naukowe,
- jednostki badawczo-rozwojowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP),
- Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT).

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkanki i mieszkańcy województwa, inni korzystający z zasobów środowiska.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich
3. IIT – partnerstwa międzygminne.

Preferencją zostaną objęte inwestycje na obszarach wiejskich.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne i środowiskowe.

2.1.2.6.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
2	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 36	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	0	66

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
2	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 95	Ludność mająca dostęp do nowej lub zmodernizowanej zielonej infrastruktury	osoby	0	2019	503 573	Projekt/ Monitoring	

2.1.2.6.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	077	2 252 585,37
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	079	10 512 065,06

2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	080	2 252 585,37
---	------	--------------------	--------	-----	--------------

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	01	15 017 235,80

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	03	4 204 826,02
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	18	901 034,15
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	20	901 034,15
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	33	9 010 341,48

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
2	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(vii)	03	15 017 235,80

Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej

2.1.3 Priorytet 3. Mobilność miejska

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☒ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.3.1 Cel Szczegółowy (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

2.1.3.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W celu osiągnięcia zmiany w kierunku niskoemisyjnego i efektywnie korzystającego z zasobów społeczeństwa, konieczne jest podjęcie działań związanych z mobilnością miejską, która w dalszym ciągu jest dużym źródłem zagęszczenia ruchu i emisji zanieczyszczeń.

Transportowi miejskiemu poświęca się w strategiach europejskich szczególne miejsce, m.in. z uwagi na priorytet polityki europejskiej związany z koniecznością zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych. Waga interwencji w tym obszarze widoczna jest również w dokumencie *Europejski semestr 2019*. W związku z tym kierunki inwestycji zaplanowano w celu zapewnienia zrównoważonego transportu w miastach, tj. uwzględniającego transport publiczny, rowerowy i ruch pieszych oraz transportu zintegrowanego w zakresie mobilności w miastach i regionach miejskich.

SOR wskazuje, iż niezwykle ważna jest dla efektywności transportu publicznego, przejścia na transport ekologiczny i niskoemisyjny, realizacja strategii zrównoważonej mobilności miejskiej w powiązaniu z działaniami dotyczącymi kompleksowych programów rozbudowy infrastruktury systemów transportu publicznego.

UP podaje, iż w ramach wizji konkurencyjnego i zrównoważonego systemu transportu przedstawionej w Białej Księdze jako jeden z kierunków wskazano ekologiczny transport miejski i dojazdy do pracy. Ponadto bardzo ważne jest wsparcie wszystkich form aktywnej mobilności indywidualnej, w tym ruchu pieszego i rowerowego z zachowaniem wysokich standardów bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów w ruchu drogowym.

Jak wskazuje UP, wszystkie działania podejmowane w obszarze transportu miejskiego, zarówno w zakresie infrastruktury jak i taboru powinny uwzględniać dostępność dla osób o ograniczonej mobilności oraz z niepełnosprawnościami. Działania te będą mogły zostać uzupełnione wsparciem dla opracowania nowych technologii służących zwiększeniu mobilności miejskiej i udziału transportu niskoemisyjnego.

Zmiana podejścia mieszkańców do transportu, szczególnie w przestrzeni miejskiej, wymaga prowadzenia szerokich działań informacyjno-promocyjnych i edukacyjnych w zakresie promowania transportu zbiorowego oraz indywidualnego (rowerowego/pieszego). W obliczu wzrastającego

natężenia ruchu na drogach lubuskich miast, a co za tym idzie powstawanie wąskich gardeł, priorytetowym celem działalności organizatorów publicznej komunikacji zbiorowej jest dbałość o należytą jakość zarządzanych przez nich miejskich systemów transportowych. Również odpowiednia jakość i systemowe podejście do infrastruktury zeroemisyjnego transportu indywidualnego (np. rowerowego) powinny stanowić równoległe pole działań na rzecz poprawy systemu transportu miejskiego oraz zmniejszenia jego presji na środowisko. Bardzo ważne stają się tutaj działania informacyjno-promujące, pokazujące zalety i korzyści wykorzystania transportu zbiorowego, czy roweru, które muszą być trafnie dobrane do specyfiki lokalnego rynku przewozów. Celem realizacji działań informacyjno-promocyjnych i edukacji w zakresie wykorzystania transportu zbiorowego i roweru, jako „zielonej alternatywy” (element realizowanego projektu infrastrukturalnego), powinno być wypracowanie pośród mieszkańców poczucia tożsamości i własnej wartości zachowań prośrodowiskowych. Korzystając z podstawowych mechanizmów wpływu społecznego, np. społeczny dowód słuszności, można spowodować, że ludzie zaczną w swoim codziennym zachowaniu naśladować innych, w efekcie korzystać z komunikacji miejskiej i roweru (hulajnogi miejskiej i podobnych rozwiązań), co w ostatecznym bilansie powinno przyczynić się do zmniejszenia ww. kongestii w miastach i poprawy jakości powietrza.

W zapisach dokumentów strategicznych skupiono się na podniesieniu jakości oferty transportu publicznego i zwiększeniu jego dostępności dla poszczególnych obszarów wewnątrz miast i ich obszarów funkcjonalnych, zakładając, że najlepsze efekty dla zmniejszenia poziomu emisji przyniosą działania zachęcające do rezygnacji z podróży samochodem na rzecz wykorzystania transportu zbiorowego lub alternatywnych form podróżowania (m.in. ruch pieszy i rowerowy). Skuteczność tych działań jest możliwa w przypadku zwiększenia atrakcyjności transportu publicznego (częstotliwość kursowania, odpowiednia sieć komunikacyjna, itp.) względem samochodowego, a także alternatywnego (w tym inwestycje w infrastrukturę transportu rowerowego). Priorytety uwzględnione na poziomie regionalnym wpisują się w krajową koncepcję rozwoju transportu publicznego i działania zmierzające do ograniczenia emisji zanieczyszczeń z transportu.

Lubuskie ośrodki miejskie cechuje umiarkowany, oczekiwany wzrost popytu na usługi transportu publicznego. Temu zjawisku sprzyja utrzymująca się sytuacja kryzysowa wywołana pandemią COVID-19. Biorąc pod uwagę całe województwo i wielkość lubuskich miast, należy wskazać, iż organizacji usług transportowych podejmują się największe ośrodki (miasta wojewódzkie), które mają dobrze rozwinięte sieci połączeń i włączają w sieć również swoje obszary funkcjonalne. Zatem inwestycje będą skupione raczej na kontynuacji wymiany taboru, dostosowaniu infrastruktury do potrzeb transportu zbiorowego, niż rozszerzaniu zasięgu samych linii. Jak wskazuje projekt Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa lubuskiego z prognozą rozwoju do 2030 roku (dokument w opracowaniu), na terenie województwa lubuskiego komunikacja miejska jest również organizowana w mniejszych ośrodkach miejskich, które tworzą związki międzygminne dla realizacji zadania. Takie rozwiązanie funkcjonuje w ramach Nowosolskiego Subobszaru Funkcjonalnego, Krośnieńskiego Związku Powiatowo-Gminnego, na obszarze Żarsko-Żagańskiego Obszaru Funkcjonalnego (gdzie przewozy między gminami obszaru realizuje MZK). Na obszarze powiatu Świebodzińskiego trwają prace nad utworzeniem związku powiatowo-gminnego, który będzie realizował transport publiczny.

W dalszym ciągu problemem w regionie jest stan i jakość infrastruktury transportu publicznego. W podnoszeniu jakości usług znaczenie ma system zarządzania ruchem i integralność transportu publicznego z pozostałymi rodzajami transportu – integracja połączeń autobusowych z kolejowymi, odpowiednia infrastruktura poprawiająca bezpieczeństwo i łatwość przejazdów. Elementy te wymagają uzupełnienia lub budowy od podstaw. Stworzenie kompleksowego systemu transportowego w powiązaniu z nowoczesną infrastrukturą pozwoli na poprawę bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zmniejszy jego oddziaływanie na środowisko i wpływ hałasu na mieszkańców.

Powyższe działania powinny być powiązane z kolejnym rodzajem interwencji, która będzie przyczyniać się do poprawy jakości życia w regionie, rozwojowi transportu, zmniejszeniu presji środowiskowej, ale która będzie ograniczać indywidualny ruch zmotoryzowany – system roweru miejskiego, infrastruktura okołorowerowa, drogi rowerowe, a także bezpieczne ciągi pieszo-rowerowe.

Znaczną i najbardziej odczuwalną zmianą dla mieszkańców jest modernizacja niskoemisyjnego taboru dla połączeń miejskich i podmiejskich oraz inwestycje w zakresie zeroemisyjnego taboru. Działanie to najbardziej wpływa na jakość usług transportu publicznego. Niskoemisyjny/zeroemisyjny transport wymaga odpowiedniej infrastruktury do jego obsługi. Często brak jej na terenie ośrodków miejskich, dlatego ważne są działania w tym zakresie tak, aby powstał kompleksowy system transportu odpowiadający potrzebom mieszkańców lubuskiego.

Główne działania planowane do realizacji

Projekty infrastrukturalne i taborowe na rzecz zrównoważonej mobilności miejskiej (transport miejski i miejskich obszarów funkcjonalnych) - projekty inne niż projekty wspierane z programu krajowego⁹, m.in.:

- rozwój infrastruktury transportu publicznego, w tym węzły przesiadkowe,
 - rozwój infrastruktury dla transportu niezmotoryzowanego obejmujące inwestycję w drogi rowerowe, ciągi piesze i pieszo-rowerowe,
 - zakup taboru transportu publicznego (nisko i zeroemisyjny tabor kołowy spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1161 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego),
 - cyfryzacja transportu miejskiego,
- Elementem powyższych typów interwencji mogą być działania edukacyjne dotyczące korzyści z rozwoju transportu publicznego.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- spółki komunalne,
- Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT).

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Mieszkańki i mieszkańcy regionu, użytkownicy korzystający z dofinansowanej miejskiej infrastruktury i środków transportu zbiorowego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i

⁹ Na poziomie krajowym będą to projekty dużej skali i wartości realizowane na obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich

ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premijące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich,
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich,
3. IIT – partnerstwa międzygminne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne i środowiskowe (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.3.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
3	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 57	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	osoby	0	1 600
3	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 58	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	0	77

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
3	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 29	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	Tony równoważnika CO ₂ /rok	1 665	2019	900	Projekt/ Monitoring	

2.1.3.1.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	081	6 435 958,20
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	082	16 089 895,50
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	083	32 179 791,00
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	084	3 217 979,10
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	086	6 435 958,20

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	01	64 359 582,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	03	32 179 791,00
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	33	32 179 791,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
3	EFRR	Słabiej rozwinięty	2(viii)	03	64 359 582,00

Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)

2.1.4 Priorytet 4. Transport

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.4.1 Cel Szczegółowy (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

2.1.4.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W ramach CS zostaną podjęte działania umożliwiające realizację dalszych inwestycji w zakresie poprawy sieci transportowej poza TEN-T, która posłuży wzrostowi dostępności wewnętrznej regionu oraz zwiększeniu spójności terytorialnej i dostępu do usług publicznych. Jakość sieci transportowej i dostosowanie jej do potrzeb regionalnych wpływają na podnoszenie konkurencyjności regionu w wymiarze terytorialnym.

Inwestycyjne w infrastrukturę transportową są również odpowiedzią na wzrost natężenia ruchu, co wpływa na bezpieczeństwo uczestników.

Dlatego też priorytetem w tym obszarze wsparcia pozostaje interwencja skierowana na rozwój infrastruktury dróg wojewódzkich łączących sieć z TEN-T oraz najważniejsze odcinki dróg w poszczególnych subregionach województwa, budowę obwodnic miast i miejscowości.

Na szczeblu regionalnym dokumentem strategicznym odpowiadającym za kierunek rozwoju transportu będzie regionalny plan transportowy o horyzoncie czasowym do roku 2030 (Regionalny Program Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030), który będzie wyznaczał najważniejsze kierunki rozwoju w ujęciu wieloobszarowym oraz wskazywał inwestycje dla osiągnięcia celów rozwojowych. Realizacja przedsięwzięć w ramach CP3, będzie uzależniona od zgodności danego projektu z dokumentem (lub załącznikiem do dokumentu).

Główne działania planowane do realizacji

W ramach Celu planuje się realizację działań dotyczących rozwoju regionalnej sieci transportowej. Dla rozwoju infrastruktury drogowej kluczowe znaczenie ma:

- budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, na odcinkach leżących w ciągach komunikacyjnych stanowiących połączenie z systemem dróg krajowych lub siecią TEN-T oraz najważniejszych odcinków dróg wojewódzkich w poszczególnych subregionach województwa, które przyczynią się do poprawy bezpieczeństwa (w tym niezmotoryzowanych uczestników ruchu) i przepustowości ruchu na tych drogach (uzupełnieniem tego typu projektu mogą być inwestycje w drogi rowerowe, ciągi piesze i pieszo-rowerowe),
- budowa obwodnic miast i miejscowości, które przyczynią się do wyprowadzenia z nich ruchu tranzytowego, co w połączeniu z uspokojeniem ruchu i racjonalizacją przekroju na dawnych

przebiegach tych dróg doprowadzi do poprawy bezpieczeństwa mieszkańców miast oraz stanu środowiska naturalnego.

W ramach przedmiotowego celu wspierane będą w pierwszej kolejności:

- Inwestycje w transport drogowy poza TEN-T – Drogi o kategorii niższej niż drogi krajowe, w tym w szczególności drogi wojewódzkie i obwodnice w ciągach dróg wojewódzkich.
- Inwestycje w transport kolejowy poza TEN-T – tabor kolejowy do przewozów o charakterze regionalnym (w sieci TEN-T i poza TEN-T).

Jako uzupełnienie realizacji przedmiotowego celu szczegółowego nie wyklucza się następujących typów interwencji:

- Integracja różnych form transportu ze szczególnym uwzględnieniem budowy i rozbudowy węzłów przesiadkowych, w tym wiążących komunikację lokalną z siecią pasażerskiego transportu szynowego, a także tworzenia i rozbudowy parkingów, systemów tras rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych.
- Rozwój infrastruktury lotniskowej - lotniska poza TEN-T – bezpieczeństwo i ochrona środowiska w portach lotniczych.
- Rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/regionalnymi centrami wzrostu (drogowe przewozy subregionalne).
- Wsparcie działań na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (systemy typu „wspólny bilet”) – działania realizowane z poziomu regionalnego lub lokalnego.
- Inwestycje na rzecz centrów logistycznych przeładunkowo-spedycyjnych integrujących różne rodzaje transportu.
- Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w całym sektorze transportu, w tym również działania edukacyjno-promocyjne oraz wdrażanie rozwiązań egzekwujących przestrzeganie dopuszczalnej prędkości oraz z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników drogi – działania o charakterze regionalnym lub lokalnym, realizowane przez samorządy.
- Cyfryzacja sektora transportu – działania o charakterze regionalnym lub lokalnym.
- Budowa i modernizacja dworców, szczególnie pod kątem ich dostosowania do zasad dostępności dla osób o ograniczonej mobilności, zapewnienia podróżnym odpowiednich środków bezpieczeństwa i komfortu oraz zapewnienia dostępu do infrastruktury towarzyszącej (np. parkingi dla samochodów i rowerów) – projekty samorządów.

W ramach Celu będą finansowane wyłącznie działania zgodne z Regionalnym Programem Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- spółki komunalne,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- pozostałe jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT),
- Przedsiębiorstwa – wyłącznie dla typów interwencji wskazanych jako uzupełnienie celu szczegółowego.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Mieszkańki i mieszkańcy województwa lubuskiego oraz wszyscy korzystający z dofinansowanej środkami europejskimi infrastruktury transportowej lub środków transportu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie przewiduje się zastosowania instrumentów terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Wsparcie obszaru transportu opisane w przedmiotowym CS nie przynosi bezpośrednich korzyści finansowych, a jest realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.4.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	---------------------	--------------------

4	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 44	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	km	0	19,6
4	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 46	Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – poza TEN-T	km	0	28,9
4	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO 113	Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	Szt.	0	4

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
4	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 55	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażerokilometry/rok	0	2019	65 348 778	Projekt/ Monitoring	

2.1.4.1.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	089	13 689 759,31
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	090	39 988 566,58
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	093	39 343 734,66
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	107	28 624 246,45

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	01	121 646 307,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	33	121 646 307,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	3(ii)	03	121 646 307,00

Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)

2.1.5 Priorytet 5. Infrastruktura społeczna

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.5.1 Cel Szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

2.1.5.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Problemy demograficzne w regionie, w tym procesy odpływu mieszkańców mają bezpośrednie przełożenie na sytuację w obszarze edukacji. Dostęp do wysokiej jakości kształcenia podstawowego, ponadpodstawowego ogólnego, zawodowego, ustawicznego, pozwala również wpływać na procesy wyludniania miast i regionu, stąd kontynuacja wsparcia dla tego obszaru jest niezmiernie istotna. Konieczne jest zbudowanie atrakcyjnego systemu edukacji w regionie, który będzie odpowiedzią na jego problemy. Zalety takiego systemu edukacji powinny przyczynić się do związania obywateli z miejscem zamieszkania, już od najmłodszych lat. System ten powinien gwarantować dobre wykształcenie, w tym zawodowe, które pozwoli na zwiększenie szans na rynku pracy i znalezienie atrakcyjnej pracy w regionie po zakończeniu edukacji.

W ramach przedmiotowego Celu interwencja powinna dążyć do tworzenia szans edukacyjnych w celu zatrzymania młodych ludzi w regionie, budowania zrównoważonej oferty edukacyjnej między obszarami miejskimi i wiejskimi, wzmocnienia powiązania pomiędzy szkołami wszystkich szczebli, tak aby już od przedszkola promować i uświadamiać dzieciom (i rodzicom) jakie możliwości daje rynek szkół w regionie.

Wsparcie w obszarze edukacji koncentrować się będzie na rozwoju infrastruktury edukacyjnej, jako odpowiedzi na potrzeby związane z nowymi wyzwaniami w aspekcie edukacji i kształcenia oraz zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie.

Wsparcie zostanie skierowane szczególnie na modernizację niskiej jakości bazy techniczno-dydaktycznej szkolnictwa branżowego, w celu stworzenia infrastruktury edukacyjnej zawodowej,

która będzie swoimi warunkami zbliżona do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia, doposażenia warsztatów, pracowni itp.

Dane statystyczne wskazują, że systematycznie zwiększa się stopień dostępności do placówek wychowania przedszkolnego na obszarach o niskim poziomie upowszechnienia edukacji przedszkolnej, szczególnie na obszarach wiejskich, gdzie wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej jest znacznie niższy niż dla miast. W przypadku edukacji przedszkolnej powszechne jest także zjawisko dowożenia dzieci z obszarów wiejskich do placówek znajdujących się na obszarach miejskich (w szczególności kiedy rodzice pracują w mieście). Stąd interwencja przedmiotowego Celu zostanie uzupełniona o działania dotyczące rozwoju infrastruktury edukacji przedszkolnej. Działania w tym obszarze powinny również odpowiadać na realne zapotrzebowanie na nowe miejsca w placówkach przedszkolnych, w tym uwzględnić migracje dzieci z obszarów wiejskich w kierunku miast i zapotrzebowanie na miejsca w przedszkolach wykraczające poza granice administracyjne.

Istotnym wyzwaniem jest poprawa warunków kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami (niewystarczająca ilość szkół/oddziałów szkół specjalnych). Działania będą miały na celu stworzenie jak najlepszych warunków infrastrukturalnych i sprzętowych do edukacji dla uczniów z niepełnosprawnościami, tak aby wyrównywać ich szanse w edukacji. Interwencja będzie uwzględniała terytoria deficytowe a także oparta będzie o zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (przykładowo wykorzystanie modelu *Przestrzeń dostępnej szkoły*).

W kontekście poprawy jakości nauczania, jak i odpowiedzi na wyzwania w zakresie promowania – również na poziomie szkoły – aktywnego życia, niezbędne jest wspieranie odpowiedniej infrastruktury na rzecz rozwoju sprawności fizycznej uczniów szkół wszystkich szczebli edukacji. Wsparcie w obszarze zwiększania aktywności zawodowej osób dorosłych (w wieku 25-64 lata) poprzez promocję kształcenia ustawicznego, wsparcie procesów dostosowywania oferty szkoleniowej do potrzeb zgłaszanych w tym zakresie przez rynek pracy (elastyczne reagowanie na zmiany) musi być kontynuowane w kolejnej perspektywie, ma bowiem ono ogromne znaczenie, szczególnie w kontekście obciążenia demograficznego. Rozwój usług w tym obszarze wymaga wsparcia interwencji w infrastrukturę i wyposażenie.

Ważnym aspektem wsparcia edukacji i poprawy jej dostępności jest możliwość realizacji nauki zdalnej oraz przez Internet. W związku z czym projekty w zakresie doposażenia placówek prowadzących lub jednostek organizujących nauczanie w sprzęt umożliwiający realizację takiej formy nauki, będzie stanowiło element wsparcia programu w ramach CS (ii), również jako uzupełnienie interwencji w ramach CP 4, CS (f).

Wsparcie tego obszaru realizowane ze środków EFRR powinno odbywać się w ścisłej korelacji ze wsparciem EFS+, tak aby możliwie najsilniej wzmocnić efekt synergii planowanej interwencji. Wszystkie działania realizowane w tym CS będą bezpośrednio powiązane i będą mieć uzupełniający charakter w stosunku do interwencji prowadzonej w ww. zakresie w celach współfinansowanym ze środków EFS+, szczególnie w odniesieniu do zdefiniowanych tam typów projektów ukierunkowanych na poszczególne kategorie odbiorców.

Interwencja ukierunkowana na rozwój infrastruktury i zakup sprzętu dydaktycznego, w powiązaniu z działaniami finansowanymi z EFS+ pozwolą na wzmocnienie systemu kształcenia w regionie, dostosowanie go do potrzeb wynikających z demografii i wymagań rynku.

Istotnym aspektem dostosowywania infrastruktury edukacyjnej są wyzwania dotyczące kształcenia i kształtowania postaw w kierunku gospodarki 4.0. i transformacji na rzecz GOZ.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne oraz infrastruktury na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub

innych form edukacji przedszkolnej), w tym budowa, remont, przebudowa infrastruktury dydaktycznej, wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne. Przedsięwzięcia z zakresu wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne w celu zwiększenia szans na rynku pracy uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

- Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół zawodowych (branżowych i techników) oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne, np.: budowa i wyposażenie w bazę dydaktyczną nowych obiektów, a także przebudowa, remont i wyposażenie w bazę dydaktyczną już istniejących obiektów, ukierunkowane na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS.

Działania infrastrukturalne powinny uwzględniać dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Główne typy beneficjentów

- szkoły i placówki (w rozumieniu art. 4 pkt 1 i 14 ustawy Prawo oświatowe) i ich organy prowadzące,
- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- przedsiębiorstwa (MŚP),
- inne szkoły prowadzące kształcenie zawodowe,
- organizacje pozarządowe.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Uczestnicy procesu edukacji, w tym dzieci przedszkolne, uczniowie szkół i placówek podstawowych i ponadpodstawowych, dorośli biorący udział w edukacji, nauczyciele, instruktorzy praktycznej nauki zawodu, pracodawcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie wyklucza się zastosowania instrumentów terytorialnych. Trwają analizy w tym obszarze.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.5.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
5	4(ii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCO 66	Pojemność grup w nowych lub zmodernizowanych placówkach opieki nad dziećmi	osoby	0	500
5	4(ii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCO 67	Pojemność klas w nowych lub zmodernizowanych placówkach oświatowych	osoby	0	6 000

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
5	4(ii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCR 70	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki nad dziećmi	użytkownicy/rok	0	2019	400	Projekt/ Monitoring	
5	4(ii)	EFRR	Stabiej rozwinięty	RCR 71	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	użytkownicy/rok	0	2019	4 800	Projekt/ Monitoring	

2.1.5.1.3 Indykacyjny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	121	3 240 136,44
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	122	3 387 415,37
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	124	8 100 341,09

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	01	14 727 892,90

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	33	14 727 892,90

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(ii)	03	14 727 892,90

2.1.5.2 Cel Szczegółowy (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne [Cel Szczegółowy (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii)].

2.1.5.2.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W ramach przedmiotowego Celu realizowane będą działania dotyczące wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług m.in.: infrastruktury placówek reintegracyjnych służącej wsparciu dziennemu, środowiskowemu i całodobowemu w formie rodzinnych domów pobytu lub mieszkań (w tym adaptowalnych, wspomaganych lub innych związanych z usługami), a także wsparciu całodobowemu o charakterze krótkoterminowym/ turnusowym (np. miejsca opieki wytchnieniowej) w środowisku lokalnym. Ponadto w celu stopniowego przechodzenia od opieki instytucjonalnej do świadczonej w społeczności lokalnej planowane są działania mające na celu przekształcanie się instytucji całodobowych w zasób mieszkaniowy – o ile nie prowadzi to do segregacji mieszkańców (w tym mieszkania wspomagane, z poszanowaniem wszystkich zasad dotyczących podmiotowości i niezależnego życia) lub w podmioty świadczące usługi wsparcia w środowisku.

Przez ostatnie lata udało się rozpocząć stopniowy rozwój sieci domów dziennego pobytu. Tworzone i funkcjonujące placówki korzystały dotychczas zarówno ze wsparcia ze środków krajowych (np. Program *Senior+*) jak i pochodzących ze środków unijnych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO-L2020. W województwie wg stanu na grudzień 2021 r. funkcjonowało 16 domów dziennego pobytu w ramach Programu *Senior +*¹⁰. Ponadto ze środków RPO-L2020 utworzono kolejnych 11 domów dziennego pobytu (wsparcie dla ponad 2 tys. osób). Jednocześnie lubuskie organizacje pozarządowe prowadzą kluby seniora i inne ośrodki wsparcia dla tej grupy wiekowej (tworzone ze środków EFS i środków krajowych). Jednakże potrzeby w tym zakresie są w dalszym ciągu znaczne, ze względu na problem starzejącego się społeczeństwa, potrzebę dostosowania infrastruktury do potrzeb osób obejmowanych wsparciem oraz tworzenie jej w mniejszych miejscowościach, a także planowane działania związane z przechodzeniem od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej w społeczności lokalnej. W związku z tym wspierana będzie budowa, remont, przebudowa, rozbudowa, nadbudowa, adaptacja, wyposażenie infrastruktury związanej z tworzeniem dziennych form pobytu.

W ramach przedmiotowego Celu wzmacniany będzie również system pieczy w zakresie inwestycyjnym, w tym na rzecz infrastruktury służącej wsparciu rodzin oraz dzieci i młodzieży w społeczności lokalnej (w tym placówek wsparcia dziennego), infrastruktury potrzebnej do rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej (w tym rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego) czy w zakresie wydatków związanych z usamodzielnieniem wychowanków.

Przekrojowe spojrzenie na objęte analizą obszary pokazało, iż jednym z najbardziej istotnych działań w celu dążenia do rozwoju usług świadczonych w społeczności lokalnej jest wsparcie infrastruktury mieszkań o charakterze chronionym, wspomaganych lub innych mieszkań połączonych z usługami oraz infrastruktury społecznej dla włączenia społecznego. Zgodnie z zapisami Oceny Zasobów Pomocy Społecznej w 2020 roku w województwie funkcjonowało tylko 49 mieszkań chronionych, które dysponowały około 123 miejscami. Inwestycje dla osób w niekorzystnej sytuacji (m.in. dla osób z niepełnosprawnością, osób uzależnionych, osób wychodzących z narkomanii, osób w kryzysie bezdomności, byłych więźniów, osób opuszczających pieczę zastępczą lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, migrantów) pozwolą na wsparcie dostosowania np. mieszkalnictwa wspomagane/chronionego oraz organizację wsparcia zintegrowanego z wykorzystaniem środków EFS+. W tym przypadku ważna jest kooperacja dwóch funduszy i kompleksowe wsparcie na rzecz poprawy sytuacji osób wykluczonych (projekty zintegrowane).

Działania z zakresu rozwoju infrastruktury (finansowane z EFRR) powinny być powiązane z realizacją przedsięwzięć związanych z aktywizacją społeczno-zawodową oraz usługami społecznymi, w tym również wsparciem psychologicznym, doradczym, terapeutycznym. Komplementarne względem niniejszej interwencji będą działania realizowane w CS (h) dotyczące aktywizacji społeczno-

¹⁰ Informacje na podstawie danych ze strony www.bip.lubuskie.uw.gov.pl.

zawodowej realizowanej przez podmioty reintegracyjne a także wsparcie dotyczące m.in. usług opiekuńczych, wsparcia rodziny (w tym DI pieczy zastępczej), wsparcia osób w kryzysie bezdomności, deinstytucjonalizacji placówek całodobowych czy wsparcia usamodzielnianych wychowanków pieczy. W razie konieczności np. w celu zapewnienia kompleksowości wsparcia osobom w kryzysie bezdomności działania winny obejmować także wsparcie procesu aktywizacji społeczno-zawodowej. Cały proces wsparcia powinien być prowadzony w sposób integralny, tak aby optymalnie i kompleksowo rozwiązać zdiagnozowane problemy tej grupy odbiorców wsparcia.

Szczegółowy zakres interwencji w obszarze usług społecznych będzie na początku wdrażania Programu wynikał z uzgodnień z podmiotem odpowiedzialnym za koordynację obszaru włączenia społecznego, następnie zaś z regionalnego planu rozwoju usług społecznych.

Na potrzeby określenia typów wsparcia w tym CS została przeprowadzona wstępna analiza zasobów infrastrukturalnych. Zawiera ona również wskazanie, jaka potencjalnie interwencja powinna być podejmowana w przypadku wsparcia konkretnych grup osób, aby umożliwić przejście do usług świadczonych na poziomie społeczności lokalnych.

Wszystkie działania realizowane w tym CS będą bezpośrednio powiązane i będą mieć uzupełniający charakter w stosunku do interwencji prowadzonej w ww. zakresie w celach współfinansowanych ze środków EFS+ (CP 4, CS (h, k, l), szczególnie w odniesieniu do zdefiniowanych tam typów projektów ukierunkowanych na poszczególne kategorie odbiorców.

Główne działania planowane do realizacji

- Rozwój infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej i deinstytucjonalizacji usług m.in.: infrastruktury placówek reintegracyjnych, służącej wsparciu dziennemu, środowiskowemu i całodobowemu w formie rodzinnych domów pobytu lub mieszkań (w tym adaptowalnych, wspomaganych lub innych związanych z usługami), a także wsparciu całodobowemu o charakterze krótkoterminowym/turnusowym (np. miejsca opieki wytchnieniowej), infrastruktury służącej wsparciu rodzin oraz dzieci i młodzieży w społeczności lokalnej (w tym placówek wsparcia dziennego), infrastruktury potrzebnej do rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej (w tym rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego).
- Rozwój infrastruktury służącej opiece paliatywnej i hospicyjnej w formach zdeinstytucjonalizowanych, świadczących usługi w społeczności lokalnej, a więc z poszanowaniem zasad indywidualizacji wsparcia, zapewnienia osobom kontroli nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą, pierwszeństwa indywidualnych potrzeb mieszkańców przed wymaganiami organizacyjnymi)
- Rozwój infrastruktury służącej przekształcaniu się instytucji całodobowych w zasób mieszkaniowy, (w tym mieszkania wspomagane, z poszanowaniem wszystkich zasad dotyczących podmiotowości i niezależnego życia) lub w podmioty świadczące usługi wsparcia w środowisku.
- Rozwój infrastruktury na potrzeby mieszkań adaptowalnych oraz mieszkań o charakterze chronionym, wspomaganych lub innych mieszkań z usługami, skierowane w szczególności dla osób opuszczających pieczę zastępczą, zakłady poprawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, osób z niepełnosprawnościami, osób wychodzące z kryzysu bezdomności, migrantów.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Osoby dotknięte/zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny, w szczególności osoby wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu/niesamodzielne i ich opiekunowie, obywatele państw trzecich.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.
W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.5.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
5	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 113	Ludność objęta projektami w ramach zintegrowanych działań na rzecz włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji	osoby	0	267

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
5	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięty		Roczna liczba użytkowników wspartej infrastruktury dot. usług społecznych i/lub aktywizacji społeczno-zawodowej	Użytkownicy/rok	0	2019	182	Projekt/ Monitoring	Wskaźnik specyficzny dla Programu

2.1.5.2.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	125	2 503 741,79
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	126	6 627 551,81
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	127	5 596 599,30

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	01	14 727 892,90

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	33	14 727 892,90

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)

5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy
---	------	--------------------	--------	-------------	-------------

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(iii)	03	14 727 892,90

2.1.5.3 Cel Szczegółowy (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

2.1.5.3.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Wsparcie skierowane będzie na inwestycje przyczyniające się do wzmocnienia jakości życia poprzez poprawę zdrowia mieszkańców i zmniejszające nierówności w dostępie do opieki zdrowotnej mają kluczowe znaczenie w wielu wymiarach życia i gospodarki od wzrostu komfortu życia, poprzez aktywność zawodową, społeczną, po przeciwdziałanie zjawiskom demograficznym.

Realizacja Celu zwiększy dostęp do odpowiedniej infrastruktury ochrony zdrowia, co pozwoli na wyrównywanie różnic w dostępie do opieki zdrowotnej zarówno w układzie terytorialnym, jak też jeśli chodzi o czas oczekiwania na realizację świadczenia zdrowotnego.

Zapisy diagnozy strategicznej dla SRWL mówią, iż dla utrzymania efektywnego systemu opieki zdrowotnej na obszarze województwa niezbędne jest stałe doposażanie jednostek ochrony zdrowia w nowoczesny sprzęt i aparaturę medyczną nowej generacji oraz utrzymanie i rozwój kadry medycznej.

W ramach CS przewiduje się zatem kontynuowanie wsparcia ukierunkowanego na wzmocnienie potencjału szpitali o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym przy równoczesnym wzmocnieniu roli POZ i AOS w systemie opieki zdrowotnej.

Dokumenty strategiczne dotyczące obszaru zdrowia diagnozują najważniejsze obszary dotyczące zdrowia i chorób w regionie oraz potrzeb inwestycyjnych systemu opieki, w tym konieczność zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych wynikających ze zmian demograficznych (spadek urodzeń, rosnąca grupa osób w wieku poprodukcyjnym), a także głównych problemów zdrowotnych mieszkańców, w tym choroba niedokrwienna serca i udar oraz nowotwory (zwłaszcza nowotwór złośliwy tchawicy, oskrzeli i płuc, choroby cywilizacyjne, opieka psychiatryczna).

Z uwagi na diagnozowany wzrost zachorowań i umieralności na nowotwory złośliwe, wzrasta potrzeba wsparcia opieki onkologicznej. Ponadto diagnozuje się konieczność wzmocnienia opieki geriatrycznej i pediatrycznej w regionie, jako odpowiedź na wyzwania demograficzne. Istotnym obszarem w regionie jest również opieka psychiatryczna i konieczność jej dostosowywania do bieżących potrzeb i wymogów społecznych. Istotnym elementem jest także zapewnienie podmiotom leczniczym właściwego zabezpieczenia sprzętowego i infrastrukturalnego w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i walki z chorobami zakaźnymi. Interwencja podejmowana w CS będzie powiązana z celami EFS+.

Realizacja wsparcia w przedmiotowym CS będzie wynikała z określonych w regionie potrzeb zidentyfikowanych na poziomie regionalnej strategii ochrony zdrowia, wojewódzkiego planu transformacji oraz będzie wynikała z map potrzeb zdrowotnych.

Ponadto interwencja będzie zgodna z krajowym dokumentem określającym ramy strategiczne w obszarze zdrowia "Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030". Warunkiem koniecznym dla podejmowania interwencji w sektorze zdrowia jest ich zgodność z uzgodnionym przez Komitet Sterujący Planem działań. Interwencja CS nie będzie powieliała podmiotowego lub przedmiotowego wsparcia innych programów wdrażanych na poziomie krajowym.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie regionalnej bazy szpitalnej (specjalistyczny sprzęt medyczny, wyposażenie niezbędne dla realizacji projektu, roboty budowlane)¹¹.
- Wsparcie infrastruktury innych podmiotów leczniczych, w tym m.in. wsparcie infrastruktury podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (specjalistyczny sprzęt medyczny, wyposażenie niezbędne dla realizacji projektu, roboty budowlane).

Wsparcie w powyższym zakresie mogą uzyskać wyłącznie podmioty funkcjonujące w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- uczelnie, w tym medyczne,
- podmioty lecznicze działające w publicznym systemie zdrowia, w tym podmioty POZ.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkańki i mieszkańcy, kadra podmiotów świadczących usługi zdrowotne.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premijujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

¹¹ Jednostki dla których organem założycielskim lub prowadzącym nie jest minister lub wojewoda

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.
W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.5.3.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
5	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 69	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	Osoby/rok	1 000	319 054

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
5	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 73	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	Użytkownicy/rok	18	2019	255 243	Projekt/ Monitoring	

2.1.5.3.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	128	34 715 747,55

5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	129	9 257 532,68
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	130	2 314 383,17

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	01	46 287 663,40

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	33	46 287 663,40

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(v)	03	46 287 663,40

2.1.5.4 Cel szczegółowy (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

2.1.5.4.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Kultura i turystyka oraz ochrona zabytków, to w dalszym ciągu obszary wymagające wsparcia. Potencjały jakie niosą ze sobą mają wielowymiarowy aspekt począwszy od tożsamościowego, społecznego, edukacyjnego, po gospodarczy i wymagają szczególnej uwagi. Kultura to istotny czynnik wpływający na rozwój społeczny, kształtujący tożsamość, świadomość i poszerzający horyzonty. Natomiast turystyka to istotny element rozwoju gospodarczego regionu, wpływający również na atrakcyjność województwa lubuskiego i komfort życia jego mieszkańców. Oba obszary to szansa na rozwój gospodarczy całego województwa, a także możliwość realizacji działań aktywizujących w obrębie włączenia społecznego i innowacyjnych rozwiązań społecznych.

W UP wskazuje się, iż interwencja funduszy europejskich w obszarze kultury i turystyki przyczyni się do odbudowy obu sektorów po okresie przestoju na skutek pandemii COVID-19 i zwiększy ich wpływ na rozwój gospodarczy i spójność społeczną kraju i regionów. Ponadto w dokumencie zwraca się uwagę, iż działalność instytucji kultury postrzegana jest jako silnie integrująca, przeciwdziałająca wykluczeniu społecznemu i mająca wpływ na budowę kompetencji społecznych, medialnych, kreatywnych. Ponadto w UP zwraca się uwagę na bardzo ważną kwestię uwarunkowań, które determinują rodzaj wsparcia, tzn. nierównomierny geograficznie dostęp do oferty kulturalnej oraz

ograniczenia w dostępności do obiektów kultury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Lubuskie cechuje się cennymi zasobami przyrodniczymi oraz unikatowymi zabytkami dziedzictwa kulturowego, które są istotne w działaniach rozwijających działalność turystyczną i kulturalną mieszkańców. Mimo wielu walorów sprzyjających rozwojowi kultury i turystyki, region wg diagnozy sporządzonej na potrzeby przygotowania Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, ma niewystarczająco rozbudowaną infrastrukturę, przez co nie jest możliwe osiągnięcie odpowiedniej masy krytycznej, pozwalającej na udział przedmiotowych obszarów we wzroście gospodarczym regionu. Stąd też na poziomie SRWL 2030, wśród wyzwań definiuje się również Wyzwanie 2. *Wysokiej jakości usługi publiczne i włączenie społeczne*, a w nim: rozwój infrastruktury i usług kulturalnych oraz popularyzacja dziedzictwa kulturowego i efektywniejsze wykorzystanie go w ramach rozwoju turystyki kulturowej.

W ślad za tym wyzwaniem SRWL definiuje Cel operacyjny 1.6: Rozwój potencjału turystycznego, który szeroko obejmuje temat kultury i turystyki, w kontekście aktywnej integracji mieszkańców, gospodarki, uatrakcyjnienia regionu dla odwiedzających region i chcących zamieszkać w Lubuskim oraz Cel operacyjny 2.4 Zapewnienie bogatej oferty kulturalnej oraz ochrona i promocja dziedzictwa kulturowego w kontekście podniesienia jakości życia mieszkańców.

UP także wskazuje, iż wyzwaniem w obszarze kultury, turystyki i ochrony zabytków jest poprawa ich stanu, tak aby mogły realizować cele społeczne i gospodarcze w regionach. Takie działania przełożą się na poprawę wskaźników ekonomicznych i zrównoważony rozwój gospodarczy województwa. Ponadto, korzyścią wynikającą z realizacji działań w ramach kultury i zrównoważonej turystyki będzie zwiększenie spójności społecznej oraz rozwój lokalnych społeczności.

Podejmowane działania mają służyć tworzeniu warunków sprzyjających otwartemu, nieograniczonemu, integracyjnemu i świadomemu uczestnictwu w kulturze, kształtującemu postawy ważne dla rozwoju mieszkańców regionu oraz odwiedzających placówki kultury.

Główne działania planowane do realizacji

- Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego;
- Konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i digitalizacja.
- Rozwój infrastruktury kultury i turystyki.
- Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej (m.in. szkoły artystyczne, teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea) – wspieranie zaplecza dla utrzymania niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz rzemiosła i dawnych zawodów) – podmioty prowadzone lub nadzorowane na szczeblu regionalnym.
- Rozwój turystycznych szlaków tematycznych i produktów turystycznych (odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych regionu).
- Projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki, wynikające ze współpracy uczelni i szkół artystycznych i instytucji sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych.

Elementem powyżej opisanych typów interwencji mogą być działania dotyczące ułatwienia dostępu do zabytków, instytucji kultury oraz szlaków turystycznych, w tym dostosowanie ww. obiektów do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Główne typy beneficjentów

- podmioty prowadzone lub nadzorowane na poziomie regionalnym,
- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- pozostałe jednostki sektora finansów publicznych,
- Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe i jego jednostki,
- Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT).

Przedsiębiorstwa realizujące przedsięwzięcia w sektorze turystycznym mogą uzyskać wsparcie w ramach CP1.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Mieszkanki i mieszkańcy województwa, odwiedzający region, turyści.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premijujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.5.4.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
5	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 77	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	Szt.	0	4

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
5	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR 77	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	Odwiedzający/rok	0	2019	18 000	Projekt/ Monitoring	

2.1.5.4.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	165	2 524 781,64
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	166	5 891 157,16

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
4	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	01	8 415 938,80

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	33	8 415 938,80

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
5	EFRR	Słabiej rozwinięty	4(vi)	03	8 415 938,80

Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)

2.1.6 Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.6.1 Cel Szczegółowy (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

2.1.6.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Kluczowym problemem hamującym rozwój kapitału ludzkiego na poziomie społecznym i gospodarczym jest utrudniony dostęp do rynku pracy, stąd konieczne jest podejmowanie szeregu kompleksowych działań zmierzających do niwelowania tego zjawiska oraz łagodzenia jego skutków. Komisja Europejska w *Sprawozdaniu krajowym – Polska 2019* wskazuje, iż ogólna sytuacja polskiego rynku pracy jest dobra, jednakże przejście na gospodarkę opartą na wiedzy stwarza istotne wyzwania w zakresie rozwoju umiejętności, uczenia się dorosłych i zwiększania podaży pracy.

Poziom aktywności zawodowej mieszkańców woj. lubuskiego, a także negatywne skutki jego niskiego poziomu oraz konieczność zwiększenia podaży pracy wskazują na potrzebę kontynuowania wsparcia na rzecz osób pozostających bez pracy, w tym długotrwale bezrobotnych, kobiet, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami, osób młodych i po 50 roku życia. Jest to szczególnie istotne biorąc pod uwagę wyniki *Diagnozy społeczno-gospodarczej woj. Lubuskiego* (opracowanie z kwietnia 2019 r.), zgodnie z którymi do najistotniejszych wyzwań należy reagowanie na zmiany sytuacji na rynku pracy, wynikające z niżu demograficznego, migracji oraz starzenia się społeczeństwa. Ponadto, zgodnie z zapisami SRWL, lubuski rynek pracy wymaga działań na rzecz poprawy zasobu miejsc pracy oraz zwiększenia aktywności zawodowej i zapewnienia wykwalifikowanych kadr poprzez podnoszenie kwalifikacji osób pracujących i poszukujących pracy. Dodatkowym wyzwaniem w obszarze rynku pracy będzie niwelowanie skutków gospodarczych pandemii wirusa Sars-Cov-2.

Walka z bezrobociem jest jednym z najważniejszych priorytetów Unii Europejskiej. Dlatego też jednym z kluczowych zadań programu jest zaspokojenie potrzeby rozwijania umiejętności i jednocześnie sprostanie wyzwaniom społecznym i wyzwaniom w dziedzinie zatrudnienia zwłaszcza w okresie po pandemii COVID-19. W jej wyniku stopa bezrobocia i wskaźnik bierności zawodowej w UE

zdecydowanie wzrosły, a miliony ludzi straciło pracę dotkliwie odczuwając negatywne skutki kryzysu. Ważne jest więc wsparcie doskonalenia umiejętności i kompetencji potrzebnych do znalezienia pracy na ciągle zmieniającym się rynku pracy, a także zapewnienie większego dostępu do stabilnego zatrudnienia.

Wsparcia wymagają nie tylko osoby niepracujące. Należy skierować je również do osób pracujących, które chcą poprawić swoją sytuację na rynku pracy. Kompleksowe wsparcie obejmie instrumenty i usługi rynku pracy i inne indywidualnie dobrane według potrzeb danej osoby działania uzupełniające, przyczyniające się do skutecznej aktywizacji zawodowej i/lub poprawy sytuacji zawodowej na rynku pracy i dające szansę osiągnięcia konkretnych korzyści:

- zdobycia doświadczenia zawodowego u pracodawcy;
- nabycia kompetencji i kwalifikacji zawodowych, w tym tzw. kompetencji miękkich i społecznych (np. samodzielność, umiejętność organizacji pracy i radzenia sobie w trudnych sytuacjach, efektywna komunikacja, współpraca, asertywność itp.);
- długofalowej poprawy sytuacji osoby na rynku pracy i wzmocnienia jej szans atrakcyjnej kariery.

Każda z osób z grupy docelowej (ubodzy pracujący czy też osoby pracujące na umowach krótkoterminowych bądź cywilno-prawnych, osoby odchodzące z rolnictwa) różni się w swojej charakterystyce choćby ze względu na aktywność na rynku pracy, doświadczenie, czy wykształcenie. Ważne będzie więc rozróżnienie i bardziej zindywidualizowane i ukierunkowane podejście do wszystkich wspieranych grup, dzięki któremu wszyscy zostaną wyposażeni nie tylko w nowe umiejętności, ale też w informacje o tym, jak budować swoją karierę i jak funkcjonuje współczesny rynek pracy.

Na szczególną uwagę zasługują także osoby młode w wieku od 15 do 29 r.ż. w tym w szczególności osoby bez pracy, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET). Jednym z kluczowych wyzwań w obszarze rynku pracy jest wspieranie osób młodych, już na samym starcie ich kariery zawodowej. Młody wiek, wiąże się z brakiem wystarczającego doświadczenia zawodowego, co utrudnia tym osobom wejście na rynek pracy i odnalezienie na nim stabilnego zatrudnienia. Realizacja wsparcia na rzecz osób młodych uwzględni wymagania *Gwarancji dla młodzieży*. Jednym z celów w planie działania Europejskiego Filaru Praw Socjalnych jest posiadanie zatrudnienia do 2030 r. przez co najmniej 78% osób w wieku 20-64 lat. Zgodnie z ostatnimi danymi badania BAEL, wskaźnik zatrudnienia za IV kwartał 2020 roku dla województwa lubuskiego osób w wieku 20 -64 lata osiągnął poziom 72,8% (w Polsce 74,4%). Planowane w Programie działania mają przyczynić się do realizacji ww. celu.

Projekty PUP będą rozliczane w oparciu o stawkę jednostkową opracowaną przez IK EFS.

Główne działania planowane do realizacji

- Kompleksowa aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, w tym dotacje na samozatrudnienie.
- Realizacja działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, umowach cywilno-prawnych, ubogich pracujących i osób odchodzących z rolnictwa, celem przeciwdziałania segmentacji rynku pracy.

Główne typy beneficjentów

- publiczne służby zatrudnienia,
- Ochotnicze Hufce Pracy,
- agencje zatrudnienia,
- instytucje szkoleniowe,

- instytucje dialogu społecznego na rynku pracy: związki zawodowe lub organizacje związków zawodowych, organizacje pracodawców, organizacje bezrobotnych, organizacje pozarządowe,
- mikro, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa,
- uczelnie i szkoły wyższe,
- Instytucje Otoczenia Biznesu (IOB),
- podmioty ekonomii społecznej.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- osoby pozostające bez pracy, w szczególności: osoby młode do 29 roku życia (w tym NEET), osoby długotrwale bezrobotne, kobiety, osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach, osoby w wieku 50 lat i więcej, osoby z niepełnosprawnością;
- ubodzy pracujący, osoby zatrudnione na umowach krótkoterminowych, osoby pracujące na podstawie umów cywilno-prawnych, osoby odchodzące z rolnictwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premijujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (a) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.6.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO02	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	1 229	8 192
6	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO07	Liczba osób w wieku 18-29 lat objętych wsparciem w programie	osoby	283	1 884

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	6 060	2019	5 734	Projekt/ Monitoring	
6	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR05	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, 6 miesięcy po opuszczeniu programu	osoby	4 956	2018	3 806	Ewaluacja	

2.1.6.1.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	134	26 942 625,32

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	01	26 942 625,32

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	33	26 942 625,32

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	10	26 942 625,32

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(a)	02	26 942 625,32

2.1.6.2 Cel Szczegółowy (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

2.1.6.2.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Dynamiczna sytuacja gospodarcza (w tym zmiany wynikające z kryzysu epidemicznego), konieczność dostosowywania umiejętności i kompetencji do nowości i innowacji pojawiających się w danych branżach oraz nastawienie pracodawców i pracowników na rozwój determinują konieczność promowania wśród ww. grup działań skoncentrowanych na zwiększanie kompetencji i kwalifikacji. Ma to kluczowy wpływ na sytuację rynku pracy w regionie, ponieważ w województwie lubuskim to sektor MŚP znacznie kształtuje wskaźnik zatrudnienia. Procesy adaptacyjne w przedsiębiorstwach wiążą się bezpośrednio z koniecznością ciągłej aktualizacji, podnoszenia i zmiany kwalifikacji oraz umiejętności pracowników. Dla właściwego efektu wsparcia, tj. poprawy jakości kadr konieczna jest odpowiedź na potrzeby i trendy rynku pracy. Bardzo dobrym rozwiązaniem w omawianym obszarze wsparcia będzie zastosowanie systemu popytowego skierowanego do pracodawców i pracowników.

Jednocześnie, mając na uwadze stałe zapotrzebowanie na usługi zdrowotne wśród osób pracujących i powracających na rynek pracy, region stoi przed wyzwaniem, jakim jest zapewnienie dostępności do tych usług. Stąd w ramach celu szczegółowego założono wspieranie działań w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz wczesną diagnostykę i specjalistyczne leczenie chorób mających największy wpływ na aktywność zawodową (w szczególności chorób nowotworowych oraz chorób układu krążenia). Profilaktyka jest jednym z podstawowych działań warunkujących zdrowsze życie zawodowe – zmniejsza ryzyko wystąpienia choroby, a w przypadku wystąpienia – wczesne jej rozpoznanie i szybkie podjęcie leczenia. Ponadto ważną kwestią, pozwalającą przeciwdziałać skróceniu aktywności zawodowej jest zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych dla osób aktywnych zawodowo. W tym zakresie istotne jest stworzenie odpowiedniego zabezpieczenia zdrowotnego, m.in. poprzez zapewnienie warunków sprzyjających poprawie i utrzymaniu dobrego stanu zdrowia osób aktywnych zawodowo. Aby zredukować niekorzystne zjawiska z tym związane, planuje się wdrożenie programów kierowanych do osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych.

Ponadto wspierane będą działania w zakresie rehabilitacji zdrowotnej, ułatwiające powrót rekonwalescentów na rynek pracy.

Utrzymanie funkcjonowania osób na rynku pracy i przedłużenie ich aktywności zawodowej wymaga szeregu działań na rzecz wspierania zdrowia i aktywności zarówno w miejscu pracy, jak i poza nim. W tym celu powinny być prowadzone zarówno programy wsparcia psychologicznego, które zmniejszałyby ryzyko m.in. wypalenia zawodowego czy depresji, jak i działania na rzecz aktywności fizycznej osób pracujących. Pozwolą one na zmniejszenie ryzyka występowania chorób zawodowych oraz pozwolą uniknąć wczesnego odchodzenia z rynku pracy.

Działania realizowane w obszarze dobrze przystosowanego środowiska pracy, w tym CS obejmą m.in.: przygotowanie i wdrożenie programów:

1. ułatwiających powroty do pracy i utrzymanie zatrudnienia,
2. minimalizujących zdrowotne czynniki ryzyka w miejscu pracy.

W ramach realizacji programów planuje się następujące formy wsparcia:

1. przekwalifikowujące dla osób pracujących w trudnych warunkach lub długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie,
2. ergonomię miejsca pracy oraz działania mające na celu eliminowanie ryzyka utraty zdrowia przez pracownika (m.in. dodatkowe pakiety badań wykraczające poza minimalny zakres badań okresowych, działania na rzecz walki ze stresem, konsultacje psychologiczne dla pracowników, doposażanie/wyposażanie stanowisk pracy w zakresie ergonomii),
3. rehabilitację medyczną ułatwiającą powrót rekonwalescentów na rynek pracy oraz zapobiegającą przedwczesnemu kończeniu kariery zawodowej,
4. wdrażanie regionalnych programów zdrowotnych w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz wczesnej diagnostyki i specjalistycznego leczenia chorób mających największy wpływ na aktywność zawodową.

Dostosowywanie się do zmian wiąże się również z potrzebą adaptacji do nowych warunków społeczno-gospodarczych. Dlatego niezwykle istotne, z punktu widzenia niskiego poziomu znajomości tematu wśród pracodawców, wydaje się rozpowszechnienie zastosowania elastycznych form zatrudnienia i rozpowszechnienie zastosowania elastycznych form organizacji i zarządzania czasem pracy. Przykładowo niższe wskaźniki zatrudnienia kobiet związane są często z napotykaniami barier w postaci nieelastycznego czasu pracy, co przy opiece nad dziećmi lub osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (np. osoby z niepełnosprawnością czy starsi członkowie rodziny) wiąże się z ich nieaktywnością na rynku pracy. Zgodnie z dokumentem *Sprawozdanie krajowe – Polska 2020* w 2018 r. utrzymywała się wysoka różnica w poziomie aktywności zawodowej kobiet i mężczyzn – 14,4 punktu procentowego. Jednocześnie, jak zauważyli autorzy dokumentu, od 2015 r. rośnie wskaźnik bierności zawodowej kobiet w związku z opieką nad dziećmi lub dorosłymi osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. W 2018 r. osiągnął poziom 6,7% wszystkich kobiet w grupie wiekowej 15-64 lat, czyli o 2 punkty procentowe wyższy od średniej UE.

Ponadto pandemia COVID-19 uwidoczniła kolejne wyzwanie, którym jest potrzeba zwiększenia umiejętności wykorzystywania nowych technologii podczas wykonywania pracy zdalnej.

Wg raportu badawczego *Student w pracy 2019* studenci częściej pracują poza swoją branżą niż w niej, co może oznaczać, że nie są to kierunkowe, obowiązkowe praktyki lub staż, a zwykła chęć podjęcia pracy zarobkowej. Ponad 80% ankietowanych pracowało dotychczas w miejscu niezwiązanym ze swoim wykształceniem, a odsetek o 20 p.p. mniejszy – w miejscu związanym z ich branżą. Studenci studiów niestacjonarnych częściej podejmowali pracę. Elastyczne godziny pracy (np. możliwość dopasowania do zajęć na uczelni) są drugim, po poziomie wynagrodzenia, wskazywanym przez studentów czynnikiem, na który zwracają uwagę podczas poszukiwania pracy, w tym praktyk lub stażu. Wsparcie dla grupy studentów w postaci uelastyczenia czasu pracy dałoby możliwość szybszej kariery zawodowej, rozwoju zawodowego jak i osobistego. W dużej mierze elastyczność ta wiązałaby się z możliwością godzenia życia osobistego z zawodowym. Dzięki temu mogliby wykonywać pracę w preferowanym przez siebie miejscu i czasie. Pozwoliłoby to na bardziej

efektywne dla pracownika dysponowanie czasem i dopasowaniem czasu pracy do potrzeb prywatnych – studiów. Mogłoby to mieć ogromne znaczenie dla szybszego wejścia na rynek pracy i dać możliwość utrzymania przez pracownika pracy. Część branż/ firm stosuje zadaniowy system pracy, co idealnie wpisywałoby się w formę organizacji pracy dla potencjalnych studentów.

Główne działania planowane do realizacji

- Wiedza i kompetencje pracownika (podnoszenie, dostosowywanie do wymogów, zmiana kompetencji pracownika, jako narzędzie adaptacyjności przedsiębiorstwa).
- Wsparcie pracodawców we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, w tym pracy zdalnej.
- Kompetentna kadra zarządzająca (wsparcie skierowane do przedsiębiorców), którego celem jest optymalizacja procesów zarządzania oraz budowa strategii wspierających rozwój przedsiębiorstw).
- Zdrowy pracownik (badania profilaktyczne, badania, ergonomia miejsca pracy, programy rehabilitacji osób aktywnych zawodowo, programy aktywizacji fizycznej, wsparcie psychologiczne), w tym m.in. regionalne programy zdrowotne (profilaktyka chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, które wpływają na aktywność zawodową pracowników).
- Outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn niedotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa.
- Działania wspierające rehabilitację umożliwiającą powrót do pracy.

Główne typy beneficjentów

- przedsiębiorstwa i ich związki i stowarzyszenia, w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- związki zawodowe,
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- instytucje rynku pracy,
- instytucje otoczenia biznesu,
- podmioty ekonomii społecznej,
- podmioty działające w obszarze rynku pracy,
- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- organizacje pracodawców,
- instytucje lub podmioty działające w obszarze ochrony zdrowia (w tym podmioty lecznicze).

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- przedsiębiorstwa,
- pracownicy,
- osoby odchodzące z rolnictwa,
- osoby w wieku aktywności zawodowej kwalifikujące się do profilaktyki leczenia lub rehabilitacji medycznej, w tym zwłaszcza osoby pracujące w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie,
- pracodawcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.
W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (d) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych w obszarze współpracy przedsiębiorstw w zakresie wprowadzania efektywnych rozwiązań dotyczących wspierania pracowników i przedsiębiorstw, w tym w zakresie adaptacyjności do zmian na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji na pograniczu oraz w zakresie aktywnego i zdrowego starzenia pracowników i pracodawców. W systemie wdrażania CS (d) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny (wykorzystane mogą być m.in. takie instrumenty jak: kryteria premiujące projekty uwzględniające komponent transgraniczny, typy interwencji z obligatoryjnym komponentem transgranicznym (w zależności od potrzeb), specjalne konkursy dla projektów zawierających komponent transgraniczny).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
W ramach realizacji CS (d) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne. Celem działań nie jest osiągnięcie korzyści finansowych mogących sfinansować instrument dłużny.

2.1.6.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCO04	Liczba pracowników mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych) objętych usługą rozwojową	osoby	453	4 526
6	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCO06	Liczba osób objętych wsparciem z zakresu outplacementu	osoby	27	273
6	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCO07	Liczba pracodawców objętych wsparciem w zakresie elastycznych form zatrudnienia, adaptacji środowiska pracy do szczególnych potrzeb pracowników	podmiot	3	25

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCR01	Liczba pracowników, którzy uzyskali kwalifikacje w wyniku uczestnictwa w usłudze rozwojowej	osoby	3 717	2019	3 847	Projekt/ Monitoring	
6	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLDCR02	Liczba osób, które w wyniku realizacji wsparcia z zakresu outplacementu/ adaptacji środowiska pracy/elastycznych form zatrudnienia podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	osoby	17	2019	1 454	Projekt/ Monitoring	
6	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR06	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy 6 miesięcy po opuszczeniu programu	osoby	675	2019	905	Ewaluacja	

2.1.6.2.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	140	13 952 959,67
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	144	10 000 000,00
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	146	3 000 000,00

6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	147	2 000 000,00
---	------	--------------------	------	-----	--------------

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	01	28 952 959,67

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	33	28 952 959,67

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	10	28 952 959,67

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(d)	02	28 952 959,67

2.1.6 Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja

2.1.6.3 Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

2.1.6.3.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Wiedza stanowi niezbędny czynnik do rozwoju kapitału ludzkiego i gospodarczego.

Celem dla tego obszaru jest wspieranie dostępności i możliwości ukończenia dobrej jakości kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach edukacji zaczynającej się od wychowania przedszkolnego. Zapewnienie zwiększenia liczby miejsc w edukacji przedszkolnej i podniesienie kompetencji uczniów w przedszkolach umożliwi rodzicom, a szczególnie matkom, powrót na rynek pracy. Do istotnych barier w rozwoju wychowania przedszkolnego zaliczyć można nierównomierną sieć placówek wychowania przedszkolnego w województwie. Szczególnie ważne jest wyrównanie dysproporcji w dostępności do przedszkoli pomiędzy obszarami wiejskimi i miejskimi z uwzględnieniem nowych trendów rozwoju gospodarczego obszarów miejskich, stanowiących miejsce pracy rodziców zamieszkujących obszary wiejskie a zainteresowanych posyłaniem dzieci w wieku

przedszkolnym do przedszkoli w miastach, w których posiadają miejsca pracy. Edukacja przedszkolna stanowi podstawę dalszego kształcenia, a dobry start szkolny decyduje o dalszych losach edukacyjnych człowieka. W okresie wczesnego dzieciństwa możliwości rozwojowe dzieci są największe. Dotyczy to w szczególności sposób dzieci z niepełnosprawnościami, u których możliwie wczesna edukacja przedszkolna ma znaczenie rehabilitacyjne oraz zapobiega wykluczeniu społecznemu rodziny, umożliwiając rodzicom, zwłaszcza matkom, aktywność zawodową i pełnienie innych ról społecznych. Ponadto, wiek przedszkolny jest tym momentem, kiedy najskuteczniej i najłatwiej jest niwelować różnice wynikające z wpływu środowiska rodzinnego.

Podniesienie u uczniów kompetencji kluczowych i przekrojowych oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy, oraz rozwijanie indywidualnego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, na etapie szkoły podstawowej i ponadpodstawowej oraz poprawa jakości i dostępności edukacji w regionie ma zwiększyć szanse na zatrudnienie przyszłych absolwentów lubuskich szkół. Niezwykle ważne jest podjęcie działań zmierzających do wyrównywania i stałego podnoszenia poziomu kształcenia już na etapie szkoły podstawowej i nauczania w szkołach ponadpodstawowych, jak również wzmacnianie potencjału szczególnie uzdolnionych uczniów poprzez ich wspieranie np. w formie stypendiów. Wsparcie powinno dać podstawę do dalszego rozwijania umiejętności zgodnie z predyspozycjami uczniów oraz pozwalać na względnie łatwą możliwość nabywania nowych kwalifikacji już po zakończeniu etapu edukacji formalnej. Dodatkowo uczniowie dwóch ostatnich klas szkoły podstawowej powinni być objęci doradztwem zawodowym, tak aby wybór szkoły ponadpodstawowej odpowiadał preferencjom ucznia, jego predyspozycjom i zapotrzebowaniu rynku pracy. Organizacja zajęć w zakresie poradnictwa zawodowego i edukacyjnego, już na tym etapie kształcenia, pomoże w odnalezieniu swojego miejsca na rynku pracy, które będzie w przyszłości dawało im satysfakcję zawodową. Problemem szkół w regionie są również braki w zakresie wyposażenia w nowoczesne pomoce dydaktyczne, wykorzystywane w procesie dydaktycznym do prowadzenia zajęć mających na celu podniesienie wszystkich kompetencji kluczowych nabywanych przez uczniów.

Kolejnym wyzwaniem jest wzmocnienie społecznej i wychowawczej funkcji placówek oświatowych również w kontekście radzenia sobie przez kadrę z problemami wychowawczymi czy trudnościami w nauce powstałymi w wyniku pandemii COVID-19. Wsparcia powinny być nakierowane na budowanie kompetencji wychowawczych i psychologicznych kadr oświatowych. Zaangażowanie szkoły w pomoc psychologiczną jest istotne ze względu na długotrwałą pracę zdalną, która nie sprzyjała kontaktom z grupami rówieśniczymi, ale także z uwagi na stres i napięcie, jakie towarzyszyły dzieciom i młodzieży z powodu szybkości zmian zachodzących w świecie czy systemie edukacji. Wsparcie psychologiczne kierowane do dzieci jest też ważne z punktu widzenia procesu związanych ze zmianami spowodowanymi pandemią COVID-19. Placówki szkolne i wspomagające szkołę powinny być też miejscem wsparcia i pomocy dla rodziców i opiekunów w zakresie rozwiązywania problemów wychowawczych, związanych z cyberprzemocą w szkole, uzależnieniem od Internetu i technologii cyfrowych. Istotne jest także kształtowanie i wspieranie zdrowego stylu życia uczniów opartego na aktywności fizycznej, tak aby umożliwić uczniom rozwój na różnych płaszczyznach. Wsparcia wymaga budowanie rozwiązań wzmacniających relacje na linii szkoła – nauczyciele – rodzice – uczniowie oraz tworzenie warunków do współpracy, a także zapewnienie uczniom wsparcia psychologicznego w szkole.

W dalszym ciągu obserwuje się znaczący poziom niedostosowania kwalifikacji zawodowych absolwentów szkół kształcenia zawodowego w województwie do potrzeb rynku pracy. Wymusza to pilne, dalsze wprowadzanie zmian w systemie formalnego kształcenia zawodowego. Skuteczne szkolnictwo branżowe wymaga poprawienia bazy dydaktycznej, wyposażenia szkół w nowoczesne pracownie odpowiadające nowym trendom technologicznym w przemyśle, podniesienia jakości nauczania oraz nawiązania szerszej współpracy z potencjalnymi pracodawcami. W celu skutecznej nauki w ramach szkolnictwa branżowego oraz poszerzenia horyzontów, niezbędnym jest wspieranie

uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz słuchaczy publicznych szkół policealnych uczestniczących w stażach i praktykach również w segmencie wymiany stażystów pomiędzy szkołami z innych krajów. Wsparcie w zakresie uzyskania możliwości odbywania nauki u pracodawców, w tym zagranicznych, pozwoli na skuteczniejszą edukację w wybranym przez ucznia/słuchacza profilu zawodowym oraz uzyskanie możliwości większej specjalizacji w zakresie pożądanego zawodu. Szczególne problemy w zakresie edukacji osób z niepełnosprawnościami wiążą się ze szkołami specjalnymi, przysposabiającymi do pracy dzieci i młodzież z niepełnosprawnością intelektualną. Powszechnym problemem jest niski poziom zatrudniania absolwentów tych szkół, wynikający m.in. z braku systemowego powiązania kształcenia z instrumentami rynku pracy, które byłyby dostosowane do potrzeb tej grupy osób.

Zgodnie z *Zaleceniem Rady (UE) 2021/1004 z dnia 14 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci*, równe możliwości dostępu do odznaczających się wysoką jakością i sprzyjających włączeniu społecznemu form wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem oraz kształcenia, stanowią klucz do włączenia dzieci i osiągania przez nie lepszych wyników społeczno-ekonomicznych w dorosłym życiu, co znajdzie swoje odzwierciedlenie w realizacji tych działań w ramach typu projektów dot. skutecznej edukacji włączającej. Umożliwi to uczniom z niepełnosprawnościami oraz o specjalnych potrzebach uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym. Działania w tym zakresie powinny opierać się na interwencji związanej m.in. z efektywną nauką, rozwojem talentów, przygotowaniem do samodzielności, nauką empatii, nauką radzenia sobie ze stresem czy nauką współpracy. Istotne jest również wprowadzenie możliwości korzystania z mediacji rówieśniczej oraz asystentury ucznia, w tym asystenta ucznia z niepełnosprawnościami. W tym obszarze niezbędne jest także przygotowanie strategii i nauczania dla nauczycieli oraz adaptacja warunków panujących w klasie i w placówce edukacyjnej do potrzeb uczniów/dzieci a także indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne dla uczniów.

Niezwykle ważny jest rozwój kompetencji nauczycieli oraz kadry pedagogicznej na wszystkich szczeblach edukacji, ze względu na zmieniające się przesłanki cywilizacyjne i oczekiwania rynku pracy związane z uzyskaniem dobrze wykształconych absolwentów formalnego systemu kształcenia jako przyszłych pracowników. Istotne jest nie tylko wykorzystanie urządzeń cyfrowych w nauczaniu, ale umiejętność korzystania z programów i materiałów edukacyjnych oraz cyfrowych w nauczaniu poszczególnych przedmiotów w realizacji procesu edukacyjnego.

Ważnym działaniem jest również wyposażenie przedszkoli i szkół w kadre posiadającą kompetencje związane ze wsparciem psychologicznym dziecka i pomocy rodzinie w zakresie niwelowania negatywnych czynników wpływających na rozwój dzieci (przemoc, zaburzenia psychiczne, fizyczne, np. otyłość).

W dalszym ciągu obserwuje się wśród młodzieży postrzeganie szkolnictwa branżowego jako mniej atrakcyjnego i wybieranego przez absolwentów szkół podstawowych o niższych osiągnięciach edukacyjnych. Odwrócenie tego trendu świadomości, że szkolnictwo branżowe jest przeznaczone dla młodzieży, która nie znalazła miejsca w średnich szkołach ogólnokształcących wymaga wprowadzenia działań uświadamiających, mających na celu uwypuklenie znaczenia kształcenia zawodowego jako równie atrakcyjnego i dającego możliwość rozwoju osobistego i zawodowego. Rozpowszechnianie idei kształcenia zawodowego jest niezwykle istotne z punktu widzenia rekrutacji młodzieży do szkół prowadzących kształcenie zawodowe i przyszłego rozwoju lubuskiego rynku pracy.

Zmieniające się otoczenie społeczno-gospodarcze wpływa na potrzebę zmiany podejścia do edukacji i skierowanie interwencji na działania, które rozwijałyby twórcze postawy uczniów i przygotowywałyby dzieci i młodzież do zmian zachodzących w świecie, w tym m.in. do rozwiązywania nowych i trudnych zadań, krytycznego wyboru ofert życiowych, w tym głównie zawodowych czy dostosowywania się do zmieniających się warunków na rynku pracy. Procesy globalizacji i przemiany cywilizacyjne wymagają koncentrowania się na poszukiwaniu i odkrywaniu nowych rozwiązań w organizacji szkolnego procesu dydaktycznego, ukierunkowanego m.in. na nabywanie przez uczniów

umiejętności w ramach wdrażania Zintegrowanej Strategii Umiejętności. Dlatego niezwykle istotne jest umożliwienie realizowania działań wspierających nowoczesne metody w edukacji zarówno zawodowej, jak i ogólnej, i przedszkolnej. Wprowadzenie nowatorskich rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych umożliwi poprawę jakości pracy placówek oświatowych, co przełoży się na lepsze przygotowanie uczniów do wymagań rynku pracy oraz kreowanie postaw proinnowacyjnych, co ma istotne znaczenie dla rozwoju regionalnych inteligentnych specjalizacji. Analizy w tym zakresie prowadzone były na etapie przygotowania Programu Rozwoju Innowacji, a potrzeba rozwoju nowoczesnych form nauczania wynika także z ewaluacji wdrażania tego programu.

W celu budowania kapitału społecznego województwa promowane (poprzez zastosowanie kryteriów premiujących) będą projekty realizowane w partnerstwie (np. szkoła podstawowa z terenu wiejskiego ze szkołą miejską, szkoła zawodowa ze szkołą wyższą). Ponadto możliwe będą do realizowania działania wspierające zieloną transformację, uwzględniające aspekty edukacji środowiskowej w szkołach ogólnokształcących i kształceniu zawodowym, podnoszenie jakości edukacji na wszystkich poziomach, w tym we współpracy z przedsiębiorcami, w szczególności w zakresie umiejętności i kompetencji zorientowanych na potrzeby zielonej i cyfrowej transformacji, dostosowywanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb zielonej i cyfrowej transformacji oraz kształtowanie u uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe kompetencji kluczowych i umiejętności uniwersalnych, w tym na potrzeby zielonej i cyfrowej transformacji.

W ramach celu przewiduje się również wsparcie dedykowane obszarom wiejskim.

Staża uczniowskie będą rozliczane wyłącznie w oparciu o stawkę jednostkową opracowaną przez IK EFS.

Ważnym aspektem wsparcia edukacji i poprawy jej dostępności jest, w dobie pandemii, możliwość realizacji nauki zdalnej oraz przez Internet. W związku z czym doposażenie placówek prowadzących lub jednostek organizujących nauczanie w sprzęt umożliwiający realizację takiej formy nauki, będzie mogło stanowić element wsparcia w projekcie w ramach przedmiotowego celu oraz w nawiązaniu do inwestycji podejmowanych w CP 4, CS (ii).

Główne działania planowane do realizacji

- Mądry przedszkolak – upowszechnienie wychowania przedszkolnego poprzez zwiększenie dostępności i poprawę jakości edukacji przedszkolnej – utworzenie nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej, w tym również nowych ośrodków edukacji przedszkolnej i alternatywnych form wychowania dzieci w wieku przedszkolnym; realizacja dodatkowych zajęć zwiększających szanse w edukacji przedszkolnej, oraz zajęć zwiększających kompetencje kluczowe dzieci; wprowadzanie nowych metod nauczania przedszkolnego; opieka psychologiczna; szkolenia, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli, w szczególności na rzecz zindywidualizowanego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- Kompetentny i odkrywca uczeń – wzrost dostępności i jakości kształcenia ogólnego – na poziomie podstawowym i średnim – rozwój kompetencji kluczowych i kompetencji przyszłości; wsparcie psychologiczne i wyrównywanie deficytów powstałych w wyniku pandemii COVID – 19; stypendia dla uczniów; wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; wsparcie edukacji uczniów zdolnych; opieka psychologiczna; doradztwo i opieka psychologiczno-pedagogiczna (ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych); rozszerzanie oferty szkół o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym; cyfryzacja edukacji; realizacja działań społeczno-wychowawczych; wsparcie rozwijania kompetencji, uzdolnień, umiejętności, zainteresowań ucznia poza edukacją formalną, wprowadzanie nowych metod nauczania, w tym opartych na eksperymencie.
- Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego – urynkwienie kształcenia zawodowego poprzez dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb

ryнку; podniesienie prestiżu wyboru szkolnictwa branżowego, organizacja praktycznych form nauczania – staże, praktyki zawodowe; włączenie pracodawców w proces kształcenia; doradztwo edukacyjno-zawodowe; staże i praktyki za granicą kraju; stypendia; realizacja działań społeczno-wychowawczych; wyrównywanie deficytów powstałych w wyniku pandemii COVID-19; kształcenie nauczycieli zawodu – szkolenia, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu: we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy (np. staże nauczycieli w przedsiębiorstwach); wsparcie pod kątem kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych; w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także zapewnienie metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia/słuchacza, wsparcie edukacji uczniów zdolnych oraz zapewnienie uczniom wsparcia psychologicznego w szkole.

- Profesjonalny nauczyciel – wsparcie w procesie edukacji poprzez podniesienie i rozwój kompetencji nauczycieli m.in. z zakresu pracy z uczniem, podniesienia kompetencji przedmiotowych i wychowawczych, wykorzystywania programów i materiałów edukacyjnych, cyfrowych w nauczaniu poszczególnych przedmiotów w realizacji procesu edukacyjnego, wsparcie działań zwiększających kompetencje cyfrowe i informatyczne nauczycieli oraz wykorzystania metod i narzędzi cyfrowych w czasie lekcji, a także do prowadzenia kształcenia w systemie online, rozwój narzędzi informatycznych i materiałów cyfrowych wspierających cyfryzację procesów edukacyjnych.
- Skuteczna edukacja włączająca – wsparcie placówek oświatowych w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej, w tym zapewnienie odpowiedniego wyposażenia, podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej, bezpośrednie wsparcie uczniów (np. zapewnienie usług asystenckich).

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia, w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- podmioty ekonomii społecznej,
- szkoły, przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące,
- publiczne szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe i ich organy prowadzące (w rozumieniu ustawy Prawo oświatowe), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- instytucje rynku pracy,
- uczelnie wyższe i ich spółki,
- EUWT.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- dzieci w wieku przedszkolnym, określonym w ustawie Prawo oświatowe,
- otoczenie uczniów, w tym rodzina,
- nowo utworzone i istniejące OWP, w tym, specjalne i integracyjne,
- nauczyciele zatrudnieni w OWP, w tym w specjalnych i integracyjnych,
- szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie ogólne,
- uczniowie i słuchacze szkół lub placówek systemu oświaty,

- uczniowie i słuchacze szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe (w tym publiczne szkoły policealne),
- publiczne szkoły i placówki systemu oświaty (instytucje i kadra pedagogiczna) prowadzące kształcenie zawodowe (w tym publiczne szkoły policealne),
- nauczyciele szkół i placówek systemu oświaty,
- instruktorzy praktycznej nauki zawodu,
- instytucje z otoczenia społeczno-gospodarczego szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe,
- przedsiębiorcy i pracodawcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich,
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich,
3. IIT – partnerstwa międzygminne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (f) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych w obszarze edukacja dzieci i młodzieży na każdym poziomie.

W systemie wdrażania CS (f) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny (wykorzystane mogą być m.in. takie instrumenty jak: kryteria premiujące projekty uwzględniające komponent transgraniczny, typy interwencji z obligatoryjnym

komponentem transgranicznym (w zależności od potrzeb), specjalne konkursy dla projektów zawierających komponent transgraniczny).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (f) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.6.3.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	sztuki	153	1 020
6	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	4 617	23 084
6	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby	2 053	13 684

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje lub kompetencje po opuszczeniu programu	osoby	15 310	2019	22 061	Projekt/Monitoring	
6	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCR05	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują przez co najmniej 24 miesiące po zakończeniu projektu	sztuki	550	2019	765	Ewaluacja	

2.1.6.3.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	140	38 402 723,17
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	148	8 000 000,00

6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	149	12 600 000,00
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	152	1 600 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	01	60 602 723,17

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	03	27 574 239,04
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	18	7 423 833,59
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	20	7 423 833,59
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	33	18 180 816,95

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	10	60 602 723,17

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	01	6 060 272,32
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	02	54 542 450,85

2.1.6.4 Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

2.1.6.4.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Komisja Europejska w dokumencie *Sprawozdanie krajowe – Polska 2019* wskazała, iż dorośli rzadko angażują się w wykształcenie i szkolenie. Zgodnie z raportem *OECD Economic Surveys: Poland* wiele osób dorosłych ma słabe umiejętności czytania i pisania, umiejętności rozumowania matematycznego i umiejętności cyfrowe.

Jednocześnie zmiany w gospodarce i pojawiające się nowe potrzeby rynku pracy wymagają ciągłego podnoszenia kwalifikacji i kompetencji przez osoby dorosłe. Wśród pracodawców najbardziej cenione są osoby o określonych, potwierdzonych kwalifikacjach bądź takie, które gotowe są na podjęcie działań służących ich podnoszeniu lub uzupełnieniu. W ramach CS wsparcie uzyskują osoby dorosłe, które z własnej inicjatywy chcą podnieść kwalifikacje/ kompetencje lub przekwalifikować się. Usługi w tym zakresie będą realizowane w systemie PSF, za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych (BUR).

Jak wskazano powyżej wiele osób dorosłych ma słabe umiejętności czytania i pisania, umiejętności rozumowania matematycznego i umiejętności cyfrowe. Problem ten ma swoje odzwierciedlenie nie tylko w związku z pracą zawodową, ale przekłada się również na inne aspekty życia. Osoby, o niskich umiejętnościach są w większym stopniu narażone na bezrobocie, ponadto częściej dotyka je bieda, wykluczenie społeczne czy problemy zdrowotne. Jednocześnie ich dzieci są w większym stopniu zagrożone osiąganiem słabych wyników w nauce. Dlatego osoby posiadające niskie kompetencje podstawowe będą mogły podnieść swoje umiejętności/kompetencje w ramach działań podejmowanych poza systemem PSF. Działania realizowane będą zgodnie z zaleceniem Rady z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych (2016/C 484/01).

Planowane w ramach Programu działania mają przyczynić się do realizacji celu zawartego w *Zobowiązaniach społecznych z Porto* dotyczącego osób dorosłych.

W ramach celu przewiduje się również wsparcie dedykowane obszarom wiejskim.

Główne działania planowane do realizacji

- Aktywnie na rynku pracy – kształcenie ustawiczne – odpowiedź na wyzwania cywilizacji (upowszechnienie idei uczenia się przez całe życie w celu zwiększenia uczestnictwa osób dorosłych w procesie kształcenia, dostosowanie oferty (zakresu i formy) kształcenia do potrzeb i wymogów rynku, w tym wsparcie kompetencji językowych i cyfrowych) – usługi rozwojowe za pośrednictwem BUR.
- Podstawowe kompetencje, w tym cyfrowe dla grup wykluczonych cyfrowo (realizowane poza systemem BUR i PSF) umożliwiające wdrażanie *upskilling pathways*.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia, w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- instytucje rynku pracy,
- podmioty ekonomii społecznej,
- uczelnie wyższe i ich spółki,
- szkoły i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- osoby dorosłe, które spełniły obowiązek szkolny nieuczestniczące w dalszym kształceniu w systemie oświaty zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych,
- szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego prowadzące formalne kształcenia ustawiczne,
- partnerzy społeczno-gospodarczy,

- pracodawcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premijujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (g) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.6.4.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCO01	Liczba osób dorosłych objętych usługami rozwojowymi	osoby	459	4 588
6	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCO03	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	osoby	151	1 513

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCR01	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	7 193	2019	4 808	Projekt/ Monitoring	

2.1.6.4.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	151	10 085 328,88

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	01	10 085 328,88

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	33	10 085 328,88

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	10	10 085 328,88

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	02	10 085 328,88

2.1.6 Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne

2.1.6.5 Cel Szczegółowy (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

2.1.6.5.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Pomimo obserwowalnej polepszającej się sytuacji w dalszym ciągu istnieje potrzeba przeciwdziałania zjawisku wykluczenia społecznego i marginalizacji. Wsparcie w tym celu opierać się będzie na dostarczaniu narzędzi oraz instrumentów aktywnej integracji, powiązanych ze świadczeniem usług na poziomie lokalnym, które będą jednocześnie wykorzystywać lokalny kapitał ludzki oraz wzmacniać jego potencjał. Aktywizacja społeczna jest podstawą wsparcia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie. W celu wykorzystania potencjałów poszczególnych osób i grup wdrażanie będą bardziej zindywidualizowane usługi zarówno aktywizacji społecznej jak i zawodowej. Nacisk zostanie położony na nabycie, przywrócenie lub wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej, a także na podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz ich lepsze dopasowanie do potrzeb rynku pracy.

Wykorzystywane będą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, zawodowej i społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej czy powiatowe centra pomocy rodzinie. Jednym z wdrażanych instrumentów aktywizacji społeczno-zawodowej będą także usługi aktywnej integracji realizowane przez takie podmioty, jak centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej czy warsztaty terapii zajęciowej. Interwencja będzie obejmowała m.in. stosowanie narzędzi wykorzystywanych przez podmioty reintegracyjne do kompleksowego wspierania osób wykluczonych społecznie. W celu podniesienia jakości świadczonych usług przez centra integracji społecznej, działalność tych podmiotów oparta będzie o jednolite standardy określone w dokumencie pn. *Koncepcja Systemów Standaryzacji Centrów Integracji Społecznej w województwie lubuskim*. Działania realizowane w tym typie będą powiązane z interwencją prowadzoną w ww. zakresie w CS (iii) współfinansowanym ze środków EFRR. Pozwoli to na zapewnienie komplementarnego wsparcia oraz wzmocni efekt synergii planowanej interwencji. Ponadto realizowane będą w dalszym ciągu działania z obszaru ekonomii społecznej w regionie. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości społecznej jest procesem długofalowym zwłaszcza na obszarach, gdzie gospodarka społeczna nie ma zakorzenienia. Podjęte w okresie 2014–2020 działania mające na celu stworzenie systemu wsparcia oraz tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych przyniosły zakładane rezultaty w postaci miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Podmioty ekonomii społecznej dzięki posiadanym narzędziom wsparcia realizowały dotychczas zadania w obszarze pomocy społecznej, uzyskując bardzo dobre efekty. Osoby, do których wsparcie kierują PES, często wymagają długiego procesu adaptacji i socjalizacji, co związane jest z trudnym i złożonym procesem reintegracji. Proces rozwoju ekonomii społecznej jest też procesem długim, który powinien opierać się na ciągłości wsparcia i być oparty na rozwoju społeczności lokalnych. W związku z tym interwencja ta wymaga kontynuacji w celu zwiększenia potencjału utworzonych podmiotów oraz stwarzania warunków dla ich rozwoju. W jej obszarze mieszczą się działania, które pozwolą zwiększać wykorzystanie narzędzi ES w realizacji zadań JST oraz przyczynią się do wzrostu liczby JST współpracujących z PES w kluczowych obszarach takich jak usługi społeczne. Przełoży się to na budowanie rynku dla tych podmiotów. Będzie również oddziaływać na ustabilizowanie pozycji PES na rynku również poprzez zapewnienie profesjonalnego wsparcia w zakresie specjalistycznych usług dopasowanych do ich branży lub profilu działalności. Niezwykle istotne jest też kontynuowanie działań w obszarze animacji środowisk lokalnych realizowanych przez

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej. Animacja lokalna służy tworzeniu i rozwojowi PES. Działania związane z tworzeniem miejsc pracy wymagają również pracy animatora w środowisku, z którego pochodzą osoby zagrożone wykluczeniem, a także pracy z tymi osobami nad wzmocnieniem sfery zarówno społecznej (aktywizacja społeczna) jak i zawodowej. Jedynie tak może zostać zrealizowana kompleksowa ścieżka, która utrwała otrzymane wsparcie i pomaga utrzymać utworzone miejsca pracy. Kontynuowane będą także działania skierowane na ekonomizację PES realizowane przez OWES. Działania te wpływają na wprowadzanie nowych i skutecznych instrumentów aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. W tym obszarze katalog działań będzie zawierał m.in. usługi wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, w tym wsparcie realizacji indywidualnego procesu reintegracji w przedsiębiorstwach społecznych, bezzwrotne wsparcie finansowe na utworzenie i/lub utrzymanie miejsc pracy oraz wsparcie finansowe na działania reintegracyjne, usługi wspierające rozwój przedsiębiorstw społecznych realizowane również za pośrednictwem BUR, wsparcie PES celem zwiększenia ich potencjału i możliwości realizacji usług na rzecz społeczności lokalnych, animacja lokalna służąca tworzeniu i rozwojowi PES, wsparcie wzrostu udziału PES i PS w realizacji zadań publicznych JST, usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych.

Powoływanie nowych podmiotów ekonomii społecznej może uwzględniać kluczowe sfery rozwoju obejmujące również transformację ekologiczną. Przedsiębiorstwa społeczne mogłyby podejmować działalność gospodarczą i społeczną w dziedzinie gospodarki o obiegu zamkniętym m.in. rolnictwa ekologicznego, energii ze źródeł odnawialnych, budownictwa społecznego, mieszkalnictwa i mobilności. Konieczne będzie również dostarczenie przedsiębiorcom społecznym możliwości nabywania wiedzy i umiejętności w tym zakresie.

Wsparcie na tworzenie i utrzymanie miejsca pracy w PS będzie rozliczane w oparciu o stawkę jednostkową opracowaną przez IK EFS.

Planowane w ramach Programu działania mają przyczynić się do realizacji celu zawartego w *Zobowiązaniach społecznych z Porto* dotyczącego zmniejszenia liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji (m.in. edukacyjnych, społecznych, zawodowych, zdrowotnych, mieszkaniowych i rekreacyjno-kulturalnych) ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową.
- Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami oraz osób biernych zawodowo realizowane przez podmioty reintegracyjne oraz tworzenie nowych podmiotów, w ramach których prowadzona będzie m.in. aktywizacja społeczna, zawodowa, edukacyjna, zdrowotna.
- Trwałe miejsca pracy w gospodarce społecznej.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa i ich związki i stowarzyszenia (mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa), w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- instytucje rynku pracy,
- podmioty zajmujące się aktywizacją osób wykluczonych społecznie, zagrożonych ubóstwem itp.,
- podmioty ekonomii społecznej,
- ośrodki wsparcia ekonomii społecznej i/lub podmiot lub partnerstwo świadczący usługi wsparcia ekonomii społecznej.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- osoby określone w art. 1 ust 2 ustawy o zatrudnieniu socjalnym (z uwzględnieniem ust. 3) a także osoby w ich otoczeniu,
- osoby i/lub rodziny zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym a także osoby w ich otoczeniu,
- osoby bierne zawodowo,
- środowiska lub lokalne społeczności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na obszarach zdegradowanych, w tym objętych rewitalizacją,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej, w szczególności przedsiębiorstwa społeczne, ich pracownicy i kierownictwo,
- osoby prawne planujące utworzenie miejsc pracy w gospodarce społecznej lub wsparcie ich funkcjonowania,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- osoby fizyczne (w szczególności osoby wykluczone i zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, osoby planujące założenie PES lub podjęcie pracy w PES),
- partnerzy społeczni i gospodarczy, w tym przedsiębiorcy, osoby prawne planujące utworzenie miejsc pracy w sektorze ES lub wsparcie ich funkcjonowania.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.

W ramach realizacji CS przewiduje się możliwość zastosowania instrumentów terytorialnych:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich,
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich,

3. IIT – partnerstwa międzygminne.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (h) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.6.5.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO02	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	374	1 870
6	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO04	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	osoby	339	3 388

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR01	Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby	819	2019	542	Projekt/ Monitoring	
6	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	1 394	2019	1 282	Projekt/ Monitoring	
6	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	722	2019	458	Projekt/ Monitoring	
6	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHCR01	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	sztuki	430	2019	425	Projekt/ Monitoring	

2.1.6.5.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	138	14 000 000,00
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	153	21 792 241,48

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	01	35 792 241,48

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	03	12 527 284,52
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	18	2 684 418,11
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	20	2 684 418,11
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	33	17 896 120,74

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	05	35 792 241,48

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(h)	02	35 792 241,48

2.1.6.6 Cel Szczegółowy (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

2.1.6.6.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Polski rynek pracy staje się coraz bardziej atrakcyjny dla migrantów zarobkowych. Zgodnie z danymi wskazanymi w opracowaniu *Rynek pracy województwa lubuskiego w 2019 r.* na koniec 2019 r. w

województwie lubuskim pracowało ponad 23,5 tys. cudzoziemców (zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych). W porównaniu z rokiem 2018 r. było ich więcej o ponad 1,5 tys. osób. Stale rośnie liczba zezwoleń na pracę wydawanych cudzoziemcom. Ważnym elementem w przygotowaniu warunków pracy dla tej grupy jest stworzenie na poziomie regionalnym kompleksowego systemu wsparcia. Pandemia COVID-19 uwidoczniła potrzebę stworzenia skutecznej ścieżki integracji i włączenia społecznego tej grupy osób. Szeroko rozumiana integracja może przynieść korzyści zarówno dla osób zainteresowanych jak i dla społeczności lokalnych oraz regionalnej gospodarki. Wielu migrantów zarobkowych już przed pandemią napotykało na sporo trudności w znalezieniu zatrudnienia, edukacji czy dostępie do podstawowych usług. Natomiast okres pandemii pokazał, iż grupy te są nadreprezentowane w sektorach, które najbardziej ucierpiały w wyniku zamrażania gospodarki np. gastronomia, transport, handel detaliczny, hotelarstwo czy opieka domowa. Ponadto migranci zarobkowi są również częściej zatrudniani w ramach mniej korzystnych warunków pracy, np. czasowo.

W związku z utrzymującym się niedoborem siły roboczej, atrakcyjność polskiego rynku pracy dla migrantów zarobkowych będzie mieć bardzo duże znaczenie. Ważnym elementem w tworzeniu warunków pracy dla migrantów jest uznawanie ich umiejętności i umożliwianie im pracy w zawodach odpowiadających ich umiejętnościom i doświadczeniu. Ponadto istotna jest również możliwość nauki języka, wsparcie edukacji dzieci, wsparcie w rozwiązywaniu problemów bytowych czy prawnych. Dlatego niezwykle ważne jest stworzenie kompleksowego systemu wsparcia uwzględniającego różne obszary pomocy.

Główne działania planowane do realizacji

- Usługi wsparcia dla obywateli państw trzecich i ich otoczenia w procesie integracji na rynku pracy oraz w lepszym funkcjonowaniu w społeczności lokalnej (m.in. kursy językowe, szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej, szkolenia zawodowe, dostarczenie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce).

Główne typy beneficjentów

- wojewódzki urząd pracy (projekt musi być realizowany w partnerstwie z organizacjami pozarządowymi, natomiast liderem projektu może być wyłącznie WUP)

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- obywatele państw trzecich, migranci zarobkowi, ich rodziny i osoby z najbliższego otoczenia.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa. W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
W ramach realizacji CS (i) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.6.6.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(i)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EEOC13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	0	400

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(i)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EEOC04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	0	2019	256	Projekt/ Monitoring	

2.1.6.6.3 Indykacyjny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(i)	156	844 533,58
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(i)	157	1 000 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(i)	01	1 844 533,58

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(i)	33	1 844 533,58

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(i)	10	1 844 533,58

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(i)	02	1 844 533,58

2.1.6.7 Cel Szczegółowy (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;

2.1.6.7.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Dostęp do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych jest przedmiotem rekomendacji dla Polski zdefiniowanych przez KE w sprawozdaniu semestru zimowego 2019.

Problem dostępności do szerokiego wachlarza usług społecznych i zdrowotnych jest również wyzwaniem zdefiniowanym w regionalnej diagnozie strategicznej dla SRWL oraz w *Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego (...)*.

Odpowiedzią na wyzwanie określone w celu szczegółowym będzie interwencja oparta na usługach społecznych ogólnego interesu i zdrowotnych. Podejmowane będą działania mające na celu zwiększenie dostępu do usług społecznych i poprawę ich jakości.

Na poziomie lokalnym wsparcie dla osób starszych i z niepełnosprawnościami nie jest rozwinięte w stopniu umożliwiającym ich prawidłowe funkcjonowanie w społecznościach czego konsekwencją jest konieczność umieszczania ich w dużych instytucjach opieki. Zgodnie z *Rekomendacją CM/Rec(2014) 2 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich* wsparcie dla seniorów powinno być dostępne w ramach danej społeczności, tak aby umożliwić osobom starszym pozostanie w swoich domach tak długo, jak to tylko możliwe. W związku z tym konieczne jest podejmowanie działań mających na celu stworzenie na poziomie społeczności lokalnych kompleksowego systemu wsparcia opartego o usługi społeczne i zdrowotne.

Liczba osób leczonych z powodu chorób i zaburzeń psychicznych stale wzrasta. Pojawiające się zaburzenia nie tylko degradują równowagę emocjonalną i psychiczną, lecz również zakłócają relacje z rodziną i społeczeństwem, co wskazuje na konieczność interwencji profilaktycznych w początkowych stadiach rozwoju zaburzeń. Wsparcie w tym zakresie, koncentrujące się na usługach dużych szpitali psychiatrycznych, współwystępuje z niską dostępnością do pozainstytucjonalnego wsparcia na poziomie wspólnot lokalnych, umożliwiającemu podjęcie efektywnych działań terapeutycznych, m.in. psychoterapii czy terapii psychologicznej. Kluczowe w tym przypadku jest zatem podjęcie działań ukierunkowanych zarówno na deinstytucjonalizację, jak i zwiększenie dostępności do pomocy psychiatrycznej.

Populacja województwa lubuskiego starzeje się w szybkim tempie. Ten proces wpływa na zwiększenie popytu na usługi społeczne związane z potrzebami osób w wieku poprodukcyjnym. Należy zatem wspierać i rozwijać organizację miejsc opieki nad osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, szczególnie osobami starszymi, np. w postaci klubów seniora czy domów dziennego pobytu. Działania związane z promowaniem przedsięwzięć mających na celu organizację miejsc pobytu dziennego dla osób starszych oraz organizacja konkursów dla tego typu inicjatyw mają wpłynąć na zmniejszenie liczby osób umieszczanych w instytucjach pomocowych. Kontynuacji wymaga również wsparcie usług opiekuńczych i asystenckich przy uwzględnieniu procesu deinstytucjonalizacji polegającego na przejściu od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej. Zwiększanie usług w społeczności lokalnej powinno wiązać się ze stopniowym zmniejszaniem świadczenia usług w ramach opieki instytucjonalnej. Równocześnie powinny być prowadzone działania profilaktyczne, które będą zapobiegały umieszczeniu osób w opiece instytucjonalnej. Ważnym zadaniem jest również wsparcie skierowane na zwiększenie liczby usług opiekuńczych i asystenckich świadczonych w miejscu zamieszkania oraz rozwijanie usług opiekuńczych w formie opieki wytchnieniowej w celu umożliwienia opiekunom faktycznym odpoczynku, załatwienia spraw codziennych czy pomocy w przypadku zdarzeń losowych. Ponadto w związku ze zmianami demograficznymi, które mogą prowadzić do zmniejszania liczby osób mogących świadczyć usługi wsparcia dla osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu istotne jest podejmowanie działań łączących cały proces deinstytucjonalizacji z nowymi technologiami (rozwiązania *smart*), tak aby w maksymalny sposób uniezależnić osoby starsze od konieczności pomocy osób trzecich.

Realizacja działań informacyjnych i promocyjnych zwiększy ponadto świadomość odbiorców, iż jest możliwość skorzystania z tego typu usług oraz potencjalnych organizatorów.

Istotne jest również wspieranie rozwoju społecznych form samopomocy tak, aby środowiska sąsiedzkie aktywniej uczestniczyły w dostarczaniu usług opiekuńczych osobom wymagającym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Interwencja powinna skupić się także na wsparciu funkcjonujących podmiotów świadczących usługi społeczne oraz na likwidacji braku w dostępie do

nich (białe plamy). Sektor usług społecznych musi być przygotowywany do ciągłego obserwowania rzeczywistości społecznej i dostosowania swojej infrastruktury i usług do zachodzących przemian. Z uwagi na niewielką podaż, a duży popyt, na terenie województwa lubuskiego większe wsparcie powinno zostać skierowane w stronę inicjatyw związanych z wprowadzaniem dodatkowych usług dla osób z niepełnosprawnościami i innych potrzebujących w formie mieszkań wspomaganych, w tym treningowych. W ramach tej formy pomocy osoby potrzebujące wsparcia uczą się samodzielnego życia pod okiem specjalistów. Takie działania mają ogromne znaczenie w procesie deinstytucjonalizacji i stanowią alternatywę dla placówek wsparcia całodobowego.

Niezbędne jest także wsparcie podmiotów oferujących usługi interwencyjne poprzez działania polegające na tworzeniu adekwatnie do potrzeb lokalnych, nowych miejsc w ośrodkach interwencji kryzysowej, domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz powstawania nowych ośrodków, ze szczególnym uwzględnieniem typów obejmujących miejsca schronienia, w tym dla osób doświadczających przemocy. Usługi interwencji kryzysowej mogą być także świadczone jako jeden z elementów szerszego, kompleksowego wsparcia zdefiniowanego na podstawie indywidualnej diagnozy uczestników projektów.

Formuła funkcjonowania systemów wsparcia w gminach opiera się na ośrodkach pomocy społecznej i świadczonych przez nie usługach, co powoduje kierowanie usług do osób najbiedniejszych, a nie do ogółu mieszkańców. Obecnie ośrodki pomocy społecznej, w szczególności w gminach wiejskich, wymagają szczególnego wsparcia poprzez szeroko rozumiane doinwestowanie kadr i rozwój kompetencji. Od 1 stycznia 2020 r. istnieje możliwość wspierania mieszkańców w ramach centrów usług społecznych, które mają być nową instytucją lokalnej polityki społecznej służącą rozwojowi usług społecznych. Rozwiązanie to nadal wymaga upowszechniania i promowania. Ustawa o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych definiuje usługi społeczne jako zbiór usług szerszy od usług pomocy społecznej, ale węższy od usług publicznych. Zgodnie z założeniami wsparcia w ramach tego instrumentu z usług CUS mają korzystać wszyscy mieszkańcy społeczności lokalnej a nie tylko osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Dla każdej osoby zgodnie ze zgłaszanymi potrzebami będą tworzone indywidualne plany usług społecznych.

W *Sprawozdaniu krajowym – Polska 2019* wskazano, iż w Polsce opieka długoterminowa jest słabo rozwinięta, brakuje standardowych usług i spójnego strategicznego podejścia. Podmioty opieki długoterminowej to instytucje zapewniające opiekę, jednak w rzeczywistości w większości przypadków jest ona świadczona przez opiekunów nieformalnych (członków rodziny), którzy nie mają prawie żadnego wsparcia instytucjonalnego. Jednocześnie w *Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020* KE, powołując się na raport OECD, stwierdza, iż liczba pracowników opieki długoterminowej na 100 osób w wieku co najmniej 65 lat jest bardzo niska (jeden pracownik w Polsce, podczas gdy średnia w OECD28 to pięciu pracowników). W związku z tym konieczne jest podjęcie działań w obszarze deinstytucjonalizacji usług zdrowotnych.

Zgodnie z zaleceniami Rady (UE) 2021/1004 z dnia 14 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci ważne jest zapobieganie wykluczeniu społecznemu dzieci przez zapewnienie im dostępu do kluczowych usług.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu dzieci wymaga zintegrowanego i wielowymiarowego podejścia skoncentrowanego na jednostce. Wzmacnianie współpracy i koordynacji między służbami na różnych szczeblach będzie gwarancją realizowania skutecznych działań zapobiegawczych. Jednocześnie poza ograniczonym dostępem do usług społecznych dzieci spotykają się również z utrudnionym dostępem do niektórych usług zdrowotnych, np. do opieki stomatologicznej lub optometry, oraz do przedmiotów wspomagających funkcjonowanie (takich jak aparaty ortodontyczne, soczewki kontaktowe lub okulary). Dzieci z grup zagrożonych mają także mniej możliwości i zasobów, by korzystać z programów z zakresu profilaktyki chorób i promocji zdrowia. Ubóstwo dochodowe i inne uwarunkowania społeczne w istotnym stopniu wpływają na ogólny rozwój i stan zdrowia dzieci (w tym stan zdrowia psychicznego) oraz zwiększają ryzyko złego stanu

zdrowia w przyszłości. Zasadnicze znaczenie ma odpowiednio wczesne reagowanie i zapobieganie w połączeniu z lepszym dostępem do profilaktyki w zakresie zdrowia publicznego oraz do programów promocji zdrowia.

Szczegółowy zakres interwencji w obszarze usług społecznych będzie na początku wdrażania Programu wynikał z uzgodnień z podmiotem odpowiedzialnym za koordynację obszaru włączenia społecznego, następnie zaś z regionalnego planu rozwoju usług społecznych.

Działania realizowane w tym CS będą powiązane z interwencją prowadzoną w ww. zakresie w CS (iii) współfinansowanym ze środków EFRR, szczególnie w odniesieniu do zdefiniowanych tam typów projektów ukierunkowanych na poszczególne kategorie odbiorców. Pozwoli to na zapewnienie komplementarnego wsparcia oraz wzmocni efekt synergii planowanej interwencji.

W ramach celu przewiduje się również wsparcie dedykowane obszarom wiejskim.

Główne działania planowane do realizacji

- Rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami.
- Rozwój usług mieszkalnictwa o charakterze chronionym i/lub wspomaganym w połączeniu z usługami wspierającymi lub innymi rozwiązaniami łączącymi wsparcie społeczne i mieszkaniowe.
- Rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz usług zdrowotnych świadczonych w społeczności lokalnej w formach dziennych i całodobowych, w tym świadczonych w miejscu zamieszkania (z zachowaniem zasady deinstytucjonalizacji).
- Rozwój usług wspierających osoby starsze i osoby z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania (kompleksowe wsparcie obejmujące z jednej strony usługi opiekuńcze, pielęgnacyjne, rehabilitacyjne, asystenckie, wytchnieniowe, pomocy sąsiedzkiej, remontowe czy gastronomiczne w miejscu zamieszkania z drugiej zaś integrację seniorów ze społecznością lokalną gwarantującą wydłużenie samodzielności i zwiększenie jakości funkcjonowania).
- Wsparcie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych np. telemedycyny, teleopieki, systemów przywoławczych, wyłącznie jako elementu wsparcia i pod warunkiem zagwarantowania kompleksowości usługi wsparcia.
- Upowszechnianie transportu indywidualnego typu door-to-door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności jako część projektów wspierających.
- Usługi interwencji kryzysowej oraz usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy.
- Szkolenie kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej (typ realizowany tylko jako uzupełnienie innych).
- Wsparcie opiekunów faktycznych/niefORMALNYCH osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.
- Tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług.
- Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji placówek całodobowych o charakterze długoterminowym, polegające na realizowaniu (w oparciu o posiadane zasoby) działań poza dotychczasowymi zadaniami, w tym m.in. form wsparcia dziennego, środowiskowego, wsparcia wytchnieniowego, mieszkalnictwa wspomaganego, oraz jako element działań przygotowanie, uzyskanie i zmiana kompetencji pracowników placówek w działaniach poza placówkami.
- Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym w zakresie psychiatrii osób dorosłych.
- Wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych (w ramach Programu przewiduje się wsparcie działań komplementarnych do podejmowanych z poziomu krajowego).
- Regionalne programy zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, kierowane do grup docelowych innych niż w RPZ w celu (d).

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej,
- ośrodki doradztwa rolniczego,
- przedsiębiorstwa i ich związki i stowarzyszenia (mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa), w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, instytucje rynku pracy,
- podmioty wykonujące działalność leczniczą,
- EUWT.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- osoby potrzebujące usług społecznych (w tym dzieci), w szczególności osoby mieszkające w instytucjach lub zagrożone umieszczeniem w instytucjach, a także ich rodziny i opiekunowie,
- osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym dzieci,
- osoby kwalifikujące się do objęcia wsparciem z RPZ, w tym dzieci,
- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa.
W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (k) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych w obszarze efektywnych rozwiązań na rzecz dystrybucji usług społecznych. W systemie wdrażania CS (k) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny (wykorzystane mogą być m.in. takie instrumenty jak: kryteria premiuje projekty uwzględniające komponent transgraniczny, typy interwencji z obligatoryjnym komponentem transgranicznym (w zależności od potrzeb), specjalne konkursy dla projektów zawierających komponent transgraniczny).

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
W ramach realizacji CS (k) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.6.6.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	310	3 100

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	Sztuki	22	2019	362	Projekt/ Monitoring	
6	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKCR04	Liczba osób świadczących usługi w społeczności lokalnej dzięki wsparciu w programie	osoby	22	2019	264	Projekt/ Monitoring	

2.1.6.6.3 Indykacyjny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	158	14 230 552,15
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	159	800 000,00
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	160	3 000 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	01	18 030 552,15

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	33	18 030 552,15

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	06	1 800 000,00
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	10	16 230 552,15

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	02	18 030 552,15

2.1.6.8 Cel Szczegółowy (I) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

2.1.6.8.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Celem niniejszej interwencji będzie wsparcie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym szczególnie rodzin, dzieci i osób najbardziej potrzebujących.

Osoby wykluczone społecznie bądź zagrożone wykluczeniem wymagają najczęściej kompleksowego wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej, by zwiększyć ich szanse na rynku pracy. Jednakże doświadczenie obecnej perspektywy pokazało, iż niezwykle istotne jest projektowanie wsparcia ukierunkowanego przede wszystkim na rozwój umiejętności funkcjonowania w społeczeństwie i samodzielności. Przy realizacji projektów z obszaru aktywizacji społecznej nakierowanych na wzmacnianie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej duży nacisk powinno położyć się także na pracę z psychologiem/psychoterapeutą. Istotne jest również wspieranie aktywności w środowiskach lokalnych, co przełoży się na podniesienie aktywności mieszkańców województwa w miejscach gdzie występuje największe zagęszczenie problemów społecznych, np. poprzez projekty zwiększające aktywność mieszkańców (Programy Aktywności Lokalnej czy wspieranie małych inicjatyw lokalnych). Działania takie służą rozwojowi lokalnemu, który definiowany jest jako proces rozwiązywania lokalnych problemów i zaspokajania indywidualnych oraz zbiorowych potrzeb, przy aktywnym zaangażowaniu mieszkańców. Dzięki takim działaniom w dalszej perspektywie powinna nastąpić zmiana społeczna, kulturalna i gospodarcza w środowisku lokalnym oraz ulegnie zmniejszeniu ryzyko dziedziczenia przez następne pokolenia negatywnych wzorców zachowań.

Z punktu widzenia wzmocnienia opiekuńczych funkcji rodziny ważną rolę odgrywać będą placówki wsparcia dziennego. W zakresie wsparcia rodziny (w tym dzieci i młodzieży) znajdują się usługi pomocy środowiskowej, usługi wspierające i interwencyjne ukierunkowane na wspieranie rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją i niewydolnością wychowawczą we właściwym pełnieniu ich funkcji. Wsparcie oferowane rodzinom w obecnej perspektywie wskazuje na duże zapotrzebowanie na pomoc psychoterapeutyczną (indywidualną i rodzinną), psychologiczną, terapię uzależnień oraz podniesienie zdolności opiekuńczo-wychowawczych rodziców. Dobre rezultaty przynoszą warsztaty realizowane zgodnie z programem „Szkoła dla rodziców i wychowawców”, mające na celu podniesienie zdolności i kwalifikacji w zakresie opiekuńczo wychowawczym. Realizowane będą również działania profilaktyczne dotyczące wsparcia rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi w opiece i wychowaniu dzieci w celu uniknięcia ich rozdzielenia z rodziną biologiczną i umieszczenia w pieczy zastępczej.

Jednocześnie w województwie lubuskim nie ma rozbudowanego systemu wsparcia dla rodzin zastępczych. Brakuje specjalistów oraz szerokiego wachlarza działań dopasowanych bezpośrednio do potrzeb dzieci (głównie wsparcia terapeutycznego pedagogiczno-psychologicznego). Problemem, który dotyka wiele rodzin jest m.in. wypalenie zawodowe, wynikające z nieproporcjonalnej liczby rodzin w stosunku do umieszczanej w nich liczby dzieci. Dlatego niezwykle istotne jest wzmocnienie osób tworzących rodzinną pieczę zastępczą, będącą najbliższą dziecku i pozwalającą na jego bezpieczny rozwój oraz tworzenie warunków umożliwiających rozwój tej formy opieki. Istotnym problemem jest również niewystarczające specjalistyczne wsparcie terapeutyczne dla rodzin dotkniętych niepełnosprawnością, rodzin dysfunkcyjnych (w tym dzieci) lub opiekunów faktycznych osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Ponadto zgodnie z zaleceniami Rady (UE) 2021/1004 z dnia 14 czerwca 2021 r. w sprawie ustanowienia europejskiej gwarancji dla dzieci, kluczowym działaniem jest zapewnienie oraz zagwarantowanie dzieciom i ich rodzinom odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz właściwego zakwaterowania tymczasowego. Są to ważne działania pomagające w zwalczaniu wykluczenia społecznego dzieci i minimalizacji ryzyka bezdomności. W celu deinstytucjonalizacji opieki nad dziećmi istotne będzie wspieranie sprawowania opieki w ramach społeczności lub rodziny. Umieszczanie dzieci w placówkach opieki instytucjonalnej powinno być stosowane wyłącznie w ostateczności, gdy stanowi ono najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka, z uwzględnieniem ogólnej sytuacji dziecka i jego indywidualnych potrzeb. Zapewnianie wsparcia dzieciom opuszczającym takie placówki lub rodzinną pieczę zastępczą ma kluczowe znaczenie dla wsparcia ich niezależności życiowej i integracji społecznej.

W ramach tego celu szczegółowego niezbędne jest wsparcie dla rodzin adopcyjnych w ramach pomocy przedadopcyjnej (w tym preadopcyjnej) i postadopcyjnej poprzez podniesienie kwalifikacji opiekunów – wychowawczych rodziców. Uzyskanie większej świadomości wychowawczej oraz specyfiki problematyki dzieci adopcyjnych poprawi funkcjonowanie we wszystkich dziedzinach życia społecznego dzieci adopcyjnych. Ważnym aspektem udzielania wsparcia w procesie adopcyjnym jest uwzględnienie specyfiki funkcjonowania dzieci pod kątem integracji sensorycznej, zaburzeń przywiązania oraz problematyki Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD). Wsparcie postadopcyjne pozwoli na opracowanie planu pomocy dziecku i rodzinie oraz umożliwi skuteczne udzielenie wsparcia i przeprowadzenie terapii dla rodziny adopcyjnej.

Bezdomność jest jedną z najskrajniejszych form wykluczenia społecznego. W województwie lubuskim było 812 osób zaliczanych do powyższej grupy. Problem skutecznego wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności w Polsce związany jest m.in. z nieefektywną pomocą mieszkaniową, która wynika zarówno z niedostatecznego dostępu do mieszkań komunalnych, jak również z utrudnionego, szczególnie w mniejszych miejscowościach, dostępu do usług mieszkaniowych dedykowanych osobom bezdomnym. Ponadto działania utrudniają niskie dochody lub ich brak oraz problemy po stronie osób bezdomnych wynikające z braku ich gotowości do zmiany swojej sytuacji społecznej. W związku z tym wsparcie powinno zostać skierowane w stronę inicjatyw związanych z wprowadzaniem dodatkowych usług dla osób bezdomnych m.in. w formie mieszkań wspomaganych, w tym treningowych. W ramach tej formy pomocy osoby potrzebujące wsparcia uczą się samodzielnego życia pod okiem specjalistów. Takie działania mają ogromne znaczenie w procesie deinstytucjonalizacji i stanowią alternatywę dla placówek wsparcia całodobowego. Jednocześnie aby zapewnić kompleksowość wsparcia tej grupy powinny zostać również wprowadzone usługi środowiskowe i działania z obszaru aktywizacji społecznej. W ramach celu przewiduje się również wsparcie dedykowane obszarom wiejskim.

Szczegółowy zakres interwencji w obszarze usług społecznych będzie na początku wdrażania Programu wynikał z uzgodnień z podmiotem odpowiedzialnym za koordynację obszaru włączenia społecznego, następnie zaś z regionalnego planu rozwoju usług społecznych. Działania realizowane w tym CS będą powiązane z interwencją prowadzoną w ww. zakresie w CS (iii) współfinansowanym ze środków EFRR, szczególnie w odniesieniu do zdefiniowanych tam typów projektów ukierunkowanych na poszczególne kategorie odbiorców. Pozwoli to na zapewnienie komplementarnego wsparcia oraz wzmocni efekt synergii planowanej interwencji.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie dla rodzin, w szczególności tych wychowujących dzieci i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, w tym m.in. asystentura rodzinna, poradnictwo specjalistyczne, terapia, mediacja, zwiększenie partycypacji dzieci w procesie ich wspierania, treningi/turnusy opiekuńczo-wychowawcze.
- Wsparcie dla rodzin adopcyjnych w regionie, poprzez podniesienie kwalifikacji opiekuńczo-wychowawczych oraz poprawę jakości funkcjonowania rodzin adopcyjnych, w tym: wsparcie przedadopcyjne/preadopcyjne (np. diagnostyczne, szkoleniowe, doradcze) i poadopcyjne (np. diagnozowanie dzieci pod względem zdrowotnym, turnusy rehabilitacyjne oraz stacjonarna rehabilitacja psychofizyczna, wsparcie psychologiczne).
- Usługi środowiskowe i aktywizacja społeczna dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym oraz wdrażanie idei Najpierw mieszkanie.
- Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej i innych instytucji dla dzieci m.in. poprzez tworzenie jej rodzinnych form, usługi wsparcia dla rodzin zastępczych (w tym kandydatów) oraz szkolenia kadr, a także kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą.

- Usługi wsparcia dla dzieci i młodzieży przebywających w rodzinach i różnego rodzaju instytucjach całodobowych.
- Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i/lub wspomaganych oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe (jako element powyższych projektów – typ nie może być realizowany samodzielnie).
- Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, znajdujących się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu społecznym, rodzinnym i zawodowym (projekty ośrodków pomocy społecznej).

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- dzieci, młodzież i rodziny (biologiczne, zastępcze, adopcyjne) lub kandydaci na rodziny zastępcze i adopcyjne oraz ich otoczenie,
- osoby potrzebujące interwencji kryzysowej i ich otoczenie,
- ofiary przemocy, w tym przemocy w rodzinie i ich otoczenie,
- osoby w kryzysie bezdomności i zagrożone wykluczeniem mieszkaniowym, ich otoczenie ,
- kadry realizujące usługi społeczne lub zarządzające usługami społecznymi,
- jednostki samorządu terytorialnego (JST) ich związki, stowarzyszenia i porozumienia,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej,
- środowiska lub lokalne społeczności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w szczególności lokalne społeczności na obszarach zdegradowanych, w tym objętych rewitalizacją.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W

przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa. W ramach realizacji CS nie planuje się wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.6.6.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
6	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	osoby	423	2 819
6	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLLCO01	Liczba osób objętych usługami w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej	osoby	260	1 736

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
6	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	0	2019	206	Projekt/ Monitoring	
6	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLLCR02	Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu	sztuki	0	2019	142	Projekt/ Monitoring	

2.1.6.6.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	159	8 999 999,75
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	163	3 000 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	01	11 999 999,75

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	33	11 999 999,75

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	06	11 999 999,75

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
6	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	02	11 999 999,75

Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)

2.1.7 Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.7.1 Cel Szczegółowy (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

2.1.7.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W SRWL przyjęto, iż jednym z kluczowych celów operacyjnych jest *wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej*. Kierunkami interwencji mającymi przyczynić się do jego realizacji są przede wszystkim działania nakierowane na zwiększanie aktywności i partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym i społecznym. Istotne jest aby podejmować również działania aktywizacyjne na obszarach wiejskich, w społecznościach lokalnych. Jednym z narzędzi wykorzystywanych w celu aktywizacji są działania czynne, czyli takie które włączają mieszkańców w ich realizację. Obszarami, które umożliwiają takie działania są szeroko pojęta kultura czy edukacja. Wdrażanie interwencji najbliższe obywateli z wykorzystaniem m.in. dostępnych zasobów lokalnych pozwoli na zniwelowanie bariery jaką w przypadku dostępu np. do kultury jest w regionie wykluczenie komunikacyjne.

Na obszarach wiejskich ośrodkami kultury stają się świetlice wiejskie, biblioteki, a także szkoły. Wycieczki szkolne i przedszkolne do muzeów, teatrów, kina czy filharmonii to dla uczniów małych szkół często jedyna okazja do obcowania z kulturą poza miejscem zamieszkania. Istotnym działaniem z perspektywy rozwoju regionu i aktywności mieszkańców jest umożliwienie nie tylko dzieciom, ale także osobom dorosłym z terenów wiejskich dostępu do kultury, a także styczności z kulturą jako formą edukacji i aktywizacji społeczności.

Ośrodki szkolne i przedszkolne są miejscem, do których dzieci mają łatwy dostęp, oraz w których pierwszy raz stykają się z kulturą. W okresie wczesnego dzieciństwa możliwości rozwojowe dzieci są największe, a dzięki opiece przedszkolnej dzieci najczęściej po raz pierwszy oglądają przedstawienia, rozwijają swoją muzykalność na zajęciach rytmiki. Szkoły organizują czas wolny uczniów w dni wolne od zajęć szkolnych np. poprzez zajęcia świetlicowe, konkursy, wystawy tematyczne, czy warsztaty (np. taneczne, muzyczne, teatralne, rysunkowe). Stają się więc pierwszymi kulturalnymi ośrodkami dla dzieci. Aktywizacja kulturalna społeczności lokalnych z wykorzystaniem placówek edukacyjnych pozwoli, szczególnie w przypadku dzieci na rozwój umiejętności poznawczych, manualnych a także

odreagowanie wewnętrznych napięć i niepowodzeń. Pomoże również zagospodarować czas dzieci i młodzieży oraz dopasować zajęcia do ich potrzeb. Działania związane z pobudzeniem ekspresji mają ogromny wpływ na rozwój dzieci, zapewniają lepszy start w dorosłość oraz budują pewność siebie. Z punktu widzenia edukacji, rozwoju i aktywizacji ważny jest także czynnik udziału dorosłych członków społeczności lokalnych w tworzeniu życia kulturalnego danego obszaru poprzez m.in. partycypowanie w warsztatach, grupach teatralnych czy terapiach artystyczno-zajęciowych. Działania wzmacniające społeczności lokalne powinny odbywać się w ramach RLKS. Oddolny charakter tego narzędzia umożliwi realizację zadań na rzecz lokalnego rozwoju społecznego poprzez rozbudzanie aktywności obywatelskiej, społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjno-kulturalnych, szerokiego otwarcia się na świat, a także rozwoju obszarów wiejskich. Realizacja projektów w ramach omawianego typu pozwoli również wesprzeć potencjał LGD w organizowaniu społeczności lokalnej i animacji społecznej w ramach rozwoju dialogu społecznego i obywatelskiego. Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w programowaniu i rozwoju danego obszaru przyczyni się także do poprawy spójności społecznej.

Szczegółowe kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju tworzone przy udziale społeczności lokalnych. Zaangażowanie lokalnych społeczności wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania.

Główne działania planowane do realizacji

- Szkoła i przedszkole jako ośrodek kultury i aktywizacji lokalnej społeczności (realizacja projektów w obszarze integracji społecznej w szczególności na obszarach wiejskich dla lokalnej społeczności na bazie ww. placówek kierowanych zarówno do dzieci, jak i dorosłych).

Główne typy beneficjentów

- LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- szkoły, przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące.
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- uczelnie wyższe i ich spółki,
- podmioty ekonomii społecznej.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- Grupę docelową tworzą wszyscy mieszkańcy obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i

ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja będzie realizowana na obszarze całego województwa z wykorzystaniem jednego z narzędzi terytorialnych – Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (f) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Interwencja określona w celu szczegółowym nie jest ukierunkowana na osiągnięcie zysków, a planowane przedsięwzięcia nie mają potencjału komercyjnego. Ponadto, co jest bardzo istotne przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.7.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
7	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EEOCO17	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	osoby	946	4 730

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
-----------	-----------------	---------	-------------------	------------------------	----------------	-----------------	--	-----------------	--------------------	---------------------	-------------

7	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty		Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych	osoby	0	2019	3 113	Projekt/ Monitoring	
---	------	------	--------------------	--	---	-------	---	------	-------	------------------------	--

2.1.7.1.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	148	1 995 000,00
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	152	1 505 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	01	3 500 000,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	11	1 050 000,00
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	12	2 450 000,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	05	2 450 000,00
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	08	1 050 000,00

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	02	1 400 000,00
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(f)	03	2 100 000,00

2.1.7.2 Cel Szczegółowy (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

2.1.7.2.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

Zgodnie z wnioskami wskazanymi w *Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego* w województwie występuje niski stopień aktywności edukacyjnej osób w wieku 25-64 lata. W 2019 r. jedynie 3,0% dorosłych Lubuszan uczestniczyło w kształceniu lub szkoleniu. Jednocześnie jak wynika z raportu *OECD Economic Surveys: Poland* wiele osób dorosłych ma słabe umiejętności czytania i pisania, umiejętności rozumowania matematycznego i umiejętności cyfrowe. Sytuacja ta została również poddana analizie w diagnozie strategicznej do SRWL. Wnioski w niej zawarte także wskazują na brak aktywności Lubuszan w kształceniu ustawicznym i realizacji idei uczenia się przez całe życie. Jednocześnie poziom wykształcenia dorosłych mieszkańców obszarów wiejskich jest znacznie niższy niż w miastach. Dlatego niezbędne są działania mające na celu zmniejszanie dysproporcji w poziomie wykształcenia osób dorosłych, zwłaszcza pochodzących z terenów wiejskich i miejskich zagrożonych degradacją lub odczuwających potrzebę nabycia nowych lub podniesienia już posiadanych kompetencji, przydatnych i pożądaných na rynku pracy. Uczenie się dorosłych znacząco przyczynia się do zwiększenia szans na zatrudnienie lub utrzymanie miejsca pracy oraz na dostęp do miejsc pracy o lepszych warunkach, co również wiąże się z mobilnością zawodową.

Wsparcie inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych przyniesie największe efekty przy współpracy z lokalnymi grupami działania, które dzięki swojej działalności na danych obszarach są najbardziej świadome problemów i potrzeb osób zamieszkujących te tereny. Opracowane Lokalne Strategie Rozwoju umożliwią rozwiązanie problemów z konkretnych obszarów, a realizacja projektów dostosowanych do miejscowych potrzeb stanowić będzie wzmocnienie kapitału społecznego.

Tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych umożliwi realizację idei Lifelong Learning poprzez określenie potrzeb w zakresie kształcenia, doradztwa oraz w zakresie kierunku podnoszenia lub nabywania nowych kwalifikacji i kompetencji. Korzystanie z lokalnych punktów wsparcia kształcenia umożliwi wyrównanie dysproporcji w wykształceniu, zwiększy szansę na zatrudnienie, utrzymanie miejsca pracy oraz nadążenie za dynamicznymi zmianami na rynku pracy. Powyższe działania zminimalizują wykluczenie z rynku pracy osób z obszarów wiejskich.

Osoby z niepełnosprawnościami zamieszkujące tereny wiejskie napotykają na szereg utrudnień w kontynuowaniu lub uzupełnianiu swojej edukacji. Wykluczenie komunikacyjne i brak dostosowania transportu publicznego do ich potrzeb powoduje niemożność dojazdu do ośrodków szkoleniowych spoza terenu ich zamieszkania. Powstanie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami zniweluje powyższe bariery, wyrówna ich szanse, umożliwi podnoszenie lub nabycie nowych kwalifikacji i kompetencji oraz zwiększy szansę na powrót na rynek pracy. Wartością dodaną będzie wzrost pewności siebie, a także chęć bycia częścią społeczności lokalnej oraz aktywnego uczestniczenia w jej życiu.

Istotnym problemem wielu regionów jest marginalizacja społeczna i zawodowa osób starszych. Lokalne punkty wsparcia kształcenia umożliwią zaktywizowanie tych osób – uzupełnienie, zmianę lub podwyższanie ich kwalifikacji zawodowych, co pozwoli na przywrócenie ich na rynek pracy, zwiększy pewność siebie i własnych umiejętności, umocnienie pełnionych dotychczas ról społecznych oraz zwiększenie uczestnictwa w życiu społecznym. Realizacja tego typu działań przez RLKS zapewni współpracę społeczności lokalnych, zdefiniowanie i uwzględnienie wspólnych potrzeb przy

wykorzystaniu potencjału tych społeczności oraz wypracowanie rozwiązań, co z kolei doprowadzi do rozwoju danego obszaru poprzez mobilizację na szczeblu lokalnym.

Wsparcie w tym obszarze ma na celu popularyzację podnoszenia kwalifikacji i kompetencji, w tym umiejętności podstawowych wśród dorosłych mieszkańców regionu.

Szczegółowe kierunki i zakres wsparcia wyznaczać będą Lokalne Strategie Rozwoju tworzone przy udziale społeczności lokalnych. Zaangażowanie lokalnych społeczności wpływa na lepsze zdefiniowanie problemów obszaru i określenie sposobów ich rozwiązania. Możliwe będzie realizowanie wsparcia na wypracowanych na poziomie krajowym modelach. .

Główne działania planowane do realizacji

- Lokalne kształcenie – wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych m.in. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, o niskich kwalifikacjach czy osób z niepełnosprawnościami.

Główne typy beneficjentów:

- LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- szkoły i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące.
- osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów,
- podmioty ekonomii społecznej.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- Grupę docelową tworzą dorośli mieszkańcy o niskich kwalifikacjach, zagrożeni degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy pochodzący z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W

przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja będzie realizowana na obszarze całego województwa z wykorzystaniem jednego z narzędzi terytorialnych – Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (g) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.7.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
7	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCO03	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	osoby	64	320

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
7	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCR01	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	0	2019	209	Projekt/Monitoring	

2.1.7.2.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	151	1 500 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	01	1 500 000,00

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	11	750 000,00
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	12	750 000,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	05	1 500 000,00

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	02	600 000,00
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(g)	03	900 000,00

2.1.7.3 Cel Szczegółowy (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;

2.1.7.3.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego (...) wskazano, iż zmiany w strukturach populacji wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa regionu. W roku 2019 mieszkało w nim 178 tysięcy osób w wieku 65 lat i więcej. Stanowiło to 17,6% ogółu mieszkańców. Spadkowi wielkości populacji towarzyszą niekorzystne zmiany struktury ludności według wieku, które świadczą o rosnącej skali starzenia się populacji. Zaistniała sytuacja powoduje, iż niezbędne jest stworzenie warunków umożliwiających osobom starszym jak najdłuższe funkcjonowanie w społecznościach lokalnych poprzez zwiększenie dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych. Jest to przedmiotem rekomendacji zawartej w sprawozdaniu – Semestr zimowy 2019, zaś zasadność tego typu interwencji podkreśla diagnoza strategiczna dla SRWL. Ponadto działania związane z interwencją mającą na celu organizację miejsc pobytu dziennego dla osób starszych wpłyną na zmniejszenie liczby osób umieszczanych w instytucjach pomocowych.

Nowym rozwiązaniem, niestosowanym wcześniej w naszym województwie na szeroką skalę a dotyczącym obszarów wiejskich są tzw. gospodarstwa opiekuńcze/opieka zielona. Jest to szczególnie typ rolnictwa społecznego, którego najważniejszą cechą jest wykorzystywanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym celem włączenia społecznego osób przebywających w danym gospodarstwie opiekuńczym, przy jednoczesnym dostosowaniu do potrzeb i możliwości danej osoby (zindywidualizowane wsparcie), w warunkach zbliżonych do domowych. Osoby przebywające w gospodarstwach opiekuńczych będą miały możliwość podejmowania decyzji ich dotyczących, co da im poczucie sprawowania kontroli nad swoim życiem. Poziom i trudność podejmowanych działań będzie dostosowany do poziomu funkcjonalnego i aktualnego stanu zdrowia uczestników wsparcia. Będą oni mogli brać udział zarówno w pojedynczych, istotnych dla gospodarstwa działaniach (związanych z opieką nad zwierzętami, ogrodem, sadem, przygotowaniem posiłków, przygotowywaniem przetworów, dbaniem o czystość), jak i podejmować się czynności mających charakter pracy – ze stałą strukturą i terminarzem działań, aktywnością fizyczną i przynależnością do społeczności lokalnej.

Tworzenie gospodarstw opiekuńczych stanowi część trendu związanego z rozwojem „srebrnej gospodarki”, czyli powstawania nowych miejsc pracy w usługach, ochronie zdrowia, a także w edukacji, kulturze czy turystyce, które są nakierowane na zaspokojenie potrzeb osób starszych. Gospodarstwa opiekuńcze jako forma gospodarowania polegająca na łączeniu działalności rolniczej z opieką nad osobami potrzebującymi wsparcia, np. osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami wpisują się także w ideę deinstytucjonalizacji tj. przejścia od opieki instytucjonalnej do usług świadczonych w społeczności lokalnej szczególnie poprzez umożliwienie osobom pozostanie w środowisku lokalnym. Ponadto realizowane działania będą zapobiegać odizolowaniu osób wspieranych od rodziny, dadzą możliwość podtrzymania więzi rodzinnych oraz sąsiedzkich, pozwolą na rozwój psychofizyczny osób objętych wsparciem oraz wpłyną na zwiększenie zaradności w wykonywaniu codziennych obowiązków.

Wspomniane wyżej wykorzystanie potencjału gospodarstwa rolnego do działań terapeutycznych wpłynie na poczucie przydatności, przynależności do społeczności lokalnej oraz sprawczości. Model gospodarstwa opiekuńczego wpisuje się w proces deinstytucjonalizacji pomocy społecznej w Polsce, a z drugiej strony stanowi sposób zagospodarowania niewykorzystanych zasobów gospodarstw rolnych/wiejskich.

Realizacja tego typu działań poprzez RLKS zapewni oddolny i ukierunkowany na potrzeby lokalnej społeczności charakter wsparcia. Przy tworzeniu Lokalnych Strategii Rozwoju zakładających tworzenie gospodarstw opiekuńczych wzięte zostaną pod uwagę potrzeby i trudności osób zamieszkujących tereny, na których działają Lokalne Grupy Działania. Powyższe przyczyni się do rozwiązania problemu w dostępie do usług społecznych, które szczególnie dotyczą mieszkańców mniejszych miejscowości i obszarów wiejskich. Partnerstwo mieszkańców, lokalnych organizacji i przedsiębiorców oraz jednostki sektora publicznego z danego obszaru objętego działalnością

Lokalnej Grupy Działania zagwarantuje kompleksowość wsparcia i usług świadczonych w gospodarstwach opiekuńczych.

Szczegółowy zakres interwencji w obszarze usług społecznych będzie na początku wdrażania Programu wynikał z uzgodnień z podmiotem odpowiedzialnym za koordynację obszaru włączenia społecznego, następnie zaś z regionalnego planu rozwoju usług społecznych. Ponadto działania wdrażane będą zgodnie z *Modelem Innowacyjnych Usług Społecznych na terenach wiejskich* wypracowanym w perspektywie 2014-2020.

Główne działania planowane do realizacji

- Rozwój usług w gospodarstwach opiekuńczych

Główne typy beneficjentów

- LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą,
- podmioty ekonomii społecznej¹².

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- Grupę docelową stanowią mieszkańcy wymagający wsparcia w codziennym funkcjonowaniu z obszarów objętych lokalnymi strategiami rozwoju, szczególnie z obszarów wiejskich.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W

¹² Obowiązujące rozwiązania prawne wskazują, iż zakładanie gospodarstw opiekuńczych odbywa się na zasadzie prowadzenia działalności gospodarczej lub w formie podmiotu ekonomii społecznej (stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne). Określone typy beneficjentów mogłyby być ewentualnie partnerami – jak np. OPS, który kierować będzie osoby do gospodarstw opiekuńczych.

przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów Interwencja będzie realizowana na obszarze całego województwa z wykorzystaniem jednego z narzędzi terytorialnych – Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (k) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Interwencja określona w celu szczegółowym nie jest ukierunkowana na osiągnięcie zysków, a planowane przedsięwzięcia nie mają potencjału komercyjnego. Ponadto, co jest bardzo istotne przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.7.3.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
7	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	11	57
7	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO17	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	osoby	6	33

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
7	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLKCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	sztuki	22	2019	10	Projekt/ Monitoring	

2.1.7.3.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	158	1 400 767,42
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	159	900 000,00

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	01	2 300 767,42

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	11	690 230,23
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	12	1 610 537,19

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	05	1 150 383,71
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	08	1 150 383,71

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	02	920 306,97
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(k)	03	1 380 460,45

2.1.7.4 Cel Szczegółowy (I) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

2.1.7.4.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W województwie lubuskim zgodnie z danymi zawartymi w *Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego (...)* wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2019

r. wyniósł 381 osób na 10 tys. ludności. Ponadto stopa ubóstwa relatywnego, tj. odsetek osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa (50% średnich wydatków)¹³ wyniosła 10,5%, co ulokowało województwo na 9. miejscu w skali kraju.

Wykluczenie społeczne jest wielowymiarowym zjawiskiem społeczno-ekonomicznym, które ze względu na swoją złożoność może dotyczyć różne grupy społeczne. Często jest utożsamiane z biedą i ubóstwem, jednak nie można pomiędzy tymi zjawiskami postawić znaku równości, gdyż wychodzi ono poza ww. kategorie wynikając z różnego rodzaju nierówności. Może dotyczyć deprywacji potrzeb oraz braku uczestnictwa/partycypacji w życiu społecznym lub zbiorowym (utrata więzi społecznych, rodzinnych czy z instytucjami społecznymi), problemów związanych z prawami społecznymi oraz z dostępem (ograniczonym lub utrudnionym) do zasobów, dóbr publicznych, instytucji i systemów społecznych. Ekskluzja społeczna dotyczy wszystkich grup społecznych, jednak w większym stopniu dotyka ona mieszkańców terenów wiejskich. Jest jednak procesem odwracalnym. Niezbędne są do tego działania związane z aktywizacją społeczności lokalnych. Mogą one przebiegać na kilku poziomach. Z jednej strony może być to angażowanie mieszkańców, członków lokalnych organizacji pozarządowych w przygotowywanie wydarzeń na szczeblu lokalnym. Z drugiej zaś strony w aktywizacji społecznej istotne jest położenie akcentu na tworzenie w miejscowości nowych usług i rozwiązań służących rozwojowi aktywności obywatelskiej.

Doświadczenia perspektywy 2014-2020 pokazały, iż istotne jest nakierowanie wsparcia właśnie na obszar społeczny w aktywizowaniu osób poprzez wzmacnianie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej. Jednocześnie aby jednostka mogła dobrze funkcjonować w otaczającym ją środowisku równie ważne jest wspieranie aktywności całego środowiska lokalnego. Tak szeroki katalog interwencji przełoży się na podniesienie aktywności mieszkańców województwa w miejscach gdzie występuje największe zagęszczenie problemów społecznych. Organizacja działań na rzecz dzieci i młodzieży zamieszkującej tereny wiejskie jest niezwykle ważna dla ich prawidłowego rozwoju intelektualnego, psychicznego i fizycznego. Zajęcia dodatkowe organizowane przez świetlice środowiskowe lub kluby młodzieżowe czy biblioteki zachęcają do aktywnego spędzania czasu oraz rozwijania i realizacji swoich pasji. Umożliwia to kształtowanie w osobach obejmowanych wsparciem umiejętności komunikacyjnych, współpracy w grupie, czy radzenia sobie z emocjami i problemami. Niezwykle ważny jest rozwój umiejętności integracji z lokalną społecznością. Przedsięwzięcia w tym zakresie będą ukierunkowane na organizowanie społeczności lokalnych poprzez edukację społeczną, inicjowanie grup samopomocowych, zachęcanie mieszkańców do udziału w lokalnych inicjatywach, promowanie działań wolontarystycznych, udostępnianie informacji o usługach, budowanie pozytywnych związków między członkami społeczności. Planowane działania będą służyły rozwojowi lokalnemu oraz niwelowaniu zjawiska wykluczenia społecznego na obszarach wiejskich.

W obszarze organizacji pozarządowych w ostatnich latach nastąpiło wiele zmian w otoczeniu prawnym wynikających m.in. z: wprowadzanych zmian rozporządzenia dotyczącego wzorów ofert, umów i sprawozdań z realizacji zadań publicznych, objęcia organizacji pozarządowych ustawą o planach kapitałowych, obowiązkiem sporządzania i podpisywania elektronicznie sprawozdań finansowych, zgłaszania do ZUS wszystkich umów o dzieło czy też wprowadzenia lub planowania nowych ustaw, np. o kołach gospodyń wiejskich (od 11.2018 r.), o ekonomii społecznej i solidarnej (planowane przyjęcie w 2022 r.). Ponadto zmianie uległy zakładane rezultaty Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej i Solidarnej. I tak do 2023 r. należy przeznaczyć co najmniej 2% budżetu JST na zlecenie świadczenia usług społecznych użyteczności publicznej i realizacji zadań publicznych w zakresie rozwoju lokalnego podmiotom ekonomii społecznej i solidarnej (wzrost z 0,9% budżetu JST) oraz zakładane jest zwiększenie liczby podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej prowadzących działalność gospodarczą lub odpłatną działalność pożytku publicznego o co najmniej 5 tys. w skali całego kraju. Jednocześnie pandemia COVID-19 uwiarydliła braki w systemie wsparcia dla sektora organizacji pozarządowych. Jak wynika z badania Stowarzyszenia Klon/Jawor w wyniku pandemii

¹³ W IV kwartale 2019 r. dla osoby samotnie gospodarującej próg ubóstwa wynosił 858 zł, a dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym – 579 zł.

COVID-19 w 2020 r. 33% organizacji pozarządowych w Polsce zawiesiło wszystkie swoje działania, a 27% zawiesiło większość z dotychczas prowadzonych. Przy czym problem ten mocniej dotyczył organizacji na wsiach i w miastach do 50 tys. mieszkańców – odpowiednio: 43% i 27% oraz 37% i 26%. W przypadku województwa lubuskiego problem dotyczy również mniejszej niż średnia krajowa profesjonalizacji lubuskiego III sektora. Załedwie 11,6% organizacji zatrudnia pracowników na umowę o pracę – w skali kraju 13,9%. Średnia liczba osób zatrudnionych na umowę o pracę w lubuskim sektorze non profit wynosi 8 osób (13 osób średnia dla Polski). Średnia przychodów sektora non profit w woj. lubuskim to załedwie 195,4 tys. zł przy 326 tys. zł w skali kraju. 25,5% lubuskich NGO prowadzi działalność gospodarczą lub odpłatną działalność statutową (Polska 30,4%). W związku z tym w regionie potrzebne jest wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych oraz podmiotów z nimi zrównanych realizujących zadania publiczne w obszarach sfery pożytku publicznego, w szczególności dotyczących włączenia i integracji społecznej poprzez wsparcie tego sektora np. za pomocą usług doradczych, udostępniania miejsc na spotkania, pomoc w organizacji szkoleń, porady prawne lub księgowo, lub poprzez utworzenie centrów zajmujących się inkubacją sfery pożytku publicznego.

Realizacja tego typu działań powinna odbywać się poprzez instrument RLKS. Społeczności lokalne borykają się ze zróżnicowanymi problemami oraz posiadają różne potrzeby. Odpowiedź na nie powinna być zindywidualizowana oraz trafiająca do jak najszerzego grona potrzebujących odbiorców. Zaangażowanie Lokalnych Grup Działania, które po przeprowadzonej analizie potrzeb ludności z danego obszaru stworzą Lokalną Strategię Działania odpowiadającą tym potrzebom, pozwoli wykorzystać w pełni wykorzystać potencjał oraz uzyskać jak najlepsze efekty.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie aktywizacji społecznej i rozwój społeczności lokalnych (działania na rzecz aktywizacji społecznej osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem i ich rodzin w środowisku lokalnym, budowanie potencjału społeczności lokalnych m.in. poprzez programy aktywności lokalnej, pikniki sąsiedzie, zajęcia podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe, wsparcie partnerów i organizacji pozarządowych, np. w formie szkoleń, działań służących tworzeniu sieci kontaktów i wzmocnianiu dialogu społecznego [w tym programy edukacyjne i szkolenia służące wzmocnieniu oraz promowaniu wiedzy o dialogu społecznym] centra wsparcia NGO).

Główne typy beneficjentów

- LGD, jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, spółki komunalne,
- jednostki organizacyjne JST,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty ekonomii społecznej,
- związki zawodowe,
- organizacje pracodawców,
- organizacje społeczno-zawodowe rolników,
- kościoły i związki wyznaniowe.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- grupę docelową tworzą mieszkańcy wykluczeni społecznie lub zagrożeni wykluczeniem społecznym oraz dzieci pochodzące z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.
- organizacje pozarządowe, szczególnie z obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premijące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premijące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu. Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Interwencja będzie realizowana na obszarze całego województwa z wykorzystaniem jednego z narzędzi terytorialnych – Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS (I) wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.7.4.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
7	4(I)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	osoby	493	2 465

7	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięty	SCO02	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	osoby	483	2 415
7	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięty	SCO01	Liczba organizacji pozarządowych objętych wsparciem w programie	sztuki	29	146

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
7	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	0	2019	1 665	Projekt/ Monitoring	
7	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięty	SCRO2	Liczba organizacji, które skorzystały ze wsparcia w programie	sztuki	0	2019	113	Projekt/ Monitoring	

2.1.7.4.3 Indykatory podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	163	5 699 232,58

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	01	5 699 232,58

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	11	1 139 846,52
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	12	4 559 386,06

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	05	2 564 654,66
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(l)	08	3 134 577,92

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(I)	02	2 279 693,03
7	EFS+	Słabiej rozwinięty	4(I)	03	3 419 539,55

Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)

2.1.8 Priorytet 8. Lokalne lubuskie

☐ Ten priorytet dotyczy zatrudnienia ludzi młodych
☐ Ten priorytet dotyczy innowacyjnych działań społecznych
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. m) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy wsparcia dla osób najbardziej potrzebujących w ramach celu szczegółowego określonego w art. 4 ust. 1 lit. l) rozporządzenia w sprawie EFS+
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie mobilności miejskiej określonego w art. 3 ust. 1 lit. b) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności
☐ Ten priorytet dotyczy celu szczegółowego w zakresie łączności cyfrowej określonej w art. 3 ust. 1 lit. a) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

2.1.8.1 Cel Szczegółowy (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

2.1.8.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W ramach przedmiotowego celu realizowane będą zintegrowane działania dotyczące rozwoju obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych oraz rewitalizacja zdegradowanych obszarów w miastach. Obszary strategicznej interwencji, które m.in. zostaną objęte wsparciem w przedmiotowym CS wynikają z regionalnej strategii rozwoju i dotyczą miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich, miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków subregionalnych.

Zakłada się, że w ramach przedmiotowego CS, odpowiedzią na wyzwania stawiane przed miejskimi obszarami funkcjonalnymi, które pełnią rolę ośrodków rozwojowych, administracyjnych, oferujących usługi publiczne czy kulturowe, powinny być również szeroko rozumiane działania odpowiadające na potrzeby mieszkańców, głównie w zakresie rewitalizacji, wsparcia infrastruktury podstawowej, gospodarczej, kulturowej, rekreacyjnej. W przypadku potrzeby interwencji wynikającej ze strategii terytorialnej, wpisującej się w zakres wsparcia innych CP określonych w FEWL 2021-2027, wsparcie będzie realizowane we właściwym merytorycznym CP. Wdrażanie ZIT MOF miast wojewódzkich i średnich będzie wykorzystywało doświadczenia z wdrażania tego instrumentu w okresie programowania 2014-2020. Jednak główny nacisk powinien zostać położony na wypracowanie prawdziwie zintegrowanych projektów odpowiadających na wyzwania MOF, a władze miejskie powinny ukierunkować swoje działania na wszechstronną koordynację współpracy gmin tworzących obszar funkcjonalny, stając się większym liderem animującym partnerstwo oraz poszukiwać nowych rozwiązań dla poprawy skuteczności i efektywności zarządzania usługami publicznymi na danym obszarze funkcjonalnym. Dlatego też realizacja przedsięwzięć na obszarach miejskich powinna przebiegać w sposób skoordynowany i mieć charakter zintegrowany, opierać się o przemyślane i uzgodnione przez interesariuszy dokumenty strategiczne/planistyczne (tzw. strategie terytorialne) uwzględniające deficyty i definiujące narzędzia będące odpowiedzią na ich niwelowanie. Projekty

powinny mieć partnerski charakter oraz powinny być uzgodnione z IZ. W planowaniu przedsięwzięć należy dążyć do wykorzystania założeń Nowego Europejskiego Bauhausu.

Główne działania planowane do realizacji

- Wsparcie wynikające z tzw. strategii terytorialnych, m. in.:
 - Wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego (np. projekty zintegrowane dotyczące promowania dostępu do przestrzeni kulturowych i lepszego wykorzystania potencjału kulturowego do celów społecznych również w celu włączenia społecznego i poprawy jakości życia mieszkańców, ponadto działania dotyczące wykorzystania i promowania dziedzictwa kulturowego, także poprzez konserwację zabytków ruchomych i digitalizację zasobów dziedzictwa, restaurację i adaptację obiektów dziedzictwa kulturowego i naturalnego).
 - Wspieranie rozwoju turystyki poprzez rozwój różnych form turystyki, zróżnicowanie ofert turystycznej, inwestowanie w mniej znane miejsca o dużym potencjale, które przyczynią się do rozwoju danych obszarów i społeczności lokalnych.
 - Ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków.
 - Rozwój terenów inwestycyjnych.
 - Inne przedsięwzięcia określone w strategii terytorialnej,
- Rewitalizacja obszarów miejskich (projekty powinny być powiązane z interwencją EFS).

W projektach rewitalizacyjnych należy dążyć do zachowania i rozwoju zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochrony drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Mając na uwadze potrzebę adaptacji obszarów miejskich do zmiany klimatu, należy dążyć również do zwiększania powierzchni biologicznie czynnych i unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe – jako partnerzy,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia – jako partnerzy.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- Mieszkanki i mieszkańcy obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a

Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów miejskich i miejsko-wiejskich.

W ramach realizacji CS zastosowane zostaną instrumenty terytorialne:

1. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
2. ZIT miejskich obszarów funkcjonalnych miast średnich
3. Programy rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Wsparcie skierowane będzie do tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), czyli obszarów wskazanych w regionalnej strategii rozwoju, do których w szczególnym stopniu należy kierować interwencję publiczną. Wsparcie OSI ma przede wszystkim poprawić jakość oferowanych mieszkańcom konkretnych terytoriów usług publicznych. Wsparcie będzie dotyczyło szeroko rozumianych działań odpowiadających na potrzeby mieszkańców, głównie w zakresie rewitalizacji, wsparcia infrastruktury podstawowej, gospodarczej, aktywizacji kulturowej i rekreacyjnej. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.8.1.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
8	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Szt.	0	4

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
8	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięty		Podmioty zaangażowane w opracowanie i realizację strategii rozwoju obszarów miejskich	Szt.	0	2019	26	Projekt/ Monitoring	

2.1.8.1.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	168	18 116 804,12
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	169	54 350 412,38

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	01	72 467 216,50

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	03	56 162 092,79
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	19	16 305 123,71

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(i)	03	72 467 216,50

2.1.8.2 Cel Szczegółowy (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

2.1.8.2.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+

W ramach przedmiotowego celu realizowane będą działania dotyczące rozwoju obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich, w tym poprzez rewitalizację zdegradowanych obszarów. Obszary strategicznej interwencji, które m.in. zostaną objęte wsparciem w przedmiotowym CS wynikają z regionalnej strategii rozwoju i dotyczą ośrodków lokalnych oraz obszarów wiejskich, w tym znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz o utrudnionych warunkach rozwojowych. Strategia regionalna wskazuje, że interwencja publiczna skierowana do ośrodków lokalnych powinna obejmować m.in.: projekty rewitalizacyjne, poprawę jakości świadczenia usług publicznych, inwestycje związane z polepszeniem jakości środowiska naturalnego czy wspieranie rozwiązań o charakterze smart. Natomiast interwencja skierowana do obszarów wiejskich obejmować powinna m.in. poprawę dostępu do usług publicznych, kultury i rekreacji, m.in. poprzez współpracę międzygminną, integrującą świadczenie usług i pozwalającą na podnoszenie ich jakości; uzupełnienie infrastruktury technicznej; rozwijanie oferty z obszaru turystyki włączenie mieszkańców obszarów wiejskich w działania rozwojowe; odnowę wsi; wspieranie budowania tożsamości lokalnej i zachowanie wiejskiego dziedzictwa kulturowego i krajobrazu.

Działania dedykowane obszarom miejsko-wiejskim oraz wiejskim w tym celu szczegółowym będą realizowane poprzez wykorzystanie strategii terytorialnych, w tym programów rewitalizacji. Projekty powinny dążyć do partnerskiego charakteru oraz powinny być uzgodnione z IZ.

Region posiada pozytywne doświadczenia związane z realizacją innych niż ZIT instrumentów terytorialnych. Kontrakt Lubuski związany był z ideą planowania i realizowania procesów rozwojowych w oparciu o terytorialne podejście do prowadzenia polityki rozwoju. Realizacja ww. podejścia związana była z budową lokalnych partnerstw realizujących kompleksowe przedsięwzięcia rozwiązujące zdiagnozowane problemy występujące na obszarze funkcjonowania partnerstwa. Doświadczenie w tym obszarze zostanie wykorzystane w realizacji przedmiotowego celu.

Główne typy działań planowane do realizacji

- Wsparcie wynikające z tzw. strategii terytorialnych, m. in.:
 - Projekty dotyczące rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich dla mieszkańców, w tym wspieranie budowania tożsamości lokalnej.
 - Wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich (np. projekty dotyczące promowania dostępu do przestrzeni kulturowych i lepszego wykorzystanie potencjału kulturowego do celów społecznych również w celu włączenia społecznego i poprawy jakości życia mieszkańców).
 - Wspieranie rozwoju turystyki poprzez rozwój różnych form turystyki, zróżnicowanie ofert turystycznej, inwestowanie w mniej znane miejsca o dużym potencjale, które przyczynią się do rozwoju danych obszarów i społeczności lokalnych.
 - Ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków.
 - Inne przedsięwzięcia określone w strategii terytorialnej.
- Rewitalizacja obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich (projekty powinny być powiązane z interwencją EFS).

W projektach rewitalizacyjnych należy dążyć do zachowania i rozwoju zielonej infrastruktury, zwłaszcza ochrony drzew, w całym cyklu projektowym, w tym poprzez stosowanie standardów ochrony zieleni. Mając na uwadze potrzebę adaptacji różnych obszarów do zmiany klimatu, należy dążyć również do zwiększania powierzchni biologicznie czynnych i unikanie tworzenia powierzchni uszczelnionych.

Główne typy beneficjentów

- jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki, stowarzyszenia i porozumienia, spółki komunalne,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe, jako partnerzy,
- przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia, jako partnerzy,
- Europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT).

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

- Mieszkanki i mieszkańcy obszarów wiejskich.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów i art. 6 rozporządzenia w sprawie EFS+:

IZ zapewni, iż wsparcie w ramach każdego podjętego w programie celu szczegółowego będzie realizowane z poszanowaniem zasad horyzontalnych UE o których mowa w Traktacie o Unii Europejskiej (TUE) oraz praw człowieka określonych w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej, a także w zgodzie z zapisami art. 9 rozporządzenia ogólnego w sprawie wspólnych przepisów, w tym między innymi, iż podejmie odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną podczas przygotowywania, wdrażania, monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji programów, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Przestrzeganie tych fundamentalnych zasad dotyczy wszystkich instytucji w systemie realizacji Programu, jak i Beneficjentów Programu. Instytucje zapewnią niedyskryminacyjny system naboru i oceny w oparciu o odpowiednie kryteria wyboru, które będą uwzględniały zasady horyzontalne, a Beneficjenci będą zobligowani do przestrzegania wymogów dotyczących zasad równości szans i zapobiegania dyskryminacji czy konieczności zapewnienia odpowiedniej dostępności usług lub infrastruktury.

IZ zapewni, iż w procedurze konkursowej będą włączane kryteria premiujące dla projektów, w których zostaną zaplanowane działania wyrównujące szanse grup zagrożonych dyskryminacją. W przypadku projektów neutralnych, kryterium premiujące będzie odnosiło się do działań zapobiegających dyskryminacji i wyrównywaniu szans w odniesieniu do realizacji projektu.

Na etapie wdrażania realizacja zasad horyzontalnych będzie stanowiła element monitorowania realizacji Programu.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych - art. 22 ust. 3 lit.d) ppkt (v) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Interwencja CS będzie realizowana na obszarze całego województwa na obszarach wiejskich.

W ramach realizacji CS planowane jest zastosowanie następujących instrumentów terytorialnych:

1. IIT – partnerstwa międzygminne.
2. Programy rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vi) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

W ramach realizacji CS wsparcie będzie dystrybuowane w formie dotacji. Wsparcie skierowane będzie do tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI) o charakterze wiejskim, czyli obszarów wskazanych w strategii rozwoju, do których w szczególnym stopniu należy kierować interwencję publiczną. Wsparcie OSI ma przede wszystkim poprawić jakość oferowanych mieszkańcom konkretnych terytoriów usług publicznych. Wsparcie będzie dotyczyło szeroko rozumianych działań odpowiadających na potrzeby mieszkańców, głównie w zakresie rewitalizacji, wsparcia infrastruktury podstawowej, gospodarczej, aktywizacji kulturowej i rekreacyjnej. Przedmiotowe obszary interwencji w ramach ww. celu, nie przynoszą bezpośrednich korzyści finansowych, a są realizowane ze względu na szeroko rozumiane korzyści społeczne (są to zadania z zakresu usług publicznych).

2.1.8.2.2 Wskaźniki

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów oraz art. 8 rozporządzenia w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Tabela 2: Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
8	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCO 75	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	Szt.	0	7

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 3: Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny [5]	Wskaźnik [255]	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych [200]	Uwagi [200]
8	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty		Podmioty zaangażowane w opracowanie i realizację strategii rozwoju obszarów miejskich	Szt.	0	2019	42	Projekt/ Monitoring	

2.1.8.2.3 Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji (nie dotyczy EFMRA)

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (viii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	168	9 317 213,55

8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	169	21 740 164,95
---	------	--------------------	-------	-----	---------------

Tabela 5: Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	01	31 057 378,50

Tabela 6: Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	18	9 317 213,55
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	20	21 740 164,95

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (w EUR)
8	EFRR	Słabiej rozwinięty	5(ii)	03	31 057 378,50

2.2 Priorytety dotyczące pomocy technicznej zgodnie z art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

2.2.1 Priorytet pomocy technicznej – EFRR (zgodnie z art. 36 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów).

2.2.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i), (iii), (iv), (v), (vi) i (vii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów.

Powiązane rodzaje działań – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Interwencja w ramach funduszy

Instytucje systemu zarządzania programem regionalnym zaangażowane w proces wdrażania funduszy unijnych są zobowiązane podejmować działania efektywne i skuteczne, których oczekiwane rezultaty będą miały bezpośrednie przełożenie na realizację (wdrożenie) programu z sukcesem. Działania te poprzez wykorzystanie dostępnych zasobów ludzkich i potencjału administracyjnego Instytucji Zarządzającej oraz zwiększenie zdolności aplikacyjnej beneficjentów, powinny prowadzić do optymalnego wydatkowania środków strukturalnych w ramach Programu, a tym samym do osiągnięcia założonych celów.

Dotychczasowe doświadczenia w zakresie wdrażania Funduszy Europejskich w województwie lubuskim wskazują, iż w celu sprawnego zarządzania i osiągnięcia skutecznej realizacji Programu, niezbędne jest wsparcie finansowe całego systemu instytucjonalnego: Instytucji Zarządzającej, instytucji działających w strukturze funkcjonalnej programu oraz beneficjentów (w tym potencjalnych) i partnerów.

W ramach pomocy technicznej Programu planowane jest również wsparcie finansowe zadań związanych z zamknięciem perspektywy finansowej na lata 2014-2020 oraz przygotowaniem do następnego okresu programowania.

W celu zapewnienia przestrzegania postanowień Karty Praw Podstawowych EU oraz prawidłowej realizacji zasad horyzontalnych przez Instytucję Zarządzającą, Instytucje Pośredniczące i beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację, zapewnione będzie wsparcie eksperckie, szkolenia i konferencje tematyczne umożliwiające wymianę dobrych praktyk oraz produkcję i dystrybucję materiałów informacyjno-edukacyjnych, w zależności od potrzeb.

Założenia celu głównego Priorytetu 9. w zakresie efektywnej realizacji Programu będą wdrażane w ramach następujących celów szczegółowych:

- Zapewnienie skutecznego systemu informacji i komunikacji Programu poprzez poprawę widoczności funduszy unijnych oraz informację i promocję programu,
- Zapewnienie niezbędnego potencjału osobowego, instytucjonalnego i organizacyjnego Programu poprzez zatrudnienie wysoko wykwalifikowanych kadr oraz efektywne procesy wspierające przygotowanie, zarządzanie i wykorzystanie funduszy unijnych oraz efektywne i skuteczne monitorowanie, komunikowanie i kontrolę programu,
- Zapewnienie efektywnego i skutecznego systemu oceny, badań i gromadzenia danych Programu poprzez prowadzenie ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz jako sprawne narzędzie wzmacniające proces wdrażania programu,
- Wzmocnienie potencjału instytucji, beneficjentów i partnerów Programu poprzez podnoszenie kompetencji pracowników oraz wsparcie beneficjentów i Komitetu Monitorującego, a także ciał doradczych związanych z realizacją programu.

Ze środków pomocy technicznej finansowane będą zadania z zakresu komunikacji oraz informacji i promocji Programu. Działania mające na celu poprawę widoczności Funduszy Europejskich, a tym samym wzmocnienie Polityki Spójności i wartości europejskich, będą realizowane poprzez informowanie opinii publicznej o celach i możliwościach finansowania działań z Programu oraz na temat wyników programu i projektów Polityki Spójności dopasowanych do potrzeb i oczekiwań konkretnych grup docelowych.

Narzędzia i metody komunikacji zostaną tak odpowiednio dobrane do potrzeb i charakteru danej grupy docelowej, aby uzyskać maksymalne efekty, z wykorzystaniem dostępnych środków i zasobów. Celem działań informacyjno-promocyjnych będzie nie tylko promowanie efektów wdrażania programu, ale także wzbudzanie popytu na środki funduszowe w obszarach strategicznych.

W zakresie komunikacji, o wynikach i wpływie Polityki Spójności i Funduszy Europejskich, będzie decydowało zwiększenie widoczności korzyści dla mieszkańców w codziennym życiu oraz wartości unijnych (art. 2 TEU) i zasad horyzontalnych, w celu zwalczania szkodliwych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację.

Działania promocyjne i informacyjne będą komplementarne z działaniami finansowanymi ze środków Programu - dla Funduszy Europejskich 2021-2027 oraz będą zgodne z jednolitym systemem informowania o Funduszach Europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Zapewnienie odpowiedniego potencjału kadrowego odbywać się będzie poprzez finansowanie ze środków pomocy technicznej wynagrodzeń wysoko wykwalifikowanych pracowników tych instytucji. Instytucje zaangażowane w proces realizacji Programu będą funkcjonowały w oparciu o zasoby kadrowe, które posiadają już specjalistyczną wiedzę i doświadczenie z poprzednich okresów programowania, zdobyte w trakcie realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020, Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 oraz komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

W celu ograniczenia rotacji wyspecjalizowanych pracowników, zachowania pamięci instytucjonalnej systemu i zapewnienia płynnego przejścia zasobów ludzkich pomiędzy dwoma okresami programowania, stosowane będą nowoczesne działania rozwojowe w zarządzaniu zasobami ludzkimi. Działania te zakładają m.in. zapewnienie stabilnego i odpornego na zmiany systemu finansowania wynagrodzeń, zapewnienie kompleksowej oferty dla doświadczonych pracowników (np. dodatkowe oferty szkoleniowe, tj. studia podyplomowe) oraz przejrzystych ścieżek kariery i rozwoju kompetencji zawodowych dla pracowników z mniejszym doświadczeniem, wzrost efektywności i skuteczności procesów zarządzania zasobami ludzkimi poprzez m.in. wysoki poziom zarządzania oraz optymalne wyposażenie środowiska pracy. Dopuszcza się również promowanie upowszechniania elastycznych i atrakcyjnych form pracy, w tym upowszechnienie pracy zdalnej.

Zapewnienie odpowiedniej zdolności instytucjonalnej w ramach Programu odbywać się będzie poprzez finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych, m.in. najmu powierzchni biurowej i archiwizacyjnej, wyposażenia stanowisk pracy w nowoczesny sprzęt i niezbędne materiały, funkcjonowania systemów informatycznych oraz wsparcia procesów wiedzy ekspercką (oceny merytoryczne projektów, opinie, ekspertyzy, analizy), a także działań związanych z realizacją procesów kontroli i rozliczania finansowego programu.

Monitorowanie będzie wspierać efektywne i skuteczne zarządzanie programem, umożliwiając jego ciągłe dostosowywanie w oparciu o bieżące postępy.

Ze środków pomocy technicznej Programu finansowane będą działania wzmocniające monitorowanie, związane m.in. z zatrudnieniem wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz przeprowadzeniem badań ewaluacyjnych.

Środki w ramach pomocy technicznej Programu zostaną skierowane również na działania związane z doradztwem prawnym, przeprowadzaniem specjalistycznych badań i studiów, ewaluacji oraz przygotowaniem stosownych analiz, ekspertyz i opinii prawnych w wybranym w trybie

konkurencyjnym, w zależności od zapotrzebowania. Celem tych działań będzie wzmocnienie i usprawnienie procesu wdrażania Programu.

Analiza wyników badań ewaluacji, ekspertyz i analiz zarówno bezpośrednio związanych z realizacją programu, jak i badań regionalnych, zapewni wieloaspektowe spojrzenie na zachodzące zmiany, pojawiające się zagrożenia i szanse, a w rezultacie przyczyni się do efektywnego przygotowania, zarządzania i wdrażania programu oraz efektywnej informacji i komunikacji Programu.

Wzmocnienie potencjału instytucji, beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i partnerów programu planuje się poprzez zapewnienie możliwości ciągłego podnoszenia kompetencji pracowników, wsparcie działań (w tym szkoleniowych) beneficjentów i Komitetu Monitorującego oraz ciał doradczych związanych z realizacją Programu.

Rozwijanie potencjału ludzkiego będzie realizowane poprzez finansowanie działań szkoleniowych i dokształcania pracowników w zakresie niezbędnym do realizacji Programu.

Szkolenia dla pracowników będą odbywać się zgodnie z planem szkoleń Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego i będą obejmować również szkolenia zapobiegające korupcji i nadużyciom finansowym (zgodnie z zasadami prowadzenia polityki antykorupcyjnej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego) oraz z zakresu nowych dodatkowych zagrożeń, jakie mogą przynieść nadzwyczajne sytuacje, COVID-19 i zmiany w finansowaniu UE .

Wsparciem finansowym objęte zostaną działania związane z powołaniem i działalnością Komitetu Monitorującego.

Dodatkowo będą wspierane działania skierowane na wzmocnienie potencjału administracyjnego beneficjentów i partnerów, w celu zapewnienia podaży wysokiej jakości projektów realizujących cele zapisane w Programie.

W zależności od potrzeb, jednym z obszarów tematycznych działań szkoleniowych skierowanych do beneficjentów będzie realizacja zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację, w tym osób LGBT+.

Główne typy projektów planowane do realizacji w latach 2021-2027

Efektywna realizacja programu regionalnego Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 (FEL 2021-2027).

Główne typy beneficjentów

- instytucje i podmioty zaangażowane w przygotowanie, wdrażanie, zarządzanie finansowe, kontrolę, monitorowanie, certyfikację i ewaluację programu FEWL 21-27,
- partnerzy, beneficjenci i potencjalni beneficjenci zaangażowani w realizację Programu.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Instytucje i podmioty w systemie realizacji FEWL21-27 zaangażowane w przygotowanie, wdrażanie, zarządzanie, kontrolę, monitorowanie, certyfikację i ewaluację, partnerzy, beneficjenci i potencjalni beneficjenci Programu, uczestnicy projektów, ogół społeczeństwa województwa /opinia publiczna. partnerzy społeczno-gospodarczy, potencjalni beneficjenci, ogół społeczeństwa.

2.2.1.2 Wskaźniki

Wskaźniki produktu wraz z odpowiadającymi celami pośrednimi i celami końcowymi

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (ii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 1: Wskaźniki produktu

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
9	EFRR	region słabiej rozwinięty	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	Sztuka	243	243
9	EFRR	region słabiej rozwinięty	PLRO159	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	Sztuka	0	5

2.2.1.3 Indykatory podziału zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. e) ppkt (iv) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 4: Wymiar 1 – dziedzina interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
9	EFRR	słabiej rozwinięty	179	1 938 750,00
9	EFRR	słabiej rozwinięty	180	22 704 295,00
9	EFRR	słabiej rozwinięty	181	461 442,00
9	EFRR	słabiej rozwinięty	182	750 000,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS +

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
9	EFRR	słabiej rozwinięty	Nie dotyczy	Nie dotyczy

Tabela 8: Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS¹⁴, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
9	EFRR	słabiej rozwinięty	03	25 854 487,00

¹⁴ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

2.2.1 Priorytet pomocy technicznej – EFS+

2.2.1.1 Interwencja w ramach funduszy

Interwencja w ramach funduszy

Instytucje systemu zarządzania programem regionalnym zaangażowane w proces wdrażania funduszy unijnych są zobowiązane podejmować działania efektywne i skuteczne, których oczekiwane rezultaty będą miały bezpośrednie przełożenie na realizację (wdrożenie) programu z sukcesem. Działania te poprzez wykorzystanie dostępnych zasobów ludzkich i potencjału administracyjnego Instytucji Zarządzającej oraz zwiększenie zdolności aplikacyjnej beneficjentów, powinny prowadzić do optymalnego wydatkowania środków strukturalnych w ramach Programu, a tym samym do osiągnięcia założonych celów.

Dotychczasowe doświadczenia w zakresie wdrażania Funduszy Europejskich w województwie lubuskim wskazują, iż w celu sprawnego zarządzania i osiągnięcia skutecznej realizacji Programu, niezbędne jest wsparcie finansowe całego systemu instytucjonalnego: Instytucji Zarządzającej, instytucji działających w strukturze funkcjonalnej programu oraz beneficjentów (w tym potencjalnych) i partnerów.

W ramach pomocy technicznej Programu planowane jest również wsparcie finansowe zadań związanych z zamknięciem perspektywy finansowej na lata 2014-2020 oraz przygotowaniem do następnego okresu programowania.

W celu zapewnienia przestrzegania postanowień Karty Praw Podstawowych EU oraz prawidłowej realizacji zasad horyzontalnych przez Instytucję Zarządzającą, Instytucje Pośredniczące i beneficjentów, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację, zapewnione będzie wsparcie eksperckie, szkolenia i konferencje tematyczne umożliwiające wymianę dobrych praktyk oraz produkcję i dystrybucję materiałów informacyjno-edukacyjnych, w zależności od potrzeb.

Założenia celu głównego Priorytetu 10. w zakresie efektywnej realizacji Programu będą wdrażane w ramach następujących celów szczegółowych:

- Zapewnienie skutecznego systemu informacji i komunikacji Programu poprzez poprawę widoczności funduszy unijnych oraz informację i promocję programu,
- Zapewnienie niezbędnego potencjału osobowego, instytucjonalnego i organizacyjnego Programu poprzez zatrudnienie wysoko wykwalifikowanych kadr oraz efektywne procesy wspierające przygotowanie, zarządzanie i wykorzystanie funduszy unijnych oraz efektywne i skuteczne monitorowanie, komunikowanie i kontrolę programu,
- Zapewnienie efektywnego i skutecznego systemu oceny, badań i gromadzenia danych Programu poprzez prowadzenie ewaluacji, badań, ekspertyz i analiz jako sprawne narzędzie wzmacniające proces wdrażania programu,
- Wzmocnienie potencjału instytucji, beneficjentów i partnerów Programu poprzez podnoszenie kompetencji pracowników oraz wsparcie beneficjentów i Komitetu Monitorującego, a także ciał doradczych związanych z realizacją programu.

Ze środków pomocy technicznej finansowane będą zadania z zakresu komunikacji oraz informacji i promocji Programu. Działania mające na celu poprawę widoczności Funduszy Europejskich, a tym samym wzmocnienie Polityki Spójności i wartości europejskich, będą realizowane poprzez informowanie opinii publicznej o celach i możliwościach finansowania działań z Programu oraz na temat wyników programu i projektów Polityki Spójności dopasowanych do potrzeb i oczekiwań konkretnych grup docelowych.

Narzędzia i metody komunikacji zostaną tak odpowiednio dobrane do potrzeb i charakteru danej grupy docelowej, aby uzyskać maksymalne efekty, z wykorzystaniem dostępnych środków i zasobów. Celem działań informacyjno-promocyjnych będzie nie tylko promowanie efektów wdrażania programu, ale także wzbudzenie popytu na środki funduszowe w obszarach strategicznych. W zakresie komunikacji, o wynikach i wpływie Polityki Spójności i Funduszy Europejskich, będzie decydowało zwiększenie widoczności korzyści dla mieszkańców w codziennym życiu oraz wartości unijnych (art. 2 TEU) i zasad horyzontalnych, w celu zwalczania szkodliwych stereotypów dotyczących grup narażonych na dyskryminację. Działania promocyjne i informacyjne będą komplementarne z działaniami finansowanymi ze środków Programu - dla Funduszy Europejskich 2021-2027 oraz będą zgodne z jednolitym systemem informowania o Funduszach Europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027.

Zapewnienie odpowiedniego potencjału kadrowego odbywać się będzie poprzez finansowanie ze środków pomocy technicznej wynagrodzeń wysoko wykwalifikowanych pracowników tych instytucji. Instytucje zaangażowane w proces realizacji Programu będą funkcjonowały w oparciu o zasoby kadrowe, które posiadają już specjalistyczną wiedzę i doświadczenie z poprzednich okresów programowania, zdobyte w trakcie realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego - Lubuskie 2020, Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 oraz komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013.

W celu ograniczenia rotacji wyspecjalizowanych pracowników, zachowania pamięci instytucjonalnej systemu i zapewnienia płynnego przejścia zasobów ludzkich pomiędzy dwoma okresami programowania, stosowane będą nowoczesne działania rozwojowe w zarządzaniu zasobami ludzkimi. Działania te zakładają m.in. zapewnienie stabilnego i odpornego na zmiany systemu finansowania wynagrodzeń, zapewnienie kompleksowej oferty dla doświadczonych pracowników (np. dodatkowe oferty szkoleniowe, tj. studia podyplomowe) oraz przejrzystych ścieżek kariery i rozwoju kompetencji zawodowych dla pracowników z mniejszym doświadczeniem, wzrost efektywności i skuteczności procesów zarządzania zasobami ludzkimi poprzez m.in. wysoki poziom zarządzania oraz optymalne wyposażenie środowiska pracy. Dopuszcza się również promowanie upowszechniania elastycznych i atrakcyjnych form pracy, w tym upowszechnienie pracy zdalnej.

Zapewnienie odpowiedniej zdolności instytucjonalnej w ramach Programu odbywać się będzie poprzez finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych, m.in. najmu powierzchni biurowej i archiwizacyjnej, wyposażenia stanowisk pracy w nowoczesny sprzęt i niezbędne materiały, funkcjonowania systemów informatycznych oraz wsparcia procesów wiedzy ekspercką (oceny merytoryczne projektów, opinie, ekspertyzy, analizy), a także działań związanych z realizacją procesów kontroli i rozliczania finansowego programu.

Monitorowanie będzie wspierać efektywne i skuteczne zarządzanie programem, umożliwiając jego ciągłe dostosowywanie w oparciu o bieżące postępy.

Ze środków pomocy technicznej Programu finansowane będą działania wzmacniające monitorowanie, związane m.in. z zatrudnieniem wysoko wykwalifikowanych pracowników oraz przeprowadzeniem badań ewaluacyjnych.

Środki w ramach pomocy technicznej Programu zostaną skierowane również na działania związane z doradztwem prawnym, przeprowadzaniem specjalistycznych badań i studiów, ewaluacji oraz przygotowaniem stosownych analiz, ekspertyz i opinii prawnych w wybranym w trybie konkurencyjnym, w zależności od zapotrzebowania. Celem tych działań będzie wzmocnienie i usprawnienie procesu wdrażania Programu.

Analiza wyników badań ewaluacji, ekspertyz i analiz zarówno bezpośrednio związanych z realizacją programu, jak i badań regionalnych, zapewni wieloaspektowe spojrzenie na zachodzące zmiany, pojawiające się zagrożenia i szanse, a w rezultacie przyczyni się do efektywnego przygotowania, zarządzania i wdrażania programu oraz efektywnej informacji i komunikacji Programu.

Wzmocnienie potencjału instytucji, beneficjentów, potencjalnych beneficjentów i partnerów programu planuje się poprzez zapewnienie możliwości ciągłego podnoszenia kompetencji pracowników, wsparcie działań (w tym szkoleniowych) beneficjentów i Komitetu Monitorującego oraz ciał doradczych związanych z realizacją Programu.

Rozwijanie potencjału ludzkiego będzie realizowane poprzez finansowanie działań szkoleniowych i dokształcania pracowników w zakresie niezbędnym do realizacji Programu.

Szkolenia dla pracowników będą odbywać się zgodnie z planem szkoleń Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego i będą obejmować również szkolenia zapobiegające korupcji i nadużyciom finansowym (zgodnie z zasadami prowadzenia polityki antykorupcyjnej w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Lubuskiego) oraz z zakresu nowych dodatkowych zagrożeń, jakie mogą przynieść nadzwyczajne sytuacje, COVID-19 i zmiany w finansowaniu UE .

Wsparciem finansowym objęte zostaną działania związane z powołaniem i działalnością Komitetu Monitorującego.

Dodatkowo będą wspierane działania skierowane na wzmocnienie potencjału administracyjnego beneficjentów i partnerów, w celu zapewnienia podaży wysokiej jakości projektów realizujących cele zapisane w Programie.

W zależności od potrzeb, jednym z obszarów tematycznych działań szkoleniowych skierowanych do beneficjentów będzie realizacja zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację, w tym osób LGBT+.

Główne typy projektów planowane do realizacji w latach 2021-2027

Efektywna realizacja programu regionalnego Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 (FEL 2021-2027).

Główne typy beneficjentów

- instytucje i podmioty zaangażowane w przygotowanie, wdrażanie, zarządzanie finansowe, kontrolę, monitorowanie, certyfikację i ewaluację programu FEWL 21-27,
- partnerzy, beneficjenci i potencjalni beneficjenci zaangażowani w realizację Programu.

Główne grupy docelowe – art. 22 ust. 3 lit. d) ppkt (iii) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Instytucje i podmioty w systemie realizacji FEWL21-27 zaangażowane w przygotowanie, wdrażanie, zarządzanie, kontrolę, monitorowanie, certyfikację i ewaluację, partnerzy, beneficjenci i potencjalni beneficjenci Programu, uczestnicy projektów, ogół społeczeństwa województwa /opinia publiczna. partnerzy społeczno-gospodarczy, potencjalni beneficjenci, ogół społeczeństwa.

2.2.1.2 Wskaźniki

Tabela 1: Wskaźniki produktu

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
10	EFS+	region słabiej rozwinięty	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z PT	Sztuka	243	243
10	EFS+	region słabiej rozwinięty	PLRO158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	Sztuka	1	1

2.2.1.3 Indykatorywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4: Wymiar 1 – dziedzina interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
10	EFS+	słabiej rozwinięty	179	646 250,00
10	EFS+	słabiej rozwinięty	180	7 660 387,00
10	EFS+	słabiej rozwinięty	181	153 814,00
10	EFS+	słabiej rozwinięty	182	250 000,00

Tabela 7: Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS +

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
10	EFS+	słabiej rozwinięty	09	8 710 451,00

Tabela 8: Wymiar 7 – „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+¹⁵, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
10	EFS+	słabiej rozwinięty	03	8 710 451,00

¹⁵ W przypadku wkładu z EFS+ na rzecz monitorowania kwestii równouprawnienia płci zastosowanie ma co do zasady współczynnik w wysokości 40 %. Współczynnik w wysokości 100 % ma zastosowanie w przypadku gdy państwo członkowskie zdecyduje się skorzystać z art. 6 rozporządzenia EFS+, a także w przypadku działań dotyczących równouprawnienia płci w ramach poszczególnych programów.

3. Plan finansowy

Tabela 11: Całkowita alokacja programu wg. funduszu i współfinansowania krajowego

Numer celu polityki lub celu szczegółowego lub pomocy technicznej	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego	Fundusz	Kategoria regionu	Wkład Unii (a)=(g)+(h)	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatorywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	Stopa dofinansowania (f)=(a)/(c)
						Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności (g)	Kwota elastyczności (h)		publiczny (c)	prywatny (d)		
CP1	1. Nowoczesna gospodarka	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	region słabiej rozwinięty	95 790 165,00	80 313 210,00	15 476 955,00	16 904 147,00	5 916 452,00	10 987 695,00	112 694 312,00	85,00%
CP2	2. Zielone lubuskie	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	region słabiej rozwinięty	150 172 358,00	125 908 792,00	24 263 566,00	26 501 005,00	21 011 511,00	5 489 494,00	176 673 363,00	85,00%
CP2	3. Mobilność miejska	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	region słabiej rozwinięty	64 359 582,00	53 960 911,00	10 398 671,00	11 357 574,00	11 357 574,00	0,00	75 717 156,00	85,00%
CP3	4. Transport	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	region słabiej rozwinięty	121 646 307,00	101 991 737,00	19 654 570,00	21 466 996,00	21 466 996,00	0,00	143 113 303,00	85,00%
CP4	5. Infrastruktura społeczna	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	region słabiej rozwinięty	84 159 388,00	70 561 634,00	13 597 754,00	14 851 657,00	14 851 657,00	0,00	99 011 045,00	85,00%
CP4	6. Wsparcie obywateli	łącznie koszty kwalifikowalne	EFSS+	region słabiej rozwinięty	194 250 964,00	162 833 667,00	31 417 297,00	34 279 582,00	34 279 582,00	0,00	228 530 546,00	85,00%
CP4	7. RLKS	łącznie koszty kwalifikowalne	EFSS+	region słabiej rozwinięty	13 000 000,00	10 897 437,00	2 102 563,00	684 211,00	684 211,00	0,00	13 684 211,00	95,00%
CP5	8. Lokalne lubuskie	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	region słabiej rozwinięty	103 524 595,00	86 797 976,00	16 726 619,00	18 269 047,00	18 269 047,00	0,00	121 793 642,00	85,00%
PT	9. Pomoc techniczna (EFRR)	łącznie koszty kwalifikowalne	EFRR	region słabiej rozwinięty	25 854 487,00	21 677 140,00	4 177 347,00	4 562 557,00	4 562 557,00	0,00	30 417 044,00	85,00%
PT	10. Pomoc techniczna (EFSS+)	łącznie koszty kwalifikowalne	EFSS+	region słabiej rozwinięty	8 710 451,00	7 301 661,00	1 408 790,00	1 537 139,00	1 537 139,00	0,00	10 247 590,00	85,00%
			łącznie EFRR		645 506 882,00	541 211 400,00	104 295 482,00	113 912 983,00	97 435 794,00	16 477 189,00	759 419 865,00	85,00%
			łącznie EFSS+		215 961 415,00	181 032 765,00	34 928 650,00	36 500 932,00	36 500 932,00	0,00	252 462 347,00	85,54%
			łączna suma		861 468 297,00	722 244 165,00	139 224 132,00	150 413 915,00	133 936 726,00	16 477 189,00	1 011 882 212,00	85,14%

Tabela 10: Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

euro, ceny bieżące								
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	total
ERDF	0,00	102 662 897,00	106 635 302,00	111 353 180,00	116 264 539,00	101 614 104,00	106 976 860,00	645 506 882,00
	0,000%	15,904%	16,520%	17,251%	18,011%	15,742%	16,573%	100,000%
ESF+	0,00	34 312 624,00	35 651 293,00	37 241 444,00	38 898 754,00	34 021 616,00	35 835 684,00	215 961 415,00
	0,000%	15,888%	16,508%	17,244%	18,012%	15,754%	16,594%	100,000%

4. Warunki podstawowe

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. i) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Do dalszych prac

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy (nie dotyczy EFMRA)	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
Skuteczne mechanizmy monitorowania rynku zamówień publicznych	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM, IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	T	1	T	<p>Link do ustawy: http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf</p>	Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP.
				2	T		UZP posiada dostęp do wszystkich danych wymaganych w ramach warunkowości podstawowej (dane pochodzą z bazy TED prowadzonej przez KE oraz ze sprawozdań rocznych przedkładanych Prezesowi UZP przez zamawiających) z wyjątkiem danych dotyczących finalnej ceny po wykonaniu zamówienia. Zgodnie jednak z aktualnym brzmieniem warunku, dane dotyczące finalnej ceny są wymagane tylko, jeśli krajowe systemy przewidują/gromadzą takie informacje.
				3, 4, 5	T		Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania systemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP. Ponadto UZP publikuje na swojej stronie roczne raporty z funkcjonowania systemu zamówień publicznych oraz okresowe Biuletyny Informacyjne. W przypadku powstania w toku kontroli prowadzonej przez UZP podejrzenia, że w postępowaniu mogło dojść do zmywu przetargowej UZP przekazuje stosowną informację w tym zakresie do UOKiK. Pomiedzy UZP i UOKiK zostało także podpisane porozumienie zakładające współpracę obydwu instytucji, wymianę informacji i doświadczeń.
Narzędzia i zdolności umożliwiające skuteczne stosowanie zasad pomocy państwa	EFRR FS EFS+ EFMRA FST Nie Tdotyczy FAM, IZGW i FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	T	1	T	<p>Link do ustawy : http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20041231291/U/D20041291Lj.pdf</p>	Zgodnie z art. 31b pkt 2) ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 362) Prezes UOKiK ma obowiązek ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej informacji o decyzjach KE dotyczących zwrotu pomocy publicznej. Jednocześnie, zgodnie z art. 37 ust. 5 ustawy, podmioty udzielające pomocy mają obowiązek uzyskać od przedsiębiorców ubiegających się o pomoc publiczną informacje umożliwiające stwierdzenie, czy dany przedsiębiorca znajduje się w trudnej sytuacji na dzień udzielenia pomocy.
				2	T		Funkcją krajowego organu ds. pomocy państwa, odpowiedzialnego za skuteczne wdrażanie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej, pełni Prezes UOKiK (a w zakresie pomocy publicznej w sektorze rolnym i rybołówstwa - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi). Zgodnie z ww. ustawą, Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej, w tym projekty finansowane w ramach środków strukturalnych, notyfikuje je KE, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przez Komisją oraz monitoruje pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom. Ustawa reguluje także obowiązki w zakresie monitorowania

							pomocy udzielanej polskim przedsiębiorcom, tj.: gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywana informacji związanych z pomocą publiczną.
Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	T	1	T		Jednolita procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPP zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie jak i trakcie realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPP zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w przypadku programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednik). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności weryfikujące stan faktyczny i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia artykułów KPP, w zależności od charakteru sprawy, właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ programu odpowiedzialna jest również za prowadzenie polityki informacyjnej w ww. obszarze.
				2	T		Procedura uwzględnia obowiązek IZ Programu w zakresie przygotowania rocznej zbiorczej informacji o wszystkich zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów z KPP oraz skarg, w celu rozpatrzenia przez KM Programu. KM podejmuje decyzję o podjęciu właściwych działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków.
Wdrażanie i stosowanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE ¹⁶	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	T	1	T	Warunek spełniony jest poprzez przyjęcie Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjętej Uchwałą nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. Link do dokumentu: https://dziennikustaw.gov.pl/MP/rok/2021/pozycja/218	Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjęta uchwałą nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. wypełnia wskazane kryteria poprzez ustanowienie ram całościowej polityki krajowej dla zapewnienia wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, obejmujących: - określenie konkretnych celów i działań do osiągnięcia w oznaczonym czasie - wyznaczenie wskaźników realizacji tych celów (mierników) i podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację w określonym czasie, - zapewnienie gromadzenia danych w zakresie dotyczącym realizacji celów i działań - ustanowienie mechanizmów monitoringu realizacji celów i działań, - zapewnienie wdrażania na poziomie opracowywania i wdrażania planów działań i programów polityki dostępności oraz zgodnego z postanowieniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych ustawodawstwa i standardów, stosownie do uzgodnionych zapisów Strategii.
				2, 3	T		Opracowano procedurę dla programów finansowanych z 8 funduszy nakładającą na IZ Programu obowiązek przygotowania rocznej informacji o zgłoszeniach dot. niezgodności projektów z KPPON oraz skarg, w celu rozpatrzenia przez KM Programu. KM decyduje o podjęciu działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków. Procedura obejmuje weryfikację zgodności z KPPON zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie, jak i w trakcie realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPPON zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w przypadku programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednik). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności weryfikujące stan faktyczny i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia KPPON, w

¹⁶

Decyzja Rady 2010/48/WE z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych (Dz.U. L z 23.1.2010, s. 35).

							zależności od charakteru sprawy, właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ programu odpowiedzialna jest również za prowadzenie polityki informacyjnej w ww. obszarze.
1.1.Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji (Poziom krajowy)	EFRR	<p>Rozwijanie i wzmocnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywani e zaawansowanyc h technologii</p> <p>Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</p>	T	1	T	<p>Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju</p> <p>Strategia Produktyności (projekt) - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-pracotechnologia/konsultacje-publiczne-projektu-strategii-produktywnosci-2031</p> <p>Raport Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD Economic Survey Poland z 2018 r., którego tematem przewodnim było wzmocnienie innowacyjności w Polsce - OECD https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-poland-2018_eco_surveys-pol-2018-en</p> <p>Smart Industry Polska 2019 oraz Smart Industry Polska 2018- Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://publikacje.siemens-info.com/ebook/554/raport-smart-industry-polska-2019</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wyzwania w zakresie rozwoju innowacyjności zidentyfikowano w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (w ramach opisu celu dotyczącego trwałego wzrostu gospodarczego opartego coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną), a także w projekcie Strategii Produktyności Bieżąca identyfikacja i analiza barier odbywa się w ramach posiedzeń Rady ds. Innowacyjności oraz Międzyresortowego Zespołu ds. Innowacyjności. Analizy specjalistyczne prowadzone są także w zakresie barier oraz potrzeb rozwojowych różnych podmiotów uczestniczących w procesie przedsiębiorczego odkrywania oraz w transferze i dyfuzji innowacji (np. Grup Roboczych ds. Krajowych Inteligentnych Specjalizacji) oraz analizy barier dotyczących poszczególnych zagadnień tematycznych jak np. cyfryzacji czy przemysłu 4.0. Analiza barier przeprowadzana jest także na poziomie regionalnym w celu uwzględnienia rozwiązań w działaniach podejmowanych na poziomie krajowym.

						<p>https://publikacje.siemens-info.com/ebook/165/raport-smart-industry-polska-2018</p> <p>Analizy dot. digitalizacji i przemysłu 4.0 będące podstawą działań FPPP - Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości https://przemyslprzyszlosci.gov.pl/baza-wiedzy/biblioteka-4-0/</p>	
				2	T	<p>Dokument Krajowa Inteligentna Specjalizacja - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Minister wł. ds. gospodarki posiada doświadczenie i kompetencje w zakresie realizacji zadań związanych z inteligentną specjalizacją (tworzenie koncepcji, wdrażanie, proces przedsiębiorczego odkrywania, monitorowanie, ewaluacja) • Prowadzenie przez Ministra wł. ds. gospodarki działań dotyczących koordynacji i monitorowania krajowych i regionalnych inteligentnych specjalizacji <ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie przez Ministra wł. ds. gospodarki prac w zakresie polityki innowacyjnej, technologicznej i przemysłowej, m.in. koordynacja prac Rady ds. Innowacyjności (efekty działania Rady: program Start In Poland, Sieć badawcza Łukasiewicz, ulga na B+R, ulga IP Box, Akademia Menadżera Innowacji, Program Dobry Pomysł, ustawa o Fundacji Platforma Przemysłu Przyszłości, Reforma nauki –Konstytucja dla nauki , doktoraty wdrożeniowe, projekt Szkoła dla Innowatora, Mapa GOZ) • Wskazanie Ministra właściwego ds. gospodarki do koordynowania KIS w dokumencie Krajowa Inteligentna Specjalizacja przez RM
				3	T	<p>Dokument Krajowa Inteligentna Specjalizacja - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl</p> <p>Strona internetowa dot. KIS - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl</p> <p>Narzędzie informatyczne SmartRadar - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://mpit-smartradar.avility.pl/</p> <p>Ewaluacja ex-ante i mid-term projektu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Stały monitoring inteligentnych specjalizacji w oparciu o dane z realizacji krajowych i regionalnych programów operacyjnych, Horyzont2020, w tym z uwzględnieniem listy wskaźników wspólnych i listy wskaźników kluczowych, którego efektem jest informacja zarządcza m.in. o zgłaszanych i pozytywnie ocenionych projektach z poszczególnych KIS, o wskaźniku sukcesu oraz o zainteresowaniu poszczególnymi specjalizacjami • Wykorzystanie narzędzia informatycznego Smart Radar agregującego dane dot. Inteligentnych specjalizacji oraz współpraca z KE w zakresie narzędzia Innovation Radar • Prowadzenie monitoringu realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (wskazujący na stopień osiągania celów S3 jakim jest wzrost innowacyjności). Działalność Grup Roboczych ds. KIS, wywiady z przedsiębiorcami, spotkania grup focusowych tzw. Smart Panel i Smart Labs, ewaluacja projektu Monitoring KIS, ewaluacje i analizy tematyczne wykonywane przez PARP oraz Ministra wł. ds. gospodarki w ramach projektu Monitoring KIS

						<p>pozakonkursowego - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (w publikacji)</p> <p>Ewaluacja wsparcia w ramach PO IR w zakresie krajowych inteligentnych specjalizacji - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analzy/wyniki-badania-ewaluacyjnych/badania-ewaluacyjne/ewaluacja-wsparcia-w-ramach-po-ir-w-zakresie-krajowych-inteligentnych-specjalizacji/</p>	
				4	T	<p>Dokument Krajowa Inteligentna Specjalizacja- Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl</p> <p>Regulamin naboru i prac Grup Roboczych ds. krajowej inteligentnej specjalizacji z dnia 14 lutego 2020 r. - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl</p> <p>Business Technology Roadmaps - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości https://smart.gov.pl</p> <p>Konkursy w ramach poddziałania 1.1.1. Szybka Ścieżka dla BTR - Narodowe Centrum Badań i Rozwoju https://archiwum.ncbr.gov.pl/programy/fundusze-europejskie/poir/nabory-zakonczone/</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie ciągłości prac Grup Roboczych ds. KIS z udziałem przedstawicieli przedsiębiorstw, jednostek naukowych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji biznesu oraz organizacji pozarządowych, skutkująca zmianami na liście KIS będącymi efektem monitorowania np. łączeniem specjalizacji, zmianami ich opisu, analizą trendów, identyfikacją barier w realizacji inwestycji w określonych obszarach B+R, interpretowaniem wyników monitorowania • Funkcjonowanie Grupy Konsultacyjnej ds. KIS składającej się z przedstawicieli administracji centralnej i samorządowej, zajmujących się inteligentnymi specjalizacjami na poziomie krajowym i regionalnym • Ciągła organizacja wywiadów z przedsiębiorcami i spotkań fokusowych (tzw. Smart Labs) z udziałem przedstawicieli przedsiębiorstw i jednostek naukowych, stanowiących element procesu przedsiębiorczego odkrywania (jak do tej pory 260 wywiadów w 21 obszarach tematycznych, 43 Smart Laby oraz 11 Business Technology Roadmaps) • Uruchomienie tematycznych konkursów w ramach działania 1.1.1 „Szybka Ścieżka” w PO IR dla wybranych Business Technology Roadmaps

						<p>Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie utworzenia Rady ds. Innowacyjności, Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie utworzenia Międzyresortowego Zespołu do spraw Innowacyjności i zarządzania zmieniające - Ministerstwo Rozwoju i Technologii http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WM P20190000131</p> <p>Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw określających warunki prowadzenia działalności innowacyjnej - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WD U20160001933</p> <p>Ustawa z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WD U20170002201</p> <p>Program Ministra na lata 2019 – 2021 Przemysł 4.0 - ustanowiony na podstawie art. 21a ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 141, z</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Funkcjonowanie Rady Innowacyjności oraz Międzyresortowego Zespołu ds. Innowacyjności • Przyjęcie rozwiązań legislacyjnych sprzyjających podejmowaniu i prowadzeniu działalności innowacyjnej, m.in. ustawy o innowacyjności, Konstytucja dla Biznesu, Ulga podatkowa na prace B+R, Prosta spółka, Mały ZUS, Ulga podatkowa IP Box, ustawa o Fundacji Platformy Przemysłu Przyszłości, zniesienie podwójnego opodatkowania funduszy VC • Przyjęcie rozwiązań legislacyjnych umożliwiających reformę nauki - m.in. ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, utworzenie Sieci badawczej Łukasiewicz (reforma instytutów badawczych) • Działania koordynacyjne, zmierzające do zapewnienia synergii polityk na poziomie krajowym i regionalnym w ramach Rady ds. Innowacyjności • Funkcjonowanie kompleksowych instrumentów wspierania działalności B+R+I
--	--	--	--	--	--	--	---

					<p>późn. zm.) - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwój-praca-technologia/przemysl-4-0</p> <p>Ustawa z dnia 18 marca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce - Ministerstwo Edukacji i Nauki http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180001668</p> <p>Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz - Ministerstwo Rozwoju i Technologii http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2019000534/T/D20190534L.pdf</p> <p>Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju</p> <p>Strategia Produktywności (projekt) - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwój-praca-technologia/konsultacje-publiczne-projektu-strategii-produktywnosci-2031</p> <p>Krajowe Klastry Kluczowe – lista, konkurs na KKK - Ministerstwo Rozwoju i Technologii</p>	
--	--	--	--	--	--	--

					<p>https://www.gov.pl/web/rozwój/lista-kkk</p> <p>Kierunki rozwoju polityki klastrowej po 2020 r. - Ministerstwo Rozwoju i Technologii</p> <p>https://www.gov.pl/web/rozwój-praca-technologia/krajowe-klastry-kluczowe</p> <p>Konkurs dot. rozwoju potencjału koordynatorów KKK - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości</p> <p>https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/rozwój-potencjału-koordynatorów-krajowych-klastrow-kluczowych#terminy</p> <p>Raport z badania akredytowanych ośrodków innowacji - Ministerstwo Rozwoju i Technologii</p> <p>https://www.smart.gov.pl/images/Raport-z-badania-akredytowanych-osrodkow-innowacji-na-zlecenie-MPIT.pdf</p> <p>Lista akredytowanych ośrodków innowacji - Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii</p> <p>https://www.gov.pl/web/rozwój/lista-osrodkow-innowacji</p> <p>Gotowość Ośrodków Innowacji do wspierania inteligentnej specjalizacji - Ministerstwo Rozwoju i</p>	
--	--	--	--	--	---	--

						<p>Technologii/Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości https://smart.gov.pl Dokument Krajowa Inteligentna Specjalizacja - Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii https://smart.gov.pl</p>	
				6	T	<p>Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości www.fppp.gov.pl, http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190000229</p> <p>Mapa drogowa transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj/gospodarka-o-obiegu-zamknietym</p> <p>Standaryzacja Hubów Innowacji Cyfrowych - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj/mpit-oglasza-konkurs-dla-hubow-innowacji-cyfrowych</p> <p>Narodowy Plan Szerokopasmowy - Kancelaria Premiera Rady Ministrów https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/narodowy-plan-szerokopasmowy---zaktualizowany</p> <p>Polityka SI - Kancelaria Prezesa Rady Ministrów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Transformację w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (wdrożenie Mapy drogowej GOZ), prace KIS ds. GOZ, działania w zakresie rozszerzonej odpowiedzialności producenta, działania dot. śladu środowiskowego i ekoprojektowania, gospodarowanie surowcami • Transformację cyfrową i w kierunku przemysłu 4.0 (Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości - standaryzacja i integracja działań szkoleniowo-doradczych, Ulga podatkowa na robotyzację, Tworzenie Digital Innovation Hubs i proces standaryzacji usług, European Digital Innovation Hubs, Nowoczesne kadry dla przemysłu przyszłości – up-skilling i re-skilling), Fabryki uczące, Polityka Sztucznej Inteligencji (SI), Doktorat wdrożeniowy i Szkoła AI, Akademia Innowacyjnych Zastosowań Technologii Cyfrowych, Polityka danych, Program Otwierania Danych Publicznych, Narodowy Plan Szerokopasmowy) • Transformację w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie (Strategia Transformacji do Gospodarki Neutralnej Klimatycznie, Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030, Program Czyste Powietrze, Program Mój Prąd, Plan Rozwoju Elektromobilności)

						<p>https://www.gov.pl/web/cy-fryzacja/konsultacje-spoleczne-projektu-polityki-rozwoju-sztucznej-inteligencji-w-polsce-na-lata-2019--2027</p> <p>Polityka danych - Kancelaria Premiera Rady Ministrów https://dane.gov.pl/</p> <p>Program Otwierania Danych Publicznych - Kancelaria Premiera Rady Ministrów https://www.gov.pl/web/cy-fryzacja/otwarte-dane-publiczne https://www.gov.pl/web/cy-fryzacja/program-otwierania-danych-na-lata-2021-2027--ruszaja-prekonsultacje-spoleczne</p> <p>Strategia Transformacji do Gospodarki Neutralnej Klimatycznie - Ministerstwo Rozwoju i Technologii (w opracowaniu)</p> <p>Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 - Ministerstwo Klimatu i Środowiska https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke</p> <p>Moj prąd, Czyste powietrze - Ministerstwo Klimatu i Środowiska/Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej</p>
--	--	--	--	--	--	---

						<p>https://mojprad.gov.pl/, http://www.czystepowietrze.gov.pl/</p> <p>Plan Rozwoju Elektromobilności - Ministerstwo Aktywów Państwowych https://www.gov.pl/web/aktywapanstwowe/elektromobilnosc-w-polsce</p> <p>Mapa drogowa GOZ - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwój-pracotechnologia/rada-ministrow-przyjela-projekt-mapy-drogowej-goz</p>	
				7	T	<p>Informacja o udziale polskich podmiotów m.in. w partnerstwach ponadnarodowych S3 oraz projektach międzynarodowych w ramach programu Horyzont 2020 - Komisja Europejska/Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii/Krajowy Punkt Kontaktowy PR Horyzont 2020 https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/thematic-platforms, https://smart.gov.pl, https://www.kpk.gov.pl/analizy-i-statystyki</p> <p>Konkursy dla przedsiębiorstw uruchamiane w ramach poszczególnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie współpracy międzyregionalnej i ponadnarodowej w obszarach inteligentnych specjalizacji - m.in. Partnerstwa S3 przy KE, Interreg, EIT, Horyzont 2020, Innovoucher, TravelGrants, projekty Grupy Wyszechradzkiej, TeamNet, bilateralne projekty akceleracyjne • Instrumenty wsparcia ukierunkowane na internacjonalizację polskich firm wspierające współpracę z partnerami zagranicznymi – m.in.: umiędzynarodowienie Krajowych Klastrow Kluczowych, Brand, Go to Brand, Poland Prize, Polskie Mosty Technologiczne, Granty na Eurogranty <p>Planowane instrumenty wsparcia współpracy międzynarodowej w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2021-2027 - m.in. współpraca instytucjonalna w zakresie partnerstw międzynarodowych - wymiana wiedzy i dobrych praktyk, wsparcie tworzenia partnerstw międzynarodowych, wsparcie umiędzynarodowienia przedsiębiorstw</p>

						<p>programów w zakresie internacjonalizacji i współpracy międzynarodowej</p> <p>Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej</p> <p>https://www.interregeurope.eu/in-my-country/poland/</p> <p>Krajowy Punkt Kontaktowy PR Horyzont 2020</p> <p>https://www.kpk.gov.pl/h2020-i-inne-programy/horyzont-2020</p> <p>Ministerstwo Spraw Zagranicznych</p> <p>https://www.visegradfund.org/</p> <p>http://map.visegradfund.org/</p> <p>Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości</p> <p>https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/innovoucher</p> <p>https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/wsparcie-na-utworzenie-partnerstwa</p> <p>https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/Umie%20dzynarodowienie%20Krajowych%20Klaster%20Kluczowych</p> <p>https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants?category=5</p> <p>Polska Agencja Inwestycji i Handlu</p> <p>https://www.paih.gov.pl/pmt</p> <p>Ministerstwo Edukacji i Nauki</p>
--	--	--	--	--	--	--

						https://www.gov.pl/web/nauka/granty-na-granty-promocja-jakosci-iii Fundacja na rzecz Nauki Polskiej https://www.fnp.org.pl/oferta/team-net/	
1.1.Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji (Poziom regionalny)	EFRR	Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	T	1	T	1. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego 2. Ewaluacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego w kontekście wsparcia innowacyjności oraz badań i rozwoju w ramach RPO-Lubuskie 2020 3. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz diagnoza strategiczna do dokumentu 4. Aktualizacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego	Realizacja kryterium ma charakter procesowy. Analiza barier rozwojowych jest prowadzona na bieżąco, na poziomie dokumentów i ekspertyz opracowanych dla obszaru rozwoju innowacji w regionie, np. - Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego zawiera wyniki szczegółowych prac diagnostycznych dla obszarów specjalizacji związanych z ustaleniem głównych determinant i barier rozwojowych występujących w obszarach wzrostu. - Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 określa w części diagnostycznej główne problemy stanowiące bariery rozwojowe w regionie. - W ramach procesu monitorowania i ewaluacji PRI WL, w grudniu 2019 r. zrealizowane zostało badanie "Ewaluacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego w kontekście wsparcia innowacyjności oraz badań i rozwoju w ramach RPO-Lubuskie 2020". Dodatkowe analizy: - Przeprowadzono interaktywną Ankiętę w zakresie planów rozwojowych na lata 2020-2027 w obszarze badań i rozwoju, kierowana głównie do przedsiębiorców, m.in. dane związane m. in. z występowaniem „wąskich gardeł” w dziedzinie innowacyjności. - Zlecono Analizę, ocenę i rekomendacje w obszarze innowacyjności w województwie lubuskim. - Identyfikacja wąskich gardeł dla dyfuzji innowacji w regionie oraz określenie ich konsekwencji zarówno w badaniach, jak i w procesie PPO. Ponadto powołano Lubuskie Forum Innowacji.
				2	T	1. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego 2. Aktualizacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego 3. struktura organizacyjna UMWL, 4. zarządzenia Marszałka WL w sprawie powołania zespołów, 5. Uchwały Zarządu Województwa Lubuskiego w sprawie powołania Rad	Organem decyzyjnym w zakresie IS jest Zarząd Województwa Lubuskiego. Koordynacja prac związanych z wdrażaniem i monitorowaniem PRI WL dla perspektywy 2014-2020 leżała w kompetencjach Zespołu Roboczego do spraw Programu Rozwoju Innowacji. Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym zajmował się również gromadzeniem i przetwarzaniem danych monitoringowych. Pozostałe zaangażowane gremia: - Rada ds. Rozwoju Województwa Lubuskiego - jest organem opiniodawczo-doradczym Zarządu w zakresie planowania rozwoju województwa lubuskiego. - Rada Inwestycyjna dla instrumentów finansowych w województwie lubuskim. Analizuje ona zagadnienia związane z finansowaniem zwrotnym w kontekście inteligentnych specjalizacji i zasadności/konieczności ustalenia preferencji dla tego obszaru realizacji RPO. - Grupa robocza „Gospodarka i innowacje”, działająca w ramach Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020.

						<ul style="list-style-type: none"> - Ponadto została wykonana dla UMWL Analiza, ocena i rekomendacje w obszarze innowacyjności w województwie lubuskim, która zawiera m.in. analizę systemu zarządzania innowacjami. - W grudniu 2020 r. powołano departament odpowiedzialny za Innowacje i Przedsiębiorczość, który skupia całość zadań związanych z innowacjami w regionie, w tym za RIS. Odpowiada również za aktualizację PRI i będzie realizował również związane z wdrażaniem i monitorowaniem dokumentu. - Powołano wewnętrzny Zespół ds. Innowacji, którego głównym zadaniem jest prowadzenie działań wpływających na wzrost poziomu innowacyjności w województwie. - Powołano Lubuskie Forum Innowacji, jako platformę współpracy w obszarze innowacji.
				3	T	<p>1. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego, 2. struktura organizacyjna UMWL, 3. zarządzenia Marszałka WL w sprawie powołania zespołów, 4. Uchwały Zarządu Województwa Lubuskiego w sprawie powołania Rad 5. Aktualizacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego.</p> <p>Pierwsza edycja PRI WL zawierała opis systemu wdrożenia i realizacji oraz systemu monitorowania i ewaluacji IS. W ramach procesu monitorowania Departament Zarządzania RPO gromadził i przetwarzał dane z czterech podstawowych źródeł: dane statystyczne dotyczące innowacyjności poszczególnych branż regionu, dane dotyczące realizacji projektów wpisujących się w IS w ramach RPO, dane jako informacje od interesariuszy IS, pozyskiwane zarówno w ramach spotkań z członkami nieformalnej grupy roboczej, badań ankietowych, jak i kontaktów bezpośrednich oraz badania, analizy i ekspertyzy zlecane podmiotom zewnętrznym. W ramach procesu realizowano zadania obejmujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Coroczne raporty z realizacji PRI WL obrazujące wybrane inicjatywy podjęte w danym roku, wpływające na wdrażanie Programu. - Przeprowadzenie badania: Ewaluacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego w kontekście wsparcia innowacyjności oraz badań i rozwoju w ramach RPO-Lubuskie 2020 - Prowadzenie Ankiety w zakresie planów rozwojowych na lata 2020-2027 w obszarze badań i rozwoju, kierowana głównie do przedsiębiorców. - Zlecenia Analizy, ocena i rekomendacje w obszarze innowacyjności w województwie lubuskim (na potrzeby oceny systemu rozwoju innowacji w regionie; wnioski wykorzystano w aktualizacji PRI, również w obszarze systemu monitorowania). <ul style="list-style-type: none"> - Coroczne analizy statystyczne w obszarze innowacyjności. - Sprawozdawczości w ramach smart radar. <p>W ramach systemu monitorowania uwzględniono funkcjonowanie różnych zespołów, rad: Zespołu Roboczego do spraw Programu Rozwoju Innowacji, Rady ds. Rozwoju, Rady Inwestycyjnej dla instrumentów finansowych w województwie lubuskim, wewnętrznego Zespołu ds. Innowacji.</p> <p>W wyniku prowadzonych obserwacji w procesie monitorowania powzięto działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyłoniono jeden departament w strukturze UMWL odpowiedzialny za działania związane z innowacjami, - powołano Lubuskie Forum Innowacji, jako platformę konsultacji. Jego prace skoncentrowane są na m.in. monitoringu obrazu innowacji w regionie, - w procesie aktualizacji PRI wykorzystywane są rekomendacje i zalecenia zdefiniowane w procesie monitorowania – również w celu usprawnienia systemu monitorowania.

				4	T	<p>1. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego</p> <p>2. Aktualizacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego</p>	<p>Realizacja kryterium ma charakter procesowy. Pierwsza edycja PRI (do roku 2020)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Uspołecznienie procesów zarządczych poprzez włączenie interesariuszy poszczególnych obszarów planowania strategicznego. - Skupiono się na realizacji PPO z wykorzystaniem między innymi ankiet realizowanych wśród przedsiębiorstw z obszarów IS i szerzej – działających na obszarze województwa lubuskiego. - Interesariusze uczestniczyli również w procesie monitorowania PRI oraz w badaniu ewaluacyjnym PRI WL. - Uruchomiono stronę internetową dedykowaną IS, gdzie zamieszczane są najważniejsze dokumenty związane z realizacją PRI WL. - PPO jest realizowany poprzez działalność różnych grup, zespołów, ciał konsultacyjno-doradczych oraz przy okazji różnych przedsięwzięć, jak Lubuski Kongres Gospodarczy. <p>Najpoważniejsze dotychczas poszerzenie zakresu IS, nastąpiło w wyniku działań podejmowanych w ramach PPO.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Obserwacji w zakresie prowadzonego PPO dostarczyły między innymi wyniki Ewaluacji Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego w kontekście wsparcia innowacyjności oraz badań i rozwoju w ramach RPO-Lubuskie 2020 oraz wyniki raportu przygotowanego w konsekwencji udziału regionu w programie The Lagging Regions 2 w ramach wsparcia wdrażania strategii inteligentnej specjalizacji w Lubuskiem. <p>W procesie aktualizacji PRI zintensyfikowane działania w ramach PPO:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Powołano Lubuskie Forum Innowacji, jako platformę konsultacji. - Przeprowadzono przegląd inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego i sieciowania w celu wyodrębnienia kluczowych branż regionu. Na platformie internetowej zorganizowano część panelową i część warsztatową w podziale na trzy grupy odpowiadające inteligentnym specjalizacjom. <p>Celem przedsięwzięcia jest m.in.: zweryfikowanie obszarów inteligentnych specjalizacji polegające na wyborze najbardziej perspektywicznych obszarów o wysokim potencjale B+R tzw. obszarów kluczowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Przeprowadzono konkurs na kluczowe obszary b+r w ramach lubuskich inteligentnych specjalizacji. - Jednocześnie trwały intensywne warsztaty sieciujące, będące przygotowaniem instytucji naukowo-badawczych, IOB i przedsiębiorców do aplikowania do konkursu na kluczowe obszary B+R w ramach lubuskich inteligentnych specjalizacji. - Przeprowadzono Lubuski Kongres Innowacji. - Zorganizowano Lubuskie Forum Innowacji. Podczas wydarzenia przedstawiono projekt aktualizacji PRI 2030 oraz pomysł na opracowanie koncepcji utworzenia Lubuskiego Centrum Badawczo – Rozwojowego. - Przeprowadzono Konkurs na wybór obszarów kluczowych w ramach Lubuskich Inteligentnych Specjalizacji. Konkurs zakładał poszukiwanie obszarów o dużym potencjale badawczo-rozwojowym istotnym z punktu widzenia rozwoju województwa lubuskiego.
--	--	--	--	---	---	---	---

				5	T	<p>1. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego</p> <p>2. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz diagnoza strategiczna do dokumentu</p> <p>3. Regulamin Organizacyjny UMWL.</p> <p>4. Aktualizacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego</p>	<p>Realizacja kryterium ma charakter procesowy.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wyzwania w obszarze innowacyjności zostały opisane w najważniejszym dokumencie strategicznym regionu – Strategii Województwa Lubuskiego 2030. Cel strategiczny 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna bezpośrednio wskazuje na obszar innowacji, w tym regionalnych inteligentnych specjalizacji. Kontekst ten podkreślony został bezpośrednio na poziomie celu operacyjnego 1.1. Wzmocnienie sektora B+R oraz mechanizmów transferu innowacji, szczególnie w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji. - W PRI WL (pierwszej edycji i w aktualizacji dokumentu) podejmuje się tematykę związaną z dostępnością i jakością kapitału ludzkiego i społecznego, z kondycją lubuskich przedsiębiorstw i całego otoczenia powstawania i rozwoju innowacji. - Uruchomiono stronę internetową dedykowaną inteligentnym specjalizacjom. Zawiera ona niezbędne informacje dotyczące między innymi samego PRI WL, jego monitorowania, procesu PPO, czy aktualnych wydarzeń związanych z akcjami aplikacyjnymi o środki UE i krajowe na innowacje. - W ramach systemu wspierania IS, region uczestniczy w pracach Regionalnego Forum Inteligentnych Specjalizacji. - Przeprowadzona Analiza, ocena i rekomendacje w obszarze innowacyjności w województwie lubuskim zawiera m.in. inwentaryzację zadań, projektów związanych z obszarem innowacji, które realizowane są w urzędzie marszałkowskim województwa lubuskiego i jednostkach podległych ze szczególnym uwzględnieniem regionalnych inteligentnych specjalizacji oraz efektów ich realizacji. Region wziął również udział w programie The Lagging Regions 2 w ramach wsparcia wdrażania strategii inteligentnej specjalizacji w Lubuskiem. - Analiza dotychczas podejmowanych działań oraz rekomendacje z przytoczonych badań wskazują na konieczność wzmocnienia wsparcia na rzecz sieciowania przedsiębiorstw oraz kooperacji IOB, uczelni i biznesu, dlatego też: <ul style="list-style-type: none"> - podjęto działania w zakresie aktywizacji klastrów, - powołano Lubuskie Forum Innowacji, jako platformę wymiany doświadczeń oraz budowania współpracy w obszarze wzmocnienia systemu innowacji w regionie, - przeprowadzono przegląd inteligentnych specjalizacji województwa lubuskiego i sieciowania w celu wyodrębnienia kluczowych branż regionu, - przeprowadzono konkurs na kluczowe obszary b+r w ramach lubuskich inteligentnych specjalizacji, - odbyło się również seminarium klastrowe - tematyka dotyczyła katalizatorów i barier w rozwoju inicjatyw klastrowych w regionie lubuskim a także polityka klastrowa Unii Europejskiej.
				6	T	<p>1. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz diagnoza strategiczna do dokumentu</p>	<p>Dokumenty strategiczne opisujące planowane działania w zakresie transformacji przemysłowej w województwie lubuskim:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, - Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego. <p>Ponadto funkcjonują dokumenty w obszarze szeroko pojętej transformacji energetycznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Analiza stanu realizacji Strategii Energetyki Województwa Lubuskiego wraz z prognozą rozwoju sektora energetycznego na terenie województwa lubuskiego do 2030 roku,

						<ul style="list-style-type: none"> - Aktualizacja „Programu ochrony powietrza dla strefy lubuskiej ze względu na przekroczenie wartości dopuszczalnej pyłu zawieszonego PM10 oraz wartości docelowych benzo(a)pirenu oraz arsenu w nim zawartych”. - Działania związane z transformacją w kierunku gospodarki: 4.0, o obiegu zamkniętym, niskoemisyjnej, cyfrowej stanowią priorytety w ujęciu regionalnym, jak i ogólnoeuropejskim. Przyszła perspektywa będzie skupiona na działaniach zmierzających do wsparcia gospodarki w celu jej transformacji w określonych kierunkach. - Region identyfikuje potrzebę, aby zwiększyć zastosowanie nowych technologii, upowszechnić wykorzystanie rozwiązań cyfrowych, czy zmniejszyć presję na środowisko. Działania i aktywności służące spełnianiu warunku w regionie prowadzone i planowane są w następujących zakresach: przemysł kosmiczny, eelektromobilność. - Stała obserwacja działań na poziomie krajowym w obszarze transformacji pod kątem możliwości włączenia się w te procesy oraz implementacji rozwiązań na poziomie regionalny. - Programowana jest również odpowiednia interwencja na poziomie programu regionalnego, która będzie przyczyniać się do transformacji przemysłowej regionu (szczególnie w kierunku gospodarki zasobooszczędnej, gospodarki 4.0, transformacji cyfrowej).
				7	T	<p>Realizacja kryterium ma charakter procesowy.</p> <p>W ramach procesu internacjonalizacji IS dotychczasowe działania były skupione głównie na wsparciu umiędzynarodowienia działalności przedsiębiorstw. RPO będący podstawowym instrumentem realizacji PRI WL na poziomie regionalnym wspiera ekspansję międzynarodową działalności lubuskich MŚP. Jednocześnie UMWL realizuje projekty związane z uczestnictwem lubuskich MŚP w misjach i targach zagranicznych lub z udziałem zagranicznych inwestorów. W ramach misji organizowane są również spotkania b2b, w wyniku których nawiązywane są nowe kontakty, kontrakty, następuje wymiana doświadczeń.</p> <ul style="list-style-type: none"> - W strukturze departamentu odpowiedzialnego za innowacje i przedsiębiorczość funkcjonują: Centrum Obsługi Inwestora (COI) i Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE), które oferują usługi informacyjne dla przedsiębiorców-eksporterów i inwestorów Usługi informacyjne dla przedsiębiorców – eksporterów i inwestorów oferowane przez Centrum Obsługi Inwestora (COI) i Centrum Obsługi Inwestorów i Eksporterów (COIE). W ramach realizowanych przez oba centra działań organizowane są spotkania eksporterów i lubuskich przedsiębiorców, udzielane są usługi informacyjne dotyczące możliwości eksportowych na rynkach zagranicznych, ponadto obsługiwane są projekty inwestycyjne. - Udział przedstawicieli województwa lubuskiego w imprezach o charakterze gospodarczym w regionach partnerskich, zapraszanie i zachęcanie przedstawicieli regionów partnerskich do udziału w wydarzeniach gospodarczych na terenie naszego regionu. - We współpracy z BSP- NCBiR przeprowadzono rozeznanie wśród lubuskich podmiotów, organizacji potencjalnie zainteresowanych przystępowaniem do Partnerstw Europejskich w Horyzoncie Europa <p>1. Program Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego 2. Plan Inwestycyjny i Promocji Gospodarczej Województwa Lubuskiego 3. Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz diagnoza strategiczna do dokumentu 4. Regulamin Organizacyjny UMWL 5. Aktualizacja Programu Rozwoju Innowacji Województwa Lubuskiego</p>

							<ul style="list-style-type: none"> - Działania na rzecz promocji produktu regionalnego, w tym przez Lubuskie Centrum Produktu. - Działania w zakresie umiędzynarodowienia przedsiębiorczości, wymiany doświadczeń i rozwijania współpracy z regionami partnerskimi (w tym w obszarach IS), promocji regionalnych produktów na rynkach zagranicznych, działalności informacyjnej i doradczej (w tym działalność COI i COIE). - Aktywizacja działań skierowanych do otoczenia biznesowego w zakresie promocji współpracy międzynarodowej na rzecz budowania przewag konkurencyjnych, pozycji podmiotu, oferty w obszarach IS (spotkania, wyjazdy studyjne, konferencje). Dalsze działania podejmowane w tym obszarze będą kontynuowane i rozszerzane o kolejne obszary, w tym - Wprowadzenie współpracy zagranicznej (w tym transgranicznej) jako elementu powiązanego z PPO. - Działania z zakresu wymiany informacji pomiędzy podmiotami gospodarczymi, w tym przedstawianie obustronnych ofert przedsiębiorców z lubuskiego i regionów partnerskich.
1.2. Krajowy lub regionalny plan sieci szerokopasmowej	EFRR	Udoskonalenie łączności cyfrowej	T	1	T	https://mc.bip.gov.pl/programy-realizowane-w-mc/narodowy-plan-szerokopasmowy.html	<p><i>Narodowy Plan Szerokopasmowy w zakresie zapewnienia stacjonarnego dostępu do internetu wskazuje lukę inwestycyjną i finansową spełnienia w Polsce następujących celów Europejskiej Agendy Cyfrowej oraz Komunikatu ws. społeczeństwa gigabitowego (rozdział 3):</i></p> <ul style="list-style-type: none"> a) powszechny dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s do roku 2020, b) dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do przepustowości mierzonych w Gb/s, dla wszystkich gospodarstw domowych do roku 2025, c) dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 1 Gb/s dla wszystkich miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego do roku 2025; d) dostęp do w pełni rozwiniętych komercyjnych usług w sieciach 5G w co najmniej 1 głównym mieście do 2020 roku oraz dostęp do usług w sieciach 5G we wszystkich głównych obszarach miejskich oraz wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych do roku 2025 (rozdział 4).
				2	T		<p>NPS zawiera (rozdział 5) zapisy spełniające kryterium w zakresie modeli interwencji publicznych uzasadnionych różnymi modelami inwestycyjnymi, które zapewniają m.in. dostępność usług w sensie ekonomicznym i otwartość sieci, a także są dostosowane do różnych form i źródeł pomocy finansowej, adekwatnej do zidentyfikowanych zawodności rynku. Modele interwencji publicznej zostały zdelimitowane w odniesieniu do źródła pochodzenia środków przeznaczonych na wsparcie inwestycji szerokopasmowych (środki europejskie/środki krajowe i quasi-komercyjne) oraz na formę wsparcia (bezwrotna dotacja, instrumenty zwrotne i pomoc zwrotna, partnerstwo publiczno-prywatne oraz inwestycje kapitałowe).</p>
				3	T		<p>NPS w rozdziale 5 i 6 zawiera opis środków służących podaży i popytowi, w tym bezpośrednio usprawniających inwestycje szerokopasmowe oraz wzmacniające wykorzystanie usług dostępu do sieci wysokich przepustowości. Działania wspierające</p>

						<p>inwestycje szerokopasmowe zostały skupione wokół eliminowania barier administracyjno-prawnych w telekomunikacyjnym procesie inwestycyjnym i działań o charakterze wykonawczym (od odpowiedzialnej aktywności regulacyjnej krajowego organu regulacyjnego dla rynku telekomunikacyjnego – Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej – oraz organu ochrony konkurencji – Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – do ogólnokrajowych kampanii informacyjnych dotyczących inwestycji szerokopasmowych). Z kolei działania wspierające popyt na usługi dostępu do szybkiego internetu polegać będą m.in. na udostępnianiu narzędzi agregujących popyt, kampaniach społecznych wzmacniających świadomość korzyści płynących z korzystania z szybkiego internetu oraz ewentualnych działaniach finansowych, wspierających potrzebujących użytkowników końcowych w zapewnieniu możliwości korzystania z tych usług.</p>
				4	T	<p>Departament Telekomunikacji funkcjonujący w strukturze urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw informatyzacji pełni funkcję Broadband Competence Office i krajowego punktu kontaktowego do spraw rozwoju sieci szerokopasmowych.</p>
				5	T	<p>Monitoring będzie prowadzony przez koordynatora NPS we współpracy z regulatorem rynku telekomunikacyjnego – Prezesem Urzędu Komunikacji Elektronicznej przy użyciu standardowych wskaźników monitoringowych.</p>
2.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz wsparcia renowacji budynków pod kątem efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	EFRR, FS	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	T	1	T	<p>https://www.gov.pl/attachment/64841ec3-1e9c-49d9-85f7-2a58bead36b2</p> <p>Długoterminowa strategia renowacji budynków wyznacza cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050, które zostały określone w scenariuszu rekomendowanym renowacji budynków, a także przedstawia analizę różnych wariantów realizacji renowacji: 1. scenariusz szybkiej i głębokiej termomodernizacji, 2. scenariusz termomodernizacji etapowej, 3. scenariusz rekomendowany (rozdział 9). Ponadto, zawiera szczegółowe zestawienie krajowych polityk oraz narzędzi finansowych wspierających renowację budynków, do których przedstawiono wykaz środków budżetowych (rozdział 5). Dodatkowo DSRB zawiera orientacyjną skalę wsparcia renowacji budynków (rozdział 9), oraz wskazuje mechanizmy ułatwiające inwestorem podejmowanie i przeprowadzanie renowacji budynków (rozdział 8). DSRB zawiera wytyczne w zakresie dalszych działań dotyczących wsparcia renowacji budynków w Polsce. DSRB poza wypełnieniem wymogów wynikających z warunku 2.1, spełnia również wymagania nałożone art. 2a dyrektywy 2010/31/UE.</p>
				2	T	<p>https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke</p> <p>Kryterium dotyczące działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii należy uznać za spełnione w oparciu o przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r. <i>Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030</i>. Ponadto, w dniu 16 czerwca 2021 r., za pośrednictwem Stałego Przedstawiciela RP przy UE, przekazano do Dyrekcji Generalnej ds. Energii (DG ENER) Komisji Europejskiej dokument pn. <i>Informacja w sprawie metod i środków stosowanych w Polsce służących wdrożeniu art. 7, 7a i 7b dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej</i> - zawierający opis szczegółowej metody funkcjonowania systemów zobowiązujących do efektywności energetycznej oraz alternatywnych środków z dziedziny polityki, o których mowa w art. 7a oraz 7b ww. dyrektywy. W wymienionych dokumentach zawarto informacje na temat działań podjętych i planowanych na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii, w tym m.in. łącznej kwoty</p>

							wymaganych oszczędności w zakresie końcowego wykorzystania energii w terminie do 31 grudnia 2030 r.
2.2. Zarządzenie w sektorze energii	EFRR, FS	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 ¹⁷ , w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	T	1, 2	T	https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke	<p>KPEiK zawiera działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej: Bezpieczeństwa energetycznego, Wewnętrznego rynku energii, Efektywności energetycznej, Obniżenia emisyjności, Badań naukowych, innowacji i konkurencyjności.</p> <p>KPEiK wyznacza cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do 2005 r., • 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% możliwy do osiągnięcia dzięki dodatkowym środkom unijnym, w tym na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie i roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie. • wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007, • redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej <p>Krajowe założenia i cele polskiej polityki energetyczno-klimatycznej szczegółowo opisane zostały w rozdziale drugim dokumentu, natomiast rozdział trzeci wskazuje polityki i środki mające służyć ich realizacji. Analizę skutków planowanych polityk i środków przedstawiono w Załączniku nr 2 do KPEiK.</p>
2.3. Skuteczne wykorzystanie energii odnawialnej w poszczególnych sektorach i w całej Unii	EFRR, FS	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	T	1	T	<p>Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (dalej: „ustawa OZE”): http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2015000478/U/D20150478Lj.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. 2021 poz. 234): https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU2021000234/U/D20210234Lj.pdf</p>	<p>Instrumenty służące osiągnięciu celu OZE:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Głównym mechanizmem jest aukcyjny system wsparcia. W ramach aukcji OZE zakontraktowano w l. 2016-2018 - ok. 2000 MW, w 2019 r. – ok. 3000 MW, w 2020 - ok. 2500 MW oraz ok. 2500 MW w 2021 r. Nowelizacja ustawy OZE przedłuży okres udzielania pomocy publicznej w systemie aukcyjnym oraz systemach FIT/FIP. • Systemy cen i premii gwarantowanych FIT/FIP dedykowanych małym wytwórcom OZE w technologii biogazowej, biomasowej oraz hydroenergetycznej. • Prosumencki system opustów oparty o rozliczenia energii z mikroinstalacji w ramach net-meteringu. • Program "Mój Prąd" do 2020 roku zapewnił wsparcie dla 1200 MW. W lipcu 2021 r. rozpoczął się nabór do jego 3. edycji. Kolejna, poszerzona o nowe elementy, tj. punkty ładowania samochodów elektrycznych czy magazyny energii jest w trakcie przygotowania. • Programy "Energia Plus" dla przedsiębiorców i „Agroenergia” dedykowane rolnikom.

¹⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz.U. L 328 z 21.12.2018, s. 82).

						<ul style="list-style-type: none"> Morskie farmy wiatrowe umożliwią skokowy przyrost mocy zainstalowanej OZE. Rozwój tej technologii będzie stanowić centralny element do osiągnięcia celów energetyczno-klimatycznych.
				2	T	<p>Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz warunków przyłączenia instalacji do sieci (Dz. U. 2017 poz. 1084), http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001084/O/D20171084.pdf</p> <ul style="list-style-type: none"> Promowaniu rozwoju OZE w zakresie produkcji ciepła i chłodu służą: <ul style="list-style-type: none"> Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii poszerzające katalog podmiotów zobowiązanych do zakupu ciepła z OZE. Program „Czyste Powietrze umożliwiający wymianę starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy i termomodernizację budynków- kontynuacja do 2029 r. <p>W celu rozwoju produkcji ciepła i chłodu z OZE powołano Zespół ds. określenia modelu funkcjonowania rynku ciepła, który opracował Strategię dla Ciepłownictwa, określając kierunki transformacji sektora w Polsce w zakresie niskoemisyjności i będzie stanowił podstawę dla działań podejmowanych w tym obszarze w najbliższych latach. Ponadto programy wsparcia inwestycyjnego w zakresie indywidualnych źródeł ciepła z OZE, takie jak program "Czyste powietrze" oraz inne programy podlegać będą stosownym zmianom i udoskonaleniom, a zależności od potrzeb otrzymają komplementarne wsparcie.</p>
2.4. Skuteczne ramy zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami.	EFRR, FS	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	T	1	T	<p>Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny ryzyka zawiera w szczególności rozdziały opisujące:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) identyfikację ryzyka, analizę oraz szacowanie, 2) typologię zagrożeń, 3) macierz ryzyka, 4) zagrożenia naturalne, 5) zagrożenia cywilizacyjne i powodowane intencjonalną działalnością człowieka 6) potencjalne skutki dla ludności, gospodarki, mienia infrastruktury i środowiska naturalnego
				2, 3	T	<p>Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny zdolności zarządzania ryzykiem zawiera:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) cele strategiczne, 2) działania zmierzające do osiągnięcia celów strategicznych i redukcji ryzyka 3) część A Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZK): charakterystykę zagrożeń i ich ocenę ryzyka, zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: zapobieganie i przygotowanie 4) część B KPZK : zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: reagowanie i odbudowa 5) wdrażanie środków zapobiegania ryzyku i zapewnienia gotowości: <ul style="list-style-type: none"> - współpraca między siłami uczestniczącymi - zestawienie organów odpowiedzialnych na odp. poziomie administracyjnym kraju - procedury zarządzania kryzysowego, w tym ochrony infrastruktury krytycznej, - procedury organizacji łączności, monitorowania zagrożeń, informowania, ostrzegania i alarmowania - komunikację ryzyka

							<ul style="list-style-type: none"> -organizację ratownictwa i opieki medycznej i ewakuacji z obszarów zagrożonych, -zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód -procedury uruchamiania rezerw strategicznych -priorytety ochrony i odtwarzania infrastruktury krytycznej -finansowanie.
2.5. Aktualizowane planowanie koniecznych inwestycji w sektorze wodno-ściekowym	EFRR, FS	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	N		N		<p>Warunek w części dotyczącej wody pitnej spełniony jest poprzez przyjęcie <i>Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi</i>, który zawiera ocenę stanu wdrożenia dyrektywy 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wraz z wykazem inwestycji wymaganych do wdrożenia tej dyrektywy oraz do spełnienia wymagań wynikających z jej rewizji, dyrektywy 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r. W Programie zawarto również szacunkowe koszty wskazanych inwestycji, w tym koszty wynikające z wymogu badania większej liczby parametrów jakości wody, jak i modernizacji sieci dystrybucji wody z uwzględnieniem jej wieku i planów amortyzacji. W Programie oceniono możliwości finansowania inwestycji z zysków pochodzących z opłat od użytkowników oraz, w przypadku potrzeby ich uzupełnienia, wskazano także możliwe źródła finansowania ze środków krajowych i zagranicznych.</p> <p>Tekst dotyczący opisu części w zakresie gospodarki ściekowej zostanie zgodnie z informacją od MI przekazany po przyjęciu KPOŚK</p>
2.6. Aktualizowane planowanie w zakresie gospodarowania odpadami	EFRR, FS	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	T	1	T	<p>Spełnienie kryterium zapewniają: KPGO 2022, nowo dodany załącznik do KPGO 2022.</p> <p>Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf</p> <p>Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf</p>	<p>KPGO 2022 z nowo dodanym w 2021 r. załącznikiem zawiera aktualną w odniesieniu do obszaru całego kraju analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi dla poszczególnych rodzajów odpadów z uwzględnieniem ilości, składu morfologicznego i źródeł ich powstawania.</p> <p>Analiza Instytutu Ochrony Środowiska – Państwowego Instytutu Badawczego (IOŚ-PIB), stanowiąca podstawę do opracowania ww. załącznika do KPGO 2022, jako elementu realizującego m.in. warunek 2.6 w części dot. określenia luki inwestycyjnej w sektorze odpadowym, zawiera analizę dotyczącą aktualnego stanu, w tym ocenę istniejącego potencjału instalacji gospodarki odpadami i PSZOK oraz prognozy zmian ilości i jakości wytwarzanych w Polsce odpadów komunalnych w perspektywie lat 2019-2035.</p> <p>Analizę sporządzono na podstawie danych wejściowych dla 2018 r. (najnowsze dostępne).</p> <p>Bazą do określenia zapotrzebowania inwestycyjnego była przeprowadzona analiza ilościowa i jakościowa wytwarzania odpadów komunalnych w szczególności na podstawie danych GUS, sprawozdań marszałków województw z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi i dostępnych badań składu morfologicznego.</p>
				2	T	<p>Spełnienie kryterium poprzez KPGO 2022</p> <p>Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022 http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf</p>	<p>KPGO zawiera ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym zakresu rzeczowego i terytorialnego selektywnego zbierania oraz środków usprawniających jej działanie, a także potrzeby nowych systemów zbiórki. W wyniku tej oceny w KPGO wskazano potrzebę wprowadzenia jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego kraju, które następnie zostały określone w rozporządzeniu ws. szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów.</p>

					<p>160000784/O/M20160784.pdf</p> <p>Link do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000906/O/D20210906.pdf</p> <p>Link do rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000906/O/D20210906.pdf</p>	<p>Załącznik do KPGO 2022, na podstawie przeprowadzonej analizy potrzeb w zakresie systemu selektywnego zbierania, wskazuje, że w kolejnych latach powinien nastąpić rozwój PSZOK wraz z punktami napraw i wymiany rzeczy używanych oraz określa potrzeby w tym zakresie.</p>	
				3	<p>T – konieczność podjęcia dodatkowych działań</p>	<p>Spełnione poprzez przyjęcie nowego załącznika do KPGO 2022</p> <p>Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf</p>	<p>Na rzecz realizacji kryterium została przeprowadzona Analiza IOŚ-PIB oraz opracowany i opublikowany w roku 2021 Załącznik do KPGO 2022, w których zawarto ocenę potrzeb inwestycyjnych w skali kraju w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, infrastruktury selektywnego zbierania odpadów oraz instalacji do przetwarzania odpadów. Po przeprowadzonych analizach zidentyfikowano jako priorytetowe instalacje do recyklingu oraz działania inwestycyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów. W załączniku przedstawiono również informacje o źródłach finansowania kosztów eksploatacji i utrzymania instalacji w kraju.</p>
				4	<p>T</p>	<p>Spełnione poprzez art. 35 ust. 1 pkt 4 lit. c) ustawy o odpadach, KPGO 2022, załącznik do KPGO 2022, WPGO</p> <p>Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2022</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000784/O/M20160784.pdf</p>	<p>Uchwalanie i obowiązywanie planów gospodarki odpadami reguluje ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach, zgodnie z którą plany gospodarki odpadami opracowuje się na poziomie krajowym i wojewódzkim. WPGO powinien być zgodny z KPGO i służyć realizacji zawartych w nim celów, które należy uznać jako uniwersalne w skali całego kraju. Wobec tego Załącznik do KPGO 2022 – ocena luki inwestycyjnej - zawiera oszacowanie potrzeb na moce przerobowe instalacji w skali kraju. Funkcjonująca i planowana infrastruktura wraz z lokalizacją i przepustowością dotyczące odpadów komunalnych określone są natomiast wprost w planach inwestycyjnych (załącznik do WPGO), w których procesie przyjmowania bierze udział minister do spraw klimatu, aby zapewnić jednolite zasady planowania w gospodarce odpadami dla całego kraju.</p> <p>W uzasadnionych przypadkach KPGO 2022 określa kryteria lokalizacji instalacji i obiektów gospodarki odpadami, tj. w zakresie: lokalizacji PSZOKów; instalacji dla</p>

						<p>Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf</p>	<p>odpadów medycznych i weterynaryjnych; składowania odpadów w podziemnych wyrobiskach górniczych, np. z grupy 01, 06 i 10 i innych również niebezpiecznych np. z procesów oczyszczania spalin.</p>
<p>2.7. Ramy działań priorytetowych w przypadku koniecznych środków ochrony obejmujących dofinansowanie unijne</p>	<p>EFRR,FS</p>	<p>Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p>	<p>T</p>	<p>1</p>	<p>T</p>	<p>Link do dokumentu: http://www.gdos.gov.pl/files/artyku/5073/PAF_icon.pdf</p>	<p>Działania dotyczące utrzymania dotychczasowej gospodarki na terenach siedlisk gatunków przyrodniczych i poprawie ich ochrony w formie czynnej, przewidują m.in. :</p> <ul style="list-style-type: none"> • zachowanie siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, w tym: <ul style="list-style-type: none"> - ekstensywna gospodarka rolna, rybicka i leśna uwzględniająca ochronę siedlisk - zabezpieczenie/odtworzenie miejsc rozrodu gatunków chronionych - wykup gruntów • odtwarzanie zdegradowanych siedlisk i wzmacnianie zagrożonych gatunków: <ul style="list-style-type: none"> - powstrzymanie naturalnej sukcesji siedlisk - przywrócenie/polepszenie reżimu hydrologicznego - zwalczanie gatunków ekspansywnych/obcych - restytucja gatunków zagrożonych - udrożnienie ciągłości korytarzy ekologicznych - utrzymanie ośrodków hodowli/rehabilitacji dzikich zwierząt. • wsparcie zarządzania i nadzoru nad obszarami Natura 2000: <ul style="list-style-type: none"> - opracowanie/aktualizacja planów zadań ochronnych /planów ochrony wszystkich obszarów Natura 2000 - monitoring sieci Natura 2000 <p>- badania i działania dot. edukacji i komunikacji dot. ochrony obszarów sieci Natura 2000</p> <p>- budowa /rozwój infrastruktury turystycznej rozprowadzającej ruch turystyczny na obszarach sieci Natura 2000.</p>
<p>3.1..Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie (poziom krajowy)</p>	<p>EFRR i FS</p>	<p>Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej sieci TEN-T</p> <p>Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie</p>	<p>T</p>	<p>1</p>	<p>T</p>		<p>Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., oraz stosownych dokumentów wdrożeniowych a także przygotowanie i wdrożenie Zintegrowanego Modelu Ruchu.</p>

		krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T oraz mobilności transgranicznej				
				2	T	Kryterium zostanie spełnione poprzez opracowanie i przyjęcie KPEIK oraz zapewnienie zgodności dokumentów wdrożeniowych z tym dokumentem
				3	T	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., oraz stosownych dokumentów wdrożeniowych, obejmujących swym zakresem inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T
				4	T	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie stosownych dokumentów wdrożeniowych, obejmujących swym zakresem inwestycje poza korytarzami sieci bazowej TEN-T
				5	T	Kryterium spełnione poprzez bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o przyjęty Narodowy Plan Wdrażania ERTMS w Polsce o statusie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej
				6	T	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r. i stosownych dokumentów wdrożeniowych, obejmujących swym zakresem kwestie transportu multimodalnego
				7	T	Kryterium zostanie spełnione poprzez opracowanie i przyjęcie Krajowych ram polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych oraz zapewnienie zgodności stosownych dokumentów wdrożeniowych z tym dokumentem
				8	T	Kryterium zostanie spełnione poprzez opracowanie i przyjęcie Programu poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego na lata 2021 – 2030 wraz ze stosownymi dokumentami wdrożeniowymi sektora drogowego, obejmującymi kwestie bezpieczeństwa ruchu drogowego
				9	T	Kryterium zostanie spełnione poprzez opracowanie i przyjęcie stosownych programów utrzymaniowych w odniesieniu do infrastruktury, znajdującej się w zarządzie państwa.
3.1..Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie (poziom regionalny)	EFRR i FS	Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej sieci TEN-T Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej,	N	1	N	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
				2	N	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
				3	N	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
				4	N	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
				5	N	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
				6	N	Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.

		odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T oraz mobilności transgranicznej		7	N		Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
				8	N		Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
				9	N		Kryterium zostanie spełnione poprzez m.in. przyjęcie Regionalnego Programu Rozwoju Transportu Województwa Lubuskiego z prognozą rozwoju do roku 2030.
4.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnych polityk rynku pracy	EFRR EFS+	EFRR Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej EFS+ Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie	T	1	T	<p>Spełnienie kryterium zapewnia Indywidualny Planu Działania (IPD) -art. 34a Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf</p>	Urząd pracy ma obowiązek przygotować IPD dla każdego bezrobotnego w terminie 60 dni od dnia rejestracji w urzędzie. Urząd pracy ustalając sytuację bezrobotnego i dostosowując dla niego pomoc bierze pod uwagę wiele czynników, m.in. wykształcenie, doświadczenie zawodowe, umiejętności i uprawnienia zawodowe, dyspozycyjność, czas pozostawania bez pracy, miejsce zamieszkania, zaangażowanie w samodzielne poszukiwanie pracy i możliwości podjęcia pracy lub działalności gospodarczej. Ww. informacje pozyskiwane są podczas rejestracji bezrobotnego oraz w wywiadzie (w tym z wykorzystaniem kwestionariusza udostępnianego w systemie teleinformatycznym przez ministra właściwego do spraw pracy). Powiatowy urząd pracy w okresie realizacji IPD ma obowiązek kontaktować się z bezrobotnym co najmniej raz na 60 dni w celu monitorowania sytuacji i postępów w realizacji działań przewidzianych w IPD. Ww. kontakt może być realizowany przez powiatowy urząd pracy w formie spotkania, rozmowy telefonicznej lub wymiany informacji drogą elektroniczną / pocztową.
				2	T	<p>Spełnienie kryterium zapewnia Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (art. 4 ust. 1 pkt 7 lit. e)</p> <p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf</p> <p>Centralna Baza Ofert Pracy http://oferty.praca.gov.pl/</p>	Powiatowe urzędy pracy w ramach usługi pośrednictwa pracy przyjmują i realizują oferty pracy przestrzegając zasady jawności ofert pracy. Każda przyjęta i realizowana oferta pracy przez urząd pracy jest automatycznie przekazywana do internetowej bazy ofert pracy udostępnianej przez ministra właściwego do spraw pracy, której rolę pełni obecnie Centralna Baza Ofert Pracy (CBOP). CBOP to nieograniczony dostęp do aktualnej informacji o ofertach pracy w kraju i za granicą, upowszechnionych przez sieć EURES. CBOP umożliwia także prezentowanie informacji o organizowanych przez powiatowe urzędy pracy stażach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, a także organizowanych przez powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy szkoleniach, targach i giełdach pracy, praktykach studenckich organizowanych w instytucjach publicznych oraz wyszukiwanie praktyk i staży zgłaszanych przez pracodawców. CBOP jest zintegrowana z innymi systemami takimi jak Wortal PSZ (psz.praca.gov.pl), praca.gov.pl, SyriuszStd (wykorzystywanym przez powiatowe urzędy pracy), WUP Viator (wykorzystywanym przez wojewódzkie urzędy pracy). CBOP dostępna z komputera, tabletu i smartfona.

		<p>gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p> <p>Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływu i mobilności na rynku pracy</p>		3	T	<p>Spełnienie kryterium zapewnienia: Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (rozdział 5, rozdział 8, art. 22), http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf</p> <p>Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150001240/U/D20151240Lj.pdf</p> <p>Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie szczegółowych zadań i organizacji Ochotniczych Hufców Pracy http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111550920/O/D20110920.pdf</p>	<p>W procesie kształtowania, wdrażania, monitorowania i przeglądu działań na rzecz aktywnej polityki rynku pracy podstawową rolę odgrywają:</p> <ol style="list-style-type: none"> system rad rynku pracy, działających przy ministrze właściwym do spraw pracy, marszałku województwa (WUP), i starosty (PUP). W skład rad rynku pracy wchodzi m.in. przedstawiciele wszystkich reprezentatywnych organizacji pracodawców i związków zawodowych, Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego, organów samorządu terytorialnego i przedstawiciele nauki. Konsultacje społeczne aktów prawnych regulujących całością zasad i procedur funkcjonowania PSZ, prowadzone na każdym etapie prac nad projektowanym rozwiązaniem Rola Rady Dialogu Społecznego. Przegląd otoczenia prawnego rynku pracy, jego kształt oraz stan są również przedmiotem prac Rady Dialogu Społecznego, a wprowadzanie zmian prawa dotyczących aktywnych polityk rynku pracy przed ich wdrożeniem jest przedmiotem konsultacji w tej instytucji dialogu. <p>Rola Konwentu Dyrektorów Powiatowych Urzędów Pracy i Rada Forum Dyrektorów Powiatowych Urzędów Pracy.</p>
				4	T	<p>Spełnienie kryterium zapewnienia Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (rozdział 8, art.22) i Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej . http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf</p>	<p>Minister wł. ds. pracy, wspólnie z Prezesem GUS prowadzi badanie "Bezrobotni i poszukujący pracy zarejestrowani w urzędach pracy", w którym zbierane są m. in. dane nt. liczby aktywizowanych bezrobotnych w rozbiciu na formy aktywizacji. Minister wł. ds. pracy corocznie dokonuje analizy efektywności wybranych form aktywizacji bezrobotnych realizowanych przez PUP, finansowanych z Funduszu Pracy. Kluczowe mierniki to efektywność zatrudnieniowa i kosztowa. W POWER 2014-2020 realizowany jest projekt „Wypracowanie metodologii i wdrożenie monitorowania efektywności zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowe bezrobotnych w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od zakończenia działań urzędu pracy”.</p> <p>Minister wł. do spraw pracy publikuje na str. internetowej corocznie katalog podstawowych form aktywizacji zawodowej rozumianych jako usługi i instrumenty rynku pracy finansowane ze środków Funduszy Pracy, dla których w danym roku są określone wskaźniki, o których mowa w art. 4 ust. 11 pkt 2 lit b i c ustawy</p>

					https://www.gov.pl/web/rozdina/efektywnosc-form-promocji-zatrudnienia https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analazy/bezrobocie-rejestrowane	Opiniowanie planów i sprawozdań Funduszu Pracy należy do kompetencji rad rynku pracy, a monitoring i ocenę polityk rynku pracy realizuje Rada Dialogu Społecznego.
			5	T	<p>Spełnienie kryterium zapewnia: Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Rozdział V, art. 50 ust. 1, art. 53) http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf</p> <p>Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie szczegółowych zadań i organizacji Ochotniczych Hufców Pracy (Dz. U. z 2011 r., poz. 920) http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111550920/O/D20110920.pdf</p> <p>Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 sierpnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych (Dz. U. z 2009 r., poz. 1160) http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20091421160/O/D20091160.pdf</p> <p>Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 kwietnia 2014 r. w sprawie przygotowania</p>	<p>„Plan realizacji Gwarancji dla Młodzieży w Polsce” (GdM) opiera się na funkcjonowaniu 4 podstawowych filarów wsparcia dla młodych osób:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Urzędów pracy (szeroki wachlarz form aktywizacji zawodowej, podnoszenia kompetencji, wspierania przedsiębiorczości oraz zachęt zatrudnieniowych dla pracodawców). • Ochotniczych Hufców Pracy -działania edukacyjne i wychowawcze jednostek OHP oraz projekty aktywizacji zawodowej, umożliwiające ukończenie szkoły, nabycie nowych kompetencji, kwalifikacji czy zawodu, zdobycie zatrudnienia. • Projektów wylanianych w konkursach na szczeblu centralnym i regionalnym (projekty wylania na szczeblu centralnym MRiPS, regionalnym -WUP). Rodzaje wsparcia z EFS dla osób młodych zostały określone w: dokumencie Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020, Oś priorytetowa I pn. Osoby młode na rynku pracy, dokumencie Szczegółowy Opis Priorytetów POWER 2014-2020. • Programu pożyczkowego „Pierwszy biznes — Wsparcie w starcie”, realizowanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego.

						zawodowego dorosłych (Dz. U. z 2014 r., poz. 497) http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140000497/O/D20140497.pdf	
4.2.Krajowe ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia płci	EFRR EFS+	EFRR Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i promowanie ekonomii społecznej	T	1	T		KPDRT obejmuje następujące priorytety: Polityka antidyskryminacyjna, Praca i zabezpieczenia społeczne, Edukacja, Zdrowie, Dostęp do dóbr i usług, Budowanie świadomości, Gromadzenie danych i badania, Koordynacja. Zidentyfikowano następujące wyzwania dla równości między kobietami a mężczyznami: 1. Niższy poziom zatrudnienia kobiet 2. Luka płacowa i luka emerytalna na niekorzyść kobiet 3. Niski odsetek kobiet na najwyższych stanowiskach 4. Niski poziom kobiet w STEM
		EFS+ Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w		2	T	Główne działania i zadania przewidziano w II Priorytecie – Praca i zabezpieczenia społeczne. Obejmują one: działania na rzecz równowagi między życiem zawodowym a prywatnym rodziców i opiekunów; włączenia społecznego pod kątem równouprawnienia płci; zwiększania zatrudnienia kobiet, zwłaszcza w starszych grupach wiekowych oraz żyjących w ubóstwie; zwiększenia udziału kobiet na stanowiskach kierowniczych oraz prowadzących działalność gospodarczą również w obszarach nowych technologii. Uzupełnienie głównych obszarów interwencji o dążenie do równości płac kobiet i mężczyzn za tą samą wykonywaną pracę lub pracę o równej wartości oraz wyeliminowanie różnic w płacach i emeryturach ze względu na płeć. Priorytetem praca i zabezpieczenie społeczne na rzecz równego traktowania obejmuje działania w kilku obszarach m.in. w zakresie wyrównywania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, promowania kobiet na stanowiskach kierowniczych, wspierania różnych grup społecznych narażonych na dyskryminację na rynku pracy, zarządzania różnorodnością oraz klauzul społecznych w zamówieniach publicznych.	
				3	T	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania opracowuje i przedkłada Radzie Ministrów, w terminie do dnia 31 marca każdego roku, sprawozdanie za poprzedni rok kalendarzowy, zawierające m.in. raport z realizacji KPDRT. Sprawozdanie Pełnomocnika jako projekt aktu normatywnego, w rozumieniu uchwały Nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.), podlega szerokim uzgodnieniom i konsultacjom. Ponadto, celem wsparcia działań Koordynatora Programu, powołany zostanie Zespół, którego zadaniem będzie cykliczne monitorowanie osiągania zakładanych wskaźników, ujętych w załączniku nr 1 do KPDRT. Powołanie Zespołu nastąpi na podstawie przepisów ustawy o Radzie Ministrów. Zadania Zespołu Monitorującego KPDRT mogą także odnosić się do sygnalizowania ryzyka w realizacji poszczególnych priorytetów, a także wskazywania na poziom osiąganych zmian w życiu społecznym i gospodarczym. W przypadku działań podjętych w ramach realizacji programu, które będą wymagały zmian legislacyjnych, wszelkie projekty aktów normatywnych będą	

		codziennym funkcjonowaniu				<p>poddane szerokim konsultacjom społecznym i publicznym, zgodnie z uchwałą Rady Ministrów nr 190 – Regulamin Pracy Rady Ministrów.</p>
				4	T	<p>Zapewniono, że przygotowanie, monitorowanie i ewaluacja Programu przeprowadzane jest z udziałem organizacji pozarządowych, interesariuszy i partnerów społecznych.</p> <p>KPDRT poddano szerokim konsultacjom :</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Zgłoś pomysł” 4.07-19.11.2020 r. poprzez formularz internetowy na stronie Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. • publicznym 24.11-18.122020 r. - przedłużonym o 12 dni. <ul style="list-style-type: none"> • w BIP MRiPS • z KWIRST (17.11.2020 r.-11.052021r., przekroczono ustawowy termin o 5 m-cy). <p>Realizacja działań przez odpowiedzialne podmioty uwzględni współpracę z organizacjami pozarządowymi. Współpraca zarówno z samorządami jak i z organizacjami pozarządowymi będzie przebiegała w różnoraki sposób, w zależności od sposobu obranego przez instytucję wiodącą np. na zasadzie powierzenia realizacji zadania publicznego, konkursu czy zamówień publicznych. Szczegóły ujęto w priorytecie Koordynacja, który wymienia formy współpracy z organizacjami pozarządowymi.</p> <p>Monitorowanie KPDRT odbywać się będzie zgodnie z informacjami ujętymi w kryterium 3.</p>
4.3.Ramy strategiczne polityki na rzecz systemu kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach	EFRR EFS+	EFRR Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwej dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie	T	1, 2	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>
				3	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>
						<p>Ramy strategiczne zostały określone w</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Strategiina rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytet 4. Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności, 3. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszar oddziaływania VI Doradztwo zawodowe, Temat działania 19: Tworzenie efektywnych mechanizmów informowania o zapotrzebowaniu na zawody, kwalifikacje i umiejętności na poziomie krajowym i regionalnym. <p>Ponadto:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) w zakresie kryterium 1: prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, 2) w zakresie kryterium 1a: system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów ELA, monitoring karier absolwentów publicznych i niepublicznych szkół ponadpodstawowych.
						<p>Ramy strategiczne zostały określone w:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),

		kształcenia i szkolenia na odległość oraz online EFS+: Poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania umiejętności kluczowych, w tym w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany			<p>umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/</p> <p>https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>2. Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 (część ogólna) – Priorytet 1. Podnoszenie poziomu umiejtności kluczowych u dzieci, młodzieży i osób dorosłych, Priorytet 6. Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju i możliwości wykorzystania umiejtności,</p> <p>3. Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 (część szczegółowa) – Obszar oddziaływania I Umiejtności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i dorosłych.</p> <p>Ponadto:</p> <p>a) akty prawne podkreślające równy dostęp do kształcenia (m.in.: ustawa Prawo oświatowe, ustawa o systemie oświaty, ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego),</p> <p>b) przedsięwzięcie MEiN: „Włączeni w edukację”.</p>
			4	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/</p> <p>https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy strategiczne zostały określone w:</p> <p>1. Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 (część ogólna) – Priorytet 5. Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów współpracy i koordynacji międzyresortowej oraz międzysektorowej w zakresie rozwoju umiejtności,</p> <p>2. Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 (część szczegółowa) – wszystkie Obszary oddziaływania poprzez wskazanie podmiotów kluczowych dla realizacji Tematu działania. Dodatkowo ma zastosowanie w szczególności rozdział 3. „Zasady realizacji Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 jako polityki publicznej”,</p> <p>3. Ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji – rozdział 8 ustawy (Koordynacja funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji),</p> <p>4. Ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości – art. 4c ustanawiający:</p> <p>a) Radę Programową do spraw kompetencji,</p> <p>b) sektorowe rady do spraw kompetencji.</p> <p>Ponadto: projekt MEiN: „Wsparcie i rozwój mechanizmów współpracy i koordynacji na szczeblu krajowym i regionalnym w zakresie uczenia się przez całe życie”.</p>
			5	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/</p> <p>https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy zostały określone w:</p> <p>1. Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 (część ogólna) – Priorytet 5. Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów współpracy i koordynacji międzyresortowej oraz międzysektorowej w zakresie rozwoju umiejtności oraz rozdział 10. „Wdrażanie i monitorowanie Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030”,</p> <p>2. Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 (część szczegółowa) – rozdział 3. „Zasady realizacji Zintegrowanej Strategii Umiejtności 2030 jako polityki publicznej”,</p> <p>3. Ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji – rozdział 8 ustawy (Koordynacja funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji),</p> <p>4. Ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości – art. 4c ustanawiający:</p>

		<p>kwalfikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwanie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <p>Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po</p>				<p>a) Radę Programową do spraw kompetencji, b) sektorowe rady do spraw kompetencji.</p> <p>Ponadto: a) funkcjonowanie Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, b) projekt MEiN „Wsparcie i rozwój mechanizmów współpracy i koordynacji na szczeblu krajowym i regionalnym w zakresie uczenia się przez całe życie”.</p>
			6	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy zostały określone w:</p> <ol style="list-style-type: none"> Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 1. Podnoszenie poziomu umiejętności kluczowych u dzieci, młodzieży i osób dorosłych; 2. Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się nastawionej na aktywny i ciągły rozwój umiejętności; 4. Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności; 6. Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju (...), Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: I Umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i dorosłych; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; V Rozwijanie umiejętności w miejscu pracy; VI Doradztwo zawodowe; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności. <p>Ponadto: a) funkcjonowanie Uniwersytetów Drugiego i Trzeciego Wieku, b) przedsięwzięcie MEiN: „Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji”, c) projekt FRSE: „Szansa - nowe możliwości dla dorosłych”, d) program Senior+.</p>
			7	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy zostały określone w:</p> <ol style="list-style-type: none"> ustawie Karta Nauczyciela – Rozdział 7a: Finansowanie dokształcania i doskonalenia zawodowego nauczycieli, rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, szczegółowych celów szkolenia branżowego oraz trybu i warunków kierowania nauczycieli na szkolenia branżowe, ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – Dział XII Finansowanie systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz gospodarka finansowa uczelni (m.in. „Doktorat wdrożeniowy”), Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 2. Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się (...); 5. Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów (...); 6. Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju (...), Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: III Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; VII Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności.

		szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwanie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami		8	T	<p>Link do dokumentów: https://efs.mein.gov.pl/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-ogolna/ https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zintegrowana-strategia-umiejtnosci-2030-czesc-szczegolowa--dokument-przyjety-przez-rade-ministrow</p>	<p>Ramy zostały określone w:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. postępowania w celu uznania świadectwa lub innego dokumentu (...), 2. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych, 3. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. warunków, jakie musi spełnić osoba ubiegająca się o uzyskanie dyplomu zawodowego (...), 4. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 2 Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się (...); 5 Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów (...), 5. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: III Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; VII Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności. <p>Ponadto funkcjonowanie:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, b) Narodowego Centrum Nauki, c) Sieci Badawczej Łukasiewicz, d) Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji.
4.4. Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa	EFRR: EFS +	EFRR Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi	T	1	T	<p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000843/O/M20210843.pdf</p>	<p>Diagnoza w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (KPPUiWS) dotyczy ubóstwa i wykluczenia społecznego. Dokument zawiera analizę danych ogólnokrajowych oraz według makroregionów, stopnia urbanizacji, typów gospodarstw domowych. W diagnozie uwzględnione zostały takie problemy jak ubóstwo dzieci, bezdomność, ograniczony dostęp do usług społecznych oraz specyficzne potrzeby grup zagrożonych wykluczeniem. Diagnoza zawiera również informacje dotyczące dostępu do edukacji, w tym edukacji wczesnej i opieki. Opisany został obszar wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, wykluczenia mieszkaniowego, ubóstwa osób pracujących i osób starszych oraz przedstawiona została sytuacja cudzoziemców - tytuły pobytowe, dostęp do usług. Diagnoza obejmuje również usługi w ramach pomocy społecznej - usługi w miejscu zamieszkania a domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania chronione. Przy opracowaniu diagnozy opierano się m.in. na danych Głównego Urzędu Statystycznego, Eurostatu oraz sprawozdaniach resortowych.</p>
				2	T	<p>http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000843/O/M20210843.pdf</p>	<p>KPPUiWS koncentruje się na :</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, <ul style="list-style-type: none"> • przeciwdziałaniu bezdomności, • rozwijaniu usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, starszych i innych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, • wspieraniu osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej oraz działania podmiotów ekonomii społecznej, • wspieraniu integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy.

		mieszkaniowe i usługi społeczne EFS+: Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji				<p>We wszystkich obszarach uwzględniono działania na rzecz przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej, zgodnie z paradygmatem deinstytucjonalizacji zgodnie z dokumentem pn. Ogólnoeuropejskie wytyczne dotyczące przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki świadczonej na poziomie lokalnych społeczności.</p>
			3	T	http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000843/O/M20210843.pdf	<p>W celu spełnienia kryterium dodatkowo opracowywana jest z udziałem grupy ekspertów z zakresu poszczególnych obszarów Strategia rozwoju usług społecznych (SRUS), która będzie realizowana w obszarach:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opieki nad dzieckiem, w tym z niepełnosprawnością, 2. opieki nad osobami starszymi i przewlekle somatycznie i psychicznie chorymi, 3. niezależnego życia – wsparcia osób z niepełnosprawnościami, 4. wsparcia osób bezdomnych, <p>Deinstytucjonalizacja obejmować będzie np:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. priorytetowe podejście do usług społecznych realizowanych w środowisku nad usługami stacjonarnymi 2. rozwój lokalnych i zindywidualizowanych usług, które ograniczą opiekę instytucjonalną 3. wykorzystanie potencjału instytucjonalnej opieki długoterminowej na rzecz rozwoju nowych usług środowiskowych 4. zabezpieczenie usług stacjonarnej opieki długoterminowej, jako ostatni i najmniej pożądany element systemu 5. rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego 6. wdrożenie systemu koordynacji i standaryzacji usług społecznych – funkcja koordynatora usług społecznych; 7. wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej.
			4	T	http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000843/O/M20210843.pdf	<p>KPPUiWS opracowano we współpracy z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i interesariuszy problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego. Uwzględniono rezultaty pracy niezależnych tematycznych grup eksperckich dla obszarów: rodzina i dziecko, os. starsze, os. z niepełnosprawnościami, os. z zaburzeniami psychicznymi, os. bezdomne i cudzoziemcy. Grupy eksperckie wypracowały założenia, wykorzystane następnie do zaplanowania działań w KPPUiWS.</p> <p>Monitorowanie KPPUiWS odbywać się będzie w partnerstwie i przy udziale wszystkich interesariuszy, zwłaszcza organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych zaangażowanych bezpośrednio w obszarach objętych Programem. W resorcie właściwym ds. rodziny i zabezpieczenia społecznego powołany będzie Zespół ds. realizacji działań KPPUiWS, z udziałem organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych zaangażowanych w obszarach objętych KPPUiWS, administracji centralnej, samorządów wojewódzkich i lokalnych. Dane do monitorowania realizacji działań będą zbierane zgodnie z przyjętym harmonogramem w ramach każdego z Priorytetów.</p>

4.5. Krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz integracji Romów	EFS+	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie	T	1	T	<p>Link do dokumentu dostępny pod adresem: https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rada-ministrow-uchwalila-nowy-program-integracji-spoecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030</p>	<p>Program integracji kontynuuje poprzednie, szeroko zakrojone działania na rzecz wyrównania szans Romów i ich integracji społecznej i obywatelskiej. Wskazuje cztery tzw. szczególne grupy wsparcia (rozdz. 4.5.3.), w tym m.in.: kobiety i dziewczęta romskie oraz młodzież romską. Dokument opisuje mierniki i wskaźniki (rozdz. 4.4.), służące monitorowaniu osiągnięcia założonych celów (rozdz. 4.2.).</p>
				2	T		<p>Program integracji zapewnia narzędzia monitorowania osiągnięcia celów (rozdz. 4.6.4.) i ewaluacji (rozdz. 4.6.5.). Jednocześnie, zapewnia możliwość ewentualnej modyfikacji metod i środków służących realizacji celów Programu integracji. Poza standardową sprawozdawczością, Program integracji kładzie nacisk na zbieranie danych, „mapujących” sytuację społeczności romskiej i umożliwiających pogłębioną analizę pojawiających się problemów.</p>
				3	T		<p>Włączenie problematyki romskiej do realizowanych polityk publicznych zostało opisane w Programie integracji (rozdz. 3), w tym zwłaszcza w odniesieniu do polityki społecznej, rynku pracy, przestępstw z nietolerancji, nienawiści i ksenofobii, bezpłatnej pomocy prawnej oraz podtrzymania tożsamości kulturowej.</p>
				4	T		<p>Włączenie właściwych interesariuszy zostało zapewnione na etapie projektowania założeń Programu integracji, m.in. przez system konsultacji społecznych – projekt został skierowany do 53 organizacji pozarządowych, głównie romskich, biorących dotychczas udział w realizacji poprzedniego Programu integracji, a także do jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto, MSWiA w trybie roboczym na bieżąco monitoruje prowadzone działania, co dało możliwość takiego skonstruowania Programu, który uwzględnił pojawiające się problemy. Dla zapewnienia udziału Romów w procesie tworzenia zadań Program integracji podtrzymał wymóg prowadzenia przez jednostki samorządu terytorialnego corocznych konsultacji na poziomie lokalnym z przedstawicielami społeczności romskiej. Partycypacja Romów na poziomie regionalnym jest zapewniona poprzez udział w komisjach oceniających wnioski w urzędach wojewódzkich, a na poziomie centralnym poprzez udział przedstawicieli Romów w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych (mechanizmy te zostały opisane w rozdz. 4.5.2.)</p>
4.6. Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej	EFRREFS+	EFRR: Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki	T	1	T	<p>http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/69/akt.pdf</p>	<p>Spełnienie kryterium zapewni publikacja mapy potrzeb zdrowotnych (MPZ) w zmienionej formule (mapa wraz z rekomendowanymi kierunkami działań będzie obejmować okres 5 lat. Coroczna aktualizacja MPZ dotyczyć będzie danych statystycznych i wyników analiz. Analizy przedstawione w mapie potrzeb zdrowotnych z jednej strony stanowią diagnozę systemu ochrony zdrowia, a z drugiej, dzięki prognozom i rekomendowanym kierunkom działań, przyczynią się do zapewnienia równego dostępu do opieki, wspieranie odporności oraz poprawy jakości. Uwzględniają one obszary szczególnie istotne, takie jak podstawową opiekę zdrowotną, profilaktykę.</p> <p>Mapy potrzeb uwzględniają rekomendowane kierunki działań na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej i na terenie województw, tj. regionalne różnice w zdrowotności społeczeństwa i dostępności do opieki zdrowotnej. W czerwcu 2020 r.</p>

		<p>zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p> <p>EFS+: Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i</p>				<p>na stronie www.basiw.mz.gov.pl zostały zamieszczone dane statystyczne i analizy w formie zaawansowanego narzędzia analitycznego stanowiące bazę danych statystycznych i analiz zarówno dla całego kraju, jak też dla poszczególnych województw.</p>
			2	T	<p>https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030</p>	<p>Spełnieniem kryterium jest przyjęcie Polityki Paper 2021+ w obszarze zdrowia. Obecna nazwa: „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030” wraz załącznikami tj. ramy strategiczne deinstytucjonalizacji w obszarze opieki nad osobami starszymi oraz osobami z zaburzeniami psychicznymi.</p> <p>Dokument będzie wdrażany w drodze uchwały Rady Ministrów w sprawie ustanowienia polityki publicznej pt. „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.” Zakłada on działania w czterech głównych wzajemnie zależnych obszarach: pacjenta, procesów, rozwoju i finansów. Celem tej polityki publicznej jest zapewnienie obywatelom równego i adekwatnego do potrzeb zdrowotnych dostępu do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych przez przyjazny, nowoczesny i efektywny system ochrony zdrowia.</p> <p>Efektom realizacji polityki ma być wydłużenie życia i poprawa stanu zdrowia społeczeństwa. Obecnie w analizach epidemiologicznych coraz więcej uwagi przywiązuje się nie tylko do długości życia, ale również do jego jakości. Niezbędne do tego jest zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej poprawiającej zdrowotność obywateli.</p>
			3	T	<p>https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030</p>	<p>Dokument <i>Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030</i>, zawiera ramy strategiczne deinstytucjonalizacji w obszarze opieki nad osobami starszymi oraz osobami z zaburzeniami psychicznymi stanowiącymi jako załącznik.</p> <p>Przyjęcie dokumentu „Zdrowa przyszłość”, w tym w szczególności załączników, przyczyni się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w zakresie opieki nad osobami starszymi – do poprawy jakości życia i zdrowia seniorów i ich opiekunów (rozwój zasobów kadrowych, rozwój form opieki dziennej, domowej oraz innowacyjnych form opieki, wsparcie opiekunów nieformalnych i koordynacja opieki środowiskowej), - w zakresie opieki psychiatrycznej – do wzmocnienia równego dostępu do opieki zdrowotnej oraz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej (inwestycje w kadry i poprawa jakości kształcenia w dziedzinie psychiatrii i innych specjalizacji zajmujących się ochroną zdrowia psychicznego, zmiana organizacji udzielania świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki psychiatrycznej i inwestycje infrastrukturalne).

		odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej					
--	--	--	--	--	--	--	--

5. Instytucje programu

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. k); art. 71 i 84 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów
Do dalszych prac

Tabela 13: Instytucje programu – dane zostaną uzupełnione na dalszym etapie prac

Instytucje programu	Nazwa instytucji [500]	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakty [200]	E-mail [200]
Instytucja zarządzająca	Zarząd Województwa Lubuskiego	Sylwia Pędzińska – Dyrektor Departamentu Zarządzania RPO	s.pedzinska@lubuskie.pl
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych	sekretarai.DAS@mf.gov.pl
Organ otrzymujący płatności od Komisji	Ministerstwo Finansów, Departament Instytucji Płatniczej	Dyrektor Departamentu Instytucji Płatniczej	Sekretariat.IP@mf.gov.pl

6. Partnerstwo (wstępna propozycja zapisów, proces przygotowania projektu programu nie został zakończony)

Projektowaniu programu regionalnego Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027 (FEWL 21-27), podobnie, jak innych ważnych dla regionu dokumentów o charakterze strategicznym, towarzyszy dialog i otwartość na partnerów procesu, ich oczekiwania i punkt widzenia. Partycypacja otoczenia społeczno-gospodarczego, jest kluczowa nie tylko dla zachowania przejrzystości całego procesu projektowania, ale przede wszystkim pozwala na zaprojektowanie możliwie optymalnych rozwiązań.

Zasada partnerstwa na etapie programowania FEWL 21-27

Zarządzanie strategiczne regionem odbywa się w oparciu o cele (cel główny i wiązka celów strategicznych i operacyjnych) wskazane na poziomie Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL 2030). To one wyznaczają kierunki działań podejmowane na poziomie operacyjnym i dokumentów odpowiedzialnych za definiowanie poszczególnych obszarów. Rozwój regionu ma charakter procesowy, a realizacja tego procesu, z wykorzystaniem dostępnych instrumentów (w tym źródeł finansowania z budżetu UE) przybliża do osiągnięcia założonych celów.

Dlatego też nie można mówić o programie regionalnym FEWL 21-27 z pominięciem SRWL 2030 i procesu jej przygotowania.

Aktualizacja SRWL 2030 oraz uspołecznienie tego procesu zapewniło jednocześnie włączenie partnerów społecznych w etap prac nad celami, kierunkami i priorytetami, które stanowiły podstawę projektowania FEWL 21-27.

Pierwsze prace projektowe dotyczące FEWL 21-27 rozpoczęto równolegle do działań nad aktualizacją SRWL.

Analiza przygotowanego dla SRWL 2030 projektu Diagnozy Społeczno-Gospodarczej Województwa Lubuskiego oraz przewidzianego w projektach rozporządzeń unijnych organizujących realizację Polityki Spójności na lata 2021-2027, zakresu możliwego wsparcia pozwoliły na przygotowanie Założeń programu regionalnego dla województwa lubuskiego¹⁸.

W celu uspołecznienia procesu prac nad programem już w 2019 r. został powołany Zespół konsultacyjno-doradczy ds. Regionalnego Programu na lata 2021-2027, w którego skład wchodzi przedstawiciele partnerów społecznych, gospodarczych, dialogu społecznego oraz reprezentacja organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Od początku procesu prac nad programem, Zarząd Województwa Lubuskiego jest otwarty na współpracę ze wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, stąd skład Zespołu konsultacyjno-doradczego jest stale poszerzany o reprezentantów środowisk, które zgłoszą akces do trwających prac.

W lipcu 2019 r. Zarząd Województwa Lubuskiego przyjął Założenia dla programu regionalnego, które obejmowały katalog możliwych do realizacji działań/typów interwencji, odpowiadającym wyzwaniom zidentyfikowanym na poziomie diagnozy dla aktualizowanej SRWL 2030, bez określania ich priorytetów (zarówno procentowo, ani kwotowo).

Dokument stanowił punkt otwarcia dla dalszych prac nad zapisami przyszłego programu regionalnego. Założenia w pierwotnym kształcie stanowiły przedmiot dyskusji Zespołu konsultacyjno-

¹⁸ Przyjęcie celów i wyzwań na poziomie Założeń programu, czy planowanego zakresu wsparcia nie ma charakteru autonomicznego. Pierwsze pochodzą wprost ze SRWL, drugie wynikają wprost z rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów KE 2021/1060 dla perspektywy finansowej 2021-2027 i nie podlegają uzgodnieniom. Dodatkowo zakres możliwych do realizacji przedsięwzięć ograniczają zapisy tzw. linii demarkacyjnej (podziału wsparcia pomiędzy programy regionalne i krajowe). Linię demarkacyjną opracowało Ministerstwo Funduszy i Polityki Rozwoju.

doradczego¹⁹ oraz licznych spotkań branżowych, między innymi w kontekście działań na rzecz starzejącego się społeczeństwa, współpracy zagranicznej z partnerami ze strony niemieckiej, innowacyjności województwa lubuskiego, wymiaru terytorialnego z przedstawicielami miejskich obszarów funkcjonalnych.

Konstytuowanie się zapisów rozporządzeń unijnych oraz projektu Umowy Partnerstwa pozwoliły na przygotowanie pierwszego projektu FEWL 21-27.

W pracach nad pierwszym projektem Programu obok diagnozy i wyzwań sformułowanych na poziomie Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (zarówno diagnoza, jak i sama SRWL 2030 były przedmiotem szerokich konsultacji społecznych) wykorzystano również wyniki badań ewaluacyjnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

Konsultacje społeczne pierwszego projektu FEWL 21-27

Pierwszy projekt programu Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021 -2027 został przyjęty przez Zarząd Województwa Lubuskiego w dniu 5 października 2021 r.

Kolejną odpowiedzią regionu na zasadę partnerstwa, której podstawę stanowi podejście oparte na współpracy z udziałem władz regionalnych, lokalnych i miejskich oraz innych instytucji publicznych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz dialogu społecznego, partnerów gospodarczych i społecznych oraz organizacji badawczych i uniwersytetów, było dalsze uspołecznienie procesu przygotowania FEWL 21-27.

Konsultacje społeczne stanowiły wypełnienie zapisów art. 19 a w powiązaniu z art. 6 ust. 4-6 Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Proces konsultacji projektu programu, to pierwszy, po pracach nad aktualizacją SRWL 2030, tak szeroki etap zaangażowania partnerów w debatę, obejmującą cele rozwojowe regionu, tym razem ukierunkowaną bezpośrednio na zapisy nowego programu regionalnego.

Konsultacje społeczne trwały od 6 października 2021 r. do 19 listopada 2021 r.

Informacja o rozpoczęciu procesu konsultacji projektu FEWL 21-27 ukazała się w dzienniku o zasięgu regionalnym, portalu informacyjnym Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020 oraz stronie informacyjnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego. W celu dotarcia z informacją o konsultacjach do szerokiej grupy mieszkańców wykorzystano również media społecznościowe.

W trakcie konsultacji odbyły się spotkania z mieszkańcami regionu, parlamentarzystami, władzami regionalnym, lokalnymi i miejskimi oraz innymi instytucjami publicznymi, partnerami gospodarczymi i społecznymi, a także właściwymi podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, takimi jak partnerzy działający na rzecz środowiska, organizacje pozarządowe, oraz podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób z niepełnosprawnościami, równouprawnienia płci i niedyskryminacji oraz organizacjami badawczymi i naukowymi. Były to spotkania otwarte dla wszystkich zainteresowanych kształtem i zakresem programu regionalnego. Spotkania odbyły się w Zielonej Górze, Gorzowie Wielkopolskim i Świebodzinie. Projekt FEWL 21-27 był konsultowany na posiedzeniu Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, w trakcie wspólnego posiedzenia Rady ds. Rozwoju Województwa Lubuskiego oraz Lubuskiej Rady Samorządowej, a także podczas posiedzenia zewnętrznego Zespołu konsultacyjno-doradczego ds. Regionalnego Programu na lata 2021-2027 skupiającego szerokie gremium przedstawicieli partnerów społeczno-gospodarczych.

¹⁹ Zespół został powołany w 2019 r., a jego skład zasilają między innymi przedstawiciele federacji reprezentujących partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego.

W trakcie konsultacji wykorzystano również instrumenty teleinformatyczne celem przeprowadzenia spotkań on-line, a także włączono do procesu debaty nad programem instrument wysłuchania publicznego.

łącznie przeprowadzono 11 spotkań o różnym zasięgu i w różnej formie, tak aby możliwie liczna grupa zainteresowanych mogła uczestniczyć w konsultacjach.

Ponadto źródłem uwag, opinii, komentarzy i propozycji zmiany zapisów projektu programu był formularz konsultacyjny, który był dostępny na stronie internetowej RPO-L2020.

Debatę publiczną nad projektem programu przeprowadzono w celu pozyskania uwag i wniosków dotyczących jego zapisów od jednostek samorządu terytorialnego oraz szeroko rozumianych partnerów społecznych, gospodarczych, organizacji pozarządowych oraz mieszkańców województwa lubuskiego zainteresowanych kształtem programu regionalnego na perspektywę finansową UE na lata 2021-2027.

W trakcie konsultacji do IZ wpłynęło ponad 314 uwag, pytań i wątpliwości (w niektórych przypadkach uwagi poruszały kilka tematów). W części te same uwagi były zgłaszane przez różne podmioty.

Podmioty zgłaszające uwagi:

- Organy centralne, Lubuski Urząd Wojewódzki, Lasy Państwowe, Państwowa Straż Pożarna – 37 uwag;
- JST i jednostki podległe / Zarząd Dróg Wojewódzkich / Podmioty lecznicze - Szpitale / Radni Sejmiku Województwa Lubuskiego: 96 uwag;
- Organizacje pozarządowe i organizacje społeczne: 103 uwagi;
- Przedsiębiorstwa: 21 uwag;
- Instytucje otoczenia biznesu, uczelnie, instytucje finansowe: 53 uwagi;
- Pozostali uczestnicy konsultacji – osoby fizyczne: 4 uwagi.

Wszystkie zgłoszone uwagi zostały przeanalizowane przez Zarząd Województwa Lubuskiego. Wyniki prac nad zgłoszonymi uwagami zostały odpowiednio uwzględnione w programie, a odniesienie IZ do zgłoszonych uwag zostało opublikowane w podsumowaniu konsultacji. Podsumowanie zostało zamieszczone na stronie internetowej: <https://rpo.lubuskie.pl/-/te-2>.

Ponadto program został skonsultowany z Wojewódzką Radą Dialogu Społecznego Województwa Lubuskiego, Wojewódzką Radą Pożytku Publicznego oraz Komisją Wspólną Rządu i Samorządu.

Włączenie partnerów na etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji FEWL 21-27

Zgodnie z zasadą partnerstwa, współpraca z partnerami będzie kontynuowana również w trakcie wdrażania programu.

Zaangażowanie partnerów będzie odbywało się głównie poprzez pracę Komitetu Monitorującego, poprzez udział w następujących procesach:

- wdrażanie Programu (przyjmowanie i zmiana kryteriów oceny projektów, propozycje zmian programu,
- monitorowanie Programu (analizowanie sprawozdań i wydawanie na ich podstawie rekomendacji dla zmian kryteriów oceny i treści programu, uszczegółowienia w celu usprawnienia realizacji programu, dokonywanie oceny stanu realizacji zakładanych celów, monitorowanie wypełnienia warunkowości podstawowej),
- ewaluacja Programu (na jego forum omawiane są raporty ewaluacyjne i przyjmowane plany ewaluacji dla kolejnych lat).

Skład Komitetu Monitorującego zostanie określony z poszanowaniem zapisów rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów, jak również przepisów krajowych w tym zakresie (kierunkowych ustawy i wytycznych), a prace Komitetu zostaną usystematyzowane na poziomie regulaminu prac KM.

Ważnym elementem włączenia partnerów na etapie wdrażania będzie uspołecznienie prac nad uszczegółowieniem zapisów programu regionalnego.

Biorąc pod uwagę, iż sam program wyznacza ramy realizacji (określając kierunki wsparcia oraz alokację i główne priorytety), to uszczegółowienie jest zdecydowanie bliższe odbiorcom wsparcia. Konkretyzacja zapisów programu oraz towarzysząca temu dyskusja włączająca partnerów pozwoli na uczestnictwo różnych środowisk w projektowaniu wymiaru wdrożeniowego FEWL 21-27 i wypracowanie najefektywniejszych z punktu widzenia realizacji programu rozwiązań. Zakłada się, że proces konsultacji szczegółowego opisu priorytetów oraz innych dokumentów wdrożeniowych poza KM będzie odbywał się na poziomie Zespołu konsultacyjno-doradczego.

7. Komunikacja i widoczność

Podstawa prawna: art. 22 ust. 3 lit. j) rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Komunikacja na temat FE jest tak samo ważna, jak ich wdrażanie, sprawozdawczość czy kształtowanie polityki spójności. Komunikacja na temat programu to informowanie o jego ofercie, rezultatach projektów (w tym oczekiwanych), korzyściach jakie przynoszą dla obywateli oraz wpływie polityki spójności i FE na rozwój kraju i UE. Komunikacja programu wiąże efekty realizowanych projektów z celami polityki spójności i wartościami, które są tożsame z celami i strategiami UE. W komunikacji akcentowane będą odpowiednie strategie UE, podkreślając wkład projektów w ich realizację. Komunikacja wynika także z potrzeby zachowania transparentności wydatków z budżetu UE.

Celem niniejszych działań jest budowanie świadomości społeczeństwa o możliwościach jakie stwarzają FE, korzyściach i wspólnych dla UE wartościach leżących u podstaw wszystkich realizowanych w ramach programu projektów. Ma to kluczowe znaczenie dla dostrzegania i zrozumienia przez obywateli znaczenia i roli UE, upowszechniania idei integracji europejskiej rozumianej jako przestrzeń budowy współpracy i dbania o słabszych uczestników wspólnoty.

Działania komunikacyjne prowadzone są przez IZ, IP oraz IK UP we współpracy z instytucjami europejskimi, krajowymi, regionalnymi, a także partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami. W celu uniknięcia podwójnych standardów komunikacji oprócz instytucji zaangażowanych w realizację Programu w działania komunikacyjne zaangażowane będą też inne władze publiczne, jeśli są one właściwe terytorialnie lub rzeczowo dla danej inwestycji finansowanej z Programu.

Informowanie stanowi element krajowego systemu komunikacji marki Fundusze Europejskie. Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w Strategii komunikacji programu.

Ponadto IZ w ramach programu wyznacza *specjalistę ds. komunikacji*, który odpowiada za działania w zakresie eksponowania, przejrzystości i komunikacji w związku ze wsparciem programu.

Cele

Działania komunikacyjne realizują cele określone ww. Strategii:

- aktywizacja do sięgania po FE
- wsparcie w realizacji projektów
- zapewnienie wysokiej świadomości nt. działań rozwojowych w regionie realizowanych z udziałem FE, korzyści z nich wynikających, wartości obowiązujących w całej UE, zasad horyzontalnych (w tym zasady niedyskryminacji), a także znaczenia przynależności i roli regionu w kształtowaniu przyszłości UE

Działania prowadzone są wyłącznie w obszarze FE w zakresie ww. celów, z wyłączeniem działań mających inny zakres np. promowania instytucji lub osób i działań o charakterze politycznym.

Grupy docelowe

- potencjalni beneficjenci
- beneficjenci
- społeczeństwo regionu, w tym odbiorcy efektów wsparcia z FE i osoby o niskim poziomie wiedzy o FE
- NGOs, ośrodki naukowe i akademickie, władze publiczne.

Szczegółowe informacje o rodzajach potencjalnych beneficjentów znajdują się w opisie poszczególnych celów.

Kanały i narzędzia komunikacji będą dobierane do grup docelowych w wyniku analizy trendów i potrzeb. Priorytetowe kanały to m.in. media o szerokim zasięgu, media społecznościowe, wydarzenia

informacyjne i promocyjne, outdoor, materiały audio-video, portal FE, serwis internetowy programu Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027, oraz PIFE.

Duży nacisk położony będzie na wykorzystanie potencjału beneficjentów, i zaangażowanie ich w działania komunikacyjne. Wsparcie w promocji projektów i w przekazywaniu wiedzy o UE, stanowić będzie m.in. dedykowany przewodnik (zawierający informacje o polityce spójności, wartościach i korzyściach płynących z członkostwa w UE) oraz wzory grafi. Odpowiednia komunikacja dotyczyć będzie całych schematów pomocowych, wiązek projektów, a operacje strategiczne podlegać będą specjalnym działaniom promocyjnym. Obowiązki informacyjno-promocyjne beneficjentów będą załącznikiem do umowy.

Budżet

Szacunkowy budżet na działania komunikacyjne IZ wynosi 3 041 176 euro, w tym 2 585 000 euro wsparcia z EFRR i EFS+ (0,3% alokacji programu). Kwoty w podziale na grupy docelowe i cele określone są w rocznych planach.

Szacunkowy udział kwot w poszczególnych latach wynosi:

2021 r.	2022 r.	2023 r.	2024 r.	2025 r.	2026 r.	2027 r.	2028 r.	2029 r.
-	-	221 176 euro	470 000 euro	470 000 euro	470 000 euro	470 000 euro	470 000 euro	470 000 euro

Działania komunikacyjne podlegają stałej ewaluacji i monitoringowi pod kątem ich jakości, trafności w realizacji celów i skutecznego dotarcia do grup docelowych poprzez badania jakościowe, czy też analizy użyteczności. Monitoringowi i ocenie podlegają zarówno wskaźniki produktu, jak i rezultatu, czy też oddziaływania, w tym m.in.:

- odsetek respondentów dostrzegających wpływ FE na rozwój regionu
- znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w regionie
- odsetek mieszkańców regionu, którzy uważają, że osobiście korzystają z FE.

Ewaluacja strategiczna obejmuje systematyczne monitorowanie osiągnięć założonych celów i wskaźników strategii komunikacji. Ocena działań komunikacyjnych będzie podstawą do planowania kolejnych w tym obszarze i podejmowania ewentualnych działań naprawczych.

8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Podstawa prawna: art. 94 i 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów

Tabela 14: Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami

Planowane stosowanie art. 94 i 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów	TAK	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)	☒	☐
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)	☐	☒